

fondată în 1895
bpt
serie nouă

arnold bennett

două vieți

★★★

Ilustrația copertei : *Done Stan*

arnold bennett

două vieți

ROMAN

★ ★ ★

TRADUCERE DE CONSTANTIN VONGHÎZAS

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1974

EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

CARTEA A III-A

SOPHIA

(Continuare)

CAPITOLUL VI

ASEDIUL

I

Într-o după-amiază, doamna Foucault veni în odala Sophiei cu o ciudată expresie de vinovăție pe fața-i mare ; își ținea strâns capotul în jurul trupului impozant, în falduri voit maiestuoase, ca și cum ar fi vrut să-i dovedească Sophiei prin ținuta ei că, în ciuda ochilor nestatornici, era cea mai cinstită și mai sinceră femeie din lume.

Era într-o simbătă, a treia din septembrie, o zi frumoasă de toamnă. Sophia, care iarăși nu se simțea bine, rămăsese în casă, neavînd puterea să iasă în oraș. Îi era silă de întreaga locuință, dar n-avea destulă energie să plece în fiecare zi. Și nici nu avea vreun motiv să iasă din casă. Doar nu putea să iasă și să caute sănătate, așa cum ar fi mers să culeagă flori. Așa încît rămase în casă, uitîndu-se pe geam și gîndindu-se la viețile misterioase din dosul perdelelor care uneori se mișcau. Zidurile casei zugrăvite în galben și pereții tapetați ai camerei o apăsau, o zdrobeau. Cîteva zile la rînd, Chirac venise mereu, plin de cea mai fermecătoare solicițitudine. Apoi încetase să mai vină. Iar ea se plictisise să citească ziarele, care zăceau nedescăcute. Relațiile cu doamna Foucault, precum și situația ei în apartamentul în care acum mobilele îi

apartineau legal — rămăneau nerezolvate. Aranjase doar problema pensiunii, în sensul că împărțea pe din două cu doamna Foucault costul mîncării și al serviciului ; nu cheltuia în felul acesta decît foarte puțin : cam optsprezece franci pe săptămînă. O idee plutea în aer — ca o descoperire științifică pe punctul de a fi făcută simultan de mai mulți cercetători independenți — și anume că ea și cu doamna Foucault s-ar putea înțelege să închirieze camere mobilate cu oarecare profit. Sophia simțea cum ideea o ispitește și ar fi vrut să fie scandalizată de perspectiva unei asocieri fățișe cu doamna Foucault ; dar nu izbutea.

— A venit o doamnă cu un domn și doresc o cameră, începuse doamna Foucault ; o cameră mare și frumoasă, mobilată.

— Oh ! exclamă Sophia. Cîc sînt ?

— Le-am cerut o sută treizeci de franci pe lună, banii înainte, pentru odaia din mijloc.

— Le-ai și arătat-o ? zise Sophia.

Și tonul ei lăsa într-un fel să se înțeleagă că era conștientă de dreptul de a cerceta afacerile doamnei Foucault.

— Nu, răspunse cealaltă. M-am gîndit să-ți cer mai întîi părerea.

— Vrei să spui că or să dea atîția bani pentru o cameră pe care încă n-au văzut-o ?

— Adevărul e, vorbi doamna Foucault cu teamă în glas, că doamna a mai văzut camera. Pe ea o știu oarecum. E o fostă chirieșă. A stat aici cîteva săptămîni.

— În camera aceea ?

— Oh, nu ! Pe atunci era mai săracă.

— Unde sînt acum ?

— Pe coridor. Ea e o persoană foarte bine. Firește, trebuie să trăiești, fiecare în felul lui ; dar e într-adevăr bine. Foarte respectabilă ! N-ai spune... Și-apoi, mai e și pensiunea. Putem cere un franc pentru *café au lait*, doi franci și jumătate pentru prînz și trei franci pentru cină.

Fără să mai punem la socoteală și altele. Asta înseamnă peste cinci sute de franci pe lună, cel puțin. Și ce-~~a~~ să ne coste pe noi ? Mai nimic ! El pare să fie un tip cu bani... În felul ăsta, aş putea să-ți plătesc repede datoria.

— Sînt căsătorită ?

— Ah ! Știi, nu poți să le ceri certificatul de căsătorie.

Și, cu un gest, doamna Foucault lăsa să se înțeleagă că rue Bréda nu era paradisul sfinților.

— Cînd a mai stat aici doamna asta, era cu același bărbat ? întrebă Sophia cu răceală.

— Ah, nici vorbă ! îi scăpă doamnei Foucault adevărul. Era soi rău, celălalt, un... ! Ah, nu.

— De ce-mi ceri sfatul ? întrebă Sophia brusc, cu glas aspru, ostil. Ce mă privește pe mine ?

Imediat, ochii doamnei Foucault se umplură de lacrimi.

— Nu fi rea cu mine, o imploră ea.

— Nu sînt rea, zise Sophia pe același ton ca înainte.

— O să mă părăsești dacă le închiriez camera ?

O clipă se așternu tăcerea.

— Da, zise apoi Sophia, tăios.

Voia să fie mărinimoasă, tolerantă și înțelegătoare ; dar în vorbele ei nu se observa nici urmă din aceste trăsături.

— Și dacă o să iei și mobila, care e a dumitale acum... ! Sophia nu spuse nimic.

— Cum o să mai trăiesc, spune-mi ? zise doamna Foucault cu glas stins.

— Ducînd o viață respectabilă și avînd de-a face cu oameni respectabili ! zise Sophia, neclintită, cu glas de oțel.

— Ah, cît sînt de nenorocită ! murmură femeia mai vîrstnică. În orice caz, ești mai tare decît mine !

Deodată se șterse la ochi, scoase un suspin și ieși repede din odaie. Sophia se apropie de ușă și o auzi expediindu-i pe așa-zișii chiriași ai celei mai bune camere. Se

minună că putea să aibă asupra ei un asemenea ascendent moral, deși era atât de tânără și de neștiutoare ! Căci, fi-rește, nu avusese de gând să ia mobila. O auzea pe doamna Foucault plângînd liniștit într-una din celelalte odăi — și buzele i se strinseră cu dispreț.

Înainte de căderea serii se întîmplă ceva uimitor. Observînd că doamna Foucault nu dădea nici un semn de viață, Sophia, îmbunătă la inimă dar nu și la vorbă, se duse la ea și-i spuse :

— Să mă ocup eu de cină ?

Doamna Foucault izbucni și mai tare în hohote de plîns.

— Ar fi foarte drăguț din partea duminale, izbuti ea pînă la urmă să bîguie.

'Sophia își puse o pălărie și se duse la băcănie. Băcanul, care ținea o prăvălie prosperă la colțul cu rue Clausel, era un bărbat între două vîrste, destul de înstărit. Își trimisese nevasta tînără și cei doi copii în Normandia, pînă cînd victoria asupra prusacilor va fi lucru sigur. O întrebă pe Sophia dacă era adevărat că există o cameră bună de închiriat în apartamentul unde locuia ea. Slujnica i se îmbolnăvisese de variolă, și, temător și plin de griji cum era, n-ar fi vrut să mai stea acasă, fiindu-i frică să nu ia boala. Sophia îi era simpatică, iar doamna Foucault fusese clienta lui, cu mici întreruperi, de douăzeci de ani. Pînă într-o oră totul fu aranjat : băcanul va închiria odaia din mijloc cu optzeci de franci pe lună, și va lua și mesele acolo. Condițiile erau modeste, dar era vorba în primul rînd de respectabilitate. Toată gloria tranzacției îi revenea Sophiei.

Doamna Foucault se arătă profund impresionată. După cum îi era firea, începu pe loc să facă tot felul de planuri, asigurînd-o pe Sophia că n-avea decît să iasă din casă ca să descopere chiriași ideali pentru camerele lor. I se părea, de asemenea, că băcanul era un fel de răsplată a providenței pentru abnegația cu care refuzase profituri mai

imorale. În ceea ce o privește pe Sophia, ea simți că trebuie să se ocupe personal de confortul băcanului, așa încît se apucă să-i pregătească odaia. Doamnei Foucault nu-i venea să creadă ce gospodină perfectă era Sophia și se minuna cu cît gust aranja mobilele în cameră. Stătea și privea; admirația ei plină de linguire era totuși ade-vărată.

În seara aceea, după ce Sophia se culcase, doamna Foucault intră în odaie, se trînti la picioarele patului și o rugă să rămînă mereu sprijinul ei moral. Își povesti viața. Cum îi detesta pe cei ce nu țineau la respectabilitate; cum respectabilitatea era singurul lucru pe care-l dorise cu pasiune toată viața. Dacă Sophia va voi să-i fie parteneră la închirierea odăilor mobilate, dar numai la persoane respectabile, ea nu-i va ieși din cuvînt. Îi înșiră Sophiei toate trăsăturile de caracter pe care le admira la ea. O rugă s-o influențeze prin exemplul ei bun, să fie alături de ea. În ceea ce o privește, va dormi la etajul șase, în odăița slujnicei: și zugrăvi o perspectivă promițătoare, cu trei camere închiriate unor negustori înstăriți. Era într-un extaz de căință și de bune intenții.

Sophia se declară de acord cu propunerea, căci nu avea nimic altceva în perspectivă, și împărțasea vederile trandafirii ale doamnei Foucault în legătură cu veniturile pe care le-ar aduce închirierea camerelor. Cu trei chirieși ținuți și în pensiune, masa nu le va costa nimic, și vor mai scoate și un profit; iar chiriile vor fi cîștig net.

Îi părea foarte rău pentru biata doamnă Foucault, ajunsă în pragul bătrînetii, a cărei sinceritate era vădită. Asociația dintre ele va fi stranie, și-ar fi fost cu neputință s-o explice celor din piața St. Luke... Și totuși, dacă mila creștinească nu era un cuvînt gol, cine ar fi putut condamna această asociație?

— Ah! murmură doamna Foucault sărutînd mîinile Sophiei. Astăzi voi începe o viață nouă. O să vezi... o să vezi! Dumnezeu m-ai salvat!

Era un tablou ciudat : curtezana sluțită și veștedă stătea aproape prosternată în fața acestei femei tinere și frumoase, mîndră și conștientă de forța propriului ei caracter. Era aproape un tablou didactic, încărcat de sensuri moralizatoare pentru păcătoși. Sophia se simțea mai fericită decît oricînd în ultimii ani. Avea acum un țel în viață : un suflet pe care să-l modeleze cum voia, după ideile ei ; trebuie să recunoaștem însă că o făcea din milă. Opinia publică nu putea s-o intimideze, căci în cazul ei nu exista nici o opinie publică ; nu cunoștea pe nimeni ; nimeni nu avea dreptul să-i discute faptele.

A doua zi, duminică, amîndouă trudiră din greu la cele trei camere, apucîndu-se de scuturat încă din zori. Băcanul se instalează în camera lui, iar celelalte două odăi străluceau de curățenie cum nu le mai văzuse Sophia nici-odată. Pe la patru, vremea fiind mai frumoasă ca oricînd, doamna Foucault spuse :

— Dacă am face o plimbare pe bulevard ?

Sophia chibzui un pic asupra ideii. Erau doar asociate.

— Foarte bine, consimți ea.

Bulevardul era înțesat de o mulțime plină de vioiciune și veselie. Toate cafenelele erau ticsite. Dacă n-ai fi știut, n-ai fi putut bănui că vestea capitulării de la Sedan ajunsese doar cu o zi înainte la Paris. O bucurie delirantă domnea sub soarele strălucitor. Pe cînd cele două femei se plimbau tacticos, mulțumite de hărnicia lor și de hotărîrile luate, văzură un soldat din Garda Națională care, cocoțat pe o scară, scotea „N^o”-ul de pe firma unui negustor, furnizor al Curții. Soldatul glumea cu cițiva gură-cască din jur. În felul acesta aflară doamna Foucault și Sophia despre proclamarea republicii.

— *Vive la république !*¹ strigă doamna Foucault, nestăpînită și apoi ceru scuze Sophiei pentru ieșirea ei.

¹ Trăiască republica ! (Fr.)

După aceea ascultară o vreme la un bărbat care povestea lucruri stranie despre împărăteasă.

Deodată Sophia observă că doamna Foucault nu mai era lângă ea. Privi în jur, și o văzu stînd de vorbă foarte aprins cu un tînăr a cărui față i se păru familiară. Da, era tînărul cu care se certase în seara cînd o găsise apoi zăcînd pe jos în coridor ; ultimul adorator al curtezanei.

Chipul femeii era schimbat din cauza tulburării. Sophia se îndepărtă, jignită. Îi privi cîteva clipe de la distanță, și apoi, furioasă și dezamăgită, fugi de febra bulevardelor și porni liniștită spre casă. Doamna Foucault nu se mai întoarse. Se pare că era o femeie sortită să fie jucăria întîmplării. Două zile mai tîrziu, Sophia primi de la ea o scrisoare mîzgălită în grabă, prin care o anunța că plecase cu iubitul ei la Bruxelles, căci în Paris situația va fi în curînd periculoasă. „Mă adoră încă. E un băiat delicios. Așa cum am mai spus, rămîne marea pasiune a vieții mele. Sint fericită. Nu mă lasă să mă mai întorc acasă. Mi-a cumpărat toalete de două mii de franci, căci după cum știi n-aveam nimic.“ Și așa mai departe. Nici o vorbă de scuză. Sophia, citind scrisoarea, își dădu seama că, firește, exagera și răstălmăcea lucrurile.

„Tînăr neghiob ! Oh, ce neghiob !“ izbucni ea minioasă. Se gîndea la idiotul adorator al acestei femei oribile, decăzute.

Pe doamna Foucault n-o mai văzu niciodată. Fără îndoială că i se îndeplinise propria-i prezicere în legătură cu destinul ei ultim, dar la Bruxelles.

II

Sophia mai avea încă vreo sută de lire, și dacă ar fi vrut să plece din Paris sau din Franța, nimic n-ar fi putut s-o împiedice. Poate că dacă ar fi trecut din întîmplare prin Gare St. Lazare sau prin Gare du Nord, vederea

zecilor de mii de oameni care se grăbeau să ajungă pe țărmul mării ar fi stîrnit și în ea dorința de a fugi de primejdia ce se apropia. Dar nu trecu pe acolo — era prea ocupată să aibă grijă de domnul Niepce, băcanul. În plus, nu voia să-și lase mobila, care i se părea un fel de stîncă. Cu un apartament plin de mobile, socotea că ar trebui să găsească un mijloc de a-și câștiga existența ; de fapt, începuse într-un fel să-și realizeze proiectul de a deveni independentă. Ținea cu orice preț să fie independentă, să profite de pe urma talentelor de organizare, prevedere, simț practic și tenacitate, pe care știa că le are și care rămăseseră atîta timp nefolosite. Și-apoi, nu-i plăcea gîndul să fugă.

Chirac se întoarse la fel de neașteptat cum plecase : fusese într-o misiune pentru ziarul său. Cu vorbele o îndemnă să plece, dar ochii lui spuneau altceva. Într-o după-amiază veni la Sophia într-o stare de disperare totală, cum n-ar fi îndrăznit decît față de cineva în care avea toată încrederea.

— Foarte curînd vor fi la Paris, zise el ; nimic nu-i mai poate opri. Și... atunci... !

Izbucni într-un hohot de rîs cinic. Dar cînd o îndemnă iarăși să plece, ea zise :

— Și ce fac cu mobila ? Pe urmă, i-am făgăduit domnului Niepce să am grijă de el.

Chirac îi mărturisi atunci că rămăsese și el fără locuință și că ar vrea să închirieze una din camere. Sophia se arătă încîntată să-i dea o cameră.

Curînd după aceea, îi prezentă un cunoscut de-al lui, un bărbat între două vîrste numit Carlier, secretar de redacție la ziarul lui, care ar fi vrut să stea și el acolo. Și astfel, printr-o întîmplare fericită, Sophia închirie foarte repede toate camerele, obținînd peste două sute de franci pe lună ; în afară de câștigul de la mesele servite. Acum Chirac (împreună cu celălalt ziarist) se arăta foarte optimist, convins că Parisul nu va putea fi niciodată asediat.

Numai că Sophia nu-l crezu. Îl credea mai curînd pe acel Chirac care se arătase disperat. Nu că ar fi avut vreo informație, vreo teorie care să justifice pesimismul ei ; nimic decît convingerea intimă că un popor capabil să se comporte așa cum îl văzuse ea comportîndu-se în Place de la Concorde, era sortit să fie înfrînt. Îi iubea pe francezi, dar bunul ei simț practic, atît de germanic, îi spunea că va trebui să aibă grijă de ei cînd vor fi la strîmtoare, și era mai curînd furioasă pe ei că nu izbuteau să-și poarte singuri de grijă.

Îi lăsa pe bărbați să discute și, întorcînd cu dispreț spatele controverselor și certitudinilor lor, se duse nepăsătoare să-și vadă de treburi. În toate aceste zile, frîntă de oboseală cum era și hărțuită de noi răspunderi și riscuri, se simțea mai fericită decît fusese vreodată — pur și simplu pentru că avea un scop în viață și stătea pe propriile-i picioare. Habar n-avea care era situația militară și politică ; nici n-o interesa. Ceea ce o interesa era că avea trei chiriași cărora trebuia să le dea de mîncare — toate mesele sau numai micul dejun — și că prețul alimentelor creștea într-una. Se apucă să facă provizii. Cumpără cincizeci de *pecks*¹ de cartofi cu un franc *peck*-ul, și alte cincizeci de *pecks* cu un franc și un sfert — dublu față de prețul normal ; zece șunci, cu doi franci și jumătate livra ; mari cantități de legume și fructe conservate, un sac de făină, orez, biscuiți, cafea, cîrnați de Lyon, prunc uscate, smochine uscate, precum și lemne și cărbuni. Dar se aprovizionă mai ales cu brînză, căci își amintea că mama ei spunea că dacă ai pîine cu brînză și apă, ai ce să mînci. Multe din aceste alimente le cumpără de la băcanul ei. Le depozită pe toate, în afară de făină și biscuiți, în pivnița apartamentului ; dar îi trebuiră cîteva zile ca să găsească un lăcătuș care să pună un lacăt nou la pivniță, căci muncitorii din Paris nu prea aveau timp,

¹ Un *peck* = aproximativ 9 kg.

ocupați fiind cu treburile noii republici. Energia ei făcea senzație în casă. Toți o admirau, dar nimeni n-o imita.

Într-o dimineată, ducându-se după cumpărături, văzu pe obloanele trase ale lăptăriei de pe rue Notre-Dame-de-Lorette un anunț : „Închis din lipsă de lapte“. Asediul începuse. Cel puțin așa începu pentru Sophia : cu închiderea lăptăriei și cu noul preț al ouălor : cinci *sous* oul. Se duse în altă parte după lapte, și plăti un franc litrul. În seara aceea își anunță chiriașii că prețul meselor se dublează ; dacă vreunul din ei crede că poate găsi o masă la fel de bună în altă parte, ea nu se va supăra. Situația ei fu consolidată o dată cu apariția unui nou chiriaș, un prieten de-al lui Niepce. Sophia îi oferî îndată propria ei cameră, cu o sută cincizeci de franci pe lună.

— Știți, îi explică ea, are și pian.

— Dar eu nu cînt la pian, protestă omul, contrariat de preț.

— Nu-i vina mea, zise ea.

Omul acceptă să plătească prețul cerut, tentat de mesele bune care aveau să-i revină mult mai ieftin decît la restaurant. Ca și domnul Niepce, era un „văduv de asediu“, adică nevasta i se refugiase la adăpost în Bretania. Sophia se mută în odaia slujnicei, de la etajul șase. Era o chițimie de doi metri pe trei, și nu avea decît luminator ; dar pe Sophia o interesa faptul că va scoate un ciștig de cel puțin patru lire pe săptămînă, scăzînd cheltuielile.

În seara cînd se mută în cămăruța de sus, printre tot felul de slujnice și alți oameni sărmani, munci pînă noaptea tîrziu ; lumina sfesnicului țîșnea cu intermitență prin luminator, spre cerul de cerneală ; din cînd în cînd alerga în sus și în jos pe scări cu cîte o luminare. Habar n-avea că, treptat, în fața casei se strînsese o adevărată mulțime, iar pe la ora unu noaptea o ceată de soldați îl trezi pe portar și năvăli în curte, toate ferestrele populîndu-se imediat cu curioși. Sophia fu chemată și se ceru să facă

dovada că nu era o spioană care semnaliza prusacilor. Abia după trei sferturi de oră reuși să-și dovedească nevinovăția, și scările se goliră de uniforme și de cumetre curioase cu părul despletit. Bănuielile împotriva ei i se părură atât de absurd de copilărești și imposibile, încât în mintea Sophiei se năruí definitiv reputația poporului francez ca un neam de oameni raționali. A doua zi fu de-o ironie fără margini cu chiriașii ei. Dar, în afară de acest episod, de abundența uniformelor militare pe străzi, de prețul alimentelor și de faptul că pe cel puțin o casă din patru flutura fie steagul ambulanței, fie steagul unei ambasade străine (în speranța absurdă că le-ar conferi imunitate împotriva bombardamentelor iminente), pentru Sophia asediul nu exista. Bărbații pomeneau adesea că trebuie să facă de gardă, și dispăreau o zi sau două la baricade, dar ea era prea ocupată ca să le dea ascultare. Nu se gîndea la nimic decît la treburile ei, care îi absorbeau toate forțele. Se trezea la șase dimineța, pe întuneric, iar pe la șapte și jumătate servea micul dejun domnului Niepce și prietenului său, fiind gata cu o mare parte din treabă. La opt se ducea la piață. Cînd cineva o întreba de ce continua să cumpere la prețuri ridicate alimente din care avea rezerve, răspundea: „Le păstrez pentru zilele cînd se vor scumpi și mai mult“. Oamenii își ziceau că era o femeie nemaipomenit de isteasă.

La cincisprezece octombrie plăti chiria trimestrială a apartamentului, patru sute de franci, și contractul fu trecut pe numele ei. Se obișnuí repede cu bubuitul tunurilor, și i se părea uneori că e pariziancă get-beget, și că Parisul fusese dintotdeauna asediat. Nu se gîndea la sfîrșitul asediului; trăia de pe o zi pe alta. Uneori era copleșită de teamă, cînd canonada devenea pentru moment mai puternică, sau cînd auzea că se dădeau lupte în cutare sau cutare suburbie. Apoi își spunea că n-are rost să se sperie cînd se afla în aceeași situație cu vreo două milioane de oameni. Se împacă cu toate. Începu chiar să-i placă odăița

ei, în parte pentru că era atât de ușor s-o încălzească (problema încălzitului devenea acută la Paris), și în parte pentru că putea să se izoleze. Jos, în apartament, tot ce se făcea sau se spunea într-o cameră putea fi mai mult sau mai puțin auzit în celelalte, din cauza ușilor atât de numeroase.

Existența ei, în prima jumătate a lunii noiembrie, intrase pe făgașul obișnuit devenind teribil de monotonă. Doar numărul meselor servite chiriașilor mai varia de la o zi la alta. Toate mesele, în afară de cîte o cină, erau servite în cameră de femeia cu ziua. Chiriașii n-o vedeau prea mult pe Sophia, decît doar după-amiezile. Deși continua să ceară prețuri tot mai mari, și-și folosea rezervele de alimente scoțînd ciștiguri imense, prețurile ei rămîneau mai coborîte decît cele din oraș. Se arăta foarte indignată de nerușinarea cu care exploatau negustorii populația Parisului, păstrînd uriașe rezerve de alimente și așteptînd ca prețurile să se mărească. Numai că forța exemplului lor era prea mare pentru ca s-o nesocotească cu totul; se mulțumea însă cam cu jumătate din ciștigurile lor. Doar pe domnul Niepce îl încărca mai mult la socoteală, pentru că era negustor. Cei patru bărbați prețuiau paradisul în care trăiau. Aveau acel plăcut sentiment de securitate pe care îl găsesc burlacii doar sub acoperișul unei proprietărese care este în același timp promptă, cinstită și adeptă a curățeniei. Sophia obișnuia să atîrne o plăcuță lingă ușa de la intrare, pe care fiecare nota ce mîncare prefera, cînd să fie trezit dimineața, ce avea de dat la spălat etc. Sophia nu făcea niciodată vreo greșală și nici nu uita vreo rugăminte. O gospodărie atât de desăvîrșită îi uimea pe acești oameni, obișnuiți să fie tratați cu totul altfel, și care auzeau în fiecare zi de la cunoscuți întîmplări în legătură cu lipsa de confort sau cu tot felul de șarlatanii. O admirau pe Sophia chiar și pentru că-i făcea să plătească, dacă nu prețuri prea mari, oricum destul de mari. Le plăcea că le spunea dinainte

prețul tuturor lucrurilor, și chiar le arăta cum să nu facă risipă, mai ales la încălzitul camerelor. Le dădu destule păături, astfel încît să se poată simți bine în cameră doar cu o sobiță cu cărbuni la care să-și încălzească minile. În mod firesc, ajunseră s-o privească drept un model de femeie, o adevărată minune. Îi atribuiau toate calitățile. După părerea lor, în toată istoria omenirii nu mai existase o asemenea femeie ; nu putuse exista ! Deveni legendară printre prietenii lor : o femeie tinăără și elegantă, nespus de frumoasă, mîndră, regească, pînă la care nu ajunge nimeni, o ființă retrasă, o menajeră minunată, o bucătă-reasă pricepută, care pregătea ciudate mîncăruri englezești, demnă de toată încrederea, din cale afară de punctuală și de ordonată... ! Le plăcea ușorul accent englezesc, care dădea o notă exotică francezei ei foarte corecte și expresive. Pe scurt, Sophia era pentru ei perfecțiunea întruchipată, o femeie inaccesibilă. Tot ce făcea ea era bine.

În fiecare seară urca în odaia ei, frîntă de oboscală, dar cu mintea destul de limpede ca să-și facă socotelile și să-și numere banii. O făcea stînd în pat, cu mânuși groase în mîini. Dacă adesea nu putea să doarmă noaptea, de vină nu erau tunurile din depărtare, ci grijile ei financiare. Cîștiga bani și ar fi vrut să cîștige și mai mult. Născocea mereu alte modalități de a face economii. Dorea atît de mult să devină independentă, încît era mereu preocupată de bani. Începu să iubească aurul, să-i placă să-l adune și să sufere cînd trebuia să-l cheltuiască.

Într-o dimineată, femeia cu ziua, care din fericire era aproape tot atît de punctuală ca și Sophia, nu-și făcu apariția. Cînd sosi momentul să-i ducă micul dejun domnului Niepce, Sophia șovăi, dar apoi se hotărî să-l servească pe bătrîn. Bătu la ușă și intră cu îndrăzneală, ducînd tava și lumînarea. El tresări văzînd-o ; avea pe ea un șorț albastru, ca și slujnica, dar nu se putea s-o confunde. Niepce arăta mai bătrîn în pat decît atunci cînd

era îmbrăcat. Avea o înfățișare destul de ridicolă, lipsită de demnitate, ca toți bătrînii înainte de a-și termina toaletă de dimineață ; și boneta de noapte nu-i îmbunătățea aspectul. Avea un pîtec bombat ce umfla cuvertura, peste care, ca să-i fie mai cald, împrăștiase haine prea puțin aspectuoase. Sophia zîmbi în sinea ei ; dar disprețul cuprins în acel zîmbet era îndulcit de gîndul : „Sărmanul bătrîn !“ Îi spuse pe scurt că probabil femeia se îmbolnăvise. Niepce tuși și se mișcă nervos. Chipul lui simplu și binevoitor îi zîmbea părintește în timp ce ea așeza tava lîngă pat.

— Va trebui să deschid cîteva clipe fereastra, zise ea, și o deschise.

Aerul rece al străzii pătrunse printre obloanele închise, și bătrînul se zgribuli puțin, înfiorat. Ea împinse obloanele și închise fereastra, și apoi făcu același lucru cu celelalte două ferestre. În odaie era acum lumină.

— N-o să mai ai nevoie de luminare, zise ea, apropiindu-se de pat ca s-o stingă.

Bătrînul, cu aerul lui blînd și părintesc, își petrecu brațul pe după talia ei. Răcorită de aerul curat și avînd proaspătă în minte imaginea lui ridicolă, o clipă fu descumpănită de gestul lui. Nu se gîndise cîtuși de puțin că bătrînul băcan era soțul unei femei tinere. Și uitase pe moment ce efect putea avea frumusețea ei strălucitoare, mai ales în asemenea împrejurări. Dar imediat, cinismul ei precoce, care fusese adormit, izbucni. „Firește ! Ar fi trebuit să mă aștept !“ gîndi ea cu un dispreț exploziv.

— Ia mîna de pe mine ! îi zise cu asprime, fără să facă vreo mișcare, bătrînului amabil și ridicol.

El se supuse, cu sfială.

— Vrei să rămîi aici ? întrebă ea ; și cum nu-i răspunse imediat, i se adresă pe un ton poruncitor : Răspunde odată !

— Da, răspunse el slab.

— Atunci, poartă-te cum se cuvine.

Și se îndreptă spre ușă.

— Voiam doar..., biîguî el.

— Nu mă interesează ce voiai, i-o reteză scurt.

După aceea, se întrebă dacă nu cumva ceilalți auziseră schimbul de cuvinte. Avu grijă să lase celelalte tăvi cu micul dejun în fața ușilor ; și pe viitor la fel făcu cu Niepce.

Femeia cu ziua nu mai apăru. Se îmbolnăvisese de variolă și se prăpădi, părăsind lumea asta și o slujbă bună. Lucru ciudat, Sophia n-o înlocui ; prea era puternică ispita de a economisi leafa și hrana ei. Nu putea totuși să stea și să aștepte ceasuri întregi la ușa brutăriei și a măcelăriei, într-un lung șir de femei înghețate, zilnic pentru rațiile de piine și de trei ori pe săptămînă pentru cele de carne. Îl angajă pe băiatul portarului, cu doi *sous* pe oră, ca să facă treaba asta în locul ei. Uneori bietul băiat se întorcea cu miinile atît de vinete și de înghețate, încît abia putea să țină prețioasele cartele care dădeau dreptul la rații și pentru care Chirac aștepta cîte o oră sau două în fiecare săptămînă la birourile primăriei. Sophia ar fi putut să se descurce fără să recurgă la rațiile oficiale, dar nu voia să renunțe la acest cîștig. Le ceru chiriașilor săi niște haine groase pentru băiatul portarului, și primi ghetete de la Chirac, mănuși de la Carlier și un palton gros de la Niepce. Vremea era tot mai friguroasă, și prețurile creșteau. Într-o zi vîndu soției unui farmacist de la etajul întîi, cu o sută zece franci, o șuncă pentru care plătise mai puțin de treizeci de franci. Simți un adevărat fior de bucurie cînd primi o monedă de aur și o bancnotă strălucitoare în schimbul unei șunci obișnuite. Avea acum aproape cinci mii de franci. Era extraordinar. Și proviziile din pivniță erau încă destul de mari, iar sacul de făină din bucătărie mai era pe jumătate plin. Moartea slujnicei credincioase, cînd află de ea, o impresionă prea puțin ; era atît de sleită de puteri și atît de absorbită de

propriile ei treburi, încît nu mai avea timp pentru regrete sentimentale. Și biata femeie, alături de care petrecuse nenumărate ceasuri în bucătărie, ajungînd să-i cunoască fiecare zbircitură de pe față și fiecare cîută a îmbrăcămînții, dispăru definitiv din amintirea Sophiei.

În fiecare dimineată Sophia curăța și aranja două odăi, iar după-amiază încă două. În hotelurile pe unde stătuse, văzuse cum o cameristă avea în grijă cîte cincisprezece camere, și-și zise că nu se putea ca ea să nu prididească cu patru, în pauzele dintre gătit și alte treburi ! În felul acesta căuta să se scuze în sinea ei că nu angaja altă femeie cu ziua. Într-o după-amiază, tocmai freca clanțele de alamă ale numeroaselor uși din odaia domnului Niepce, cînd acesta intră pe neașteptate.

Îl privi aspru și văzu că avea în ochi o privire stingerită. Intrase în apartament fără zgomot. Și Sophia își aminți că-i spusese, ca răspuns la o întrebare a lui, că acum îi deretica odaia după-amiaza. De ce și-o fi lăsat prăvălia ? Băcanul își atîrnă pălăria în dosul ușii, cu grija meticuloasă a unui bătrîn, apoi își scoase paltonul și-și frecă miinile.

— Faci bine că porți mănuși, *madame*, zise el. E o vreme cumplită.

— Nu le port de frig, răspunse ea. Le port ca să nu-mi stric mîinile.

— Ah ! Adeveră ! Foarte bine ! Foarte bine ! Pot să am cîteva lemne ? Unde le găsesc ? N-aș vrea să te deranjez.

Ea îi refuză ajutorul, și aduse lemne din bucătărie, numărînd butucii cu glas tare în fața lui.

— Să aprind focul ? întrebă.

— Am să-l aprind singur, zise el.

— Dă-mi, te rog, un chibrit, stăruî Sophia.

În timp ce aranja lemnele și hîrtia, Niepce zise :

— *Madame* ? ai vrea să mă ascuți puțin ?

— Ce s-a întîmplat ?

— Nu te supăra, zise el. Nu ți-am dovedit că știu să te respect ? Și continui să te respect. Cu tot respectul pe care ți-l port, îți spun că te iubesc, *madame*... Nu, te implor, nu te supăra ! (Deși Sophia nu dădea nici un semn că s-ar înfuria.) E adevărat că am nevastă. Dar, ce vrei...? E departe. Te iubesc la nebunie, urmă el cu glas respectuos, păstrându-și demnitatea. Știu că sînt bătrîn ; dar sînt bogat. Îți înțeleg firea. Ești o doamnă, și ești o femeie hotărîtă, directă, sinceră și pricepută în afaceri. Te respect foarte mult. Cu dumneata se poate vorbi cum nu se poate vorbi cu alte femei. Nu umbli cu ocolișuri și-ți place sinceritatea. *Madame*, am să-ți dau două mii de franci pe lună și tot ce dorești din magazinul meu, dacă o să fii drăguță cu mine. Sînt foarte singur, simt nevoie de tovarășia unei făpturi fermecătoare, pline de înțelegere. Două mii de franci pe lună. Nu poți să spui că e un fleac.

Și bătrînul își șterse cu mîna chelia lucitoare.

Sophia era aplecată deasupra focului. Își întoarse capul spre el.

— Asta-i tot ? vorbi ea liniștit.

— Te poți bizui pe discreția mea, zise el cu glas scăzut. Apreciez scrupulele dumitale. Voi veni, foarte tîrziu, în odaia dumitale de la etajul șase. Se poate aranja... După cum vezi, sînt sincer, la fel ca și dumneata.

Simți un imbold să-l gonească imediat din casă ; dar nu era un imbold izvorît din adîncul sufletului. Avea în fața ei un bătrîn neghiob. De ce să nu-l trateze ca atare ? Ar fi absurd să-l ia în serios. Și, în plus, era un chiriăș care plătea bine.

— Nu fi prost, zise ea cu o liniște plină de cruzime. Nu fi un bătrîn prost.

Și bătrînul cel libidinos, cumsecade dar prea încrezut, văzu încîntătoarea imagine a Sophiei, cu șorțul ei dichisit și mînușile-i amuzante, plecînd și dispărînd din odaie. Așa că plecă și el de acasă, și focul care costa atît de scump încălzi o cameră goală.

Sophia era furioasă pe el. Fără îndoială că plănuise totul. Era capabil de respect, dar și de răutăți. Dar ea se gândi ca francezii erau cu toții la fel, și hotărî că n-avea rost să se necăjească pentru un fenomen universal. Pur și simplu erau oameni fără rușine, și bine făcuse că se mutase cît mai departe de ei, la etajul șase. Nădăjduia că nici unul din ceilalți chiriași nu auzise propunerea obraznică și jignitoare făcută de Niepce. Nu era sigură dacă nu cumva Chirac se afla în camera lui, scriind.

În noaptea aceea nu se auzi bubuit de tunuri în depărtare, și Sophia se chinui multă vreme să adoarmă. După ce ațipise, se trezi tresărind și scăpără un chibrit ca să vadă cît e ceasul. Stătuse. Uitase să-l învîrtească, ceea ce dovedea că băcanul o tulburase mai mult decît își închipuise. Nu-și dădea seama cît dormise. Putea să fie două, sau șase. Îi era imposibil să se mai odihnească ! Se sculă și se îmbrăcă (dacă era cumva alt de tîrziu pe cît se temea ?) și luînd o luminare, se furișă în jos pe scara nesfîrșită și scîrțitoare. Pe cînd cobora, începu să creadă tot mai mult că era doar miezul nopții, și pași mai ușor. Nu se auzea nici un zgomot, în afară de cel al pașilor ei. Descuie cu grijă ușa apartamentului și intră. Auzi imediat tic-tacul puternic al micului ceas de duzină din bucătărie. În aceeași clipă, o altă ușă scîrții, și Chirac, cu părul ciufulit dar complet îmbrăcat, apărui pe coridor.

— Va să zică, te-ai decis să i te vinzi ! — șopti Chirac.

Instinctiv, se trase înapoi și simți că roșește. Nu știa ce să facă. Își dădu seama că era groaznic de furios și de răscolit. Porni spre ea cu mișcări furișe, cu trupul ghemuit. Nu mai văzuse niciodată ceva atît de teatral ca mișcărilor lui și schimonoselile feței. Dar, ar trebui să fie și ca teatrală, să-și bată joc cu noblețe de insinuarea lui nemernică, de purtarea atît de inexplicabilă. Chiar dacă s-ar fi hotărît să se vîndă bătrînului pașă, ce-l privea pe el ? O tăcere demnă, o privire nimicitoare — altceva nu

merita. Dar nu era capabilă de o asemenea comportare eroică.

— Cît e ceasul ? întrebă cu glas slab.

— Trei, răspunse Chirac cu glas batjocoritor.

— Am uitat să-mi învîrtesc ceasul, zise ea. Și am coborît jos să văd cît e ora.

— Serios ?

Vorbea sarcastic, de parcă ar fi vrut să spună : „Te-am așteptat, și iată că ai sosit !“

Sophia își zise că nu-i datora nimic, dar totodată simțea că ei doi erau singurii oameni tineri din apartament, și că trebuia să-i dovedească, într-un fel, că era nevinovată de suprema dezonoare a tinereții. Își adună forțele și se uită la el.

— Ar trebui să-ți fie rușine, zise ea. O să-i trezești pe ceilalți.

— Și pe domnul Niepce — are și el nevoie să fie trezit ?

— Domnul Niepce nu e aici.

Ușa lui Niepce nu era încuiată. Sophia o deschise și intră în odaie — o odaie goală care nu purta vreun semn că ar fi folosită.

— Vino și convinge-te ! stăruie ea.

Chirac se supuse. Fața i se pleoști.

Ea își scoase ceasul din buzunar.

— Și acum, învîrtește-mi ceasul și potrivește-l, te rog.

Îl văzu cît de chinuit era. Nu putu apuca ceasul, și deodată îi dădură lacrimile. Își ascunse fața în mîini și fugi. Ea auzi un murmur înăbușit de suspine, printre care crezu să deslușească : „Iartă-mă !“, și apoi o ușă trîntită. În tăcerea care se lăsă, auzi sforăitul regulat al domnului Carlier. Începu și ea să plîngă. Vederea îi era încețoșată și merse poticnindu-se pînă în bucătărie, luă ceasul și-l duse cu ea sus în odaie, tremurînd de frigul pătrunzător al nopții. Plîns liniștit foarte mult timp. „Ce rușine ! Ce rușine !“ își zicea mereu. Totuși, nu-l condamna pe

Chirac. Frigul o sili să se vîre în pat, dar nu putu adormi. Continuă să plîngă. În zori ochii îi erau umflați de plîns. Se întoarse în bucătărie. Ușa odăii lui Chirac era larg deschisă. Plecase. Pe plăcuță era scris: „Azi nu iau masa“.

III

Relațiile dintre ei se schimbau neconținut. Cîteva zile nu se întîlniră deloc; și cînd, la sfîrșitul săptămîinii, Chirac fu silit pînă la urmă să dea ochi cu Sophia ca să-i achite nota de plată, arăta ca un om îngrozitor de chinuit. Se vedea limpede că se considera un criminal care nu poate avea nici o speranță de iertare. Nici nu încerca măcar să-și ascundă starea de spirit. Dar nu spuse nimic. Cît despre Sophia, era ca întotdeauna o persoană foarte amabilă. Căuta să-l convingă prin atitudinea ei că nu-i poartă pică și că voia să uite incidentul; pe scurt, că era același inger iertător din visele lui. Nu izbuti, totuși, să se poarte cu desăvîrșire firesc. În fața nefericirii lui, i-ar fi fost peste putință să fie pe de-a-ntregul ea însăși, și în același timp pe de-a-ntregul veselă!

În scurtă vreme, atmosfera din apartament începu să se înrăutățească, în aer plutea cearta, dușmănia. Toți aveau nervii întinși de încordare la maximum. Asta se aplica întregului oraș. Zile de ploi abundente urmară înghețurilor aspre, și orașul era parcă înecat în durere. Ușile rămîneau închise. Și deși nouă zecimi din locuitori nu mai ieșeau din casă, aceste uși închise, zăvorîte, demoralizau toate inimile. Gazul cu care fuseseră iluminate străzile nu mai funcționa. Oamenii mîncau carne de șobolani, de pisică și de cai de rasă și ziceau că „nu e rea“. Asediul nu mai era o noutate. Prietenii nu se mai invitau unii pe alții la o „cină de asediu“, ca la un picnic. Sophia, extenuată de munca grea de fiecă zi, se săturase pînă peste cap de asediu. Era furioasă pe prusaci că zăboveau, și pe fran-

cezi că nu făceau nimic, și își vărsa ciuda englezească asupra chiriașilor. Aceștia își spuneau unii altora pe ascuns că *la patronne* devenise teribilă. Dar ea avea pică în special pe negustori ; și cînd, la un zvon de pace, vitrinele înfloriră într-o bună zi cu belșug de alimente, la prețuri pipărate, dovedind astfel că foametea era creată artificial, Sophia văzu roșu. Îl ocări mai cu seamă pe domnul Niepce, cu toate că îi vindea mărfurile cu o reducere specială. Cîteva zile mai tîrziu bietul bătrîn cu înfățișare blindă și paternă se pomeni într-o situație penibilă, atunci cînd încercă să aducă în odaie o tînară fermecătoare care acceptase să fie drăguță cu el. Printr-o întîmplare nefericită pentru băcan, Sophia îi surprinse pe coridor. Își ieși din fire, dar nimic altceva decît fața ei albă și glasul rece ca oțelul, pilă ce zgîria susceptibilitățile partizanilor Afroditei, nu-i trăda mînia. În această perioadă — fără să-și dea seama — Sophia ajunsese fără doar și poate o scorpie.

Începuse acum să vorbească mai des despre asediu și-i plăcea să asculte ceea ce spunea lumea. Dar comentariile ei, în care nu cruța cîtuși de puțin delicatețea justificată a sentimentelor francezilor, duceau uneori la schimburi de cuvînte destul de aprinse. Iar cînd întregul cartier Montmartre și Bréda fură tulburate de apariția Batalionului 32, ea luă partea populației și nici nu voi să audă de versiunea ziarelor, sprijinită de documente, cum că bieții soldați nu erau niște lași care o luaseră la fugă. Spuse sus și tare că bine făcuseră femeile care îi scuipaseră în față pe cei din Batalionul 32. Declară chiar că, dacă i-ar fi întîlnit, i-ar fi scuipat și ea. În sinea ei, era de fapt încredințată că soldații aceia erau nevinovați, dar ceva o împiedica s-o recunoască. Disputa se termină cu vorbe tari între ea și Chirac.

A doua zi Chirac sosi la o oră neobișnuită ; după ce bătu la ușa bucătăriei, intră și zise :

— Trebuie să te anunț că plec.

— De ce ? întrebă ea scurt.

Tocmai frământa niște aluat pentru o plăcintă cu cartofi. După plăcintele ei cu cartofi se dădeau în vînt toți cei din casă.

— Ziarul meu și-a încetat apariția ! zise Chirac.

— Oh ! exclamă ea și rămase pe gânduri, dar fără să se uite la el. Și adăugă : Asta nu-i un motiv să pleci.

— Ba da. N-o să mai pot plăti camera. Nu trebuie să-ți mai spun că, încetînd să mai apară, ziarul a uitat să plătească lefurile. Aveam de primit salariul pe ultima lună. Așa încît trebuie să plec.

— Nu ! zise Sophia. O să-mi plătești cînd o să ai bani. El clătină din cap.

— N-am de gînd să accept mila dumitale.

— N-ai nici un ban ? întrebă ea brusc.

— Nimic. E un dezastru — pur și simplu !

— Atunci va trebui să împrumuți de la cineva.

— Da, dar nu aici ! Nu de la dumneata !

— Serios, Chirac, exclamă ea cu glas măgulitor, nu ești deloc rezonabil.

— Și totuși, nu pot să fac altfel ! zise el hotărît.

— Ei bine ! vorbi Sophia și se întoarse spre el amănîtoare, ai să faci cum zic eu ! Mă înțelegi ? Ai să rămii. Și o să-mi plătești cînd o să poți. Altfel, ne certăm. Crezi că o să-ți rabd toate prostiile ? Numai fiindcă te-ai înfuriat ascară...

— Nu-i vorba de asta, protestă el. Ar trebui să știi că nu-i vorba de asta. (Ea știa.) Dar nu pot să te las să...

— Destul ! strigă Sophia cu glas poruncitor, oprindu-l ; și apoi, pe un ton mai potolit : Și Carlier ? E și el la pămînt ?

— Ah ! El are bani, zise Chirac cu o tristă invidie.

— O să ai și dumneata, într-o zi, îl asigură ea. Rămii — în orice caz pînă după Crăciun, sau altfel ne certăm. Ne-am înțeles ?

Glasul i se îmblinzise.

— Ești prea bună ! cedă el. Nu pot să mă cert cu dumneata. Dar mi-e greu să primesc...

— Oh, izbucni ea, trecînd la expresii mai vulgare, mîndria asta prostească-mi face greață. Asta numești dumneata prietenie ? Și-acum, șterge-o ! Cum vrei să-mi iasă bună plăcinta cînd îmi stai pe cap ?

IV

După trei zile norocul îi surise din nou lui Chirac, care găsi o altă slujbă la *Journal des Débats*. De fapt, într-un fel i-o găsiseră prusacii. Faimosul cronicar Payenneville, unul din marii ziariști ai timpului, răcise în timp ce-și făcea datoria în gărzile naționale și murise de pneumonie. Vremea era din nou aspră ; soldații înghețau de moarte la Aubervilliers. Postul lui Payenneville fu preluat de un alt ziarist, al cărui post îi fu oferit lui Chirac. Acesta se grăbi să-i comunice Sophiei vestea cea bună, fără să-și ascundă satisfacția.

— Dumneata, cu surîsul dumitale ! zise ea enervată. Nimeni nu-ți poate refuza nimic !

Se purta de parcă i-ar fi fost silă de el. Îl umilea. Dar aerele de persoană importantă pe care și le dădea față de ceilalți chiriași, de cînd făcea parte din colectivul redacțional de la *Débats*, erau comice prin candoarea lor. În aceeași zi, Carlier o anunță pe Sophia că nu va mai sta la ea. Era un om destul de bogat ; dar obiceiurile care-i dăduseră posibilitatea să dobîndească independență în profesiunea nesigură de ziarist nu-i îngăduiau să cheltuiască o centimă mai mult decît era absolut necesar, acum cînd nu cîștiga nimic. Se hotărîse să se mute la o soră a lui, văduvă, obișnuită cu economia așa cum este ea înțeleasă în Franța, și care trăia din proviziile de cartofi și de vin.

— Poftim, zise Sophia, m-ai făcut să pierd un chiriaș !

Și susținu răspicat, mai în glumă, mai în serios, că bietul Carlier pleca fiindcă nu mai putea suporta îngîmfarea copilăroasă a lui Chirac. Schimbul de vorbe usturătoare deveni acum în casă lucru obișnuit.

În dimineața de Crăciun, Chirac rămase pînă tîrziu în pat; ziarele nu apăreau în ziua aceea. Parisul părea confundat în apatie. Pe la ora unsprezece Chirac veni în ușa bucătăriei.

— Trebuie să-ți spun ceva, zise el.

Tonul lui o impresionă pe Sophia.

— Intră, răspunse ea.

Intră și închise ușa după el, ca un conspirator.

— Trebuie să avem o mică sărbătoare. Începu el. Dumneata și cu mine.

— Sărbătoare! repetă ea. Ce idee! Cum pot să plec de-acasă?

Dacă ideea nu ar fi ispitit-o în străfundurile inimii, stîrnind dorințe și amintiri peste care timpul așternuse uitarea, n-ar fi început prin a găsi tot felul de piedici; ar fi refuzat categoric.

— Nu-i nimic, hotărî el. E Crăciunul, și trebuie să discut ceva cu dumneata. Nu putem vorbi aici. N-am avut o discuție mai ca lumea de cînd ai fost bolnavă. O să vii cu mine să prînzim la un restaurant.

Ea rise.

— Și prînzul pentru chiriașii mei?

— O să-l servești puțin mai devreme. O să ieșim imediat după aceea, și ne întoarcem la timp ca să pregătești cina. E foarte simplu.

Ea clătină din cap.

— Ești smintit, zise ea supărată.

— Țin neapărat să-ți ofer ceva, urmă el încruntat. Înțelegi? Vreau să iei prînzul cu mine, astăzi. Ți-o cer, și n-ai să mă refuzi.

Era foarte aproape de ea în bucătărioara strîmtă, și vorbea aprig, autoritar, așa cum îi vorbise ea cînd îl convinsese să stea cîtva timp pe credit.

— Ești foarte nemanierat, încercă Sophia să se eschiveze.

— Dacă sînt moșic, mi-e totuna, susțin el intransigent. O să prinzești cu mine ; țin mult de tot.

— Cum să mă îmbrac ?

— Nu mă privește. Cum crezi.

Era cea mai curioasă invitație la o masă de Crăciun care se putea imagina.

La douăsprezece și un sfert ieșiră împreună, îmbrăcați gros, pe străzile mohorîte. Cerul, cenușiu, prevestea zăpadă. Aerul era mușcător, și totuși umed. Nu se vedea nici o birjă în piațeta în trei colțuri cu care se termina rue Clausel. Pe rue Notre-Dame-de-Lorette, un singur omnibuz gol se căznea să urce panta lunecoasă ; caii alunecau și o porneau iar, numai ca răspuns la șfichiuirile de bici, ce răsunau pe stradă ca într-o pivniță goală. Mai sus, pe rue Fontaine, una dintre puținele prăvălii deschise etala anunțul : „*Mare assortiment de brînzeturi pentru Anul Nou*“. Începură să ridă.

— Anul trecut pe vremea asta, zise Chirac, mă gîndeam la un singur lucru — la balul mascat de la Operă. Nu puteam să dorm din pricina lui. Anul ăsta nici măcar bisericile nu sînt deschise. Dar dumneata ?

Sophia strînse din buze.

— Nu mă întreba, zise ea.

Își continuară drumul în tăcere.

— Sîntem triști cu toții, zise el. Dar nici prusacii, în tranșeele lor, nu pot fi veseli ! Le lipsesc și lor familiile, și pomul de Crăciun. Hai să ne veselim !

În Place Blanche și în Boulevard de Clichy nu era mai multă animație decît pe străzile și în piețele mai mici. Nicăieri nu era viață, și nu se auzea aproape nici

un zgomot ; nici măcar bubuitul tunurilor. Nimeni nu ştia nimic ; Crăciunul cufundase oraşul într-o stare lugubră de deznădejde. Cînd traversară Place Blanche, Chirac o luă pe Sophia de braţ şi, la cîţiva metri mai sus pe rue Lepic, se opri la un mic restaurant, faimos printre cunoscători, căruia-i zicea „Micul Louis“. Intrară, coborînd două trepte, într-un local destul de neîncăpător, de un pitoresc sumbru.

Sophia văzu că erau aşteptaţi. Probabil Chirac trecuse pe acolo în cursul dimineţii. Cîteva mese în neorînduială arătau că prînzul fusese servit ; într-un colţ, însă, era o masă pentru două persoane, dichisită, aşa cum se putea într-un asemenea restaurant ; adică, avea o faţă de masă în carouri albe şi roşii, şi două bucăţi de pînză, alb cu roşu, aproape tot atît de mari ca şi faţa de masă, împăturate ca şervete şi aşezate pe două farfurii groase, între tacîmuri solide de oţel ; o solniţă, din care măcinai sare învîrtînd de o manivelă, o piperniţă, două suporturi de cuţite şi două pahare obişnuite. Ceea ce deosebea această masă de una obişnuită era o sticlă de şampanie, precum şi două pahare de şampanie. Şampania era unul din puţinele articole care se vindeau la vechiul preţ în timpul asediului.

Patronul şi nevastă-sa mînceau într-un alt colţ — doi oameni graşi, cu înfăţişare neîngrijită, pe care nici o privaţiune a asediului nu putea să-i facă să slăbească. Patronul se ridică. Era îmbrăcat ca un bucătar, cu halat alb şi cu boneta de rigoare ; numai că era murdar. Totul în local părea neîngrijit, dezordonat şi mai mult sau mai puţin murdar, cu excepţia doar a mesei pe care aştepta şampania. Şi totuşi, restaurantul era plăcut, odihnitor. Patronul îi salută ca pe nişte adevăraţi prieteni. Faţa-i unsuroasă era onestă ; la fel şi aceea palidă, obosită, dar mucalită a soţiei sale. Chirac o salută.

— Uite, zise ea, vorbind din celălalt colț spre un os de pe farfurie, asta-i Diane !

— Ah ! Bietul animal ! exclamă Chirac cu compasiune.

— Ce vrei ? zise patroana. Costa prea mult s-o hrănesc. Și era atît de *mignonne* ! Nu puteam s-o văd cum slăbește !

— Tocmai îi spuncam neveste-mi, interveni patronul, ce mult i-ar fi plăcut osul ăsta — Dianei !

Și izbucni într-un hohot de rîs.

Sophia și patroana schimbară un ciudat zîmbet trist auzind această glumă, redescoperită de patron poate pentru a mia oară în timpul asediului, dar pe care el o socotea nouă și nemaiauzită.

— Ei, bine ! continuă el confidențial, adresîndu-se lui Chirac, am făcut rost pentru dumneata de ceva grozav — o jumătate de rață. Și, cu glas și mai scăzut : Și nici n-o să te coste prea scump.

Proprietarii acestui restaurant nu încercau niciodată să obțină mai mult decît un profit modest. Aveau o clientelă regulată, conștientă de valoarea puținilor bani pe care îi avea, în stare de asemenea să aprecieze o masă bună și gustoasă. Patronul era și bucătar, și toți i se adresau cu acest titlu — pînă și nevastă-sa.

— Cum ai izbutit să faci rost ? întrebă Chirac.

— Ah ! zise patronul, misterios. Mi-a venit un prieten din Villeneuve St. Georges — refugiat, știi. În fine...

Cu un gest al miinilor dolofane, îi sugeră lui Chirac că nu trebuie să cerceteze mai îndeaproape.

— Într-adevăr ! comentă Chirac. Dar e teribil de *chic* !

— Te cred că e *chic* ! zise patroana, cu hotărîre.

— E minunat, murmură Sophia, politicos.

— Și apoi o mică salată ! zise patronul.

— Bine, dar e — e și mai grozav ! zise Chirac.

Patronul îi făcu cu ochiul. De fapt, era un lucru bine știut că în inima orașului asediat se făcea comerț cu legume verzi, proaspete.

— Și apoi, o bucățică de brinză ! zise Sophia, imitînd puțin tonul patronului, și scoțînd de sub pelerină un pachetel rotund.

Înăuntru era brinză de Brie, într-o stare destul de bună. Valora acum cel puțin cincizeci de franci, deși pe Sophia o costase mai puțin de doi franci. Patroana se alătură soțului ei, și amîndoi nu-și mai luau ochii de la minunatul giuvaer gastronomic. Sophia luă un cuțit și tăie o felie pentru masa patroanei.

— *Madame* e prea bună ! zise aceasta, surprinsă de atîta nobilă generozitate, ducînd darul spre masa ei, așa cum un fox-terrier caută singurătatea cu bucățica cea mai gustoasă.

Patronul radia. Chirac era încîntat. În confortul intim și fără pretenții al micului local, uriașa tristețe năucă a orașului părea uitată, cu totul spulberată.

Apoi patronul aduse o cărămidă caldă pentru picioarele Sophiei. Era mai mult un gest de recunoștință pentru felia de brinză, decît de nevoie, căci localul era bine încălzit ; bucătăria se afla chiar lingă restaurant, și ușa dintre cele două încăperi rămînea deschisă ; cît despre ferestre, fuseseră bine închise.

— Un prieten de-al meu, zise patronul cu mîndrie, pe cînd le servea o supă cu un aspect greu de descris, un măcelar din Faubourg St. Honoré, a cumpărat cei trei elefanți din Jardin des Plantes cu douăzeci și șapte de mii de franci.

Cei din jur ridicară din sprîncene. Patronul destupă sticla de șampanie.

Pe cînd ducea la gură paharul (îi trecuse de mult aver-siunea din tinerețe față de vin), Sophia se văzu într-o oglindă înclinată, care atîrna sus, pe peretele din față. Trecuseră luni de zile de cînd nu-și mai pusese o toaletă

elegantă. Imaginea neașteptată, de grație și frumusețe palidă, îi făcu plăcere. Iar efectul imediat al șampaniei fu de a-i reinnoi în minte o concepție uitată despre frumusețea vieții și despre bucuriile care-i lipsiseră de atita vreme.

V

La două și jumătate stăteau singuri în salonașul restaurantului și în mințile lor visătoare și înfierbîntate, prea preocupate să-ți țină în frâu trupurile încălzite și destinsse, plutea vag iluzia că restaurantul le aparținea, că erau acasă. Nu mai era restaurant, ci un refugiu și un adăpost împotriva asprimii vieții. Patronul și nevastă-sa moțăiau într-o odaie din fund. Șampania fusese băută ; delicioasa brînză mîncată ; și acum sorbeau Marc¹ de Bourgogne. Stăteau pe laturile unui colț al mesei, foarte aproape unul de altul, puțin amețiți, plini de bunăvoință și bună dispoziție, cu simțurile mulțumite și totuși în așteptare. Într-o pauză a conversației (care, deși fusese în întregime banală și schioapă, le părea cea mai plăcută cu putință), Chirac își puse mîna peste mîna Sophiei, care se odihnea moale pe masa plină cu resturi de mîncare. Din întîmplare, ea îi întîlni privirea, deși nu avusese de gînd s-o facă. Amîndoi se simțiră stînjeniți. Pe chipul lui îngust, pe care barbișonul îl făcea să pară și mai prelung, se așternuse mai mult ca oricînd acea melancolie ce-o făcea totdeauna pe Sophia să se arate față de el mai puțin dîrză decît îi stătea în fire. Părea un copil. Și Gerald avea uneori în ochii ei aceeași înfățișare. De fapt, era acum una din femeile care văd în toți bărbații, mai ales cînd sînt tandri, niște copii incurabili. Nu-și retrăsese mîna în primul moment, așa încît nu și-o mai putu retrage.

¹ Drojdie (fr.).

Ochii lui limpezi o priveau cu o îndrăzneală timidă.

— La ce te gîndești ? întrebă ea.

— Mă întrebam ce-aș fi făcut dacă ai fi refuzat să vii.

— Și ce-ai fi făcut ?

— Cred că ceva îngrozitor, răspunse el, cu importanța pe care și-o dă un om cînd se află în domeniul supoziției pure. Se aplecă spre ea și zise cu glasul schimbat, mai îndrăzneț : Scumpa mea prietenă...

Era plăcut ; simțea o dulceață care o încălzea la focul ispitei. În clipa aceea i se păru singura plăcere adevărată de pe lume. Trupul ei părea să spună celuiilalt trup : „Sînt gata !“ Trupul ei părea că-i spune celuiilalt : „Uită-te în sufletul meu. Nu mă jenez de tine. Uită-te și vezi tot ce se află acolo.“ Vălul convenționalismului părea să fi fost sfîșiat. Se purtau de parc-ar fi fost doi amanți, între care o singură privire poate cuprinde tainele trecutului și făgăduielile viitorului. Din punct de vedere moral, în clipa aceea ea era amanta lui.

El îi lăsă mîna și o cuprinse cu brațul pe după mijloc.

— Te iubesc, șopti cu o mare emoție în glas.

Chipul ei se schimbă, înăsprindu-se.

— Nu trebuie să faci asta, zise ea dintr-o dată, rece, ostilă, dură.

Îl privi încruntată. În fața privirii lui surprinse, se înverșună să nu-și descrețească nici o cută de pe frunte. Și totuși, nu voia să-l respingă. Instinctul care îl respingea nu se afla sub controlul ei. La fel ca timidul care refuză o invitație deși e dornic s-o primească, tot astfel, dar nu din timiditate, ceva o împingea să-l refuze pe Chirac. Dacă munca istovitoare și nervii încordați din cale-afară nu i-ar fi amorțit dorințele, poate că urmarea ar fi fost cu totul alta.

Chirac, la fel ca și cei mai mulți bărbați care au avut de-a face cîndva cu o femeie slabă, își închipuia că înțelege profund toate femeile. Privea femeile la fel cum occidentalul îi privește pe asiatici, ca o rasă aparte, mis-

terioasă. dar care poate fi înțeleasă prin aplicarea citorva principii de bază din psihologie. În plus, era un om serios, minat de un imbold puternic și era cinstit. Continuă, retrăgându-și respectuos și supus brațul.

— Scumpă prietenă, stăruie cu neînfricăta încredere, știi doar bine că te iubesc.

Sophia clătină din cap nerăbdătoare, întrebându-se tot timpul ce oare o împiedica să se arunce în brațele lui. Știa că se poartă cu cruzime schimbându-și astfel brusc atitudinea ; dar nu putea face nimic. Și îi părea grozav de rău pentru el.

— Am fost foarte buni prieteni, zise Chirac. Întotdeauna te-am admirat nespus. N-am crezut că o' să îndrăznesc -să te iubesc, pînă în ziua cînd l-am auzit pe bătrînul acela ticălos de Niepce făcîndu-ți avansuri. Atunci, văzînd cum mă tortura gelozia, am știut că te iubesc. Din clipa aceea, nu m-am mai gîndit decît la dumneata. Îți jur că dacă n-o să fii a mea, s-a sfîrșit cu mine ! Definitiv ! N-am întîlnit niciodată o femeie ca dumneata ! Atît de dirză, mîndră, bună și frumoasă ! Ești extraordinară, da, extraordinară ! Nici o altă femeie n-ar fi putut să iasă dintr-o situație atît de imposibilă, cum ai făcut dumneata după ce a plecat Gerald. Pentru mine, ești o femeie unică. Sînt foarte sincer. În afară de asta, știi... Scumpa mea prietenă !

Sophia scutură însă din cap, pățimaș.

Nu-l iubea. Recunoștea însă că era mișcată. Și ar fi vrut să-l iubească. Ar fi vrut să-i cedeze, doar plăcîndu-l, și să-l iubească după aceea. Dar înverșunarea aceea instinctivă o reținea.

— Nu trebuie să-mi dai răspuns acum, continuă Chirac. Lasă-mă să nădăjduiesc.

Gesturile și tonul lui, teatrale, latine nu-i treziră decît milă.

— Sărmanul meu Chirac ! murmură cu milă în glas, și începu să-și pună mânușile.

— Am să aștept ! stărui el.

Sophia strînse din buze. Cu un gest nestăpinit, el o cuprinse de mijloc, dar ea își trase obrazul într-o parte, smucindu-se. Acum nu mai era aspră, nici minioasă, și năucit de mila pe care o citea pe fața ei, îi dădu drumul.

— Sărmanul meu Chirac, repetă ea, n-ar fi trebuit să vin. Acum plec. E zadarnic. Crede-mă.

— Nu, nu ! șopti el sălbatic.

Sophia se ridică și, în mișcarea bruscă pe care o făcu, masa fu împinsă cu zgomot pe dușumea. Tulburătoarea vrajă a simțurilor se rupse ca o coardă întinsă, și scena se sfârși. Patronul, trezit din ațipeală, se apropie poticnindu-se. Mîhnit, Chirac nu avu altceva de făcut decît să plătească. Era descumpănit.

Ieșiră din restaurant tăcuți, cu un aer ridicol.

Înserarea se lăsa pe străzile mohorîte, și lampagii aprindeau mizerabilele felinare cu petrol, care le înlocuiseră pe cele cu gaz aerian. Pe străzi nu erau decît ei doi și lampagii ; apoi trecu un omnibuz. Atmosfera sumbră era îngrozitor de jalnică. Tăcerea universală părea să fie tăcerea disperării. Cufundată în durere, Sophia se gîndea istovită la problema deznădăjduită a existenței. I se părea că ea și cu Chirac creaseră această durere din nimic, și totuși era o durere fără leac !

CAPITOLUL VII

REUȘITA

I

Într-o noapte, Sophia stătea trează în odaia pe care Carlier o eliberase de curînd. Acest personaj tăcut și șters venise și plecase, nelăsînd aproape nici o urmă în odaie ori în amintirea celor care trăiseră în jurul lui în casă. Sophia se hotărîse să coboare de la etajul șase, în parte pentru că tentația unei odăi spațioase, după luni de zile petrecute într-o chichineată, era destul de mare ; dar mai ales pentru că în ultima vreme era mereu silită să-și baricadeze ușa odăiței cu un scrin, din cauza avansurilor unui nou chirieș de la etajul șase. Era zadarnic să se plîngă portarului ; singurul argument puternic rămînea scrinul, și chiar și acesta era mai șubred decît ar fi dorit Sophia. Așa că, pînă la urmă, revenise în apartament.

Auzi deschizîndu-se ușa de la intrare, care apoi fu trîntită nervos. Pocnetul l-ar fi trezit cu siguranță pe domnul Niepce și pe prietenul lui, dacă n-ar fi dormit atît de profund, sforîind cu o netulburată regularitate. Pînă la ea răzbătura niște foșnete, apoi se auzi scăpărînd un chibrit și pași furișați pe coridor, căutînd să nu facă zgomot. Dar, cu toate precauțiunile, se mai trînti o ușă. Fără îndoială era cineva care n-avea cea mai mică apti-

tudine naturală de a pătrunde pe furiș. Pendula din odaia domnului Niepce, care prin grija băcanului mergea acum bine, bătu ora trei, cu un clinchet delicat. *

De câteva zile, Chirac era ocupat în mod misterios pînă noaptea tîrziu la biroul ziarului său. Nimeni nu știa ce făcea ; păstra cel mai mare secret și-i spusese Sophiei doar că va veni cităva vreme acasă pe la ora trei noaptea. Și ea se îngrijise să-i lase în odaie cele trebuincioase ca să-și pregătească o masă frugală. Firește, Chirac protestase, cu încăpățînarea irațională a celor plătînzii, care susțin că pot sfida legile firii. Dar protestase zadarnic.

Din ziua aceea de Crăciun, purtarea lui o înspăimîntase pe Sophia, în ciuda tendinței ei de a înăbuși din fașă orice alarmă falsă. Nu mîncea aproape nimic și umbla cu o figură de om chinuit care va muri de inimă rea. Era o schimbare cu adevărat tragică. Și în loc ca timpul să îndrepte lucrurile, starea lui se înrăutățea. „Oare eu sînt de vină ? se întreba Sophia. Imposibil să fi făcut eu așa ceva ! E absurd și ridicol să se poarte astfel !“ Înclina cînd spre milă, cînd spre dispreț ; uneori se condamna pe ea, alteori pe el. Cînd vorbeau, erau stînjeniți, ca și cum unul din ei ar fi săvîrșit ceva rușinos, care nici nu putea fi pomenit. Atmosfera din apartament era de-a dreptul sinistă. Sophia nu-i putea oferi o ceașcă de supă, fără să se întrebe cum se va uita la ea sau dacă îi va ocoli privirea, și fără să-și pregătească dinainte gesturile și vorbele. De stingheriți ce erau, viața ajunsese un coșmar.

„În sfîrșit, și-au demascat bateriile !“ exclamase Chirac cu o veselie penibilă, la două zile după Crăciun, cînd asediatorii reîncepuseră canonada. Încerca să imite strania bucurie generală a orașului, trezit din apatie de buibuitul familiar al tunurilor ; dar efectul era jalnic. Sophia condamna nu numai eșecul imitației lui Chirac, dar și ceea ce imita. „Copilării !“ își zise ea. Totuși, oricît ar fi disprețuit comportarea plină de slăbiciune a lui Chirac, era adînc impresionată și sincer uimită de gravitatea și

persistența simptomelor. „Cred că era de multă vreme îndrăgostit de mine, gîndi ea. Doar n-a putut să-și piardă mințile în halul ăsta într-o zi sau două ! Dar n-am observat nimic. Nu ; categoric n-am observat niciodată nimic !“ Și întocmai cum purtarea ei din restaurant îi zdruncinase lui Chirac încrederea în cunoașterea sexului opus, la fel acum purtarea ciudată a lui Chirac i-o zdruncina pe a ei. Era luată prin surprindere. Îi era teamă, deși se prefăcea că nu-i este.

Retrărise de nenumărate ori scena din restaurant. Se întrebase de nenumărate ori dacă într-adevăr nu se așteptase ca el să-i facă declarații de dragoste acolo. Nu putea spune exact cînd începuse să aștepte o declarație ; dar probabil cu mult timp înainte de sfîrșitul mesei. O prevăzuse, și ar fi putut s-o oprească. Dar n-a oprit-o. Fuscuse curioasă să vadă ce va face nu numai el, dar și ea — și de aceea îl încurajase în mod tacit. Se întrebase nu o dată de ce l-a respins. I se părea straniu că l-a respins. Oare pentru că era măritată ? Avea oare scrupule morale ? Sau pentru că pur și simplu nu ținea la el ? Ori pentru că nu putea să țină la nimeni ? Nu cumva felul lui înflăcărat de a-și manifesta dragostea îi jignează calmul britanic ? Și era oare încîntată sau dezamăgită de faptul că nu-și reinnoiește asalturile ? Nu putea răspunde. Nu știa.

Tot timpul însă știa că tinjește după dragoste. Numai că ea înțelegea altfel dragostea : un sentiment pașnic, echilibrat, oarecum sever, și deasupra capriciilor, a dispozițiilor, a mîngîierilor și a tuturor contactelor pur carnale. Nu că ar fi socotit că disprețuiește aceste lucruri (deși le disprețuia) ! Ceea ce dorea era o dragoste prea mîndră și prea independentă ca să-și arate pe față bucuria sau durerea. Nu-i plăcea să se facă zarvă în jurul sentimentelor. Și chiar și în dăruirea cea mai intimă, ar fi avut rezerve și s-ar fi așteptat la rezerve, bizuindu-se pe puterea de discernămint a iubitului ei și a ei ! Trăsătura

fundamentală a firii ei era o trufașă independență morală, și această calitate o admira ea cel mai mult și la ceilalți.

Chirac nu se dovedise în stare să se bizuie pe propria lui mândrie care i-ar fi dat tăria să facă față refuzului ei ; ceea ce ucisese treptat în ea dorința de dragoste pe care i-o trezise și care câteva zile mai pilpii hrănită de imaginație și regrete. Sophia văzu tot mai limpede că fără să știe de ce, avusese dreptate când îl respinsese. Și atunci când, totuși, o mai încercau regrete, se consola zicându-și : „Nu trebuie să mă necăjesc cu astfel de lucruri. Nu merită. La ce bun ? Și așa viața-i destul de complicată ! Nu, nu ! Rămân cum sînt. În orice caz, acum știu cum stau lucrurile !” Se gîdea că situația ei financiară e îmbucurătoare și că în curînd va avea un venit suficient și constant. Și o cuprindea un ușor tremur de nerăbdare în fața nesfîrșitei și uriașei absurdități a asediului.

Dar atunci cînd Chirac era de față tot stingherită se simțea.

Ștînd așa întinsă pe pat, aștepta zgomotele obișnuite care însoțeau ultimele gesturi ale lui Chirac înainte de a se urca în pat. Totuși, urechea ei nu prinse nici un zgomot venind din odaia lui. Apoi i se păru că simte miros de ars. Se ridică în capul oaselor și ascultă cu atenție, tulburată și îngrijorată. Se convinse imediat că mirosul de ars nu era doar închipuire. Prin întunericul din odaie, cotrobăi înfrigurată după chibriturile de pe noptieră și, în graba ei, trînti sfeșnicul și chibriturile pe jos. Smulse halatul, care era întins pe pat, și-l aruncă pe spate, îndreptîndu-se spre ușă în picioarele goale. Găsi ușa, dar pe coridor nu putu desluși la început nimic ; apoi, zări o fișie subțire de lumină, sub pragul ușii lui Chirac. Mirosul de ars era acum mai puternic. Sophia, sigură că a luat foc ceva, se îndreaptă spre fișia de lumină, bijbii după clanță cu mîna întinsă și deschise ușa. Nu-i trecu prin minte să strige și să întrebe ce s-a întîmplat.

Nu ardea nimic, dar din clipă în clipă focul putea să izbucnească. Sophia lăsase pe masa de la picioarele patului lui Chirac o lampă de gătit și o ulcică cu supă. Tot ce avea el de făcut era să aprindă lampa și să pună ulcica la încălzit. Într-adevăr, aprinsese lampa, după ce mai întâi ridicase fitilul dublu, și apoi se prăbușise, așa cum era, pe scaunul de alături, și adormise imediat cu capul pe masă. Nu pusese ulcica pe lampă; nu coborîse fitilul, iar flăcările, învăluite într-un fum negru și gros, se prelingeau pîlpîind la cîțiva centimetri de părul lui răvășit. Pălăria i se rostogolise pe jos; era îmbrăcat cu paltonul și avea într-o mînă mînușa de lînă; cealaltă mînușă se odihnea pe un genunchi. În odaie ardea și lumînarea.

Sophia se apropie repede, călcînd tiptil, și cu mîna întinsă răsuci în jos fitilul; funigiei de funingine cădeau pe masă; din fericire, ulcica era acoperită, căci altminteri supă n-ar mai fi fost bună de nimic.

Imaginea lui Chirac constituia un spectacol sfîșietor, și Sophia simți o emoție adîncă și dureroasă. Probabil că era sfîrșit, frînt din cauza lipsei de somn. Nu era în stare să ducă o viață regulată, nu știa să aibe grijă de sine. De cînd se culca mereu la trei noaptea, continua să se scoale tot ca de obicei. Arăta ca un cadavru; dar un cadavru trist, jalnic. Era ceață afară, și în barbișonul lui peștriț străluceau picături de umezeală. Uitîndu-se la el, Sophia avu impresia că vede un ciine sleit de puteri, care nu mai e în stare nici să se miște. În felul cum stătea, fiecare amănunt sugera un animal bălut — pînă și pleoapele palide, supte, ori degetele care-i atîrnau moi. Chipul lui exprima o tristețe infinită. Cerșea milă, ca orice față adormită, lipsită de apărare; Sophiei fața lui i se păru teribil de neajutorată, expusă primejdiilor, patetică. Îi evoca тайне lăuntrice ale vieții, amintindu-i că omul pășește tot timpul pe o crustă subțire peste abisuri înfricoșătoare. Nu începu să tremure; dar sufletul i se înfioră.

Așeză mecanic oala pe lampă, și zgomotul îl trezi pe Chirac. Gemu. La început n-o observă. Când văzu că cineva se uită în jos la el, nu-și dădu seama imediat cine era. Își frecă ochii cu pumnii ca un copil mic, și se îndreptă în scaun, care scîrțîi.

— Ce-i ? întrebă el. Oh, *madame*, îți cer iertare. Ce s-a întîmplat ?

— Erai cît p-aci să dai foc la casă, zise ea. Am simțit miros de fum, și am intrat. Am venit tocmai la timp. Acum nu mai e nici o primejdie. Dar, te rog, ai grijă.

Și o porni spre ușă.

— Dar ce-am făcut ? întrebă el, clipind des.

Sophia îi explică. El se ridică de pe scaun, însă se clătină pe picioare. La stăruințele ei de a se așeza la loc, o ascultă ca într-un vis.

— Acum pot să plec, zise ea.

— Așteaptă o clipă, murmură Chirac. Îți cer iertare. Nu știu cum să-ți mulțumesc. Ești într-adevăr prea bună. Vrei să mai stai o clipă ?

Glasul lui o implora. O privea, puțin orbit de lumină și de prezența ei. Lampa și lumînarea luminau ca într-un decor de teatru partea de jos a chipului ei, pe fondul mai întunecat al halatului de flanelă albastră ; dantela gulerului arunca o umbră irizată pe obraz. Era îmbujorată la față, iar părul îi cădea pe spate, despletit. În fața unei astfel de fapte care apăruse în odaia lui, era evident că bietul om nu putea să-și revină din uimire.

— Ce mai vrei — acum ? întrebă ea.

Accentul ușor batjocoritor cu care spuse „acum“ îi trăda gîndul. Priveliștea pe care o oferea Chirac o mișca și o înduioșa. Dar compătimirea era doar învelișul disprețului pe care i-l trezea. Nu era o femeie care să admire slăbiciunea. Nu putea să simtă decît milă amestecată cu dispreț. Îi venea să-l trateze ca pe un copil. Nu avea pic de demnitate bărbătească. I se părea că, dacă pînă acum nu fusese sigură că nu-l putea iubi, acum dobîn-

disc această certitudine. Era aproape de el. Vedea rănila unui suflet care nu și le putea ascunde — și ea nu putea suferi această imagine. Era o fire dură. Nu voia să facă nici o concesie. Și duritatea ei o încînta. Disprețul — un dispreț plin de bunăvoință, blînd, iertător — iată ce ascundea mila ei. Dispreț pentru neputința lui de a se stăpîni, care dusesse la această rapidă degradare a unui bărbat, devenit o victimă chinuită ! Dispreț pentru lipsa de perspectivă cu care exagera o simplă pasiune de moment, făcînd-o să umple întregul orizont al vieții ! Dispreț pentru că se lăsa înrobît ca o femeie de sentimente ! Simțea că ar fi putut să i se dăruiască lui Chirac, așa cum dăruiești o jucărie unui copil. Dar ca să-l iubească... ? Nu ! Era conștientă că-i e cu mult superioară, căci își dădea seama de libertatea pe care ți-o dă un spirit puternic.

— Voiam să-ți spun, zise el, că plec.

— Unde ? întrebă ea.

— Plec din Paris.

— Pleci din Paris ? Cum ?

— Cu balonul ! Jurnalul meu... E o chestiune extrem de importantă. Înțelegi... M-am oferit singur. Ce vrei să fac ?

— E foarte primejdios, spuse ea, așteptînd să vadă dacă își va lua aerul stupid al unuia care nu știe ce-i frica.

— Oh ! murmură bietul om cu înfumurare, pocnînd din degete. Nu-mi pasă. Da, e primejdios. E foarte primejdios ! repetă el. Dar ce vrei... ? pentru mine... !

Sophia ar fi vrut să nu fi pomenit de primejdie. Suferea văzîndu-l ce ușor cade pradă disprețului ei ironic.

— Plec poimîine seară, zise el. Din curtea Gării de Nord. Aș vrea să vii ca să mă vezi plecînd. Țin foarte mult să vii și să mă vezi plecînd. I-am rugat pe Carlier să te însoțească.

Parcă ar fi spus : „M-am oferit spre a fi martirizat, și trebuie să asști la acest spectacol“.

Simți că-l disprețuiește și mai mult.

— Oh ! Fii liniștită, urmă el. N-o să te mai sîcii. N-o să-ți mai vorbesc niciodată despre dragostea mea. Te cunosc. Știu că ar fi zadarnic. Dar nădăjduiesc că o să vii să-mi urezi *bon voyage*.

— Firește, dacă ții atât de mult, spuse Sophia cu o nepăsare plină de voioșie.

El îi luă mîna și i-o sărută.

Cîndva, îi plăcea să-i sărute mîna. Dar acum nu-i mai plăcu. I se părea ceva isteric și fără rost. Își simți picioarele reci ca de piatră pe dușumea.

— Te las acum, zise ea. Te rog, mănîncă-ți supa.

Și plecă, nădăjduind că el n-o să se uite la picioarele ei.

II

Curtea Gării de Nord era luminată de lămpi cu petrol luate de la locomotive ; oglinzile lor argintate reflectau raze puternice care învăluiau de pretutindeni partea de jos a imensei mase galbene a balonului ; partea superioară se legăna încoace și-ncolo, greoaie și gigantică, în bătaia vîntului. Era un balon destul de mic, comparat cu celelalte baloane, dar părea monstruos așa cum se legăna peste siluetele omenești ce se agitau sub el. Frîghiile se profilau pe mătasea galbenă pînă în partea lui cea mai umflată, dar mai sus totul era vag ; pînă și spectatorii mai depărtați nu puteau desluși bine unde se termina uriașa sferă și unde începea cerul întunecat. Nacela, ținută cu funii legate de țăruiși, se agita cîteodată mai tare, și atunci se ridica cu cîțiva centimetri de la pămînt. Balonul, înconjurat din toate părțile de arhitectura sumbră și severă a clădirilor gării, nu avea decît o singură cale de scăpare.

Peste acoperișurile clădirilor, care înăbușeau zgomotele orașului, se auzea bubuitul neregulat al tunurilor. Obuzele cădeau în cartierele de sud ale Parisului, poate fără stricăciuni prea mari, dar făcând uneori ravagii când se prăbușeau peste vreo locuință. Parizienii erau încredințați că, din răutate, prusacii ținteau dinadins spre spitale și muzee ; și când se întâmpla ca un copil să fie sfirtecat în bucăți, comentariile lor nerostite asupra sălbăticiiei prusacilor erau amare. Chipurile lor spuneau : „Barbarii ăștia nu ne cruță nici măcar copiii !“ Se distrau creînd un fel de bursă a obuzelor, evaluînd mai mult un obuz neexplodat decît unul explodat, și modificînd tariful în funcție de stocul existent. Și cum piața de vite era pustie, și piața de legume la fel, iar animalele nu mai pășteau iarba din parcuri, și cele douăzeci și cinci de milioane de șobolani din metropolă erau prea numeroși ca să trezească interesul spectatorilor, iar Bursa era practic părăsită, traficul cu obuze menținu viu instinctul mercantilor gata să dispară în această sumbră perioadă. Dar efectul asupra nervilor era dezastruos. Nervii tuturor erau încordați tot timpul. Furia izbucnea pe neașteptate din risete, și loviturile din mîngîieri. Această consecință indirectă a bombardamentului se putea observa în mod deosebit la grupul celor care se aflau în jurul balonului. Fiecare dintre ei se purta de parcă își păstra cu greu cumpătul în împrejurări cît se poate de grele. Priveau cu toții neîncetat spre cer, deși nu puteau zări nimic decît conturul șters al vreunui nor fugar. Dar bubuitul venea de acolo, dinspre cerul acela ; obuzele care cădeau pe Montrouge¹ veneau dinspre cerul acela ; balonul într-acolo avea să se urce ; balonul se va înălța spre locurile acelea tainice, și va înfrunta primejdii, va trece peste încercuirea de foc și de sălbăticie.

¹ Comună în partea de sud a Parisului.

Sophia stătea deoparte împreună cu Carlier. Acesta o întovărășise pînă într-un anumit loc, sub galeria de coloane, și-i spusese să rămînă acolo. După ce o adusese și o sfătuisese să nu se îndepărteze, păru să considere că rolul său se încheiase și nu mai scoase o vorbă. Cu jobenul înalt pe care-l purta întotdeauna și un pardesiu subțire și demodat, cu gulerul ridicat, avea o figură de-a dreptul grotescă. Din fericire, noaptea nu era prea friguroasă, căci altfel ar fi înghețat tun, așa cum stătea nemișcat lingă grupul oamenilor înfierbîntați. În curînd Sophia uită de prezența lui. Se uita la balon. Un bătrîn cu înfățișare aristocratică stătea rezemat de nacelă, cu ceasul în mînă ; din cînd în cînd se încrunta sau bătea din picior. Un marinar bătrîn, care-și fuma liniștit pipa, se plimba în jurul balonului, fără să-l slăbească din ochi ; la un moment dat se cățărară pe frînghii, și apoi sări în nacelă, de unde aruncă furios un sac pe care cineva îl pusese înăuntru. Dar în cea mai mare parte a timpului era calm. Alte persoane oficiale umblau aferate în jur, vorbind și gesticulînd ; și cîțiva muncitori așteptau liniștiți să primească ordine.

— Unde-i Chirac ? strigă brusc bătrînul cu ceasul în mînă.

Cîteva glasuri îi răspunseră ceva pe un ton respectuos, și un om alergă în întuneric cu o misiune.

Apoi apăru și Chirac, nervos, stîngerit, agitat. Era îmbrăcat într-o haină de blană, pe care Sophia nu i-o mai văzuse, și ținea în mînă o colivie cu șase porumbei albi, care se agitau neliniștiți înăuntru. Marinarul luă colivia, și toate persoanele oficiale se strînseră în jur ca să cerceteze minunatele păsări de care pare-se că depindeau treburi importante. Cînd grupul se împrăștie, marinarul tocmai se aplecase peste marginea nacelei, așezînd cu grijă înăuntru colivia. Apoi se urcă în nacelă, continuînd să-și fumeze pipa, și se așeză neglijent pe împletitura de nuiele. Omul cu ceasul în mînă stătea de vorbă cu Chi-

rac ; Chirac dădea tot timpul din cap, părint să spună : „Da, domnule ! Perfect, domnule ! Înțeleg, domnule ! Da, domnule !“

Decodată Chirac se întoarse spre nacelă și puse o întrebare marinarului, care clătină din cap. La care Chirac făcu un gest de disperare umilă către omul cu ceasul în mână. În clipa aceea întreaga mulțime începu să se frământa.

— Proviziile ! strigă omul cu ceasul. Proviziile, pentru Dumnezeu ! Trebuie să fie cineva idiot ca să uite de provizii ! Doamne-Dumnezeule !

Sophia zîmbi văzînd agitația, fiindcă-și dădea seama că lipsa de organizare făcuse ca nimeni să nu se gîndească la alimente. Căci pare-~~se~~ proviziile nu numai că fuseseră uitate ; dar nici măcar nu se gîndise careva la ele. Nu putea să nu-i disprețuiască pe toți acești bărbați așerați și plini de importanță, cărora nu le trecuse cîtuși de puțin prin minte că cei ce navigau cu balonul trebuiau să și mănince. Se întrebă dacă totul fusese organizat în același fel. După un răgaz ce păru foarte lung, problema proviziilor fu rezolvată, după cîte putu să-și dea seama Sophia, mai ales cu prăjituri, cu ciocolată și sticle de vin.

— De ajuns ! De ajuns ! strigă de mai multe ori cu aprindere Chirac către un grup de oameni care nu păru prea convins.

Apoi privi pe furiș împrejur și, umflîndu-și pieptul și netezindu-și haina de blană, veni drept spre Sophia. Era limpede că aranjase dinainte cu Carlier locul unde va sta Sophia. Putea uita de hrană, dar nu putea să nu se gîndească la locul unde va sta Sophia !

Toți ochii îl urmăriră. Pe întuneric, ochii nu puteau distinge frumusețea Sophiei, dar puteau vedea că era tînără, zveltă și elegantă, și că arăta a străină. Era de-ajuns. Tot aerul păru să vibreze de curiozitatea intensă a ochilor lor. Imediat Chirac deveni eroul unei aventuri palpitate și romantice. Fu numaidecît invidiat

și admirat de toate oficialitățile prezente. Cine era femeia ? Ce era ? O pasiune serioasă sau un simplu capriciu ? I s-a aruncat singură în brațe ? Pentru că există fapteuri încântătoare care se aruncă în brațele unor ființe mediocre, cărora le suride norocul. Oare era măritată ? Artistă ? O tinăra fată ? Asemenea întrebări se zbăteau pe sub pardesie, în timp ce cu toții aveau grijă să se arate cât se poate de corecți și ceremonioși.

Chirac își scoase pălăria și îi sărută mina. Vîntul îi răvăși părul. Sophia observă că avea chipul palid și neliniștit, dar că o făcea pe grozavul căci dorea din tot sufletul să pară viteaz.

— Ei bine, a sosit momentul ! spuse el.

— Ați uitat cu toții de provizii ? întrebă ea.

El ridică din umeri.

— Ce vrei ? Nu poți să te gîndești la toate.

— Nădăjduiesc că o să călătorești bine, zise ea.

Își mai luase o dată rămas bun de la el, acasă, și auzise totul despre balon, despre navigatorul-aeronaut și despre pregătiri ; așa că nu mai avea nimic de spus, absolut nimic.

Chirac ridică iarăși din umeri.

— Nădăjduiesc și eu ! murmură el, dar pe un ton care voia să spună că n-avea nici o nădejde.

— Vîntul nu-i prea puternic ? sugeră ea.

O nouă ridicare de umeri :

— Și ce pot să fac ?

— Bate în direcția dorită ?

— Da, aproape, admise el cu greu. Apoi, însuflețindu-se puțin ; Ei bine, *madame*, ai fost extrem de amabilă că ai venit. Țineam foarte mult să vii. Din cauza dumitale părăsesc Parisul.

Sophia se încrunță auzindu-i vorbele.

— Ah ! o imploră el în șoaptă. Nu te încrunta. Zimbește-mi. La urma urmei, nu-i vina mea. Gîndește-te că

poate e ultima dată cînd te văd, ultima dată cînd te mai privesc în ochi.

Ea zîmbi. Era convinsă de sinceritatea emoției lui, deși o exprima printr-o comportare atît de bombastică. Trebuia să-l scuze în sinea ei pe Chirac. Așa că-i zîmbi ca să-i facă plăcere. Bunul ei simț necruțător putea să-și bată joc, dar avea certitudinea că era personajul principal al unui episod romantic. Balonul care se legăna sumbru ! Oamenii în așteptare ! Misiunea atît de secretă ! Și Chirac, cu capul descoperit în bătaia vîntului ce avea să-l ducă departe, spunîndu-i cu accente fataliste că imaginea ei îi pustiise viața — în timp ce, invidioși, alți bărbați le urmăreau convorbirea ! Da, era romantic ! Și ea era frumoasă ! Frumusețea ei era o realitate activă care rătăcea prin lume făcîndu-i feste, împotriva voinței ei. Gîndurile care-i treceau prin minte erau mărețe, splendide — romantice. Și Chirac era cel care le stîrnise ! Deci, exista o dramă reală, care triumfa asupra absurdităților și meschinăriilor întîmplătoare ale situației. Așa că ultimele cuvinte pe care i le adresă lui Chirac fură duioase și încurajatoare.

El se întoarse grăbit spre balon, punîndu-și iarăși șapca pe cap. Fu primit cu respectul cuvenit celui ce se întoarce dintr-o cucerire. Era consacrat.

Sophia se duse din nou lingă Carlier, care stătuse retras, și începu să vorbească cu el, cu o limbuție stîngace. Vorbea fără motiv și aproape fără să știe ce spune. Chirac era smuls din viața ei, la fel cum fuseseră smulse atîtea alte ființe. Se gîndi la primele lor întîlniri și la simpatia care îi legase întotdeauna. Acum își pierduse simplitatea, în criza pe care el singur și-o pricinuisese, și astfel scăzuse în ochii ei. Și totuși era hotărîtă să-l privească cu mai multă simpatie, tocmai pentru că scăzuse în ochii ei. Se întrebă dacă Chirac pornise într-adevăr în această aventură din cauza dezamăgirii sentimentale. Se gîndi că dacă n-ar fi uitat să învîrte ceasul în noaptea aceea, poate că

ar fi continuat să trăiască și azi liniștiți sub același acoperiș în rue Bréda.

Navigatorul, care se înfășurase într-o manta mare, se urcă hotărât în nacelă. Chirac își și trecuse un picior peste marginea acesteia și opt oameni stăteau lângă funii, când se auzi tropotul unui cal care apărură la poarta păzită, în timp ce din mijlocul mulțimii, însuflețită brusc, urcă zvon de glasuri. Calul era plin de spumă.

— O telegramă din partea guvernatorului Parisului !

Când ofițerul de ordonanță, înfrînându-și calul, se apropie de grup, chiar și bătrînul cu ceasul în mînă își scoase pălăria. Ofițerul salută și se aplecă să întrebe ceva ; la care Chirac răspunse, și apoi, după alt schimb de saluturi, telegrama oficială îi fu înmînată lui Chirac și calul fu îndepărtat de mulțime. Era un lucru emoționant. Carlier se simți mișcat.

— Nu e niciodată prea prompt, guvernatorul. E o calitate ! zise Carlier, cu ironie.

Chirac se urcă în nacelă. Și apoi bătrînul cu ceasul scoase o gencă neagră din zona de umbră din spatele său și i-o încredință lui Chirac, care o primi cu deosebit respect și o ascunse. Navigatorul începu să dea ordine. Oamenii de la frînghii se aplecară. Deodată balonul se ridică vreo jumătate de metru și oscilă. Navigatorul continua să strige. Toate persoanele oficiale priveau nemișcate spre balon. Clipa de așteptare se prelungea la nesfîrșit.

— Dați drumul cu toții ! strigă navigatorul, ridicîndu-se în picioare și agățîndu-se de corzi. Chirac ședea jos în nacelă — un morman de blană întunecată cu o mică pată albă pe ea. Oamenii de la frînghii erau un mănunchi de siluete confuze războindu-se cu frînghiile.

Deodată, o parte a nacelei se ridică, și navigatorul fu aproape azvirlit afară. Trei oameni nu reușiseră să dezlege frînghiile într-o parte.

— Dați drumul, mortăciunilor ! urlă la ei navigatorul.

Balonul săltă în sus, ca tras de un impuls teribil, venit din cer.

— Adio ! strigă Chirac, scoțându-și șapca și fluturînd-o. Adio !

— *Bon voyage ! Bon voyage !* aclamă mulțimea. Și apoi : *Vive la France !*

Gitlejurile se strînseră, și pînă și Sophia simți un nod în gît.

Dar vîrfurile balonului se aplecase, stricîndu-și forma de pară, și întreaga masă se răsuci năvalnic spre peretele gării, nacela balansîndu-se sub el ca o jucărie, cu o ancoră atîrnînd din ea. Se auzi un strigăt de spaimă. Apoi uriașa minge săltă iarăși în sus și trecu peste acoperișul înalt de sticlă, la cîțiva centimetri de marginea lui. Aclamațiile se stînseră într-o clipă... Balonul dispăru. Parcă se evaporase, acționat de o forță furioasă și puternică, ce-și pierduse răbdarea să-l tot aștepte. Cîteva clipe, pe retina colectivă a spectatorilor dăinui imaginea nacelei înclinate, balansîndu-se pe lîngă acoperiș ca o coadă de zmeu. Și apoi — nimic ! Gol ! Beznă ! Balonul dispăruse în vastul ocean învolburat al nopții, o jucărie în bătaia vîntului. Spectatorii auziră din nou bubuitul surd al tunurilor. Acum probabil că balonul zbura nevăzut printre nori, deasupra tunurilor.

Fără să vrea, Sophia își ținu răsufllarea. O senzație înghețată de singurătate, de zădărnicie, îi amorțea întreaga ființă.

De atunci, nimeni nu l-a mai văzut vreodată pe Chirac sau pe bătrînul navigator. Probabil că oceanul îi înghițise. Dintre cele șaiszeci și cinci de baloane care au părăsit Parisul în timpul asediului, despre două nu s-a mai auzit nimic. Acesta a fost primul dintre cele două. În orice caz, Chirac nu exagerase primejdia, deși intenția lui fusese, fără îndoială, s-o exagereze.

Aşa s-au terminat aventurile romantice ale Sophiei în Franţa. Curînd după aceea, germanii au intrat în Paris, prin înţelegere între părţi, şi şi-au făcut un punct de onoare din a vizita Luvrul, iar după aceea au plecat, în mijlocul tăcerii oraşului. Pentru Sophia, sfîrşitul asediului a însemnat în special scăderea preţurilor. Dar încă înainte ca proviziile din afară să poată ajunge la Paris, vitrinele magazinelor se umplură brusc cu mărfuri care sosiseră — numai negustorii ştiau de unde ! Sophia, cu rezervele din pivniţă, ar mai fi putut rezista încă vreo cîteva săptămîni, şi era necăjită că nu vînduse mai mult din ele, cît timp valorau aur. Semnarea unui tratat la Versailles redusese valoarea celor două şunci care îi mai rămăseseră, de la aproximativ cinci lire bucata la preţul obişnuit al şuncilor. În orice caz, la sfîrşitul lui ianuarie Sophia avea un capital cam de opt mii de franci, plus tot mobilierul apartamentului — şi avea şi un renume. Toate acestea le dobîndise singură. Nimic n-ar fi putut distruge esenţa frumuseţii ei, dar arăta sleită şi mult mai bătrînă. Se întrebă adesea cînd se va întoarce Chirac. Ar fi putut să-i scrie lui Carlier, sau să întrebe la ziar ; dar n-o făcu. Niepce fu cel care dădu într-un ziar peste ştireă că balonul lui Chirac eşuase. În clipa aceea, ştireă n-o mîhni prea tare ; dar după cîteva zile începu să simtă surd pierdereă ; şi o simţi din ce în ce mai mult, deşi niciodată ca o durere ascuţită. Era încredinţată că n-ar fi fost niciodată atrasă cu adevărat de Chirac. Continuă să viseze, din cînd în cînd, la o pasiune aşa cum i-ar fi plăcut ei, liniştită, ca un foc molcom într-o cameră frumoasă a unei locuinţe bogate şi îngrijite.

Tocmai se gîndea ce să facă şi-şi croia tot felul de planuri, spunîndu-şi dacă nu cumva va fi sortită să rămînă pe veci în rue Bréda, cînd o prinse Comuna. Fu mai mult intrigată decît înspăimîntată de Comună... Pentru mulţi,

Comuna a fost o experiență mai grea decât asediul ; dar nu pentru Sophia. Ea era femeie, și străină pe deasupra. Niepce fu infinit mai îngrijorat decât Sophia ; se temea chiar pentru viața lui. Sophia însă risca și ieșea în piață. E adevărat că într-o vreme toți locatarii casei se ascunseseră în pivnițe, și făceau comenzi la măcelar și la alți negușori peste zidul despărțitor, în curtea alăturată care comunica cu o alee. Ciudată existență, și poate chiar plină de primejdii ! Dar femeile care au trecut prin ea și au trecut și prin asediu nu s-au speriat prea tare, decât dacă din întâmplare aveau soți sau amanți care făceau politică activă.

Sophia nu încetă, în cea mai mare parte a anului 1871, să-și ciștige existența și să pună bani deoparte. Drămuia fiecare bănuț, și era din ce în ce mai pornită să ceară de la chiriași tot ce puteau plăti. Își zicea în sinea ei că avea măcar scuza că le spunea dinainte, ostentativ, cât costa fiecare lucru. Până la urmă, tot acolo ajungea, dar avantajul era că notele de plată nu provocau discuții. Greutățile începură pentru Sophia când Parisul își relua aspectul normal și viața începu să se desfășoare ca înainte ; când toate femeile și copiii reveniră în găril pe care le părăsiseră în mijlocul unei mulțimi ce se îmbulzea dezlănțuită, și case multă vreme închise își deschiseră ușile ; când bărbații care un an întreg avuseseră dezavantajele și avantajele de a fi fără soție și familie, ancorară din nou în căminele lor. Sophia nu mai reușea acum să-și închirieze toate camerele. Ar fi putut să le închirieze ușor și încă la prețuri ridicate ; dar nu la bărbați fără complicații. Aproape zilnic refuza chiriașe atrăgătoare cu pălării frumoase, sau domni chipeși care nu doreau o cameră decât cu condiția să poată oferi ospitalitate unei cuconițe nosterne. Zadarnic proclama sus și tare că locuința ei era „serioasă“. Cele mai multe din aceste persoane vesele aveau ambiția să stea într-o casă „serioasă“, pentru că fiecare era convins că, în fond, el sau ea era o persoană „serioasă“,

cu totul diferită de restul oamenilor veseli. Această caracteristică a apartamentului Sophiei, în loc să-i respingă pe candidații nedorți, mai degrabă îi atrăgea. Nu izbuteau să-și piardă speranța. Li se spunea că nău aveau nici o șansă la camerele Sophiei, dar cu toate astea încercau. Uneori, Sophia se mai înșela, și era din cale afară de neplăcut pînă cînd reușea să îndrepte greșeala. Adevărul era că se săturase pînă peste cap de rue Bréda. Puțini oameni ar fi putut să creadă că pe această stradă exista o pensiune serioasă. Nici poliția nu voia să creadă. Și frumusețea Sophiei era un argument împotriva ei. Pe vremea aceea, rue Bréda era poate cea mai faimoasă stradă din centrul Parisului, avînd reputația de a fi un cuib al imoralității omenеști și creîndu-și stăruitor un prejudiciu atît de mare, încît treizeci de ani mai tîrziu autoritățile au fost silitе să-i schimbe numele, la dorința negustorilor din cartier. Cînd Sophia ieșea, pe la ora unsprezece dimineața, cu sacoșă după tîrguieli, strada era plină de femei care plecaseră cu sacoșele după tîrguieli. Dar în timp ce Sophia apărea dichisită, de la pălărie pînă la mănuși, celelalte ieșeau în capot și papuci, sau cu șalul pe umeri și în papuci, coborînd direct din cine știe ce paturi și uitînd să-și pieptene părul care le cădea peste ochii umflați de somn. În prăvăliile de pe rue Bréda, ruc Notre-Dame-de-Lorette și ruc des Martyrs, te aflai foarte aproape de instinctele primare ale naturii umane. Era uimitor ; era amuzant ; era nespus de pitoresc ; și universalitatea acestor maniere făcea absurdă orice indignare morală. Dar ambianța nu era în mod categoric una din cele în care o femeie de felul Sophiei, cu educația și firea ei, să poată să-și cîștige în tihnă existența, sau chiar să trăiască. Nu putea lupta împotriva întregii străzi. Ea, și nu restul străzii, era deplasată, nelalocul ei. Nu-i de mirare că vecinii înălțau din umeri cînd vorbeau despre ea ! Care femeie frumoasă -- în afară doar de o englezoaică smintită -- s-ar fi gîndit să se stabilească pe rue Bréda, și să trăiască.

acolo ca o călugăriță, avînd pretenția să facă și alții la fel ?

Prin ingeniozitatea-i fără seamăn, Sophia reușise să ciștige mai mult decît cheltuia, dar cu încetul trebui să recunoască în sinea ei că situația nu mai putea dăinui.

Apoi, într-o bună zi, văzu în *Curierul lui Galignani* un anunț : o pensiune englezească de pe rue Lord Byron, în cartierul Champs-Élysées, era de vînzare. Fusesse a unui oarecare Frensham, și se bucurase de o anumită popularitate înainte de război. Proprietarul și soția lui nu ținuseră totuși seama destul de vicisitudinile politicii din Paris. În loc să pună bani deoparte în timpul cît fuseseră la modă, îi cheltuiseră pe toaletele și bijuteriile doamnei Frensham. Asediul și Comuna aproape că îi ruinaseră. Dacă ar fi avut ceva bani, ar fi putut să-și reciștige faima de altădată ; dar capitalul lor era epuizat. Sophia trimise o ofertă, și soții Frensham se arătară încîntați să trateze afaceri cu o cinstită față englezească. Ca mulți englezi trăind în străinătate, erau într-un mod straniu obsedați de ideea că părăsiseră o insulă cu oameni cinstiți, ca să trăiască printre hoți și tilhari. Dădeau întotdeauna de înțeles că necinstea era necunoscută în Anglia. Îi oferiră deci Sophiei, dacă voia să preia contractul, tot mobilierul și vadul pentru zece mii de franci. Ea spuse că nici nu se gîndește și că prețul i se pare absurd. Cînd o întrebă cît ar fi dispusă să dea, refuză să fixeze un preț. La insistențele lor, spuse pînă la urmă patru mii de franci. La care, îi dădură de înțeles că bine făcuse să ezite, pentru că prețul era ridicol. Și încrederea lor în cinstita față englezească păru să se clatine. Sophia plecă. Cînd ajunse în rue Bréda, se simți ușurată că nu căzuseră de acord. Nu putea să știe exact ce i se va întîmpla în viitor, dar în orice caz îi părea bine că scăpase de răspunderea pensiunii Frensham. A doua zi dimineăța, însă, primi o scrisoare prin care soții Frensham se declarau de acord cu șase mii. Sophia le răspunse că nu e dispusă să dea atît de mult.

Era indiferentă și nu voia să se clinească de la patru mii. Soții Frensham cedară. Îi durea inima, dar cedară. Sclipirea celor patru mii de franci în număr și libertatea erau prea îmbietoare.

Astfel Sophia deveni patroana pensiunii Frensham de pe țeapăna și corecta rue Lord Byron. Își aduse aproape toată mobila de dincolo, astfel încât odăile în loc să fie cam goale, cum sînt de obicei prin pensiuni, erau supra-mobilate. La început Sophia se simțea cuprinsă de temeri, căci numai chiria era de patru mii de franci pe an ; și prețurile de acolo erau mult mai mari decît în rue Bréda. Stătu trează multe nopți fără să poată adormi. Cam două săptămîni după ce se instalează pe rue Lord Byron, aproape că nu dormi deloc, și nici nu prea mîncă. Reduse cheltuielile la minimum, și adesea o lua pe jos pînă în rue Bréda, unde își făcea cumpărăturile. Se mulțumi cu o femeie cu ziua, tocmită cu șase *sous* pe oră. Și deși clienții erau puțini, ceea ce izbutea ținea de miracol ; căci era nevoită să gătească singură.

Patronii de hoteluri și pensiuni din Paris ar fi trebuit să plătească cu aur articolele pe care George Augustus Sala le publicase sub titlul *Parisul din nou el însuși*. Ele treziră curiozitatea englezilor și dorința lor de a vedea scena unor evenimente atît de teribile. Efectul acestor articole fu vizibil imediat.

La mai puțin de un an după achiziția ei riscantă, Sophia dobîndise încredere, și avea angajate acum două slujnice, pe care le strunea bine, făcîndu-le să muncească din greu pentru lefuri mici. Avea, de asemenea, un aer de patroană. I se zicea, de altfel, doamna Frensham. Soții Frensham lăsaseră o firmă aurită, „Pension Frensham“, care se întindea peste balcoanele de la două ferestre și Sophia nu o scosese. Încerca adesea să explice că numele ei nu era Frensham ; dar în zadar. Fiecare nou client i se adresa, inevitabil și stăruitor cu numele de pe firmă. Era peste puterea de înțelegere generală că patroana pensiunii

Frensham ar putea să poarte alt nume decât acela de Frensham. Dar mai târziu apărură și obișnuții pensiunii Frensham, care știau cum o cheamă pe patroană, și erau mindri că știau, deosebindu-se astfel de gloată. Ceea ce o izbea pe Sophia era uimitorul asemănare dintre clienții ei. Toți puneau aceleași întrebări, scoteau aceleași exclamații, mergeau în aceleași excursii, se întorceau cu aceleași aprecieri, și confirmau părerea generală că străinii sînt niște oameni cu adevărat ciudați. Nu păreau să progreseze niciodată în cunoaștere. Există un flux constant de exploratori din Anglia care trebuiau să fie îndreptați spre Luvru sau spre „Bon Marché”.

Singurul lucru care o interesa pe Sophia era ciștigul. Reputația pensiunii ei era bine întemeiată. Ea reuși s-o mențină, și să mențină și prețurile modeste. Adesea era nevoită să refuze clienți. Firește, se arăta binevoitoare și distantă. Le arăta o politețe rigidă și era neclintită față de indezirabili. Ajunse să fie serios convinsă că nu există pe lume o pensiune mai bună decât a ei, și că nici nu mai existase sau va mai putea exista vreodată. Pensiunea ei era o culme a agreabilului și a respectabilității. Predilecția pentru respectabilitate deveni o adevărată manie. Și pensiunea ei nu avea nici un defect. Chiar și mobilierul tipător al doamnei Foucault, cîndva privit cu dispreț, se transformase în chip misterios în cel mai bun mobilier cu puțință; crăpăturile lui erau sacre.

Nu mai auzi nimic despre Gerald, și nici despre familia ei. Printre mîile de oameni care au locuit sub acoperișul desăvîrșitei ei pensiuni, nici unul n-a pomenit vreodată de Bursley și n-a arătat că ar ști pe cineva dintre cunoscuții Sophiei. Cîțiva bărbați au fost destul de isteți ca s-o ceară, mai mult sau mai puțin dibaci, în căsătorie, dar nici unul dintre ei n-a fost destul de dibaci ca să-i tulbure inima. Sophia uitase cum arată dragostea. Era o patroană. Era *patroana*: pricepută, stilată, diplomată și cu o teribilă experiență. Nu exista nici o șarlatanie, nici o

josnicie a vieții pariziene pe care să n-o cunoască și căreia să nu-i cunoască leacul. Nimic n-ar fi putut s-o surprindă, și nimeni s-o escrocheze.

Anii treceau și se adunau, un șir lung, în urma ei. Uneori se gîndea, în clipe de răgaz : „Ce lucru ciudat să fiu aici, și să fac ceea ce fac !“ Dar ritmul obișnuit al vieții o prindea iarăși. La sfîrșitul anului 1878, anul Expoziției, pensiunea mai adăugase un etaj la cel pe care-l avusese înainte, și Sophia făcuse ca cele două sute de lire furate de la Gerald să devină peste două mii.

CARTEA A IV-A

CE E VIAȚA

CAPITOLUL I

PENSIUNEA FRENESHAM

I

Matthew Peel-Swynnerton stătea în lunga sufragerie a pensiunii Frensham, pe rue Lord Byron, în Paris ; și părea deplasat acolo. Era o încăpere lungă de vreo zece metri și lată cam cît țineau cele două ferestre, care luminau îndcajuns jumătatea unei mese foarte lungi, cu capetele rotunjite. Cealaltă extremitate era luminată datorită unei oglinzi mari, într-o ramă de un auriu întunecat, care acoperea o bună parte din peretele opus ferestrelor. Lângă oglindă se afla un paravan pliant, format din patru tăblii ; din dosul acestui paravan se auzea zgomotul unei uși care se închidea și se deschidea neîncetat. Pe peretele din stînga ferestrelor se vedeau două uși : una impozantă, vopsită cu o culoare întunecată, o ușă de ceremonie prin care trecea de două ori pe zi o procesiune de persoane sfioase și solemne, mai întii flămînde și apoi sătule ; cealaltă era o ușă mai mică, cu geamuri pictate cu ghirlande de trandafiri, care nu fusese proiectată o dată cu casa, ci fusese tăiată mai tîrziu, și părea să ducă spre locuri primejdioase și chiar de rușine. Tapetul și draperiile de la ferestre erau bogate dar austere, închise la culoare și cu un desen straniu. Deasupra ușii celei mari erau prinse niște coarne de

cerb. Din loc în loc, atât de sus încît să nu poată fi cercetate, erau atîrnate gravuri și picturi în ulei, formînd adevărate pete dreptunghiulare pe pereți. Fuseseră prinse cu cuie imense cu floare de porțelan, și păreau să înfățișeze aspectele cele mai maiestuoase ale omului și ale naturii. O gravură, de deasupra căminului și mai aproape de pămînt decît celelalte, îl înfățișa fără nici o îndoială pe Louis Philippe și familia sa în atitudini virtuozose. Sub grupul regal, un uriaș ceas aurit, flancat de brelocuri din aceeași perioadă, arăta ora exactă — șapte și un sfert.

În mijlocul odăii, umplînd-o, se întindea o masă albă, uriașă, în jurul căreia nu se vedeau decît capete plecate și spătarele scaunelor. Erau peste treizeci de oameni la masă, și zgomotul discret pe care-l făceau cuțitele și furculițele în farfurii dovedea că erau oameni discreți și corecți. Hainele lor — bluze, taioare și jachete — nu încîntau ochiul. Doar doi sau trei erau în haine de seară. Vorbeau puțin, și în general pe un ton temător, ca și cum tăcerea ar fi fost obligatorie. Cineva șoptea cîte o remarcă, și apoi vecina sa, frămîntînd absentă pîinea între degete și înălțîndu-și privirea din farfurie în gol, cîntărea conștiincioasă remarca și șoptea ca răspuns : „Cred că da“. Doar cîțiva vorbeau tare și volubil, fiind socotiți prost crescuți de ceilalți, care-i invidiau.

Mîncarea era, pe bună dreptate, principală preocupare. Se mîncea așa cum se mănîncă atunci cînd plătești un preț fix pe zi pentru oricît ai consuma, păstrînd regulile jocului. Fără să-și miște capul, comensii priveau cu coada ochiului, spionînd manevrele celor trei fete cu șorțuri scrobite care asigurau serviciul. Pentru ei mîncarea se reducea la șiruri de porții așezate pe tăvi mari de argint, și cînd una dintre fete se apleca respectuos spre ei legănînd tava, cîntăreau într-o clipă oferta și într-o clipă hotărau cît de mult puteau să ia în mod decent, și în ce măsură puteau practica o libertate de alegere ipotetică. Și dacă, din cine-știe-ce motiv mîncarea nu-i tenta, sau dacă era

cu totul altceva decît se aşteptau, se simţeau nedreptăţiţi. Căci, conform regulilor jocului, nu puteau comanda ; aceşti tigri manieraţi aveau dreptul să înşface tot ce li se aducea la nas ; sau să refuze : atît. Aşa că masa era pentru ei o serie nesfîrşită de emoţii ; ştiau doar că pe uşa zgomotoasă din dosul paravanului apăreau într-una tăvi pline şi farfurii curate, şi apoi pe aceeaşi uşă dispăreau tăvi devastate şi farfurii murdare. Mîncau cu toţii aceeaşi mîncare în acelaşi timp ; începeau împreună şi sfîrşeau împreună. Muştele care dădeau tîrcoale benzilor de hîrtie ce atîrnau de candelabru pînă deasupra vaselor de flori erau mai libere decît ei. Singurul eveniment care mai spărgea monotonia mesei era aducerea întîmplătoare a cîte unei sticle de vin pentru vreun oaspete. Primitórul sticlei de vin semna o mică chitanţă, şi nota apoi un număr pe eticheta sticlei ; dar privind numărul şi temîndu-se că, la urma urmei, ar putea fi confundat cu un alt număr de vreo slujnică proastă sau de un client lipsit de scrupule, rescria numărul pe alt colţ al etichetei, cu cifre şi mai mari.

Era limpede că Matthew Peel-Swynnerton nu făcea parte din lumea acestora. Era un tînăr de vreo douăzeci şi cinci de ani, nu frumos, dar elegant. Deşi nu venise în haine de seară, deşi, de fapt, îşi pusese un costum gri foarte uşor, cu totul nepotrivit pentru cină, era elegant. Costumul era admirabil croit, şi aproape nou ; dar îl purta de parcă îl avea de cînd lumea. De asemenea, atitudinea lui rezervată dar lipsită de stîngăcie, felul său de a minui cuţitul şi furculiţa, distincţia cu care transfera mîncarea de pe tăvile de argint în farfuria lui, tonul cu care comanda o jumătate de sticlă de vin — toate aceste amănunte indicau neîndoios celor din jurul mesei că Matthew Peel-Swynnerton le era superior. Unii nădăjduiau că era fiul unui lord, sau chiar un lord. Din întîmplare, era aşezat la capătul mesei, cu spatele spre fereastră, şi de fiecare parte avea cîte un loc gol — situaţie care favoriza

speranțele celor ce-l socoteau lord. În realitate, era fiul și nepotul unei întregi familii de fabricanți de ceramică. El observă că uriașa fructieră așezată în centrul mesei era produsă de firma lui. Lucrul îl uimi, căci Peel, Swynnerton et. Co., cunoscuți și respectați pretutindeni în cele Cinci Orașe ca familia „Peel“, nu-și vindeau mărfurile în magazine de duzină.

Un oaspete întârziat îi făcu pe toți să tresară ; era un bărbat între două vârste, gras, fleșcăit, al cărui nas ar fi trezit pe moment sentimente ostile celor ce nu-i considera pe evrei oameni ca toți ceilalți. Nasul nu-l stigmatiza definitiv ca pe un cămătar și ucigaș al lui Cristos, dar dădea de bănuț. Hainele îi atârnav largi, de parcă n-ar fi fost ale lui. Înaintă cu o siguranță vioaie spre masă, se înclină, puțin prea călduros, în fața citorva persoane, și se așeză lângă Peel-Swynnerton. Una dintre slujnice îi aduse imediat o farfurie cu supă, și el zise : „Mulțumesc, Marie“, zîbindu-i. Se vedea că era un „habitué“¹ de-al casei. Din spatele ochelarilor, ochii îi radiau de superioritatea celui ce cunoaște fetele pe nume. Serios handicapat în cursa pentru subzistență, fiind cu două feluri și jumătate în urma celorlalți, îi ajunse însă repede din urmă ; apoi, după această realizare, oftă și îl fixă pe Peel-Swynnerton cu o privire prietenoasă.

— Ah ! gîfii el. E neplăcut să vii mai tîrziu, domnule ! Peel-Swynnerton consimți cam în doi peri.

— Nu te deranjează numai pe tine ! Deranjează toată casa ! Slugilor nu le place !

— Nu, murmură Peel-Swynnerton, îmi inchipui că nu.

— În orice caz, nu mi se întîmplă prea des să întîrzii, urmă omul. Dar cîteodată, n-ai ce-i face. Afacerile ! Partea proastă la oamenii de afaceri francezi e că n-au noțiunea timpului. Întîlnirile... ! Doamne sfinte !

— Vii des pe-aici ? întrebă Peel-Swynnerton.

¹ Obişnuit (fr.).

Îl detesta pe individ fără să poată spune de ce, poate că din cauză că-și virise șervetul sub bărbie ; dar văzu că făcea parte din categoria acelor limbuți de care nu scapi ușor și care pină la urmă au câștig de cauză. În afară de aceasta, nefiind el însuși un obișnuit al Parisului, tipul îi ațîța întrucîtva curiozitatea.

— Locuiesc aici, zise celălalt. Foarte convenabil pentru un burlac, știi. Stau aici de ani de zile. Biroul meu e foarte aproape. Poate că ai auzit de numele meu — Lewis Mardon.

Peel-Swynnerton șovăi. Șovăiala dovedea că nu curioaște Parisul prea bine.

— Agent imobiliar, adăugă Lewis Mardon în grabă.

— Oh, da, zise Peel-Swynnerton, amintindu-și vag că-i văzuse numele printre reclamele unui chioșc de ziare.

— Cred, urmă domnul Mardon, că numele meu este unul dintre cele mai cunoscute din Paris.

— Îmi închipui, consimți Peel-Swynnerton.

Cîteva momente conversația lîncezi.

— Rămii mult aici ? întrebă domnul Mardon, care-l cîntărise pe Peel-Swynnerton, socotindu-l om de lume înstărit, și mirîndu-se de prezența lui la masa aceea.

— Nu știu, zise Peel-Swynnerton.

Era o minciună, dar o considera justificată ca să poată zădărnici curiozitatea vulgară a domnului Mardon — de fapt la ce te puteai aștepta din partea unui tip care-și viră șervetul pe sub bărbie ? Peel-Swynnerton știa exact cît va rămîne. Va rămîne pină poimîine ; mai avea doar vreo cincizeci de franci în buzunar. Își făcuse de cap în alt cartier al Parisului, și ajunsese la pensiunea Frensham, unde știa că nu putea cheltui mai mult de doisprezece franci pe zi. Pensiunea avea o reputație bună și era destul de aproape de muzeul Galliera, unde copia niște desene ; venise la Paris special pentru ele și nu se putea întoarce onorabil în Anglia fără desene. Era în stare să facă prostii, dar știa să dea dovadă și de judecată, și nici o presiune a

lipsei de bani nu l-ar fi putut sili să scrie acasă să i se trimită banii cheltuiți ca să-și facă de cap.

Domnul Mardon își dădu seama de impasul conversației. Dar, fiind o fire îndatoritoare, încercă imediat în altă direcție.

— Bună mîncarea aici, nu-i așa ? sugeră el.

— Foarte bună, zise Peel-Swynnerton sincer. Am fost extrem de...

În clipa aceea, o femeie înaltă, foarte dreaptă, de o vîrstă greu de precizat, deschise ușa principală și rămase un moment în prag. Peel-Swynnerton abia avu răgazul să observe că era palidă, bine făcută și că avea părul negru, cînd dispăru din nou, urmată de un pudel tuns care o însoțea. Cu un gest scurt făcuse semn uneia dintre slujnice, care începu îndată să aprindă becurile de gaz de deasupra mesei.

— Cine-i doamna ? întrebă Peel-Swynnerton, fără să-și dea seama că acum făcea el avansuri individului cu plastronul acoperit în întregime de șervet.

— E patroana pensiunii, cin' să fie ? zise domnul Mardon, cu glas scăzut, semi-confidențial.

— Oh ! Doamna Frensham ?

— Da. Dar adevăratul ei nume e Scales, zise domnul Mardon, mîndru.

— Văduvă, presupun ?

— Da.

— Și ea conduce toată treaba ?

— Ea conduce toată comedia, zise domnul Mardon, solemn ; și crede-mă că știu ce spun !

Devenise familiar.

Peel-Swynnerton îi respinse încă o dată încercarea de apropiere, privind cu nonșalanță și indiferență spre arzătoarele cu gaz aerian care se aprindeau unul după altul cu un mic pocnet cînd slujnica apropia lumina. Masa albă străluci și mai albă sub lumina gazului. Cei din capătul mai îndepărtat de ferastră zîmbiră instinctiv, ca și

cum ar fi răsărit soarele. Cina avea acum un alt aspect, mai festiv ; și cu afirmația repetată că scrile se lăsau mai devreme, deși era abia iulie, conversația deveni aproape generală. În două minute, domnul Mardon discuta jovial cu toți comensalii. Cina se termină într-o atmosferă foarte apropiată de veselie.

Matthew Peel-Swynnerton nu putea ieși să se înfrupte din deliciile crepusculare ale Parisului. Dacă nu rămânea la pensiune, nu putea nădăjdui să-și ducă la bun sfârșit convertirea de la nesăbuiță la cumpătare. Așa încît, ieșind cu curaj pe mica ușă ornamentată cu trandafiri, se pomeni într-o curticică acoperită cu geam, în care văzu cîteva hîrdaie cu palmieri, fotolii de răchită și două măsute ; își aprinse o pipă și scoase din buzunar un exemplar din *Arbitrul*. Acestui refugiu i se spunea „pavilionul“ ; era singura parte a pensiunii unde fumatul nu era socotit fie o crimă, fie o încălcare a bunelor maniere. Peel-Swynnerton se simțea singur. Își zise înverșunat că toate plăcerile erau blestemate ca imediat după aceea să întrebe posac universul de ce plăcerile nu pot dura la nesfârșit. Doi bătrîni intrară în „pavilion“ și își aprinseră tacticos țigările. Apoi își făcu apariția domnul Lewis Mardon și se așeză cu îndrăzneală lingă Matthew, ca un bun prieten. La urma urmei, era mai bine decît să stea singur, și Matthew se hotărî să-l suporte, mai ales că domnul Mardon începu fără multe ocolișuri să-i vorbească despre viața din Paris. Subiect irezistibil ! Domnul Mardon zise pe un ton monden că viața unui burlac în Paris poate foarte ușor să fie grozav de agreabilă. În ceea ce îl privește, desigur — ei bine, în general, el preferă o viață de felul celei din pensiunea Frensham ; și era cel mai bine pentru afacerile sale. Totuși nu putea... recunoștea... Compară avantajele a ceea ce numea el „să-ți faci de cap“ în Paris cu echivalentul din Londra. Cunoștințele lui despre Londra erau învechite, și Peel-Swynnerton putu să-l lămurească asupra unor detalii importante. Cunoștințele lui despre Paris

erau însă infinite de prețioase și interesante pentru bărbatul mai tânăr, care își dădu seama că avusese până atunci multe păreri greșite.

— Bei un whisky ? întrebă deodată domnul Mardon. E foarte bun aici ! adăugă el.

— Mulțumesc ! zise tărăgănat Peel-Swynnerton.

Nu putea să reziste tentației de a asculta la cele ce-i spunea domnul Mardon. Curînd, după plecarea celor doi bătrîni, ajunseră să-și povestească tot felul de întîmplări în întunericul pavilionului. Apoi, cînd rezerva de povestiri se sfîrși, domnul Mardon plescăi din buze după ultima picătură de whisky și exclamă : „Da !” — ca și cum ar fi dat o confirmare generală tuturor celor spuse.

— Dă-mi voie să-ți ofer și eu unul, zise Matthew, politician.

Era cel mai puțin din tot ce putea face.

Al doilea rînd de whisky fu adus în „pavilion” de fata căreia domnul Mardon îi spusese Marie. El îi zîmbi familiar și o întrebă dacă după o zi de muncă atît de grea nu se va duce îndată să se culce. Fata strîmbă din buze și, înălțînd din umeri, dispăru.

— Arată bine, nu crezi ? remarcă domnul Mardon, ca și cum Marie ar fi fost expusă la o expoziție agricolă. Acum zece ani era grozav de proaspătă și drăguță, dar, desigur, o slujbă ca asta te uzează !

— Îmi închipui, zise Peel-Swynnerton, că probabil le place, căci altfel n-ar rămîne — vreau să spun, dacă lucrurile nu stau altfel aici decît în Anglia.

Conversația părea să-l fi stimulat să examineze problema femeii sub toate aspectele, cu o curiozitate filozofică.

— Oh ! Le place, îl asigură domnul Mardon, ca unul care știe cum stau lucrurile. Și-apoi, doamna Scales le tratează foarte bine. Știu asta. Ea singură mi-a spus. E foarte pretențioasă (și zicînd acestea privi în jur, să vadă dacă pereții n-au urechi) și, pe legea mea, așa trebuie să

fie ; dar le tratează bine. Nici n-ai crede ce lefuri au — și ce le mai pică deasupra. De pildă, la hotelul „Moscova“... cunoști hotelul „Moscova“ ?

Din fericire, Peel-Swynnerton îl cunoștea. Fusesse sfătuit să-l ocolească, pentru că nu primea decât clienți englezi, dar la pensiunea Frensham găsise ceva și mai exclusiv britanic decât la hotelul „Moscova“. Domnul Mardon se simți ușurat auzind răspunsul lui afirmativ.

— Acum hotelul „Moscova“ este o societate pe acțiuni, zise el ; englezească.

— Serios ?

— Da. Eu am organizat-o. A fost ideea mea. Un mare succes ! De-aia știu totul despre hotelul „Moscova“. Și se uită din nou atent în jur. Am vrut să fac același lucru și aici, murmură el, și Peel-Swynnerton fu nevoit să se arate încântat de confidență. Dar ea nici nu vrea să audă. Am încercat în toate chipurile. Nu vrea ! Mare păcat.

— Ar fi rentabil ?

— Locul ăsta ? Cred și eu ! Și să știi că mă pricep. Doamna Scales este una dintre femeile cele mai iscusite pe care le poți întâlni. A făcut o mulțime de bani aici, o mulțime de bani. Și nu văd nici un motiv ca un loc ca ăsta să nu se dezvolte — de cinci ori mai mult... de zece ori. Posibilitățile sînt nelimitate, scumpul meu domn. Nu e nevoie decât de capital. Firește, ea are capital, și ar putea obține și mai mult. Dar, după cum spune, nu vrea să mărească pensiunea. Zice că e tocmai atît de mare cît poate ea s-o conducă. Dar nu-i adevărat. E o femeie care poate conduce orice — e conducătoare înăscută — dar chiar de-ar fi așa, n-ar avea altceva de făcut decât să se retragă — și să ne lase nouă locul și numele. Numele contează. Și datorită ei numele de Frensham înseamnă ceva, țî-o spun eu !

— Pensiunea i-a rămas de la bărbatul ei ? întrebă Peel-Swynnerton.

Numele de Scales îl intriga.

Domnul Mardon clătină din cap.

— L-a cumpărat ea după ce a rămas singură, l-a luat pe nimica toată — o nimica toată ! Știu bine, pentru că i-am cunoscut pe soții Frensham.

— Probabil că ești de multă vreme la Paris, zise Peel-Swynnerton.

Domnul Mardon nu putea niciodată să reziste tentației de a vorbi despre el însuși. Povestea lui era extraordinară. Și Peel-Swynnerton, deși îl disprețuia pentru îngîmfarea lui, se simți impresionat.

— Da ! zise domnul Mardon la sfîrșit, după o clipă de tăcere, reafirmînd totul în general printr-o simplă monosilabă.

La puțin timp după aceea se ridică, spunînd că avea obiceiuri foarte regulate.

— Noapte bună, zise el cu un zîmbet mecanic.

— Noapte bună, îi ură Peel-Swynnerton, încercînd să pară prietenos, dar nu reuși.

Intimitatea lor, care apăruse ca o ciupercă, se prăbuși brusc. Părerea nerostită a lui Peel-Swynnerton, în spatele domnului Mardon, era : „Idiotul !“ Totuși, cunoștințele lui Peel-Swynnerton fuseseră fără îndoială sporite în cursul serii. Și era încă devreme. Zece și jumătate ! La Folies-Marigny, cu arhitectura-i frumoasă și puzderia de toalete albe, cu berea și șampania înspumată, cu muzicanții în haine roșii strînse pe corp, abia începea animația — și era doar la o aruncătură de băț ! Peel-Swynnerton își imaginează holul strălucitor, înconjurat de terase — oh, locul celor mai mari nebunii pe care le făcuse. Își mai imaginează și celelalte locuri de petrecere, mai mari sau mai mici, împodobite cu ghirlande de lanterne albe, pe Champs-Elysées ; și aleile întunecoase de pe Champs-Elysées, unde siluete palide și misterioase apăreau tubu-rătoare în umbra copacilor, în timp ce frînturi de cîntece frenetice sau de muzică stridentă se revărsau dinspre res-

taurante și localuri. Ah, ce-ar mai fi ieșit și ar mai fi cheltuit cei cincizeci de franci pe care-i mai avea în buzunar ! La urma urmei, de ce să nu telegrafieze în Anglia după niște bani ? „Oh, la dracu !“ își zise el furios, apoi se întinse, căscă și se ridică în picioare. „Pavilionul“ era foarte mic, întunecos și trist.

O lampă strălucitoare ardea în hol, luminînd puternic fotoliile de răchită, un cufăr legat cu sfoară pe care era lipită o etichetă albastră cu roșu, un barometru Fitzroy, o hartă a Parisului, un afiș colorat al Companiei Transatlantice și boxa de mahon a portăresei din hol. În boxă se afla nu numai portăreasa — o femeie în vîrstă cu o bonetă albă deasupra chipului roșu și zbircit — dar și stăpina pensiunii. Stăteau de vorbă cu glas scăzut ; păreau să se înțeleagă bine una cu alta. Portăreasa era respectuoasă, dar stăpina casei se arăta și ea respectuoasă. Holul, cu singura lui lampă arzînd liniștit, era scăldat într-o liniște respectabilă — liniștea unei zile de muncă împlinită, de relaxare treptată a încordării, în așteptarea odihnei. Prin simplitatea lui, avu asupra lui Peel-Swynnerton efectul unui medicament tonic pentru nervi. În holul acela, deși viața de noapte abia începea afară, părea că sosise miezul nopții, și că doar cele două femei vegheau într-o casă plină de oameni adormiți. Toate istorioarele pe care le povestiseră Peel-Swynnerton și domnul Mardon părăură niște flecăreli jalnice. Peel-Swynnerton simți că avea față de pensiunea aceasta datoria să se retragă la culcare. Mai simți că n-ar fi putut să plece fără să anunțe că ieșea, și îi lipsea curajul de a le spune deliberat celor două femei că ieșea — la ora aceea din noapte ! Se trînti într-unul din scaune și încercă pentru a doua oară să răsfioască *Arbitrul*. Zadarnic ! Gîndul îi fugea afară pe Champs-Elysées sau privirea i se îndrepta pe furiș spre silueta doamnei Scales. Nu-i putea desluși bine chipul, pentru că se afla în umbra boxei.

Apoi portăreasa ieși din boxă și, ușor adusă din spate, străbătu repede holul; îi zîmbi amabil oaspetelui cînd trecu pe lângă el, și dispăru în sus pe scări. Stăpîna pensiunii rămăsese singură în boxă. Peel-Swynnerton sări brusc în picioare, lăsînd să-i cadă ziarul cu un foșnet, și se apropie de ea.

— Scuzați-mă, zise el respectuos. A venit vreo scrisoare pentru mine în seara asta ?

Știa că era imposibil să fi primit vreo scrisoare, căci nimeni nu-i cunoștea adresa.

— Pe ce nume ?

Întrebarea era pusă cu o politețe rece, și aceea care o pusesse îl privi drept în față. Era neîndoielnic o femeie frumoasă. Părul începuse să-i încărunțească pe la temple, iar pielea era ofilită și brăzdată de riduri. Dar era frumoasă. Era una din acele femei despre care pînă la sfîrșit un străin va spune : „Cînd era tînără, cred că merita să te uiți la ea !“ — cu un mic regret trecător că femeile tinere și frumoase nu pot rămîne veșnic tinere. Glasul îi era ferm și egal, cu un ton blind, și totuși dur, probabil pentru că avusese de-a face cu toate soiurile de oameni. Avea ochii imparțiali ai celui care judecă mereu. Se vedea că era o femeie mîndră, ba chiar semeață, în ciuda politetii ei calculate, plină de grijă. Se vedea că se socotește superioară oricărui oaspete. Ochii ei lăsau să se vadă că trăise și învățase, că știa mai multe despre viață decît oricare om pe care îl întîlnea și că, reușind atît de formidabil în viață avea o teribilă încredere în sine însăși. Dovada reușitei ei era această pensiune fără seamăn. Conștiința acestui lucru i se citea în ochi. În general, Matthew Peel-Swynnerton avea o atitudine îngăduitoare față de patronii pensiunilor, dar de data asta era ceva mai mult. Era un adevărat respect din partea unui om care, cel puțin pentru moment, se simțea impresionat peste măsură. Plecă ochii în jos cînd spuse : „Peel-Swynnerton“. Apoi ridică din nou privirea.

Rostise cuvintele stingaci, cu oarecare teamă, ca și cum ar fi știut că se joacă cu focul. Dacă această doamnă Scales era mătușa de mult dispărută a prietenului său Cyril Povey, trebuia să cunoască numele lui, atât de faimos în locurile acelea. Tresărise oare? Dăduse vreun semn de tulburare? La început i se păru că observă pe chipul ei un simptom de emoție, dar după o clipă era sigur că nu observase nimic, și că era o prostie să-și închipuie că dăduse de firul unei întâmplări romantice. Apoi, doamna Scales se întoarse spre raftul de scrisori de lângă ea, și îi văzu chipul din profil. Îl izbi dintr-o dată asemănarea cu profilul lui Cyril Povey; o asemănare categorică, hotărâtă. Nasul și curba buzei de sus erau absolut ale lui Cyril. Matthew Peel-Swynnerton avu un simțămînt ciudat. Parcă era un criminal în pericol de a fi prins asupra faptei, și nu putea înțelege de ce se simte așa. Patroana pensiunii se uită în căsuța marcată „P” și apoi în cea marcată „S”.

— Nu, zise ea liniștită, nu văd nimic pentru dumneavoastră.

Cuprins de o bruscă îndrăzneală, zise :

— N-ați avut de curînd aici pe cineva cu numele de Povey ?

— Povey ?

— Da. Cyril Povey, din Bursley — în cele Cinci Orașe.

Matthew Peel-Swynnerton era un tînăr impresionabil, foarte sensibil. Glasul îi tremură cînd rosti aceste cuvinte. Dar și al ei tremură cînd răspunse :

— După cîte îmi amintesc, nu ! Nu ! Vă așteptați să-l găsiți aici ?

— Ei, nu era ceva sigur, murmură el. Vă mulțumesc. Noapte bună.

— Noapte bună, zise ea, în aparență cu tonul firesc și simplu al stăpînei pensiunii care spune noapte bună la zeci de necunoscuți în fiecare seară.

Peel-Swynnerton porni grăbit pe scări în sus, și o întâlni pe portăreasă coborînd. „Ei, poftim ! gîndi el. Ce lucru ciudat... !“ Și dădea mereu din cap. În sfîrșit, găsise ceva *adevărat* straniu în panorama vieții. Îi fusese dat să descopere pe legendara femeie care fugise din Bursley înainte ca el să se fi născut, și despre care nimeni nu mai știa nimic. Ce veste pentru Cyril ! Ce episod uluitor ! În noaptea aceea aproape că nu putu să doarmă. Se întreba dacă a doua zi va putea să dea ochii cu doamna Scales fără să se simtă stînjenit. În orice caz, fu scutit de încercarea grea de a da ochii cu ea. Stăpîna pensiunii nu apăru deloc a doua zi ; și nici n-o mai văzu pînă plecă. Nu putu găsi nici un pretext ca să întrebe de ce nu-și făcea apariția.

II

Birja lui Matthew Peel-Swynnerton trase în fața numărului 26 pe Victoria Grove, în Chelsea ; sacul lui de voiaj era pe acoperișul trăsurii. Birjarul avea o floare roșie la butonieră. Matthew sări jos din vehicul, ținîndu-și cu o mîină pe cap pălăria de pai. Atingînd trotuarul, se stăpîni brusc și deveni de un calm nepăsător. O altă siluetă cu pălărie de pai și în haine cenușii stătea la poarta laterală de la numărul 26 și își aprindea o țigară.

— Bună, Matt ! exclamă acesta din urmă, tărăgănat și cu un glas voalat, căci continua să țină chibritul la capătul țigării și să pufăie. Ce înseamnă toată agitația asta ? Ești tocmai omul pe care doream să-l văd.

Aruncă chibritul cu un gest larg al brațului și apucă o clipă mîna lui Matthew, scoțînd fumul pe nări.

— Și eu doream să te văd, zise Matthew. Și n-am decît cîteva clipe. Sînt în drum spre Euston. Trebuie să prind trenul de douăsprezece și cinci.

Se uită la prietenul său și îi fu cu neputință să găsească o singură trăsătură care să nu semene cu fața doamnei Scales. Pînă și trupul și-l ținea exact în același fel cum și-l ținuse patroana pensiunii. Era de-a dreptul uluitor.

— Ia o țigară, îi spuse Cyril Povey, imperturbabil.

Era cu doi ani mai tînăr decît Matthew ; de la el dobîndise cea mai mare parte din vastă și complexa cunoaștere a vieții și artei, împreună cu unele noțiuni principale de comportament ; era discipolul lui în toate lucrurile care-i interesează pe tineri. Dar își depășise de pe acum profesorul. Putea să facă pe bătrînul cu mult mai mult succes decît Matthew.

Birjarul urmări cu un aer aprobator cum era aprinsă cea de a doua țigară, și apoi scoase și el o țigară de foi, arătîndu-și dinții mari și albi în timp ce-i mușca vîrfurile. Înfățișarea și purtarea pasagerului său, calitatea sacului de voiaj și felul cum începuse conversația dintre cei doi tineri duci — toate acestea îi dăduseră birjarului o dispoziție optimistă. Nu-i mai era teamă că pasagerul său s-ar putea arăta zgîrcit ori mîrlan cînd vor ajunge la Euston. Omul se pricepea să descifreze limbajul ascuns în unghiul de înclinație al unei pălării de pai. Și era o zi minunată la Londra. Cei doi tineri eleganți, dominați de birjarul cu o înfățișare desăvîrșită, alcătuiau un tablou izbitor al bărbăției invincibile, plină de sine, care nu are nevoie de nimic.

Matthew îl luă ușor pe Cyril de braț și-l trase puțin mai departe pe stradă, pe lingă poarta ce ducea spre atelierul (ascuns în dosul unei case) închiriat de Cyril.

— Ascultă aici, băiatule, începu el, am găsit-o pe mătușă-ta.

— Ei, asta-i foarte frumos din partea ta, zise Cyril solemn. E o faptă prietenească. Pot să întreb ce mătușă ?

— Doamna Scales, zise Matthew. Știi...

— Nu cumva...

Cyril se schimbă la față.

— Da, întocmai ! zise Matthew, simțind că nu fusese frustrat de bucuria îndreptățită de a stîrni senzație ; da, făcuse într-adevăr senzație aici, pe Victoria Grove.

După ce-i spuse toată povestea, Cyril zise :

— Așa că ea nu știe că tu știi ?

— Nu cred. Nu, sînt sigur că nu. Poate doar își închipuie.

— Dar de unde ești așa de sigur că nu te-ai înșelat ? Poate că...

— Ascultă, băiatule, îl întrerupse Matthew. Nu m-am înșelat.

— Dar n-ai nici o dovadă.

— La dracu' cu dovezile ! zise Matthew, iritat. Îți spun că e ea.

— Oh ! Bine ! Bine ! Ceea ce mă nedumirește cel mai mult e... ce naiba căutai tu într-un loc ca ăla. Din descrierea ta, trebuie să fie un...

— M-am dus acolo fiindcă eram lefter, zise Matthew.

— Chefuri ?

Matthew încuviință.

— Destul de pipărată, femeia ! comentă Cyril, după ce Matthew îi povesti ce făcuse înainte de a ajunge la pensiunea Frensham.

— Ei bine, s-a jurat pe toți sfinții că nu ia niciodată mai puțin de două sute de franci. Și arăta de atât ! Și îi și merita ! Am petrecut cu femeia asta cum n-am mai petrecut niciodată. Pot să-ți spun un lucru — englezoaicele nu mă mai interesează ! Pur și simplu, nu se pricep !

— Ce vîrstă avea ?

Matthew se gîndi puțin.

— Aș zice că vreo treizeci de ani.

Celălalt îl privi cu admirație și invidie, și Matthew avu bucuria îndreptățită de a stîrni pentru a doua oară senzație.

— Am să-ți povestesc mai multe cînd era să mă întorc, adăugă el. Pot să-ți deschid ochii, fiule.

Cyril zîmbi ca un prost.

— De ce nu rămîi acum ? întrebă el. Azi după-amiază am de gînd să-mi încerc norocul cu puiculita aia de Ver-rall, și știu că nu pot singur. Robson nu-i bun de-așa ceva. Tu ești omul de care am nevoie.

— Nu pot ! zise Matthew.

— În orice caz, intră o clipă în atelier.

— N-am timp ; pierd trenul.

— Nu-mi pasă dacă o să pierzi și patruzeci de trenuri. Trebuie să intri. Țin neapărat să vezi fîntîna pe care am făcut-o, stăruie Cyril, îmbufnat.

Matthew cedă. Cînd ieșiră din nou în stradă, după șase minute în care Cyril se lăudase cu ce crease, Matthew își aminti de doamna Scales.

— Firește că ai să-i scrii mamei tale ? zise el.

— Da, zise Cyril, am să-i scriu ; dar dacă se întîmplă s-o vezi, poți să-i spui tu.

— Bine, zise Matthew. Te duci la Paris ?

— Ce ! Ca s-o văd pe mătușica ? și zîmbi. Nu știu. Depinde. Dacă mama o să-mi trimită ceva bani în plus... e o idee, zise el ușuratic ; și apoi, fără să schimbe tonul ; Firește, dacă ai de gînd să-ți pierzi timpul pe-aici toată dimineața, nu cred că o să mai prinzi trenul de douăsprezece și cinci.

Matthew se urcă în trăsură, în timp ce birjarul, cu capătul țigării de foi între dinți, se aplecă înainte și apucă hățurile, ferind cu grijă pălăria de pai.

— Apropo, împrumută-mi niște bani, zise Matthew. Bine că am biletul de întoarcere. L-am păstrat cît am putut de bine.

Cyril scoase opt șilingi în monede de argint. Liniștit că era în posesia unei asemenea averi, Matthew strigă către birjar :

— La gara Euston — ca vîntul !

— Da, domnule, zise birjarul, calm.

— Nu cumva mergi în aceeași direcție ? îl întrebă Matthew deodată pe Cyril, tocmai când birja se punea în mișcare.

— Nu. Mă duc la frizer, îi strigă Cyril drept răspuns, făcându-i semn cu mina.

Calul porni la trap pe Fulham Road.

III

Trei zile mai târziu, Matthew Peel-Swynnerton trecea prin piața din Bursley când, chiar peste drum de primărie, se întâlni cu o doamnă scundă, grasă, de vîrstă mijlocie, îmbrăcată în negru, cu un mantou negru, brodat și o bonetă legată cu panglici negre, împodobită cu frunze de crep în jurul unor fructe negre lucioase. Cum pășea încet și cu grijă, avea aerul demn, plin de importanță al unei provinciale obișnuite dintotdeauna să fie privită cu respect în orașul ei natal, cu un venit destul de mare ca să forțeze servilismul plebei de toate rangurile. Dar imediat ce-l zări pe Matthew, fața i se schimbă. Deveni simplă și naivă. Roși ușor, zîmbind cu o plăcere timidă. Pentru ea, Matthew făcea parte dintr-o rasă superioară. Purta numele aproape sacru de Peel. Familia lui se distinsese de generații întregi în acest district. „Peel“ puteai să-l rostești, fără a greși, o dată cu „Wedgwood“. Iar „Swynnerton“ nu rămînea mai prejos. Nici respectul de sine, care era mare, și nici judecata ei sănătoasă, care depășea cu mult pe cea obișnuită, nu puteau s-o facă să extindă pînă la „Peel“ teoria că orice om e la fel de bun ca altul. Cei din familia Peel nu țirguiau niciodată în piața St. Luke. Chiar și în zilele ei de aur, piața St. Luke nu se putea aștepta la o asemenea condescendență. Cei din familia Peel țirguiau la Londra sau la Stafford ; la

nevoie, în Oldeastle. Asta era deosebirea pentru doamna cea grasă în negru. Păi, de şase ani nu-şi revenea ca din mirarea că fiul ei şi Matthew Peel-Swynnerton se purtau unul cu altul ca nişte egali ! Ea şi cu Matthew nu se întâlneau prea des dar se simpatizau. Sfiiciunea ei involuntară îl flata. Iar deferenţa lui destul de atentă o flata pe ea. Matthew admira bunătatea care-i stătea în fire, iar mustrările cu care-l săpunea uneori pe Cyril îl umpleau de bucurie.

— Bună-ziuă, doamnă Povey, o salută el oprindu-se cu pălăria ridicată. (Era o modă pe care o învăţase la Paris.) După cum vedeţi, sint iarăşi acasă.

— Eşti ca un străin pe-aici, domnule Matthew. Nu-i nevoie să te întreb cum te simţi. L-ai văzut de curînd pe băiatul meu ?

— Nu l-am mai văzut de miercuri, zise Matthew. V-a scris, desigur ?

— În privinţa asta, nu-i nici un „desigur“, rise ea uşor. Am primit o scrisoare scurtă miercuri dimineată. Spunea că eşti la Paris.

— Dar de atunci... nu v-a mai scris ?

— Dacă primesc ceva de la el pe duminică, o să fiu norocoasă ! zise Constance cu năduf. Nu scrisorile o să-l omoare pe Cyril.

— Vreţi să spuneţi că n-a...

Matthew se opri.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Constance.

Matthew nu ştia ce să facă sau să spună.

— Oh, nimic.

— Haide, domnule Matthew, te rog...

Tonul Constancei se schimbase brusc. Era acum ferm, poruncitor, plin de bănuieli grave. Dintr-o dată conversaţia încetase, pentru ea, să mai fie o simplă flecăreală.

Matthew îşi dădu seama cît de nervoasă şi de fragilă era. Nu observase niciodată pînă acum că era atît de sensibilă la fleacuri, deşi se ştia că nimeni nu putea să dis-

cute cu ea despre Cyril pe un ton ușuratic sau s-o tachineze. Se simți pur și simplu uluit de nepăsarea condamabilă a fiului ei. Că atitudinea lui Cyril față de mama lui era marcată de o anumită neglijență binevoitoare — asta Matthew o știa; dar să nu-i fi scris o veste atât de importantă ca descoperirea doamnei Scales, era cu totul de neiertat; și Matthew se hotărî să i-o spună pe față lui Cyril. Îi părea foarte rău pentru doamna Povey. Îi făcea milă, cum stătea fără să știe un fapt extraordinar pe care ar fi trebuit să-l afle. Era foarte mulțumit că nu pomenise nimănui despre doamna Scales, în afară de mama lui, care îl sfătuisese să fie discret, spunându-i că singura lui datorie, după ce-i comunicase vestea lui Cyril, era să-și țină gura pînă cînd cei din familia Povey vor lua o atitudine. Dacă n-ar fi fost sfatul mamei sale, cu siguranță că ar fi răspîndit uluitoarea poveste, și doamna Povey ar fi putut s-o audă pentru prima dată din flecăreala vreunui străin, ceea ce ar fi fost o cruzime pentru ea.

— Oh! și Matthew încercă să zîmbească vesel, șiret. O să primiți cu siguranță mîine vești de la Cyril.

Ar fi vrut s-o convingă că nu-i ascundea altceva decît o surpriză plăcută. Dar nu izbuti. Cu toată experiența lui despre lume și despre femei, nu fu destul de dibaci ca s-o înșele pe femeia aceasta simplă.

— Aștept, domnule Matthew, zise ea, pe un ton care șterse zîmbetul de pe fața simpatică a lui Matthew.

Era neîndurătoare. De fapt, îi venise într-o clipă ideea că Cyril întîlnise cine-știe-ce fată și se hotărîse să se căsătorească. Nu se putea gîndi la nimic altceva.

— Ce-a făcut Cyril? adăugă, după o pauză.

— N-are nici o legătură cu Cyril, zise el.

— Atunci, ce este?

— Era vorba despre... doamna Scales, murmură el, aproape tremurînd. Cum ea nu-i dădu nici un răspuns, ci privi doar în jur într-un chip ciudat, el zise: Mergem puțin împreună?

Și se întoarse în direcția în care mergea ea. Constance ascultă de această propunere :

— Ce-ai spus ? întrebă.

Numele de Scales nu avu în prima clipă nici o semnificație pentru ea. Dar când înțelese, se sperie, și de aceea zise absentă, ca și cum ar fi vrut să amâne un șoc : „Ce-ai spus ?“

— Spuneam că-i vorba despre doamna Scales. Știi, am întâlnit-o la Paris.

În sinea lui se mustra : „N-ar trebui să-i spun bieteii bătrîne aici, în stradă. Dar ce pot să fac ?“

— Nu se poate ! murmură ea.

Se opri și se uită la el cu o expresie neliniștită. Apoi Matthew observă că mîna în care își ținea poșeta descria prin aer curbe stranii și fără rost, iar fața ei rumenă se făcuse ca varul, ca și cum ar fi trecut peste ea o pensulă nevăzută. Se simți foarte tulburat.

— N-ați face mai bine..., începu el.

— Eh, făcu ea ; trebuie să stau jos...

Geanta îi scăpă jos.

O sprijini pînă la ușa magazinului de fierărie al lui Allman. Din păcate, erau două trepte care duceau spre magazin, și ea nu le putu urca. Se prăbuși ca un sac de făină pe prima treaptă. Tinărul Edward Allman se repezi la ușă. Purta un șorț negru, pe care și-l tot vînzolca de emoție.

— N-o ridicați — nu încercați s-o ridicați, domnule Peel-Swynnerton ! strigă el, cînd Matthew se apucă, instinctiv, să facă ce nu trebuia.

Matthew se opri, cu un aer prostesc, simțindu-se într-adevăr ca un prost, și cîteva clipe împreună cu tinărul Allman se uitară amîndoi descumpăniți la trupul Constanței Povey. Cîțiva oameni din piață își dădură seama că se petrece ceva neobișnuit. Domnul Shawcross, farmacistul de lîngă magazinul lui Allman, știu cel mai bine ce trebuia făcut. Văzuse totul, în timp ce vindea un kodak unei

tinere, și alergase îndată cu sărurile. Constance își reveni foarte repede. De fapt, nu leșinase. Scoase un lung suspin și șopti slab că se simțea mai bine. Cei trei bărbați o ajutară să intre în magazinul înalt și întunecos, care mirosea a cuie și a lac de sobe, și fu așezată pe un scaun șubred.

— Pe legea mea ! exclamă tânărul Allman, cu glasul sonor, văzînd-o că zîmbește și că roșeața îi revine cu înțetul în obraji. Nu trebuie să ne speriați astfel, doamnă Povey !

Matthew nu spusese nimic. Izbutise, pînă la urmă, să creeze senzație. Din nou se simți ca un criminal, și nu putu pricepe de ce.

Constance spusese că se va duce acasă încet, pe jos, prin Cockyard și apoi pe Wedgwood Street. Dar cînd, revenindu-i puterile, privi în jur și văzu mulțimea curioșilor de afară, se declară de acord cu domnul Shawcross că ar face mai bine să ia o trăsură. Tânărul Allman se duse la ușă și fluieră după singura trăsură care stătea veșnic în fața intrării primăriei.

— Domnul Matthew merge cu mine, zise Constance.

— Desigur, cu plăcere, admise Matthew.

Și Constance trecu prin micul grup de gură-cască, la brațul domnului Shawcross.

— Ar trebui să vă îngrijiți, doamnă Povey, îi zise domnul Shawcross prin fereastra trăsurii. E o vreme păcătoasă, și nici nu mai sîntem atît de tineri, după cît s-ar zice.

Ea încuviință.

— Îmi pare teribil de rău că v-am tulburat, doamnă Povey, zise Matthew, cînd trăsura se puse în mișcare.

Ea scutură din cap, refuzîndu-i scuzele. Ochii îi erau plini de lacrimi. În cîteva clipe, trăsura se opri dinaintea ușii ei. Îi ceru lui Matthew să-i dea geanta, pe care i-o ținuse de cînd îi scăpase pe jos, și se pregăti să plătească vizitiului. Niciodată nu i se mai întîmplase lui Matthew

ca o femeie să plătească trăsura în care se aflase cu ei ; dar cu Constance nu puteai discuta. Era o femeie căreia-i ştia de frică.

De la subsol, Amy Bates văzuse roţile trăsurii prin gratiile ferestrei şi alergase pe scări în sus, ca să deschidă uşa înainte ca stăpîna ei să urce treptele. Amy, trecută acum bine de patruzeci de ani, era o femeie autoritară. Vru să ştie ce se întîmplase, şi Constance se văzu nevoită să-i spună că „nu se simţise bine“. Amy îi luă pălăria şi mantoul şi plecă să-i pregătească o ceaşcă de ceai. Cînd rămaseră singuri, Constance zise :

— Şi acum, domnule Matthew, eşti bun să-mi povesteşti ?

— E doar atît, încep eu.

Şi aşa cum îi povesti, în foarte puţine cuvinte, părea într-adevăr să fie „doar atît“. Totuşi, glasul îi tremura de simpatie faţă de emoţia stăpînită dar vizibilă a femeii în vîrstă. I se părea că bucuria ar fi trebuit să umple salonaşul acela absurd, dar spiritul ce domnea acolo nu avea nume ; cu siguranţă însă că nu era veselie. Se simţi şi el foarte trist, dezolat. Ar fi dat nu ştiu cît ca să fi fost scutit de o asemenea experienţă. Ştia doar că îi stîrnise acestei femei corpolente, ciudate şi drăguţe din balansoar amintiri vechi de tot, trezise imagini adormite poate pentru totdeauna. Nu ştia că era aşezat exact pe locul unde fusese canapeaua pe care stătuse culcat Samuel Povey cînd o tînără frumoasă şi neruşinată, de cincisprezece ani, îi scosese dintele. Nu ştia despre Constance că stătea aşezată chiar pe scaunul pe care şezuse neuitata doamnă Baines, în conflict zadarnic cu aceeaşi fată zvăpăiată. Nu ştia zece mii de lucruri care se agitau năvalnic în vasta inimă a Constancei.

Şi ea îi puse întrebări amănunţite. Dar nu cele pe care el, în naivitatea lui, le aştepta ; cum ar fi, de pildă, dacă sora ei arăta bătrînă, dacă avea părul cărunt, dacă era grasă sau slabă. Pînă cînd Amy, bănuitoare şi nemulţu-

mită, servi ceaiul pe o tăviță de argint, Constance rămase relativ calmă. Abia după ce luă o înghițitură de ceai izbucni în lacrimi, și Matthew fu nevoit să-î ia ceașca din mână.

— Nu știu cum să-ți mulțumesc, domnule Matthew, zise ea plângînd. N-aș putea să-ți mulțumesc de-ajuns.

— Dar n-am făcut nimic, protestă el.

Ea clătină din cap.

— Nu mai nădăjduiam. De mult nu mai nădăjduiam ! continuă ea. Mă face atît de fericită — într-un fel... Nu trebuie să mă iei în seamă. Mă port ca o proastă. Te rog, notează-mi pe o bucată de hîrtie adresa ei. Trebuie să-i scriu imediat lui Cyril. Și trebuie să vorbesc și cu domnul Critchlow.

— E într-adevăr ciudat că Cyril nu v-a scris, zise Matthew.

— Cyril nu s-a purtat ca un copil bun, zise ea cu o răceală bruscă, solemnă. Cînd te gîndești că putea să nu-mi spună..., și izbucni iarăși în plîns.

În cele din urmă, Matthew întrezări posibilitatea de a pleca. Simți mîna ei caldă, moale, încrețită, în jurul degetelor.

— Ai procedat foarte bine, zise ea. Și foarte inteligent. În toate — și acolo și aici. Nimeni n-ar fi putut să procedeze mai bine ca dumneata. E o mare mîngîiere pentru mine să știu că ești prietenul fiului meu.

Cînd se gîndi la escapadele lor, și la toate lucrurile, de neînchipuit în Bursley, în care îl inițiasse pe fiul ei, Matthew se minună că instinctul matern poate să se înșele pînă într-atît. Totuși, simți că merită laudele ei.

Afară, scoase un „uf“ de ușurare. Zîmbi, în felul lui cel mai monden. Dar zîmbetul era fals. O prefăcătorie față de el însuși ! Încercarea unui copil care se străduie să-și ascundă sie însuși cît l-a emoționat o scenă de viață.

În seara cînd Matthew Peel-Swynnerton a stat de vorbă cu doamna Scales, nu numai el n-a putut să doarmă. Cînd bătrîna portăreasă coborî jos de la treaba la care fusese trimisă, o văzu pe stăpîna ei ieşind din boxa de mahon.

— Doarme liniştită, sărăcuţa ! zise portăreasa, îndeplinindu-şi comisionul (de a vedea ce mai face Fossette, căţeluşa bolnavă a stăpînei).

Spunînd asta, glasul ei bătrîn, tremurător era plin de simpatie pentru căţeluşă. Şi zîmbi. Părea mai curînd o figură dintr-un azil de săraci, cu pielea ei trandafirie, aparent fragilă, cu rochia neagră strînsă pe corp, şi cu boneta albă plisată. Era adusă din spate, şi mergea întotdeauna foarte repede, puţin aplecată. Părul cărunt îl avea rar. Era bătrînă ; nimeni nu ştia exact ce vîrstă are. Sophia o luase la pensiune, cu mai bine de un sfert de veac în urmă, pentru că era bătrînă şi nu mai putea să găsească uşor o altă slujbă. Deşi clienţii pensiunii erau aproape exclusiv englezi, bătrîna vorbea numai franţuzeşte, făcîndu-se înţeleasă cu ajutorul unor zîmbete binevoitoare.

— Cred că o să mă duc la culcare, Jacqueline, zise stăpîna, drept răspuns.

Ciudat răspuns, gîndi Jacqueline. Obiceiul neschimbat al Jacquelinei era să se culce la miezul nopţii şi să se trezească la cinci şi jumătate. Stăpîna ei se retrăgea şi ea pe la miezul nopţii, în ultima oră stăpîna şi portăreasa avînd foarte multă treabă împreună. Şi ţinînd seama că Jacqueline fusese trimisă sus în odaia stăpînei ca să vadă ce face Fossette, şi că buletinul medical era satisfăcător, şi că *madame* şi Jacqueline aveau de discutat diferite probleme curente, părea ciudat ca *madame* să se ducă deodată la culcare. Totuşi, Jacqueline nu spuse decît :

— Foarte bine, *madame*. Şi numărul 32 ?

— Descurcă-te cum poți, zise stăpîna, scurt.

— Bine, *madame*. Bună seara, *madame*, și noapte bună.

Rămasă singură în hol, Jacqueline intră din nou în boxă și se apucă de una din treburile acelea nesfîrșite, misterioase, de care se ocupa atunci cînd nu alerga de colo pînă colo sau nu transmitea comenzile locatarilor.

Sophia, aproape fără să arunce o privire în coșul rotund al Fosettei, se dezbracă, stinse lumina și se viri în pat. Era îngrozitor de deprimată, fără să știe de ce. Nu voia să se gîndească la nimic ; dorea din toată inima să nu se gîndească la nimic ; dar mintea ei stăruia asupra unui gînd — monoton, zadarnic și chinuitor. Povey ! Povey ! Putea oare să fie Povey al Constanței, unicul Samuel Povey ? Adică nu el, ci fiul lui și fiul Constanței. Să aibă oare Constance un băiat mare ? Constance trebuie să aibă acum peste cincizeci de ani, poate că era chiar bunică ! Se măritase într-adevăr cu Samuel Povey ? Dar dacă murise ? Oricum, era neîndoielnic că mama ei murise, și mătușa Harriet, și domnul Critchlow. Dacă trăia, mama ei trebuia să aibă cel puțin optzeci de ani.

Inactivitatea poate să aibă efecte teribile asupra unei persoane active. Fără îndoială că ar fi trebuit să ia legătura cu familia ei. Era o prostie că nu făcuse astfel. La urma urmei, chiar dacă furase pe vremuri cîteva lire de la bogata ei mătușă, ce importanță avea ? Fusesse mîndră. De o mîndrie criminală. Acesta era viciul ei. O recunoștea deschis. Dar nu putea să-și schimbe felul de a fi. Orice om își are partea lui slabă. Știa că toți o socoteau grozav de deșteaptă și plină de bun-simț ; își dădea întotdeauna seama cînd oamenii vorbeau de ea că o priveau ca pe o femeie neobișnuit de înțeleaptă. Și totuși, se făcuse vinovată de marca nebuniei de a se despărți de familia ei. Înbătrînea, și era singură pe lume. Se îmbogățea ; avea cea mai perfect organizată și mai respectabilă pensiune din cîte au existat vreodată (o credea sincer), și pe nimeni

în jurul ei. Cunoștea lume — francezi care nu ofereau și nici nu acceptau mai multă ospitalitate decât un pahar de ceai sau de vin, și câțiva membri ai coloniei comerciale engleze — dar singura ei prietenă era Fossette, cățelușă de trei ani! Nimeni nu era mai singur ca ea. Nu mai auzise nimic despre Gerald, nimic despre nimeni. Absolut nimeni nu părea să se intereseze de soarta ei. Asta obținuse după un sfert de secol de trudă și frământare neîntreruptă, în care timp nu lipsise mai mult de treizeci de ore în șir din rue Lord Byron. Era teribilă — această trecere a anilor; și trecerea anilor va deveni și mai îngrozitoare. Peste zece ani, ce va fi? Se văzu murind. Groaznic!

Desigur, nimic n-o împiedica să se întoarcă la Bursley și să repare marea greșală a adolescenței. Nu, nimic în afară de faptul că întreaga ei ființă se dădea înapoi chiar și din fața gândului de a face un asemenea pas! Era fixată pe rue Lord Byron! Făcea parte din strada asta. Știa tot ce se întâmplă sau se poate întâmpla acolo. Era legată de ea prin lanțurile grele ale obișnuinței. În felul rece al obișnuinței îndelungate, o iubea. Iată! Arzătorul incandescent cu gaz aerian al felinarului de afară fusese micșorat, așa cum era micșorat în fiecare noapte! Dacă poți să ții la un asemenea fenomen, ei bine, ținca la el. Acest fenomen era o parte din viața ei, îi era drag.

Plăcut tânăr, acest Peel-Swynnerton! Era limpede deci că, de la plecarea ei din Bursley, familiile Peel și Swynnerton, parteneri în afaceri, se căsătoriseră între ei, sau poate că era efectul cine știe cărui testament. Să fi bănuțit oare cine era ea? Avusese o atitudine foarte stînjită, vinovată. Nu! Nu putea să bănuiască. Ideea era ridicolă. Probabil că nici nu știa că o chema Scales. Și chiar dacă i-ar fi știut numele, probabil că nu auzise niciodată de Gerald Scales sau de povestea fugii ei. Sigur, el nu se născuse decât după plecarea ei din Bursley! De altfel, cei din familia Peel se țineau totdeauna la distanță de ceilalți și nu-i interesau treburile lor. Nu! Nu

se putea să bănuiască cine e. Era o copilărie să se gîndească la așa ceva.

Și totuși, își depăna mai departe Sophia gîndurile chinuite, poate că a bănuit ! Poate că, din întîmplare, auzise de povestea ei uitată și pusese lucrurile cap la cap ! Și poate că va pomeni în cele Cinci Orașe că pensiunea Frensham era ținută de o oarecare doamnă Scales. „Scales ? Scales ? ar fi putut repeta oamenii. Ia să vedem de cine-mi amintește numele ăsta ?” Și din om în om numele ar fi putut ajunge pînă la Constance sau la altcineva, care ar fi înțeles de cine e vorba ! Și atunci...

Mai mulți — un amănunt a cărui însemnătate îi scăpase inexplicabil în primul moment — acest Peel-Swynnerton era prieten cu domnul Povey de care întrebasese... În acest caz, nu se putea să fie același Povey. Era cu neputință ca un Peel să fie prieten cu Samuel Povey sau cu vreo rudă a lui ! Dar dacă era ! Dacă ceva cu totul neașteptat și revoluționar se petrecuse în cele Cinci Orașe !

Era tulburată. Se simțea în primejdie. Își închipui ceretările care se vor face în privința ei. Își închipui frămîntarea familiei, o nesfîrșită agitație fără rost, existența ei dată peste cap, liniștea distrusă. Perspectiva o îngrozi. Nu putea s-o înfrunțe. Nici nu voia s-o înfrunte. „Nu ! strigă ea pătimaș în sufletul ei, am trăit singură și o să rămîn așa cum sînt. Nu pot să mă mai schimb la vîrsta asta.” Eventualitatea ca singurătatea să-i fie invadată o revolta. „Nu vreau ! Nu vreau ! Vreau să fiu lăsată în pace. Constance ! Ce mai înseamnă Constance pentru mine, sau ce sînt eu pentru ea, acum ?” Orice schimbare în existența ei i se părea extrem de dureroasă. Și nu numai dureroasă ! O înspăimînta. O făcea să se crispeze. Dar nu putea goni acest gînd... Nu putea să se desprindă de el. Apariția lui Matthew Peel-Swynnerton modificase întrucîtva însăși esența firii ei.

Undeva, într-o zonă periferică a minții ei agitate, dădeau tircoale mii și mii de temeri în legătură cu pensiunea. Totul îi apărea în negru, fără speranță. Pensiunea s-ar putea transforma în cel mai total eșec la care poate să ducă nepăsarea și incapacitatea. Oare nu trebuia să supravegheze totul singură, neputîndu-se bizui pe nimeni ? Dacă ar lipsi chiar și o singură zi, totul s-ar prăbuși la pămînt. Cu fiecare zi, în loc să muncească mai puțin, ea muncea mai greu. Și cine putea să garanteze că investițiile pe care le făcuse erau sigure ?

Cînd zorile începură să mijească, dezvăluind încet fiecare obiect din odaie, Sophia se simți rău. Capul îi vijia de fierbințeală. Gura și pielea din jurul gurii parcă nu erau ale ei. Fossette se mișcă în coșul de lingă biroul cel mare, pe care erau rînduite cu grijă tot felul de dosare și hîrtii.

„Fossette !“ încercă ea să strige ; dar nici un sunet nu-i ieși din gură. Nu putea să-și miște limba. Încercă s-o scoată, dar nu izbuti. De ceasuri întregi capul o durea îngrozitor. Inima i se făcu cît un purice. O cuprinse frica. Într-o străfulgerare de o clipă își aminti de tatăl ei și de atacul lui de apoplexie. Era fiica lui. Paralizie ! „*Ça se rait le comble !*“¹ gîndi ea în franceză, îngrozită. Frica crescînd, devenind cumplită. „Oare nu pot să mă mișc deloc ?“ se întrebă ea, și își smuci tare capul. Da, putea să-și miște ușor capul pe pernă, și putea să întindă și brațul drept, chiar amîndouă brațele. Ce teamă prostească ! Sigur că nu era un atac ! Se liniști. Totuși, nu putea să-și scoată limba. Deodată începu să sughițe, și nu putu să-și stăpînească sughițul. Duse mîna la clopoțel, ca să cheme pe omul ce dormea într-un oficiu de lingă hol, și deodată sughițul încetă. Lăsa mîna să-i cadă. Se simțea mai bine. Dealtfel, ce rost ar fi avut să-l cheme, dacă tot nu putea să-i vorbească prin ușă ? Mai bine s-o aștepte pe Jacques-

¹ Ar fi culmea ! (Fr.)

line. În fiecare dimineață la ora șase, fie vară, fie iarnă, Jacqueline intra în dormitorul stăpînei ei ca să scoată cîteva clipe cățelușa la aer. Ceasul de pe cămin arăta trei și cinci minute. Mai avea trei ore de așteptat. Fossette se mișcă prin odaie și apoi sări pe pat și se ghemui lîngă ea. Sophia n-o băgă în seamă, dar Fossette, fiind bolnavă și somnoroasă, nu păru să se sinchisească.

Jacqueline întîrzia. În sfertul de oră dintre șase și șase și un sfert, Sophia suferi chinurile supreme ale deznădej-dii, fiind gata să-și piardă mințile. I se părea că acuș-acuș îi va exploda craniul, sub presiunea dinăuntru lui. Apoi ușa se crăpă încet. De obicei Jacqueline intra în odaie, dar uneori rămînea în dosul ușii și striga cu glasul ei blind, tremurat : „Fossette ! Fossette !” Așa făcu și în dimineața asta. Cățelușa nu răspunse imediat. Disperată, Sophia își încordă toată voința, toată stăpînirea de sine și puterea, ca să strige :

— Jacqueline !

Sunetul izbucni din ea, îngrozitor de greu și de deformat, dar izbucni. Rămase sleită.

— Da, *madame*.

Jacqueline intră.

Cînd o văzu pe Sophia, își ridică mîinile în sus. Sophia se uita țintă la ea, fără o vorbă.

— Să chem doctorul — mă duc chiar eu, șopti Jacqueline, și dădu să fugă.

— Jacqueline !

Femeia se opri. Iar Sophia, străduindu-se să rostească o frază, își încordă mușchii într-o sfortare nemaipomenită :

— Nu spune nimănui nimic.

N-ar fi putut suporta ca întreaga casă să aflu despre boala ei. Jacqueline încuviință din cap și dispăru, cu cățelușa după ea. Jacqueline o înțelegea. Trăia de atîta vreme alături de stăpîna ei încît îi înțelegea gîndurile.

Sophia începu să se simtă mai bine. Putu să se ridice în capul oaselor, deși mișcarea o făcu să amețească. Prop-

tindu-se de tăblia de la picioarele patului, se putu vedea în oglinda de la garderob. Și văzu că partea de jos a feței îi era schimonosită.

Doctorul, care o cunoștea, și care câștigase o mulțime de bani în casa ei, îi spuse deschis ce se întâmplase : *Paralysie glosso-labio-laryngée* a fost termenul pe care l-a folosit. Ea înțelese. Un atac destul de ușor ; din cauza extenuării și a grijilor. Îi prescrise odihnă și liniște desăvârșită.

— Imposibil ! zise ea, sincer convinsă că era absolut indispensabilă.

— Odihna cea mai desăvârșită ! repetă el.

Sophia se minună cum câteva cuvinte schimbate cu un om care din întâmplare se numea Peel-Swynnerton puteau duce la un asemenea dezastru, și simți o ciudată satisfacție la gândul că era atât de sensibilă. Dar tot nu-și dădea seama cât de profund fusese zdruncinată.

V

„Scumpa mea Sophia...”

Miracolul inevitabil se produsese. Va să zică, bănuiele ei în legătură cu acel domn Peel-Swynnerton erau întemeiate ! Iată o scrisoare de la Constance ! Scrisul de plic nu era al Constancei ; dar chiar înainte de a-l examina, avusese o presimțire ciudată. Primea aproape în fiecare zi scrisori din Anglia, în care era întrebată despre camere și prețuri (și pe multe din ele era nevoită să plătească trei *pence* taxă poștală suplimentară, pentru că expeditorii uitaseră, sau se prefăcuseră că au uitat, că timbrul pus de ei nu era suficient). Plicul acesta nu avea nimic deosebit ; și totuși, de la prima vedere a tresărit ; și când, descifrind ștampila mîzgălită, a văzut cuvîntul „Bursley“, inima i s-a oprit aproape în loc, și a deschis scrisoarea tremurînd și gîndindu-se : „Doctorul

ar spune că asta îmi face foarte rău". Șase zile trecuseră de la atacul ei, și se simțea acum mult mai bine ; fața aproape că nu-i mai era strîmbată. Doctorul însă nu glumea ; nu-i prescrisese nici un medicament, în afară de un întăritor, dar stăruia tot timpul asupra „repaosului celui mai absolut", asupra liniștii sufletești desăvîrșite. Nu-i spusese mai mult, lăsînd-o pe Sophia să-și dea seama din tăcerea lui cît de serioasă era starea ei. Da, o asemenea scrisoare putea să-i facă rău !

Căută să se stăpînească în timp ce o citea, așa cum stătea culcată în pat, cu capotul pe ea, rezemată de cîteva perne ; nu i se așternu o ceață pe ochi, nici nu suspină, și nici un gest nu o trădă că nu citea o comandă pentru două camere pe timp de o săptămînă. Dar energia nervoasă pe care o cheltui ca să se stăpînească era teribilă.

Scrisul Constancei se schimbase ; totuși, recunoscuse ușor caligrafia regulată, puțin mai dezvoltată a fetei care întocmea etichetele cu prețuri pentru vitrină. „S"ul de la Sophia arăta la fel ca și cel din ultima scrisoare pe care o primise de la ea la Axe !

„Scumpa mea Sophia,

Nu pot să-ți spun cît de fericită am fost să aflu că, după toți acești ani, ești în viață și sănătoasă, și o duci atît de bine. Mi-e dor să te văd, draga mea soră. Domnul Peel-Swynnerton a fost cel care mi-a spus vestea. E prietenul lui Cyril. Cyril este numele fiului meu. M-am căsătorit cu Samuel în 1867. Cyril s-a născut în 1874, de Crăciun. Are douăzeci și doi de ani ; o duce foarte bine și acum e la Londra, unde studiază sculptura, deși e încă atît de tînăr. A obținut o Bursă Națională. În toată Anglia s-au acordat doar opt, din care el a obținut una. Samuel a murit în 1888. Dacă citești ziarele, probabil că ai aflat despre afecerea Povey. Vreau să spun, firește, despre domnul Daniel Povey, cofetarul. Afacerea aceea l-a făcut pe sârmanul Samuel să se prăpădească. Biata mamă a murit

în 1875. Parcă a fost ieri. Mătușa Harriet și mătușa Maria au murit și ele. Bătrînul doctor Harrop a murit, iar fiul său de fapt s-a retras. Are un asociat, un scoțian. Domnul Critchlow s-a căsătorit cu domnișoara Insull. Nu ți se pare nemaipomenit? Au preluat magazinul, iar eu trăiesc în partea care forma locuința, după ce a fost zidită comunicația între ele. Afacerile în piața St. Luke nu mai merg ca înainte. Tramvaiele cu abur duc toți călătorii la Hanbridge, și se vorbește de tramvaie electrice, dar cred că sînt doar vorbe. Am o servitoare destul de bună. O am de multă vreme, dar servitorii nu mai sînt ca înainte. Mă simt destul de bine, cu excepție sciatică și a palpitațiilor. De cînd a plecat Cyril la Londra, sînt foarte singură. Încerc să-mi dau însă curaj și să văd părțile bune. Sînt încredințată că trebuie să mulțumesc cerului pentru multe. Și iată, acum am aflat despre tine! Te rog să-mi scrii o scrisoare lungă, și să-mi povestești totul despre tine. Parisul e departe, dar acum știi că mai sînt în Bursley, așa că o să vii să-mi faci — cel puțin — o vizită. Toți vor fi *grozav* de bucuroși să te vadă. Iar eu aș fi atît de mîndră și de fericită! După cum ți-am spus, sînt singură. Domnul Critchlow zice să te anunț că te așteaptă aici o mulțime de bani. Știi că el este curatorul averii. E vorba de jumătatea ce ți se cuvine din averea mamei, și de asemenea din cea a mătușii Harriet care s-a tot mărit. Ca să nu uiți, tocmai se face o subscripție pentru domnișoara Chetwynd, sărăcuța de ea. Sora ei a murit, și ea se zbate în sărăcie. Eu am subscris 20 lire. Și acum, draga mea soră, te rog să-mi scrii cît mai curînd. După cum vezi, am aceeași adresă. Rămîn, scumpă Sophia, cu multă dragoste, sora ta iubitoare.

Constance Povey

P.S. Ți-aș fi scris de ieri, dar n-am fost în stare. Cum mă așezam să scriu începeam să plîng.“

„Sigur, zise Sophia către Fossette, așteaptă să mă duc eu la ea, în loc să vină ea la mine ! Dar cine-i mai ocupată ?“

Dar n-o spunea serios. Era doar o mică înfloritură de răutătenie dragăstoasă, pe care Sophia o puneă pe marginea profundeii ei mulțumiri. Însuși spiritul iubirii celei mai pure părea să emane din hîrtia pe care scrisese Constance. Și acest spirit scoase brusc și definitiv la lumină iubirea Sophiei pentru Constance. Constance ! În clipa aceea, neîndoielnic că pentru Sophia nu mai exista pe lume o altă ființă asemenea Constancei. Constance părea să personifice calitățile familiei Baines. Scrisoarea Constancei era o scrisoare minunată, o scrisoare perfectă, prin firescul ei ; expresia firească a caracterului familiei Baines în tot ce avea mai bun. Nici o aluzie neîndeminatică în tot cuprinsul ei ! Nici o expresie stîngace de surpriză față de ceva ce ea, Sophia, făcuse sau nu reușise să facă ! Nici o mențiune despre Gerald ! Doar o sublimă acceptare a situației, așa cum era, și asigurarea unei afecțiuni neștirbite ! Tact ? Nu ; era ceva mai minunat decît tactul ! Tactul e conștient, plin de dibăcie. Sophia era sigură că noțiunea de tact nici nu-i trecuse Constancei prin cap. Constance scrisese pur și simplu din inimă. Tocmai asta făcea scrisoarea atît de minunată. Sophia era convinsă că numai un membru al familiei Baines ar fi putut să scrie o asemenea scrisoare.

Simți că trebuie să se ridice la înălțimea acestei scrisori, că și ea trebuie să arate că e o Baines. Se așeză ceremonios la biroul ei și începu să scrie (pe hîrtie cu propriul ei antet), cu scrisul ei mare, atît de diferit de al Constancei. Începu puțin cam rigid, dar după cîteva rînduri sufletul ei generos și pasionat începu să vibreze la chemarea Constancei. Rugă ca domnul Critchlow să plătească 20 lire din partea ei la fondul pentru domnișoara Chetwynd. Îi povesti despre pensiuine și despre Paris, și

despre plăcerea pe care i-o făcuse scrisoarea Constanței. Dar nu aminti despre Gerald, și nu pomeni nici despre posibilitatea unei vizite în cele Cinci Orașe. Sfârși scrisoarea într-o adevărată izbucnire de dragoste ; și trecu de la ea, ca și cum s-ar fi trezit dintr-un vis frumos, la banalitatea sterilă a vieții cotidiene din pensiunea Frensham, simțind că, în comparație cu afecțiunea Constanței, nimic nu mai avea valoare.

Dar nu voia nici măcar să se gîndească să se ducă la Bursley. Niciodată, niciodată nu se va întoarce la Bursley ! Dacă Constance ar vrea să vină la Paris ca s-o vadă, ar fi încîntată ; dar ea nu se va mișca de acolo. Chiar și ideea unei schimbări în viața ei o intimidă. Cît despre o întoarcere la Bursley... nu, nu !

Cu toate astea, la pensiunea Frensham viitorul nu mai putea fi la fel ca trecutul. Sănătatea Sophiei o interzicea. Știa că doctorul avea dreptate. De fiecare dată cînd făcea un efort, își dădea seama că doctorul avea dreptate. Numai puterea de voință îi rămăsese neștirbită ; dar mașinăria prin care puterea de voință se transformă în acțiune fusese într-un mod misterios avariata. Își dădea seama de asta. Dar nu izbutea încă să privească lucrurile în față. Va mai trebui să treacă timp pînă va putea să privească lucrurile în față. Cu fiecare zi îmbătrînea mai mult. Nu mai avea rezerve. Spunea însă tuturor că își revenise complet și că, dacă se mai menaja o vreme, o făcea doar dintr-un exces de prudență. Într-adevăr, fața îi revenise la normal. Iar pensiunea fiind o mașină bine pusă la punct, continua să funcționeze la fel de lin ca de obicei. E adevărat că excelentul ei bucătar începuse să „ciupească“ dar cum bucătăria nu avea de suferit, o bună bucată de vreme nu se observă nimic. Întregul personal și mulți dintre locatari știau că Sophia fusese bolnavă ; dar nu știau mai mult.

Cînd Sophia observă din întîmplare o defecțiune în bunul mers al casei, primul ei imbold fu să-i descopere cauza și s-o înlăture, apoi se simți ispitită să lase lucrurile așa cum erau sau să le îndrepte doar cît de cît. Pe nesimțite, și totuși bănuît vag de cîte unii, declinul pensiunii Frensham începuse. Dezvoltarea pensiunii ajunsese la o culme, și acum dădea înapoi, dar atît de încet încît nimeni nu era sigur că se schimbase ceva. Din cînd în cînd își revenea și părea să se înalțe iarăși pe culme.

Sophia și Constance schimbă cîteva scrisori. Sophia spunea mereu că nu putea să părăsească Parisul. Pînă la urmă, îi ceru pur și simplu Constancei să vină și să-i facă o vizită. Făcu propunerea cu teamă — căci perspectiva de a o vedea cu adevărat pe iubita ei Constance o speria — dar nu se putu stăpîni să n-o cheme. După cîteva zile primi răspunsul : Constance ar fi venit călăuzită de Cyril, dar sciatica i se înrăutățise brusc și era nevoită să se întindă în fiecare zi după cină ca să-și odihnească picioarele. Nu putea să facă o călătorie. Soarta era împotriva hotărîrii Sophiei.

Și Sophia începu să se întrebe care era datoria ei față de Constance. Adevărul era că tot căuta o scuză ca să-și schimbe hotărîrea. Îi era teamă s-o schimbe, dar o ispitea. Ar fi vrut să facă ceva la care mintea i se împotrivea. Era ca dorința de a te arunca de pe un balcon înalt. O atrăgea, o atrăgea, și ea se dădea înapoi. Pensiunea i se părea acum plictisitoare. O obosea chiar să se prefacă numai că e conducătoarea capabilă a pensiunii. În toată casa disciplina slăbise.

Se întreba cînd oare își va reinnoi domnul Mardon propunerea de transformare a pensiunii într-o societate anonimă. Fără voie, îi aținea calea anume, dîndu-i prilej să revină asupra propunerii. Niciodată pînă atunci n-o lăsase în pace atîta vreme. Probabil că, la ultimul lui asalt, îl convinsese că eforturile lui n-aveau nici cea mai mică

șansă de reușită și se hotărîse să renunțe. Cu o singură vorbă ar putea să-l întărite din nou. O simplă aluzie, în ziua cînd își achita nota de plată, și el ar începe din nou s-o roage. Dar nu putu rosti această vorbă.

Apoi începu să spună pe față că nu se simțea bine, că îi venea greu să se ocupe de pensiune și că doctorul îi prescrisese în mod hotărît odihnă. O spunea tuturor, în afară de Mardon. Și părea că nimeni nu i-o spunea lui Mardon. Urmînd sfatul doctorului de a sta cît mai mult în aer liber, făcea după-amiezile plimbări cu trăsura în Bois de Boulogne, împreună cu Fossette. Era octombrie. Dar domnul Mardon părea că nu auzise de aceste plimbări.

Intr-o dimineată o întîlni pe stradă, chiar în fața casei.

— Îmi pare rău să aud că nu vă simțiți bine, zise el pe un ton confidențial, după ce discutaseră despre sănătatea Fossettei.

— Că nu mă simt bine ? exclamă ea ca și cum nu i-ar fi plăcut spusele lui. Cine v-a spus că nu mă simt bine ?

— Jacqueline. Mi-a spus că ați recunoscut că aveți nevoie de o schimbare totală. Și se pare că și doctorul spune la fel.

— Oh ! doctorii ! murmură ea, fără ca totuși să tăgăduiască adevărul spuselor lui Jacqueline.

Văzu speranța licărind în ochii domnului Mardon.

— Desigur, știți, zise el pe un ton și mai confidențial, că dacă v-ați schimba hotărîrea sînt oricînd gata să formez o mică societate care să o preia — făcu un gest discret spre pensiune — din mîinile dumneavoastră.

Ea scutură cu putere din cap, ceea ce era ciudat, avînd în vedere că de săptămîni de zile dorea să audă asemenea vorbe din partea domnului Mardon.

— Nu-i nevoie să renunțați de tot, zise el. Puteți păstra controlul. Vă facem directoare, cu un salariu și cu o cotă-parte din beneficii. Ați fi stăpîină ca și pînă acum.

— Oh ! îi scăpă ei fără voie. *Dacă aş renunţa, aş renunţa cu totul.* Nu umblu cu jumătăţi de măsură.

O dată cu rostirea acestei fraze, istoria penşunii Frensham ca întreprindere particulară se încheie. Sophia o ştia. O ştia şi domnul Mardon, şi inima îi tresări. Văzu în închipuire formarea unei societăţi pregătitoare, cu el în frunte, care ar urma apoi să fie revîndută cu un cîştig unei societăţi anonime. Se văzu alegîndu-se cu un cîştig frumos de vreo mie sau două — obţinut într-o clipă. Speranţa lui, pe care o credea moartă, înflori cu o iuţea miraculoasă.

— Ei bine, zise el, atunci renunţaţi cu totul ! Luaţi-vă vacanţă pînă la sfîrşitul vieţii. O meritaţi, doamnă Scales.

Ea clătină iarăşi din cap.

— Mai gîndiţi-vă, stăruie domnul Mardon.

— V-am dat răspunsul cu ani în urmă, zise Sophia cu încăpăţinare, temîndu-se ca el să nu-i ia de bune spusele.

— Vă rog să vă mai gîndiţi, repetă el. Am să vă mai întreb peste cîteva zile.

— E zadarnic.

El îşi luă rămas bun, şi plecă cu mersu-i legănat, îmbrăcat în hainele lui informe, conştient că e marele agent imobiliar Lewis Mardon de pe Champs-Élysées, cunoscut în toată Europa şi America.

Peste cîteva zile o întrebă din nou.

— Un singur lucru mă poate face să mă răzgîndesc, zise Sophia. Şi anume, sănătatea surorii mele.

— Sora dumneavoastră ! exclamă el.

Nu ştia că are o soră. Nu-i vorbise niciodată despre familia ei.

— Da. Scrisorile ei au început să mă îngrijoreze.

— Stă la Paris ?

— Nu. În Staffordshire. Nu s-a mișcat niciodată de acolo.

Și ca să-și păstreze mîndria intactă, îl lăasă pe domnul Mardon să creadă că sora ei era într-o stare gravă, pe cînd Constance nu avea decît sciatică, și de fapt chiar se simțea ceva mai bine.

Și astfel cedă.

CAPITOLUL II

ÎNTÎLNIREA

I

Într-o zi din primăvara următoare, imediat după cină, domnul Critchlow bătu la ușa Constanței. Ea ședea în balansoarul din fața căminului din salonaș. Purta un șorț larg și destul de grosolan și încerca să usuce cu colțurile lui blana unui mic fox-terrier sîrmos, căruia nu i se găsisese un nume mai original decît „Spot”¹. E drept că avea o pată. Constanța se jurase de cîteva ori că nu va mai lua niciodată un cățeluș pentru că, după cum spunea ea, nu putea să alerge toată ziua după el, și apoi îi strica și tapițeria mobilei. Dar ultimul ei cîine trăise prea mult; un cîine poate să facă și lucruri mai rele decît să strice mobila: și, ca o reacție firească la îmbătrînirea cîinilor, ca și în speranța de a amîna pentru cît mai tîrziu durerea și tulburarea inevitabilă pricinuită de moartea unui animal drag, nu știuse eum să refuze drăgălașul fox-terrier în vîrstă de zece luni pe care i-l oferise o cunoștință. Pe sub blănița-i ciufulită se zărea pielea-i dulce și trandafirie, atît de moale la pipăit. Așa cum îl ștergea, i se vedeau tot timpul ochișorii, plini de neliniște și rușine.

¹ Pată.

Amy lua parte la spectacol, veghind cu strășnicie ca nu cumva Spot s-o șteargă în magazia de cărbuni. Când se auzi bătînd la ușă, ea deschise și domnul Critchlow intră, ca de obicei fără prea multe fasoane. Nu părea deloc schimbat. Avea tot atîta păr cărunț, același șorț alb și lung, iar glasul (care avea uneori tendința să devină ascuțit) avea același timbru strident. Se ținea destul de drept. În mina cu pielea uscată avea un ziar.

— Ei, cucoană ! zise el.

— Ajunge, mulțumesc, Amy, vorbi Constanțe liniștită.

Amy plecă fără să se grăbească.

— Îl speli în locul ei ! zise domnul Critchlow.

— Da, recunosc Constanțe.

Spot se uită fără simpatie la bătrîn.

— Ai văzut ce scrie în ziar despre Sophia ? întrebă el, ținîndu-i *Vestitorul* sub ochi.

— Despre Sophia ? strigă Constanțe. Ce s-a întîmplat ?

— Nu s-a întîmplat nimic. Dar au dat de ea. Uite, la rubrica „Actualitatea în Staffordshire“. Ascultă ! Am să-ți citesc eu.

Scoase un lung toc de lemn pentru ochelari din buzunarul vestei și își puse pe nas încă o pereche de ochelari. Apoi se așeză pe canapea, cu genunchii-i ascuțiți împunghind stofa pantalonilor, și citi :

— „Sîntem informați că doamna Sophia Scales, patroana cunoscutei pensiuni Frensham de pe rue Lord Byron din Paris“ — e atît de cunoscută că nimeni din cele Cinci Orașe n-a auzit vreodată de ea — „are de gînd să facă o vizită în orașul ei natal, Bursley, după o absență de peste treizeci de ani. Doamna Scales aparține binecunoscutei și respectabilei familii Baines. De curînd domnia-sa a vîndut pensiunea Frensham unei societăți anonime, și nu e un secret pentru nimeni că prețul plătit s-a ridicat la cîteva zeci de mii.“ Așa că vezi ! comentă domnul Critchlow.

— Cum de-au aflat cei de la *Vestitorul*? murmură Constance.

— Ei, asta n-am de unde s-o mai știu, zise domnul Critchlow.

Dar nu era adevărat. Domnul Critchlow trimisese personal informația noului redactor al *Vestitorului*, care își dăduse imediat seama de pasiunea lui Critchlow pentru presă și care știa cum să se folosească de ea.

— Aș fi preferat să nu apară tocmai astăzi, zise Constance.

— De ce ?

— Oh ! Nu știu, dar aș fi preferat să nu apară.

— Ei bine, eu am să mă călătoresc, cucoană, zise domnul Critchlow, vrînd să spună cu asta că va pleca.

Lăsă ziarul și coborî treptele cu o încetineală bătrinească. Era tipic pentru el că nu se arăta cîtuși de puțin curios să afle amănunte în legătură cu sosirea Sophiei.

Constance își scoase șortul, îl înfășură pe Spot în el și-l așeză pe un colț al canapelei. Apoi o trimise în grabă pe Amy să cumpere un mers al trenurilor.

— Credeam că vă duceți la Knype cu tramvaiul, spuse Amy.

— M-am hotărit să mă duc cu trenul, vorbi Constance cu o demnitate rece, de parcă ar fi decis soarta națiunilor.

Nu puttea suferi asemenea observații din partea lui Amy, căreia, din nefericire, îi lipsea din ce în ce mai mult suprema calitate de a ști să asculte fără să pună întrebări.

Cînd Amy se întoarse gîfîind, o găsi pe Constance în odaia ei, scoțînd ghemotoace mototolite de hîrtie din mînele celui de al doilea dintre mantourile ei bune. De fapt, aproape că nu-l purta niciodată. Teoretic, era destinat pentru a merge la capelă în duminicile ploioase ; practic, rămăsese de multă vreme în garderob, duminicile fiind de săptămîni de-a rîndul consecvent frumoase. Era un mantou care nu-i plăcuse niciodată. Dar nu se putea

duce la Knype s-o întîmpine pe Sophia în mantoul de ficcare zi, și nici nu voia să-și pună mantoul cel mai bun într-o asemenea călătorie. Să-și facă prima apariție în fața Sophiei îmbrăcată cu mantoul ei cel mai bun — ar fi fost o mare greșeală de tactică ! Nu numai că ar fi umbrît ziua de duminică, dar ar fi dat Constancei acru că e speriată de Sophia. În realitate, Constance era puțin speriată de Sophia ; în treizeci de ani, Sophia se putuse schimba nespuse de mult, pe cînd Constance rămăsese doar Constance. Parisul era un oraș mare ; și era nesfîrșit de departe. Și chiar și numai amănuntul acela cu societatea anonimă era de natură s-o intimideze. Închipuie-ți, Sophia, prin propriile ei eforturi, să fi creat ceva pe care o societate anonimă să vrea să-l cumpere, și chiar să-l fi cumpărat. Da, Constance era speriată, dar n-avea de gînd să-și arate teama punîndu-și mantoul ei cel mai bun. La urma urmei, ea era cea mai mare. Și avea și demnitatea ei — și încă multă — îngrămădită în adîncul inimii, ascunsă sub moliciunea blîndeții exterioare. Așa încît se hotărîse pentru cel de-al doilea mantou care, fiind folosit rar, avea mînele îndesate cu hîrtie, ca să-și păstreze forma și „linia“. Micile ghemotoace de hîrtie erau acum împrăștiate pe pat.

— E un tren la trei fără un sfert, care ajunge la Knype la trei și zece, zise Amy fără să fie întrebată. Dar dacă întîrzie trei minute, și trenul de Londra sosește la timp, atunci n-o să-i puteți ieși în întîmpinare. Ați face mai bine să-l luați pe cel de două și un sfert, ca să fiți mai sigură.

— Ia să văd, zise Constance pe un ton ferm. Pune, te rog, hîrțiile astea în garderobă.

Ar fi preferat să nu urmeze sugestia lui Amy, dar era neîndoielnic prea chibzuită ca să nu țină seama de ea.

— Afară de cazul cînd mergeți cu tramvaiul, zise Amy. Atunci n-ar mai trebui să porniți așa devreme.

Dar Constance nu voia să meargă cu tramvaiul. Dacă ar fi luat tramvaiul, risca să dea peste oameni care citiseră ziarul și care o vor întreba prostește : „Vă duceți s-o întîmpinați pe sora dumneavoastră la Knypë ?“ Și apoi vor începe o conversație sîcîitoare. Pe cînd cu trenul, va alege un compartiment gol unde va fi mult mai puțin probabil să întîlnească oameni puși pe flecăreală.

Nu mai era nici o clipă de pierdut. Și emoția, care de atîtea zile, sub o aparență de calm, dospea în întreaga casă, răzbi la lumină, fără să se mai rușineze. Amy se văzu nevoită s-o ajute pe stăpîna ei să arate cît mai frumoasă ; fu întrebată pe față dacă arăta bine. Bariera de clasă avea să fie înlăturată pentru o clipă. De mulți ani nu mai simțise Constance dorința de a arăta elegantă. Își aminti de vremurile cînd, îmbrăcată în mare ținută pentru a merge la capelă, se repezea jos duminică dimineata și, luîndu-și o poză pentru a fi examinată, îl întreba pe Samuel : „Cum arăt ?“ Da, așa se repezea în jos pe scări, ca un copil, și totuși pe vremea aceea se credea atît de serioasă și de matură ! Suspină — cu un mic regret, sfișietor și un ușor dispreț plin de blîndețe față de fapta aceea vioaie care avea mai puțin de treizeci de ani. Acum, la cincizeci și unu se socotea bătrînă. Și era bătrînă. Iar Amy avea ticurile și purtările unei fete bătrîne. Așa încît emoția din casă era o emoție „bătrînească“ și, la fel ca și dorința Constancei de a arăta elegantă, avea și o latură ridicolă, în același timp tragică, care l-ar face pe un bătăran să izbucnească în hohote de rîs, pe un isteric să plîngă și pe un înțelept să mediteze trist că nimic nu e nou sub soare.

La unu și jumătate Constance era gata îmbrăcată : nu mai avea să-și pună decît mînușile. Se uită încă o dată la ceas, ca să vadă dacă poate să mai arunce o privire prin casă, fără teamă de a pierde trenul. Urcă în dormitorul de la etajul doi, vechiul dormitor al ei și al Sophiei.

pe care îl pregătise cu nespusă grijă pentru Sophia. Zile întregi odaia fusese aerisită căci, în afară de o scurtă perioadă în timpul Conferinței metodiste wesleyene de la Bursley, cînd stătuse acolo un preot, nu mai fusese ocupată din vremea în care obișnuia să doarmă uneori Maria Insull. Cînd venea pe acasă, Cyril ținea să stea în vechea lui cameră. Constance avea o mare rezervă de mobile solide și impunătoare, iar camera destinată Sophiei era în- seninată în toate colțurile de reflexele mahonului lustruit. Mai era impregnată și de mirosul de clei de mobilă — un miros de care nici o gospodină nu trebuie să se rușineze. Ba chiar mai mult, tapetele fuseseră înlocuite cu altele de un albastru delicat, într-unul din modelele acelea noi. Era o odaie tipică pentru familia Baines. Constancei nu-i păsa de unde venea Sophia, nici cu ce fusese obișnuită, nici în ce societate anonimă se transformase — odaia era cea mai potrivită ! Mai bine decît atît nici nu se putea. N-aveai decît să te uiți la șervețelele croșetate — chiar și cele de pe lavoar, de sub cana alb-cu-auriu și celelalte ustensile. Era o nesăbuință să pui pe lavoar asemenea șervețele ca să fie stropite, dar era o nesăbuință sublimă. Sophia putea să le scoată dacă dorea ! Constance era mîndră de casa ei ; o mîndrie care stătuse adormită în ea și care acum izbucni din plin.

Un foc lumina salonul, care era o încăpere cu adevărat magnifică, un muzeu de obiecte de valoare adunate de familiile Baines și Maddack din 1840 încoace, la care se adăugau ultimele noutăți în materie de huse și fețe de mese. În tot Bursley-ul erau puține saloane care să se poată asemui cu cel al Constancei. Și Constance o știa. Nu-i era teamă să-și arate nimănui salonul.

Trecu o clipă în dormitorul ei, unde Amy culegea cu răbdare cocoloașele de hîrtie de pe pat.

— Ei, ai înțeles ce o să servești la ceai ? întrebă Constance.

— Oh, da,coniță, zise Amy, ca și cum ar fi vrut să spună : „De câte ori o să-mi mai puneți întrebarea asta ?” Și adăugă : Plecați acum,coniță ?

— Da, zise Constance. Vino și încuie ușa de la intrare.

Coborîră împreună în salonaș. O față de masă albă pentru ceai stătea împăturită pe masă. Era din cel mai fin damasc pe care priceperea îl putea alege și banii cumpăra. Fusesse făcută de cincisprezece ani și niciodată întinsă. Constance n-ar fi scos-o pentru această primă ocazie, dacă n-ar mai fi avut încă două la fel de frumoase. Pe armoniu erau așezate tot felul de dulceturi și prăjituri, o plăcintă cu carne și niște somon conservat ; cu argintăria necesară. Totul era acolo. Amy nu putea să greșească. În glastrele de pe cămin erau șofrani. „Grădina” ei — cum obișnuia să zică pe vremuri, făcîndu-l pe Samuel să se gîndească cît de extraordinar de feminină era ! De multă vreme nu mai avusese o „grădină” pe polița căminului. Preocupările pentru sciatica cronică și palpitații crescuseră pe socoteala preocupărilor pentru „grădină”. Adesea, după ce sfîrșea complicatele operații prin care-și ținea în ordine mobilierul și celelalte lucruri, nu-i mai rămînea putere decît să se odihnească. Era mai curînd șubredă, o femeie scundă și grasă care gîfîia imediat și obosea ușor. Toate pregătirile făcute pentru venirea Sophiei i se păruseră cu adevărat epuizante. Totuși, le dusesese la bun sfîrșit. Se simțea destul de bine ; doar puțin obosită, și ceva mai neliniștită și mai nervoasă ca de obicei, în timp ce arunca o ultimă privire.

— Ia șorțul acela de colo ! zise ea către Amy, arătînd spre șorțul gros de pe colțul canapelei. Dar, ia spune, unde-i Spot ?

— Spot,coniță ? exclamă Amy.

Inima le tresări la amîndouă. Amy se uită instinctiv afară pe fereastră. Era acolo, firește, în șanț, studiind grozăviile de pe King Street. De bună seamă, fugise afară

cînd Amy se întorsese cu mersul trenurilor. Femeia arboră o figură vinovată.

— Amy, mă mir de tine ! exclamă Constance, pe un ton tragic, deschizînd uşa.

— Uf, n-am mai pomenit un cîine ca ăsta ! murmură Amy.

— Spot ! îl strigă stăpîna lui. Vino aici imediat. Mă auzi ?

Spot se întoarse brusc şi se uită nemişcat la Constance. Apoi, cu o smucitură a capului, porni în goană către colţul pieţei, unde se opri şi o privi din nou nemişcat. Amy ieşi după el. După o veşnicie, îl aduse înăuntru, schelălăind. Era într-o stare atît de îngrozitoare, încît trebuia să întorci şi ochii şi nasul. Nici urmă de mirosul de săpun, pe care-l detesta. Constancei îi venea să plîngă. I se părea că totul îi mersese pe dos în ziua aceea. Iar Spot avea aerul cel mai inocent şi mai încrezător. Cum să-l facă să înţeleagă că „mătuşa“ Sophia venea în ziua aceea ? El şi-ar fi vîndut întreaga familie ca să cumpere zece metri de şanţ pe King Street.

— Trebuie să-l speli în bucătărie, asta-i singura soluţie, zise Constance, stăpînindu-se. Pune şorţul acela pe tine, şi nu uita să-l schimbi cu unul din şorţurile noi cînd o să dechizi uşa. După ce-l usuci, mai bine să-l închizi în odaia domnului Cyril.

Şi plecă copleşită de griji, ţinîndu-şi strîns geanta şi umbrela şi netezindu-şi mînuşile, aruncînd din mers o privire şi spre faldurile mantoului.

„Ciudat fel de a se duce la gara Bursley, zău aşa“, îşi zise Amy, văzînd că Constance cobora pe King Street în loc s-o ia spre Wedgwood Street. Şi îi trase lui Spot „o palmă bună peste cap“, ca să-i arate că acum era acasă doar cu ea

Constance o luase spre gară pe un drum ocolit, astfel încît, dacă ar fi întîlnit pe cineva cunoscut, să nu se vadă că se ducea la gară. Sentimentele ei în legătură cu so-

sirea Sophiei și cu atitudinea orașului față de acest eveniment erau foarte complicate.

Trebuia să se grăbească. Și cînd te gîndești că se trezise în dimineața aceea cu planuri perfect întocmite ca să evite graba. Nu-i plăcea graba, pentru că întotdeauna „o întorcea pe dos“.

II

Expresul de Londra avea întîrziere, așa încît Constance petrecu trei sferturi de oră în liniștea impietrită pe care o avea peronul din Knype cînd se aștepta un tren important. În cele din urmă hamalii începură să strige : „Trenul dinspre Macclesfield, Stockport și Manchester“, și uriașa locomotivă se prelinse la curbă tirînd în urmă vagoanele ce păreau minuscule, iar Constance simți că tremură toată. Liniștea peronului se transformă într-o învălmășeală. Constance cea mărunțică se trezi dată la o parte de o mulțime agitată care părea că încearcă să escaladeze o prăpastie mărginită de ferestre și uși, prin ale căror deschizături priveau afară apărătorii trenului. Părea că niciodată nu va mai fi ordine pe peronul gării din Knype. Constance nu prea vedea cum va distinge o Sophie necunoscută în toată această învălmășeală. Era foarte tulburată. Toți mușchii feței i se încordau în timp ce privirea îi rătăcea neliniștită de la un capăt la celălalt al trenului.

Deodată, văzu un ciine ciudat. Îl zăriră și alții. Era de culoarea ciocolatei, iar capul și grumazul îi erau acoperite din abundență de păr atîrnînd în mii de ciucuri, ca și ciucurii pămătufurilor acelora pe care le poți cumpăra în prăvălii. Părul se oprea brusc la mai puțin de jumătate din trupul ciinelui, restul rămînînd gol și neted ca marmura. Dădea astfel locuitorilor din cele Cinci Orașe impresia că-și uitase o parte esențială a îmbrăcămînții, încălcînd normele decenței. Smocul de păr lăsat să crească

pe coadă și brațările de păr ce-i împodobeau gleznele nu făceau decît să sporească impresia de indecență. O panglică roz în jurul gîtului completa ultrajul. Animalul avea aerul unei prostituate împopoțonate. De la gîtul creaturii pornea un lanț pînă în mijlocul unui mic grup de persoane gesticulînd peste mai multe geamantane, și în mijlocul lor Constance desluși o femeie înaltă și distinsă, în mantou și fustă, și cu o pălărie cam bătătoare la ochi. Ce femeie frumoasă și aristocratică, își spuse Constance de la distanță! Apoi îi veni un gînd straniu: „Asta-i Sophia!“ Era sigură... Nu era sigură... Era sigură. Femeia se desprinsese din mulțime. Privirea îi căzu asupra Constancei. Șovăiră amîndouă și porniră, nesigure parecă, una spre cealaltă.

— Te-aș fi recunoscut oricum, zise Sophia cu un calm aparent nepăsător, pe cînd, ridicîndu-și voalul, se apleca s-o sărute pe Constance.

Constance văzu că acest calm uimitor era simulat, și îl simulă și ea la fel de bine. Era un calm tipic Baines. Dar observă că buzele surorii ei tremurau. Tremurul o consolă dovedindu-i că nu numai ea era proastă. Mai era și ceva straniu în expresia gurii Sophiei. Probabil că se datora „atacului“ despre care îi scrisese Sophia.

— Te-ai întîlnit cu Cyril? întrebă Constance.

Era tot ce-i trecu în clipa aceea prin minte să spună :

— Oh, da! zise Sophia cu însuflețire. Am fost la atelierul lui, și apoi m-a condus la gara Euston. E un băiat tare drăguț. Îmi place.

Rosti „îmi place“ cu intonația Sophiei de la cincisprezece ani. Tonul și gesturile poruncitoare o făcură pe Constance să-și amintească de anii '60. „Nu s-a schimbat nici un pic, gîndi ea bucuroasă. Nimic n-o poate schimba.“ Și dedesubtul acestui gînd dăinuia un gînd mai general : „Nimic nu poate schimba o Baines.“ E adevărat că Sophia, așa cum o știa Constance, nu se schimbase. Personalitățile puternice rămîn nedeformate în ciuda oricăror vicisitudini.

După ce avu revelația Sophiei de altădată, auzind cum îl elogia pe Cyril, Constance se simți mai ușurată, mai liniștită.

— Asta-i Fossette, zise Sophia trăgînd de lanț.

Constance nu știu ce să spună. Fără doar și poate că Sophia nu-și dădea seama ce făcea venind cu un asemenea ciine într-un loc unde oamenii sînt atît de ciudați ca în cele Cinci Orașe.

— Fossette...

Repetă numele pe un ton drăgăstos, aplecîndu-se puțin spre ciine. La urma urmei, nu era vina ciinelui. Firește, Sophia îi pomenise în scrisori despre un ciine, dar n-o pregătise pentru spectacolul pe care-l oferea Fossette.

Toate astea se petrecură în cîteva clipe. Un hamal își făcu apariția, cu două geamantane ale Sophiei. Constance observă că erau de calitate foarte bună ; iar îmbrăcămintea Sophiei, deși puțin cam bătătoare la ochi, era și ea de calitate foarte bună. Imediat după asta avură de scos bilet pentru Sophia pînă la Bursley, și astfel primul șoc al întîlnirii se domoli.

Într-un compartiment de clasa a doua al trenului local, cu Sophia și Fossette așezate în fața ei, Constance avu răgazul să-și privească sora pe îndelete. Și ajunse la concluzia că, deși era zveltă și se ținea dreaptă, și lăsînd de o parte impresia generală pe care o făcea ovalul prelung al feței ei sub pălărie, Sophia își arăta vîrsta. Înțelese că Sophia trecuse probabil prin multe ; încercările lăsaseră urme pe fața ei. Privită de la distanță, ar fi putut să treacă drept o femeie de treizeci de ani, ba ai fi putut să crezi chiar că era o tînră fată, dar într-un compartiment de tren nu era decît o femeie pe care suferința o îmbătrînise. Totuși, se vedea că sufletul îi rămăsese nedomesticit. S-o fi auzit cum i-a spus unui hamal nehotărit că nici vorbă că o va lua pe Fossette cu ea în compartiment ! S-o fi văzut cum a închis ușa compartimentului, cu intenția clară de a nu mai lăsa pe nimeni să intre ! Era obișnuită

să poruncească. În același timp, pe chipul ei rămânea întipărit mereu un suris, ca și cum și-ar fi spus : „Vreau să mor zîmbind“. Constance simți că îi e milă de ea. Deși recunoștea că sora ei o depășea în ce privește farmecul, experiența, cunoașterea lumii și forța personalității, totuși, cu un fel de superioritate netulburată, profundă, îi era milă de Sophia.

— Ce părere ai ? spuse Sophia, mîngiînd-o absentă pe Fossette. Un om s-a apropiat de mine în gara Euston, în timp ce Cyril îmi scotea bilet, și mi-a spus : „Eh, domnișoară Baines, nu te-am mai văzut de peste treizeci de ani, dar știu că ești domnișoara Baines, adică *erai* — și arăți tare frumoasă“. Apoi s-a dus. Cred că trebuie să fi fost Holl, băcanul.

— Avea o barbă albă, lungă ?

— Da.

— Atunci era domnul Holl. A fost primar de două ori. E consilier comunal, știi.

— Serios ? zise Sophia. Dar nu ți se pare lucru ciudat ?

— Ei, Doamne ! exclamă Constance. Nu te mai mira și tu de lucruri ciudate ! E teribil cum zboară timpul.

Cu asta discuția se opri, și nu mai vru să se urnească din loc. Două femei pline de dragoste și curiozitate, care nu s-au văzut de treizeci de ani și sînt dornice să-și facă confidențe, ar trebui să nu întîmpine nici o dificultate în a găsi subiecte de discuție ; dar pentru cine-știe-ce motiv, aceste două femei nu găseau. Constance observă că Sophia, la fel ca și ea, era gîtuită de aceeași stingăcie.

— Ei, asta-i bună ! exclamă Sophia brusc.

Aruncase o privire pe fereastră și văzuse două cămile și un elefant pe un teren de lîngă linia ferată, printre fabrici, magazii și reclame de săpun.

— Oh, zise Constance. E circul Barnum, știi. Au aici un fel de depozit central, fiindcă e în centrul Angliei.

Constance vorbea cu mîndrie. (La urma urmei, nu poate exista decît un singur centru.) Îi veni pe buze să spună,

în felul ei, „acru“, că locul Fossettei era alături de cămile, dar se stăpîni. Sophia avu inspirația să se mire de toate clădirile noi și să observe punctele de reper, de care-și amintea. Era surprinzător cît de puțin se schimbase districtul.

— Același fum ! zise Sophia.

— Același fum ! consimți Constance.

— E chiar mai rău.

— Crezi ? se miră Constance, puțin cam iritată. Dar se fac eforturi pentru reducerea fumului.

— Probabil că am uitat cît de murdar era ! răspunse Sophia. Cred că asta-i. Nici nu visam... !

— Serios ! spuse Constance, dar pe dată recunoscui sincer : Da, e într-adevăr murdar. Nici nu-ți poți închipui cît îți dă de lucru, în special cu perdelele de la ferestre.

Pe cînd trenul trecea pufăind pe sub Trafalgar Road, Constance arătă spre o gară nouă ce se construia acolo, spunînd că urma să se numească gara „Trafalga. Road“.

— N-o să fie ciudat ? adăugă ea.

Obişnuită cum era cu aceeași înşiruire a garilor de pe linia ferată laterală — Turnhill, Bursley, Bleakridge, Hanbridge, Cauldon, Knype, Trent Vale și Longshaw — i se părea nespus de curios un „Trafalgar Road“ intercalîndu-se între Bleakridge și Hanbridge.

— Da, cred că da, consimți Sophia.

— Dar, fireşte că pentru tine nu-i același lucru, zise Constance, dezamăgită.

Pe măsură ce trenul își încetineea mersul apropiindu-se de casă, ea îi arăta cu modestie frumusețile parcului din Bursley. Sophia privea și recunoştea vag povîrnişurile pe care se plimbase pentru prima dată cu Gerald Scales.

Nimeni nu le opri în gara din Bursley, și luară o trăsură pînă în piața St. Luke. Amy era la fereastră ; îl ținea pe Spot, strălucind de curătenie, rivalizînd cu șorțul pe care-l purta.

— Bună ziua, coniță, zise Amy, înfiptă, cînd Sophia începu să urce scările.

— Bună ziua, Amy, răspunse Sophia.

O flata pe Amy, arătîndu-i astfel că îi cunoștea numele ; dar dacă o servitoare a fost pusă vreodată la locul ei doar prin tonul folosit, atunci despre Amy se putea spune acest lucru în ziua aceea. Constance se înfioră la politețea înghețată și arogantă a Sophiei. Firește, Sophia nu era obișnuită ca servitorii să vorbească fără să fie întrebați. Dar Amy nu era chiar o servitoare obișnuită. Era mult mai bătrînă decît o servitoare obișnuită, și dobîndise o oarecare dominație morală asupra Constancei, deși ea ar fi tăgăduit cu aprindere. De aici teama Constancei. Totuși, nu se întîmplă nimic. Amy părea să nu fi simțit muștrarea.

— Ia-l pe Spot și du-l în odaia domnului Cyril, îi șopti Constance, ca și cum ar fi vrut să zică : „Nu ți-am spus să faci asta ?“ ; adevărul era că se temea pentru viața lui Spot. Haide, Fossette ! chemă ea cu glas binevoitor pudelul, care tocmai intra și care începu de îndată să adulmece.

Birjarul cel gras și roșcovan dădea jos din trăsură geamantanele, iar Amy era la etaj. O clipă cele două surori rămaseră singure în salonaș.

— Deci, iată-mă acasă ! exclamă, femeia înaltă și maiestuoasă de cincizeci de ani, și buzele îi tremurară din nou cînd privi în jurul odăii — atît de mică pentru ea.

— Da, iată-te acasă ! încuviință Constance.

Își mușcă buza și, ca o măsură de prevedere pentru a nu izbucni în plîns, se repezi afară la birjar. O clipă trecătoare de emoție, ca o pată de spumă pe o mare întinsă și liniștită !

Birjarul urcă scările încărcat cu geamantanele, mulțumi în fața generozității semețe a Sophiei — și apoi se făcu liniște. Amy se dusesese să pregătească ceaiul în bu-

cătăria de la subsol. Măsuța pentru ceai din fața căminului era sclipitoare.

— Ei, unde o punem pe Fossette ? zise Constance dînd glas neliniștilor care o frămîntau.

— Fossette o să stea foarte bine împreună cu mine, zise Sophia ferm.

Urcară în camera pregătită pentru musafiri, și Sophia își arătă admirația în fața frumuseții ei. Se repezi la fereastră și privi afară în piață.

— Ai vrea puțin foc ? întrebă Constance, pe un ton convențional ; căci a face foc în dormitor, într-un anotimp sănătos, era încă socotit un lucru absurd în piața St. Luke.

— Oh, nu ! zise Sophia, fără a izbuti întru totul să respingă propunerea ca pe ceva complet ridicol.

— Sigur ? întrebă Constance.

— Absolut sigur, mulțumesc, zise Sophia.

— Ei bine, te las. Sper că Amy o să pregătească ceaiul imediat.

Cobori în bucătărie.

— Amy, zise ea, îndată ce terminăm ceaiul, aprinde un foc în odaia doamnei Scales.

— În odaia de sus, conîță ?

— Da.

Constance urcă în odaia ei și închise ușa. Simțea nevoia să fie o clipă singură, în mijlocul acestei întîmplări teribile. Oftă ușurată în timp ce-și scotea mantoul. Gîndi : „În orice caz, ne-am întîlnit, și am adus-o aici. E foarte drăguță. Nu, nu-i schimbată nici un pic.“ Șovăi să recunoască în sinca ei că Sophia ar fi o persoană formidabilă. Așa încît își mai spuse o dată : „E foarte drăguță. Nu-i schimbată nici un pic.“ Și-apoi : „Închipuie-ți, ea aici ! E într-adevăr aici.“ Cu simplitatea ei desăvîrșită, Constancei nici nu-i trecu prin minte să se întrebe ce-o fi gîndit Sophia despre ea.

Sophia cobori prima, și Constance o găsi uitîndu-se la peretele gol de lingă ușa ce ducea spre scara bucătăriei.

— Va să zică, aici ai zidit uşa ? întrebă ea.

— Da zise Constance. Aici.

— Mă simt ca cineva care are mîncărîmi la un mădu-lar ce i-a fost tăiat ! zise Sophia.

— Oh, Sophia !

Ceaiul primi multe aprecieri din partea Sophiei, dar nici una din ele nu mîncă prea mult. Constance îşi dădu seama că şi Sophia, la fel ca şi ea, trebuia să aibă grijă în privinţa mîncării. Gusta delicatese de dragul de a gusta, dar parcă ciugulea o păsărică. Pe masă bunătăţile rămaseră aproape neatînse. Nu îndrăzneau să-şi satisfacă capriciile. Se hrăneau doar cu ochii.

După ceai urcară în salon, şi pe coridor avură neaşteptata plăcere de a vedea doi ciini alergînd prietenoşi unul după altul. Spot o descoperise pe Fossette, datorită neglijenţei incurabile a lui Amy, şi se apucase de îndată s-o cerceteze amănunţit. Ea părea să fie într-o dispoziţie prietenoasă, cîtuşi de puţin potrivnică unor distracţii frivole.

Cele două surori rămaseră multă vreme la taifas în salonul luminat, în mijlocul larmei plăcute pe care o făceau Spot şi Fossette zbenguindu-se fericiţi prin coridorul întunecat. Ciinii de fapt salvaseră situaţia, intrucît cereau atenţie permanentă. Cînd în sfîrşit se potoliră, surorile începură să se uite prin albumele de fotografii, din care Constance avea mai multe, legate în pluş sau marochin. Nimic nu ascute atît de bine memoria, nu evocă trecutul, nu trezeşte morţii, nu întinereşte pe cei vîrstnici şi nu declanşează suspine cît şi zîmbete, ca o colecţie de fotografii adunate laolaltă într-o viaţă de om. Constance avea astfel în albume o uimitoare colecţie de veri necunoscuţi, împreună cu rudele lor şi tot felul de prieteni ; îl avea pe Cyril la toate vîrstele ; avea dagherotipuri fantomatice ale părinţilor ei şi chiar ale bunicilor. Cel mai ciudat dintre toate era un portret al lui Samuel Povey, pe cînd era un copilăş ţinut în braţe. Sophia îşi stăpîni imbol-

dul de a pufni în râs. Dar cînd Constance zise : „Nu-i caraghios ?”, începu să ridă în voie. O fotografie de-a lui Samuel în anul de dinaintea morții era cu adevărat impunătoare. Sophia se uită lung la ea, impresionată. Era portretul unui om cînstit.

— De cît timp ești văduvă ? o întrebă Constance pe Sophia, cu glas șoptit, uitîndu-se pe deasupra ochelarilor, și ținînd cu un deget o filă a albumului.

Sophia se roși.

— Nu știu dacă sînt văduvă, zise ea stînjenită. Bărbatul meu m-a părăsit în 1870, și de atunci nu l-am mai văzut și nici n-am mai auzit de el.

— Oh, draga mea ! exclamă Constance, tulburată, simțindu-se asurzită ca de o bubuitură de tunet. Am crezut că ești văduvă. Domnul Peel-Swynnerton mi-a zis că, după cîte aflate, erai văduvă. De aceea nici nu mi-aș fi...

Se întrerupse. Chipul îi era tulburat.

— Firește, acolo treceam drept văduvă, zise Sophia.

— Desigur, aprobă Constance repede. Înțeleg...

— Și poate chiar sînt văduvă, încheie Sophia.

Constance nu mai spuse nimic. Era într-adevăr o lovitură. Bursley-ul era un oraș atît de pretențios ! Catgoric, Gerald Scales se purtase ca un ticălos. Asta era sigur !

Cînd, îndată după aceea, Amy deschise ușa salonului (după ce mai întîi bătuse — obiceiul de a încuraja o servitoare să dea buzna în salon fără să anunțe în vreun fel nu fusese niciodată încurajat în casa aceasta), le văzu pe cele două surori șezînd destul de aproape una de alta, lîngă masa ovală de nuc ; doamna Scales, foarte dreaptă în scaun, privea țintă la foc, iar doamna Povey stătea ghemuită, cu ochii ațintiți asupra albumului de fotografii : amîndouă îi păreau lui Amy îmbătrînite și tulburate ; doamna Povey avea părul încăruntit de tot, pe cînd doamna Scales îl avea aproape tot atît de negru ca și Amy. Doamna Scales tresări la auzul bătăii în ușă și întoarse capul.

— E domnul și doamna Critchlow, coniță, anunță Amy.

Surorile se uitară una la alta, cu sprincenele ridicate. Apoi doamna Povey îi răspunse lui Amy, ca și cum ar fi fost obișnuită cu vizite la opt și jumătate seara. Totuși, tremura la gândul că domnul Critchlow i-ar putea spune ceva jignitor Sophiei, după treizeci de ani de absență. Ocazia era mare, și putea să fie cumplită.

— Poștește-i să urce, zise ea calm.

Dar Amy i-o luase înainte.

— I-am poftit, răspunse ea, și în clipa următoare deschise ușa spre coridorul întunecat.

Era un mare noroc : cele două surori nu făcuseră nici o remarcă pe care soții Critchlow, ar fi putut-o auzi.

Apoi Maria Critchlow, zîmbind afectat, o salută pe Sophia. Din cauza nervozității, doamna Critchlow era foarte agitată. Se învîrtea în loc ; aproape că țopăia ; și scotea un fel de plescăit, de parcă ar fi văzut pe cineva mîncînd un măr acru. Ținea să-i arate Sophiei cît de mult se schimbase față de tînăra ucenică timidă. După căsătorie într-adevăr se schimbase. Cînd condusesese treburile altora, nu simțise nevoia să se poarte plină de efuziune cu clienții, dar după ce devenise proprietăreasă, ambiția de a reuși o scoase din indiferența-i capabilă, mecanică. Rezultatul era jalnic. Posomoreala ei avusese un fel de demnitate ; dar jovială, doamna Critchlow devenea pur și simplu ridicolă. Insufletețirea dezvăluia cu cruzime îngrozitoare-i vulgaritate și întreaga-i uzură fizică. Atitudinea Sophiei nu era rece ; îi indica doar că nu dorea să fie privită ca o ciudătenie a naturii.

Domnul Critchlow se apropie cu pas măsurat.

— Tot îți mai ții capul semet, zise el, cercetînd-o în amănunțime pe Sophia. Apoi, cu multă grijă, își întinse brațul lung și slab și îi luă mîna : Ei bine, sînt strașnic de bucuros să te văd !

Toți rămaseră înmărmuriți în fața acestei manifestări de bucurie. Nu se mai pomenise vreodată ca domnul Critchlow să fie bucuros să vadă pe cineva.

— Da, ciripi Maria, domnul Critchlow voia să vină neapărat în seara asta. Nimic altceva decît să vină în seara asta.

— Nu mi-ai spus azi după-amiază, zise Constance, că aveai de gînd să ne faci plăcerea unei vizite.

El se uită o clipă la Constance.

— Nu, cirii el, nu cred că ți-am spus.

Privirea lui o măgulea pe Sophia. Se vedea că o trata pe această femeie de cincizeci de ani, abătută și trecută prin multe, ca pe o fetiță. Și vîrsta lui extrem de înaintată o făcea să se simtă chiar ca o fetiță, amintindu-și cum îl urise pe cînd era fetiță. Refuzînd ajutorul soției sale, își trase un fotoliu în fața focului și se așeză tacticos. Fără îndoială, era mult mai bătrîn într-un salon decît în dosul tejghelei din prăvălie. Constance își dăduse seama de asta chiar în după-amiaza aceea. Un cărbune încins căzu afară din cămin. El se aplecă, își umezi degetele, luă cărbunele și-l aruncă la loc în foc.

— Ei bine, zise Sophia, eu n-aș fi făcut asta.

— N-am mai văzut pe nimeni să știe să culeagă tăciuni încinși ca domnul Critchlow, chicoti Maria.

Domnul Critchlow nu catadicsi să-i răspundă.

— Cînd ai plecat din Parisul ăla? o întrebă el pe Sophia, lăsîndu-se pe spate și punîndu-și miinile pe brațele fotoliului.

— Ieri dimineață, zise Sophia.

— Și ce-ai făcut de ieri dimineață pînă acum?

— Am rămas noaptea la Londra, răspunse Sophia.

— Oh, la Londra, care va să zică?

— Da. Cyril și cu mine am stat toată seara împreună.

— Ah! Cyril! Ce părere ai de Cyril, Sophia?

— Sînt foarte mîndră că am un nepot ca el, zise Sophia.

— Oh ! Zău ? exclamă bătrînul, vădit ironic.

— Da, sînt foarte mîndră ! stăruie Sophia tăios. Și n-am de gînd să aud nici o vorbă împotriva lui Cyril.

Continuă să-l elogieze cu înflăcărare pe Cyril, aproape coplesind-o pe mama lui. Constance se simțea mulțumită, încîntată. Și totuși, undeva în mintea ei o sîcîia gîndul că Cyril, văzînd-o pe mătușă-sa atît de plină de strălucire, o plăcuse și încercase s-o fărmece — așa cum rareori sau niciodată nu încercase s-o fărmece pe mama lui. Cyril și Sophia străluciseră și se cuceriseră unul pe celălalt ; erau din același aluat ; pe cînd ea, Constance, biata persoană ștearsă, nu putea să strălucească.

Sună clopoțelul și îi dădu lui Amy dispoziții să aducă pe o tavă prăjituri cu fructe, cafea și lapte fierbinte ; iar Sophia îi șopti și ea ceva în legătură cu Fossette.

— Da, doamnă Scales, zise Amy cu mult respect.

Doamna Critchlow zîmbi vag, de pe scaunul scund pe care stătea, lingă fereastra cu perdelele trase. Apoi Constance mai aprinse încă un bec cu gaz la candelabru. Și făcînd asta, scoase un ușor suspin de ușurare. Domnul Critchlow se purtase cum trebuie. Acum, după ce el și Sophia se întîlniseră, greul trecuse. Dacă ar fi știut dinainte că le va face o vizită, ar fi fost chinuită de temeri, dar acum se simțea bucuroasă că venise.

După ce sorbi în tăcere puțin lapte cald, domnul Critchlow scoase un teanc gros de hîrtii. albe și albastre, din buzunarul umflat de la piept.

— Și acum, Maria Critchlow, zise el întorcîndu-se puțin în scaun, ai face bine să te duci acasă.

Maria Critchlow tocmai mușca dintr-o prăjitură cu nucă, în timp ce în mîna dreaptă, cu pielea zbîrcită și uscată, ținea o ceașcă de cafea.

— Dar, domnule Critchlow... ! protestă Constance.

— Am treabă cu Sophia, și trebuie s-o termin. Am venit să dau socoteală de felul cum am girat averea So-

phiei, lăsată prin testament de tatăl, de mama și de mătușa ei, și nu e treaba nimănui decît a mea și a Sophiei. Așa că, zise el aruncînd o privire spre soția sa, șterge-o !

Maria se ridică, speriată și stînjenită tîtotdată.

— Desigur că nu vrei să rezolvăm totul în seara asta, zise Sophia. (Vorbea cu blîndețe, căci își dăduse seama că domnul Critchlow trebuie tratat cu tactul cuvenit în-căpățînării capricioase a vîrstei înaintate.) Desigur că mai poți aștepta o zi sau două. Eu nu mă grăbesc.

— *Nu crezi că am așteptat destul ?* întrebă el cu îndîrjire.

Se făcu tăcere. Maria Critchlow făcu o mișcare.

— Cît despre faptul că nu te grăbești, Sophia, urmă bătrînul, nimeni nu poate spune că te-ai grăbit pînă acum.

Cuvintele acestea o descumpăniră pe Sophia. Privi șovăitoare spre Constance.

— Doamna Critchlow și cu mine vom cobori în salonaș, zise Constance repede. E puțin foc acolo.

— Oh, nu. Nici nu vreau să aud de așa ceva !

— Ba da, ne ducem, nu-i așa, doamnă Critchlow ? stăruie Constanța, voioasă dar fermă.

Era hotărîtă să-i ofere Sophiei toată libertatea și tot confortul pe care le-ar putea avea în propria ei casă. Dacă era nevoie de o odaie separată pentru discuții între Sophia și administratorul averii ei, mîndria Constanței o silea să le pună la dispoziție o asemenea odaie. Și-apoi Constance era încîntată s-o scoată pe Maria Critchlow de sub privirile Sophiei. Ea se obișnuise cu Maria ; aproape n-o mai observa ; dar nu dorea ca purtarea ridicolă a Mariei s-o enerveze pe Sophia. Așa încît cele două femei părăsiră salonul și bătrînul începu să desfacă hîrțile pe care le pregătise de săptămîni de zile.

În salonaș se făcuse prea puțin foc, și Constance, pe lîngă că era plictisită de observațiile prostești și iscodi-

toare ale doamnei Critchlow, începuse să se simtă înghețată, ceea ce era rău pentru sciatica ei. Se întrebă dacă Sophia va trebui să-i mărturisească domnului Critchlow că nici azi nu știa dacă era văduvă sau nu. Se gândi să se intereseze prin familia Birkinshaw, care poate că știau ceva despre Gerald Scales. Dar era o cale riscantă. Dacă mai era în viață, se va purta ca un ticălos fără seamăn (Constance nu se putea gândi la el decît ca la un ticălos fără seamăn), și va începe s-o sîcîie pe Sophia — și să facă scene ! Ce rușine în oraș ! Acestea erau gîndurile pline de spaimă care-i defilau prin minte Constancei, în timp ce se pleca deasupra focului, străduindu-se să întretină o conversație stupidă cu Maria Critchlow.

Amy trecu prin salonaș ca să se ducă la culcare. Nu exista altă cale ca să urce la camerele de lîngă pod.

— Te duci la culcare, Amy ?

— Da, conîță.

— Unde-i Fossette ?

— În bucătărie, conîță, zise Amy, apărîndu-se. Și cău-tînd să preîntîmpine o dojană, urmă : Doamna Scales mi-a spus că poate să doarmă în bucătărie împreună cu Spot, fiindcă se înțeleg așa de bine. Am deschis sertarul de jos, și Fossette s-a culcat în el.

— Doamna Scales a adus un cîine ! exclamă Maria.

— Da, doamnă ! zise Amy sec, înainte ca stăpîna ei să poată deschide gura ; și cu asta spusese totul.

— Văd că la toți din familie vă plac cîinii, observă Maria. Ce fel de cîine e ?

— Păi, zise Constance, nu știu exact ce rasă e. E un cîine franțuzesc, din aceia cum sînt la ei, în Franța...

Amy zăbovea la piciorul scării, și atunci Constance zise :

— Noapte bună, Amy. Îți mulțumesc.

Amy urcă, închizînd ușa după ea.

— Oh ! înțeleg ? murmură Maria. Ei da, asta e ceva !

Să făcuse ora zece cînd zgomotele de sus dădură de ştire că prima întrevvedere dintre administratorul averii şi beneficiară luase sfîrşit.

— Mă duc înainte, să deschid uşa laterală, zise Maria. Spune-i noapte-bună doamnei Scales din partea mea.

Doamna Critchlow nu era sigură dacă soţul ei dorise într-adevăr ca ea să se ducă acasă, sau vrusese numai s-o vadă plecată din salon. Aşa încît o porni spre casă înaintea lui. Bătrînul coborî scările cu o încetineală enervantă, trecu prin salonaş fără să scoată o vorbă, ignorînd-o pe Constance, ca şi pe Sophia care se afla în spatele lui, şi dispăru.

După ce Constance închise şi zăvorî uşa de la intrare, surorile se priviră una pe alta, şi Sophia zîmbi uşor. Parcă se înţelegeau mai bine cînd nu vorbeau. Cu o privire, schimbare între ele impresii asupra lui Charles Critchlow şi a Mariei, şi îşi dădură seama că impresiile lor erau asemănătoare. Constance nu întrebă nimic despre întrevdere confidenţială. Şi nici Sophia nu spuse nimic. Deocamdată, în această primă zi, nu puteau să ajungă la o înţelegere deplină decît în clipe sporadice.

— Ce-ar fi să ne culcăm ? întrebă Sophia.

— Trebuie să fii obosită, zise Constance.

Sophia se îndreptă spre scară, luminată puţin de lampa de pe coridor, în timp ce Constance, după ce încercase închizătoarele de la ferestre, stinse lampa din salonaş. Urcară primul şir de trepte împreună.

— Trebuie să văd dacă e totul în ordine în odaia ta, zise Constance.

— Oare ? — şi Sophia zîmbi.

Urcară al doilea şir de trepte, mai încet. Constance gîfîia.

— Oh, s-a făcut focul ! Ce drăguţ din partea ta ! exclamă Sophia. Dar de ce te-ai deranjat ? Ți-am spus că nu trebuie.

— Nu-i nici un deranj, răspunse Constance, mărind flacăra lămpii din dormitor.

Tonul ei dădea de înțeles că focul în dormitor era ceva obișnuit în viața de toate zilele dintr-un oraș ca Bursley.

— Ei, draga mea, nădăjduiesc că o să te simți bine, zise Constance.

— Sînt sigură. Noapte bună, draga mea.

— Noapte bună.

Se uitară din nou una la alta, cu o afecțiune sfioasă. Nu se sărutară. Amîndouă gîndeau : „Nu putem să ne sărutăm într-una toată ziua“. Dar glasurile le trădau o nemărginită afecțiune calmă, reținută, încredere și respect reciproc, chiar și duiosie.

Cu vreo jumătate de oră mai tîrziu, Constance auzi o larmă îngrozitoare. Tocmai voia să se urce în pat. Ascultă neliniștită. Firește, trebuiau să fie cei doi cîini care se încăieraseră, și se luptau pe viață și pe moarte. Văzu în închipuire bucătăria ca un adevărat cîmp de luptă, și pe Spot ucis. Deschizînd ușa, ieși pe coridor.

— Constance, șopti un glas deasupra ei, făcînd-o să tresară. Tu ești ?

— Da.

— Lasă, nu te mai osteni să cobori la cîini ; or să înceteze îndată. Fossette nu mușcă. Îmi pare rău că tulbură toată casa.

Constance se uită în sus și desluși o umbră palidă. Încăierarea se potoli într-adevăr curînd. Dar scurta lor convorbire pe întuneric o impresionă straniu pe Constance.

III

În dimineața următoare, după o noapte în care orele de somn se împletiseră cu altele de veghe, nu însă neplăcute, Sophia se trezi și, înfocîndu-se bine ca să nu-i fie frig, se apropie de fereastră. Era sîmbătă ; părăsise

Parisul joi. Privi spre piață, ținînd cu mina oblonul. Se așteptase, firește, ca piața să i se pară mai mică ; dar, cu toate astea, tresări cînd o văzu cît de mică era. Abia dacă i se părea mai mare decît o curte. Își aminti de o dimineață de iarnă cînd, tot de la fereastra asta, privise piața acoperită de zăpadă proaspătă și luminată de felinare, și piața era imensă, iar primul trecător, străbătînd-o pieziș și lăsînd pe zăpadă urmele pașilor, navigase parcă ore în șir pe o întindere albă nesfîrșită, pînă să dispară pe după prăvălia lui Holl, spre primărie. Își amintea mai ales de piața St. Luke sub zăpadă ; dimineți reci, și răceala mușamalei de la fereastră, și curentul de aer rece strecurîndu-se prin tocul prost fixat al ferestrei (acum era reparat) ! Aceste imagini din trecutul ei i se păreau frumoase ; copilăria i se părea frumoasă ; furtunile și vijeliile adolescenței i se păreau frumoase ; chiar și plictiseala îndelungată și sterilă cînd, după ce renunțase la cariera de institutoare, lucrase doi ani în magazin — toate aveau un farmec straniu în amintirea ei.

Și se gîndi că dacă i s-ar plăti milioane tot n-ar primi să-și ia viața de la început.

În ceea ce privește clădirile, piața acéasta nu se schimbase prea mult în intervalul uriaș, înspăimîntător, care o despărțea de adolescență. Doar pe latura dinspre răsărit, cîteva prăvălii se uniseră într-una singură și, cu ajutorul unui strat de tencuială, se urmărise să se creeze impresia că fusese din totdeauna o singură casă. Și mai era o fîntînă la capătul dinspre nord, pe care Sophia n-o știa. Nici o altă construcție nouă ! Dar schimbarea morală, tristul declin al vechiului spirit mîndru al pieței St. Luke — iată ce era dureros de deprimant. Mai multe prăvălii erau goale, și se vedea că erau goale de multă vreme ; anunțuri „De închiriat“ atîrnau în multe ferestre murdare și înnegrite de la etaj, ori erau agățate de obloanele trase. Pe firmele acestor prăvălii erau nume pe care Sophia nu le cunoștea.

Cele mai multe din aceste magazine păreau să fi decăzut ; deveniseră niște dughene amărâte, neîngrijite, păărăginite și sărăcăcioase ; nu aveau strălucire, și păreau lipsite de orice viață. Pe jos era o murdărie de nedescris. Întregul aspect al pieții, jalnic, înghesuit și mohorât, îi părea din cale afară de provincial. Era ceea ce francezii numeau, cu o intonație semnificativă, *la province*. Spunînd așa, nu mai aveau nimic de adăugat. Bursley-ul, firește, era în provincie ; așa că Bursley-ul trebuia, prin firea lucrurilor, să fie tipic provincial. Dar în mintea ei fusese întotdeauna altfel decît o provincie obișnuită ; avusese întotdeauna o fizionomie, o distincție — în special piața St. Luke ! Acum, iluzia aceasta se risipise. Totuși, schimbarea nu era doar în sinea ei ; nu era în întregime subiectivă. Piața se schimbase cu adevărat, în mai rău : poate că nu era mai mică, dar decăzuse. Ca centru comercial, era foarte aproape de o moarte definitivă. Într-o sîmbătă dimineață, acum treizeci de ani, ar fi fost înșesată cu gherete acoperite cu pînză, cu țărani gălăgioși și ar fi vuit de larma tirguieiilor. Acum, o sîmbătă dimineață era la fel ca orice altă dimineață, iar acoperișul de sticlă al halelor St. Luke de pe Wedgwood Street, pe care-l putea zări de la fereastră, trimitea ecourile glasurilor ce se tirguiau. În cazul acesta, negoțul se mutase pur și simplu cu cîtiva metri mai spre răsărit ; dar Sophia știa, din aluziile pe care Constance i le făcuse în scrisori sau prin viu grai, că negoțul în general se mutase cu mai mult decît cîtiva metri, se mutase la vreo două mile de acolo — în trufașul și agresivul Hanbridge, cu luminile lui electrice, cu teatrele și cu magazinele lui mari care-și făceau reclamă. Fumul gros ce se boltea deasupra pieței, stratul de negreală de pe lemnăria vopsită, șuieratul intermitent al sirenelor cu abur dovedeau că comerțul cu ridicata din Bursley continua să înflorească. Dar amintirile Sophiei nu se legau de comerțul cu ridicata din Bursley ; acesta nu însemna nimic pentru inima ei de adolescentă ; ea era legată prin lanțuri strînse

de comerțul cu amănuntul din Bursley, și vechiul Bursley era un tîrg anume făcut pentru asta.

Gîndi : „Aș muri dacă ar trebui să trăiesc aici. E îngrozitor. Te apasă. Și murdăria, și urîtenia asta hidoasă ! Și felul lor de a vorbi, și felul lor de a gîndi ! Am simțit-o încă din gara Knype. Piața St. Luke e destul de pitorească, dar e atît de jalnică ! Să fii nevoit să o privești în fiecare dimineată, toată viața ! Nu !“ Aproape că se înfioră.

Deocamdată nu avea un cămin al ei. La Constance era „în vizită“.

Constance nu părea să-și dea seama de murdăria, decăderea și provincialismul în care trăia. Chiar și casa Constancei era extrem de incomodă, întunecoasă și, fără îndoială, nesănătoasă. Bucătăria la subsol, lipsa unui hol, scări groaznice, și cît despre igienă, de-a dreptul medievală. Nu putea să înțeleagă de ce rămăsese Constance în casa asta. Avea o mulțime de bani și putea trăi unde-i plăcea, într-o casă bună și modernă. Totuși, stătea în piața St. Luke. „Cred că și eu aș fi făcut la fel în locul ei.“ Dar nu era prea convinsă, și nu putea înțelege starea de spirit a Constancei.

Bineînțeles, nu putea avea pretenția că o cunoștea bine pe Constance. Își zise că, în anumite privințe, sora ei era complet provincială — ceea ce se numea în cele Cinci Orașe „o mortăciune“. Puțin cam prea neîncrezătoare, nu destul de impunătoare, nu destul de semeată ; cu expresii, accente, gesturi și atitudini ciudat de provinciale ; cu exclamații nearticulate ; și o bizară îngustime de vederi ! Dar în același timp, Constance era tare ageră la minte, și adesea dovedea, printr-o observație făcută în treacăt, că înțelegea foarte bine lucrurile, în ciuda provincialismului ei. În aprecierile asupra naturii omenești, gîndeau fără îndoială la fel, și exista în general o puternică înțelegere firească între ele. Constance avea, în firea ei, ceva bun. Și uneori, după ce-și dădea seama că în taină o trata d sus pe sora ei, Sophia, gîndindu-se mai bine, începea să-și

vadă și propriile ei părți slabe. Și-apoi Constance, pe lângă faptul că era nespus de bună, nu era proastă. Se pricepea, la fel ca oricare altul, să deslușească o prefăcătorie, o absurditate. Sincer vorbind, sora ei îi apărea Sophiei superioară tuturor franțuzoaicelor pe care le întâlnea. Mai presus de orice, aprecia la Constance acea calitate pe care o recunoscuse și la hamalii din Newhaven atunci când debarcase — o bunăvoință onestă și candidă, o puternică simplitate. O socotea cea mai mare calitate din lume, era o însușire care părea să existe în însuși aerul Angliei. O putea detecta chiar și la domnul Critchlow, pe care în general ajunsese să-l simpatizeze, admirând forța brutală a caracterului său. Îi ierta grosolănia cu care se purta față de soția lui. O găsea justificată. „La urma urmei, își zise ea, dacă n-ar fi luat-o de nevastă, ce-ar fi fost azi ? O sclavă ! Ca soție a lui, are o situație pe care nici n-ar fi visat-o. De fapt, a avut noroc. Și nu văd de ce s-o trateze altfel.“ (Sophia nici nu bănuia că despoticul Critchlow o dorise cândva pe Maria ca pe o stea.)

Dar să stai mereu cu astfel de oameni ! Să stai mereu cu Constance ! Să rămii în atmosfera, atât materială cât și spirituală, din Bursley !

Își imaginează cum arăta Parisul în dimineața aceea — luminos, curat, sclipitor ; priveliștea îngrijită de pe rue Lord Byron și splendoarea grandioasă de pe Champs-Élysées. Parisul i se păruse întotdeauna frumos ; numai viața din Paris nu i se păruse frumoasă. Acum însă i se părea frumoasă. Gîndurile i se întorceau la primii ani cînd preluase pensiunea, și înțelegea cită frumusețe regulată, liniștită, avea viața ei de zi cu zi de acolo. Viața ei de acolo, chiar și cu două săptămîni în urmă, îi părea acum frumoasă ; tristă, dar frumoasă. Se încheiase definitiv. Suspina amintindu-și de nenumăratele întrevederi cu Mardon, de nesfîrșitele formalități cerute de legile engleze și franceze și de regulamentul societății anonime. Trecuse prin toate astea. Trecuse cu adevărat, și acum se terminase.

Cumpărase pensiunea pe nimica toată și o vînduse pe o avere. Pornind de la nimic, ajunsese să trateze cu trusturi. Și după ani lungi, monotoni și plini de trudă, sosise ziua, sosise clipa emoționantă cînd predase cheile domnului Mardon și unui reprezentant al hotelului „Moscova“, plă-tise pentru ultima dată pe servitori și semnase ultima notă de plată. Fuseseră foarte amabili cu ea și o rugaseră să rămînă la pensiune ca oaspete pînă va pleca din Paris. Dar refuzase. N-ar fi putut suporta să rămînă la pensiune sub conducerea altora. Plecase imediat și se dusesse cu puținele-i bagaje la un hotel, pînă rezolvase ultimele probleme financiare. Într-o seară, Jacqueline venise s-o vadă și plînsese.

Gîndindu-se acum la felul cum părăsise pensiunea Frensham, își dădu seama cît fusese totul de patetic, făcut în grabă și fără pic de ceremonial. Coborise zece trepte, și cariera ei se sfîrșise, se încheiase. Uimitor cu cîtă duioșie senină se întorcea și contempla viața aceea dură, epuizantă și plină de încheștare pe care o dusesse la Paris ! Căci, chiar dacă în mod înconștient îi plăcuse, nu se bucurase de ea niciodată. Întotdeauna comparase Franța cu Anglia în defavoarea primei, întotdeauna disprețuisese felul de a se comporta al francezilor în afaceri, și fusese convinsă că „nu știi niciodată la ce să te aștepți“ din partea negustorilor francezi. Iar acum îi apăreau în fața ochilor înzestrați cu un farmec fără seamăn ; atît de politicoși în minciunile lor, atît de dornici să-ți cruțe sentimentele și să te liniștească, atît de curați și de îngrijiiți. Și magazinele franțuzești, atît de frumos aranjate ! Chiar și o măcelărie din Paris era o încîntare pentru ochi ; pe cînd măcelăria de pe Wedgwood Street, așa cum și-o amintea și cum o zărise acum din trăsură — ce abator sîngeros ! Tînjea iarăși după Paris. Tînjea să respire aerul Parisului. Oamenii aceștia din Bursley nici nu bănuiau ce însemna Parisul. Nu apreciau și nu vor aprecia niciodată minunile pe care le înfăptuise ea într-un loc plin de minunății. Pro-

tabil că nu s-au gîndit niciodată că restul lumii poate fi și altfel decît Bursley-ul. Nu aveau nici o curiozitate. Chiar și pe Constance o interesau de o mie de ori mai mult tot felul de fleacuri și birfeli din Bursley, decît amănunte despre viața din Paris. Uneori își exprima o ușoară surpriză față de ceea ce povestea Sophia ; dar nu era cu adevărat impresionată, pentru că antenele curiozității nu i se întindeau dincolo de Bursley. La fel ca și ceilalți, era sprijinită de formidabilul egocentrism învîrtoșat al provincialului. Dacă Sophia i-ar fi spus că parizienilor le crește capul din buric, ar fi murmurat : „Vai, Doamne ! N-am mai pomenit așa ceva ! Mezinul doamnei Brindley are capul strîmb, sărăcuțul !“

De ce oare se simțea tristă ? Nu știa. Era liberă ; liberă să se ducă unde vrea și să facă ce vrea. N-avea nici o răspundere și nici o grijă. Gîndul la soțul ei încetase de mult să-i mai trezească vreun sentiment. Era bogată. Domnul Critchlow adunase pentru ea aproape tot atîția bani cîți agonisise și singură. Niciodată nu și-ar putea cheltui nici măcar venitul ! Nu știa cum ar putea să-l cheltuiască. Nu-i lipsea nimic din ceea ce se poate procura cu bani. N-avea nici o dorință, în afara dorinței de a fi fericită. Dacă cu treizeci de mii de lire și-ar fi putut cumpăra un fiu ca Cyril, și l-ar fi cumpărat. Regreta amarnic că n-are un copil. Din acest punct de vedere, o pizmua pe Constance. Un copil era ceva ce merita să ai. Prea era liberă și fără nici o răspundere. Cu toate că o avea pe Constance, era singură pe lume. Ciudățenia întîmplărilor vieții o copleșea. Ajunsese la cincizeci de ani, și era singură.

Dar gîndul de a o părăsi pe Constance, după ce o regăsise, nu-i plăcea. O neliniștea. Nu se putea vedea trăind departe de Constance. Era singură pe lume — dar o avea pe Constance.

Cobori prima, și avu o mică conversație cu Amy. Și-apoi stătu puțin în pragul ușii de la intrare, în timp

ce Fossette făcea o primă inspecție a rigolei lui Spot. Aerul i se păru tăios.

Constance, cînd coborî și ea, văzu pe colțul mesei o umbrelă, cadoul pe care i-l adusese Sophia de la Paris. Era o umbrelă cum alta mai bună n-ai fi putut găsi. Ar fi impresionat-o chiar și pe mătușa Harriet. Minerul era de aur, încrustat cu opale. Virfurile arcurilor erau și ele de aur. Tocmai acest amănunt o impresionă pe Constance. Evident, era un rafinament al luxului, necunoscut și nebănuit în piața St. Luke. Ca virfurile arcurilor să se asorteze cu minierul... asta le întrecea pe toate! Sophia o lămuri calm că era ceva obișnuit. Dar nu ascunse faptul că umbrela era de cea mai bună calitate și că putea fi prezentată fără rușine și unei regine. Îi dădu de înțeles că osatura (un „model al lui Fox“), minierul și virfurile arcurilor vor dura mai mult decît mătasea. Constance se bucură ca un copil.

Hotărîră să iasă împreună după târguieli. Gîndul nerostit al amîndurora era că, din moment ce Sophia trebuia mai curînd sau mai tîrziu să fie prezentată orașului, mai bine să fie mai curînd.

Constance se uită la cer.

— Nu cred că o să plouă, zise ea. Să-mi iau totuși umbrela.

CAPITOLUL III

VIATĂ DE HOTEL

I

Sophia purta dimineata papuci de pislă. Era un obicei din rue Lord Byron — mai curînd întîmplător decît din intenția de a-i putea supraveghea mai ușor pe servitori. Ei bine, din cauza lor s-au petrecut o serie de întîmplări în piața St. Luke. Sophia stătea la Constance de o lună întreagă — e uimitor cît de repede trece timpul! — și se familiarizase cu casa. Treptat, rezerva încetase de a mai marca relațiile dintre surori. Constance, mai ales, nu mai ascundea nimic de Sophia, încunoștințînd-o de curburile mai mici sau mai mari ale lui Amy și de toate celelalte lucruri care scîrțiau în mașinăria casnică. Mesele erau servite acum pe fețe de masă obișnuite, iar în zilele cînd se făcea curat în salonaș, Constance se scuza cu un suris în fața Sophiei că Amy nu avusese timp să-și schimbe șorțul. Pe scurt, Sophia nu mai era o străină, și nimeni nu mai trebuia să se prefacă tot timpul că lucrurile nu sînt întocmai cum sînt. În ciuda faptului că Bursley-ul era murdar și provincial, Sophiei îi plăcea să trăiască lingă Constance. Cît despre Constance, era încîntată. Inflexiunile vocilor, cînd își vorbeau fără nici o

reținere; erau adesea duioase, și această neașteptată tandrețe le emoționa pe amândouă.

În dimineața celei de-a patra duminică, „devreme, Sophia își puse capotul și papucii de pîslă și se duse în dormitorul Constancei. Era puțin îngrijorată de starea surorii ei, și senzația asta — de a fi îngrijorată pentru cineva — îi făcea plăcere. O savura. Amy, cu neglijența ei dintotdeauna în legătură cu ușile, uitase în dimineața trecută cu o nepăsare condamabilă să încuie ușa dinspre stradă a salonașului, și Constance nu-și dăduse seama decît după ce-i înghețaseră picioarele la micul dejun. Se așeza întotdeauna cu spatele la ușă, în balansoarul mamei ei; iar Sophia pe locul, dar nu și în scaunul, pe care-l ocupase John Baines în anii patruzeci, și Samuel Povey în anii șaptezeci și mai târziu. Constance se speriasc cînd își dăduse seama cît de înghețată era. „O să-mi revină sciatica“, exclamase ea, și Sophia tresărise simțind teama din glasul ei. Înainte de căderea serii, sciatica revenise într-adevăr, și Sophia văzu pentru prima dată cît de tare își poate tortura o sciatică victima. Mai ales că, pe lângă sciatică, Constance și răcise zdravăn; strănuta într-una, și la fiecare strănut avea dureri cumplite. Sophia izbutise să-i oprească destul de repede strănutul. O vîrîse în pat și voise să cheme doctorul, dar Constance o asigură că n-ar avea să-i prescrie nimic nou. Răbda durerile ca un înger. Duișia blîndă și minunată a surîsului ei, așa cum ședea în pat chinuită de dureri, înconjurată de sticle cu apă caldă, o copleșea pe Sophia. O făcea să se gîndească ce rezerve necunoscute zac în adîncul caracterului Constancei și ce manifestări variate are sîngele familiei Baines.

Și astfel, duminică dimineața, Sophia se trezi devreme, imediat după Amy.

O găsi pe Constance ceva mai bine; durerile o mai lăsaseră, dar era epuizată de chinul unei nopți nedormite.

Deși nici ea nu dormise prea bine, avea muștrări de conștiință că dormise cât de cât.

— Sărăcuța de tine ! murmură ea plină de compătimire. Îți fac îndată puțin ceai.

— Oh, lasă că-l face Amy, zise Constance.

— Îl fac chiar eu, repetă Sophia cu hotărîre.

Și, după ce controlează sticlele cu apă caldă, dacă nu se răciseră încă, coborî scara cu papucii aceia care nu făceau zgomot.

Pe cînd cobora treptele întunecoase spre bucătărie, auzi pe Amy exclamînd furioasă : „Uf, pleacă de-aici, potaie !“, și imediat după asta un scurt chelălăit al Fossettei. Sophia avu un gest rapid de minie, pe care și-l stăpîni. Relațiile ei cu Fossette nu erau marcate de efuziuni, și în general se purta sever cu cîinii ; chiar cînd era singură, rareori se întimpla să alinte și să sărute un cățel, cum fac de obicei cei mai mulți oameni. Dar ținea la Fossette. Și-apoi, atașamentul ei pentru Fossette sporise în ultimul timp din cauza felului ridicol cum o primise Bursley-ul pe bizara cățelușă. Din fericire pentru amorul-propriu al Sophiei, n-avea cum s-o tundă pe Fossette în Bursley, și astfel cu fiecare zi Fossette devenea tot mai puțin caraghioasă pentru locuitorii orașului. Fără să-și calce pe demnitate, Sophia putea deci să cedeze forței împrejurărilor, ceea ce n-ar fi făcut niciodată la presiunea opiniei publice. Bănuia ea că Amy nu putea să sufere cățelușa, dar ca să-i spună „potaie“ însemna că Amy făcea o discriminare între Fossette și Spot, și asta o tulbură chiar mai mult decît schelălăitul Fossettei.

Sophia tuși și intră în bucătărie.

Spot își lipăia laptele de dimineată dintr-o farfurie, în timp ce Fossette stătea amărită, o grămăjoară de păr des sub masă.

— Bună dimineata, Amy, zise Sophia, cu o politețe teribilă.

— B'nă dimineata, conită, răspunse Amy, ursuză.

Știa că Sophia o auzise pe Fossette scheunînd, și Sophia știa că știe. Ipocrizia politeții era groaznică. Amîndouă simțeau ca și cum bucătăria ar fi fost plină cu praf de pușcă și cineva ar fi aprins chibrituri peste tot. Sophia era pe bună dreptate supărată pe Amy că lăsase cu o zi înainte ușa deschisă, și se aștepta ca măcar să regrete, să dea dovadă de bunăvoință, și să dorească a se arăta serviabilă. Da' de unde ! Dimpotrivă, Amy era supărată pe Sophia pentru că-i impusese de curînd o nouă metodă de a pregăti legumele proaspete. Amy era pornită împotriva oricărei metode noi sau străine. Firește, Sophia n-avea de unde să știe de toate astea, căci Amy își ascunsese supărarea sub obișnuita ei politețe umilă față de Sophia.

Se măsurau cu privirea ca două armate inamice.

— Ce păcat că nu există o sobă cu gaze ! Aș vrea să pregătesc repede un ceai pentru doamna Povey, zise Sophia, văzînd că focul abia fusese aprins.

— Sobă cu gaze, conită ? se miră Amy cu ostilitate.

Faptul că Sophia coborîse la bucătărie cu papucii de pislă o hotărî în cele din urmă pe Amy să lase să-i cadă masca respectului.

Nu-și dădu nici o osteneală s-o ajute pe Sophia ; n-o lămuri unde să caute cele trebuincioase pentru ceai. Sophia găsi singură ibricul și îl spală. Găsi ceainicul cel mai mic și, întrucît rămăseseră pe fund niște frunze de ceai, spală și ceainicul, frecîndu-l meticulos. Găsi zahărul și celelalte mărunțisuri, și tot ea înteți focul cu foalele. Amy nu făcu nimic altceva decît să-l îndemne pe Spot să bea.

— Asta-i tot laptele pe care i-l dai Fossettei ? întrebă Sophia cu răceală, cînd îi veni rîndul și cățelușei.

Așteptă să fiarbă apa și văzu că farfuria Fossettei, deși cățelușa era de două ori cît Spot, nu era nici pe jumătate plină.

— Asta-i tot ce-a rămas, conită, mormăi Amy.

Sophia nu spuse nimic. Îndată după aceea plecă, cu ceaiul preparat cum trebuie. Dacă Amy n-ar fi fost o femeie în toată firea, de peste patruzeci de ani, ar fi pufnit la ieșirea Sophiei. Dar nu era o fetișcană proastă.

În afară de o anumită afectare în timp ce-i oferea tava cu ceai, Sophia nu lăsă cu nimic să se vadă cât era de pornită. Se simți adînc tulburată văzînd cu cîtă plăcere bea Constance ceaiul, și grozav de mulțumită că sora ei o avea pe ea, să-i fie sprijin la nevoie.

Cîteva minute mai tîrziu, după ce mai întîi o întrebă pe Sophia cît arăta ceasul din caseta de pe scrin (pendula elvețiană încetase de mult să mai funcționeze), Constance trase de moțul roșu al șnurului pe care atîrna clopoțelul de deasupra patului. Se auzi un clopoțel sunînd departe, în bucătărie.

— Pot să te ajut cu ceva ? întrebă Sophia.

— Oh, nu, mulțumesc, zise Constance. Vreau doar scrisorile, dacă a venit poștașul. Ar fi trebuit să mi le aducă de mult.

Sophia aflase că în fiecare duminică dimineața Constance aștepta o scrisoare de la Cyril. Se înțeleseseră mai de mult ca Cyril să-i scrie în fiecare sîmbătă și Constance să-i răspundă duminică. Sophia știa cît de mult aștepta Constance această scrisoare, cum devenea tot mai neliniștită pe măsură ce se apropia sfîrșitul săptămînii. De la sosirea Sophiei, scrisoarea lui Cyril nu întîrziase niciodată, deși într-un rînd nu fuseseră decît cîteva cuvinte mîzgălite ; Sophia nu-și închipuia că scrisorile soseau regulat, bănuind că sora ei se obișnuise, chiar dacă nu se împăcase, cu dezamăgirile. Îi dăduse și Sophiei scrisorile să le citească, și aceasta rămăsese cu o vagă impresie că protejatul ei era cam neglijent în relațiile cu mama lui.

Nu se auzi nici un răspuns la clopoțel. Constance sună din nou, tot fără rezultat.

Cu o mișcare bruscă, Sophia ieși din dormitor și trecu prin odaia lui Cyril.

— Amy, strigă ea peste balustradă, nu auzi că te sună stăpîna-ta ?

— Vin numaidecît, conîță.

Glasul era încă foarte ursuz.

Sophia murmură ceva neauzit, și rămase pe palier pînă fu sigură că Amy venea într-adevăr ; apoi trecu din nou în odaia lui Cyril. Stătu acolo, șovăind, nu chiar la pîndă, dar vrînd să audă cum se va desfășura discuția dintre Amy și stăpîna ei ; nu prea știa, de fapt, cum să-și explice motivul care o îndemnase să rămînă în odaia lui Cyril, cu ușa întredeschisă spre dormitorul Constanței.

Amy urcă în silă scările și intră în odaia stăpînei ei cu bărbia în vînt. Credea că Sophia urcase la etajul al doilea, unde era „locul ei“. Se opri tăcută lingă pat, fără să-și arate simpatia față de Constanța, ori interesul față de boala ei. Era încredințată că sciatica stăpînei nu era decît un permanent reproș față de neglijența ei la închiderea ușilor.

Constanța așteaptă și ea, cu speranță, o fracțiune de secundă.

— Ei bine, Amy, zise în cele din urmă cu glasul slăbit de oboseală și durere, ai adus scrisorile ?

— Nu-i nici o scrisoare, vorbi Amy cu îndrjire. Puteați să vă închipuiți că dacă ar fi fost vreuna, aș fi adus-o de mult sus. Poștașul a trecut acum vreo douăzeci de minute. Mereu sînt întreruptă, ca și cum n-aș avea și așa destulă treabă — poftim !

Se întoarse să plece și tocmai deschidea ușa.

— Amy ! se auzi un glas tăios.

Era glasul Sophiei.

Slujnica tresări și, fără voie, se supuse poruncii imperioase de a se opri.

— Te rog să nu vorbești cu stăpîna ta pe tonul ăsta, cel puțin cît sînt eu aici, zise Sophia glacial. Știi că e bolnavă și slăbită. Ar trebui să-ți fie rușine.

— Nici n-am..., începu Amy.

— Nu vreau să discut, zise Sophia minioasă. Te rog să părăsești odaia.

Amy se supuse. Se simțea intimidată, lăsând deoparte faptul că fusese descumpănită.

Episodul acesta a fost extrem de dramatic pentru cele trei femei care au luat parte la el. Sophia bănuise că sora ei îi îngăduia lui Amy unele libertăți în felul de a vorbi; socotise chiar că Amy își permitea să fie moșică. Dar ca relațiile dintre ele să ajungă în stadiul ca sora ei să fie repezită de o Amy de-a dreptul insolentă — asta o șocase și o rănise pe Sophia, care o văzu deodată pe draga ei Constance ca o victimă a unei Amy ce o teroriza. „Dacă creatura asta se poartă astfel cât timp sînt aici, își zise Sophia în sine, cum s-o fi purtînd cînd sînt doar ele două?”

— Ei bine, exclamă ea, n-am mai pomenit asemenea purtare! Și tu o lași să-ți vorbească astfel? Draga mea Constance!

Constance ședea în capul oaselor pe pat, cu tăvița de ceai pe genunchi. Ochii îi erau umezi. Lacrimile îi țîșniseră cînd aflase că n-avea nici o scrisoare. În mod obișnuit, absența unei scrisori de la Cyril n-ar fi făcut-o să plîngă, dar slăbiciunea îi zdruncinase stăpînirea de sine. Și lacrimile din ochi, nu mai puteau fi alungate. Stăteau acolo!

— E la mine de atîta vreme, murmură Constance. Își îngăduie într-adevăr unele libertăți. De cîteva ori am pus-o la punct...

— Libertăți! repetă Sophia cuvîntul. Libertăți!

— Firește că n-ar trebui să-i îngădui, zise Constance. S-ar fi cuvenit de mult să-i pun capăt.

— Ei bine, vorbi Sophia, oarecum ușurată de această mărturisire a gîndului tainic al Constancei, nădăjduiesc că n-o să spui că mă bag în treburile tale, dar zău că a fost prea mult! Vorbele mi-au ieșit din gură înainte de a putea să...

Se întrerupse.

— Ai avut dreptate, multă dreptate, spuse Constance, văzînd deodată în fața ei, în locul femeii de cincizeci de ani, o fată pătimașă de cincisprezece.

— Știi, am multă experiență cu servitorii, zise Sophia.

— Știu, admise Constance.

— Și sînt încredințată că nu merită niciodată să le suporti nerușinarea. Servitorii nu înțeleg bunătatea și în-găduința. Și lucrurile astea merg din ce în ce mai rău, pînă cînd ajungi să nici nu mai știi pe ce lume te afli.

— Ai dreptate, încuviință Constance iarăși, pe un ton și mai categoric.

Nu numai convingerea că Sophia avea dreptate, ci și dorința de a o asigura că nu socotea, Doamne ferește! că se bagă în treburile ei, dădu forță vorbelor bieteii femeii. Și-apoi, aluzia lui Amy că trebuia să muncească mai mult jignea sentimentele de ospitalitate ale stăpînei, care simțea că trebuie să compenseze greșeala.

— Și apoi femeia asta, începu Sophia cu glas mai scă-zut, așezîndu-se pe marginea patului...

Și îi povesti Constancei cum se purta Amy cu cîinii și cu cită grosolănie îi răspunsese în bucătărie.

— Nici n-aș fi *visat* să-ți pomenesc de asemenea lucruri, încheie ea. Dar în împrejurările de față, e mai bine să știi. Cred că se cuvine să știi.

Constance încuviință din cap, declarîndu-se cu totul de acord. Nici nu se gîndi măcar să se scuze în fața Sophiei pentru purtarea nemernică a servitoarei ei. Cele două surori se simțeau acum atît de aproape una de alta, încît scuzele ar fi fost de prisos. Glasurile lor coborîră tot mai jos, și cazul lui Amy fu discutat în cele mai mici amănunte.

Treptat, își dădură seama că vor trebui să înfrunte criza. Amîndouă erau foarte ațîțate, neliniștite și cam prea sfidătoare. În același timp, se apropiaseră foarte mult una

de alta, datorită indignării generoase a Sophiei și sincerității desăvârșite a Constanței.

Trecu multă vreme pînă cînd Constance zise, gîndindu-se la altceva :

— Cred că a întîrziat din pricina poștei.

— Scrisoarea lui Cyril ? Oh, fără îndoială ! De-ai ști ce prost merge poșta și în Franța, zău așa !

Apoi se hotărîră, cu un ușor suspin, să facă față cu seninătate crizei.

Era într-adevăr o criză, și încă una mare, care afecta atmosfera întregii case. Constance se dădu jos pentru ceai, și izbuti să meargă pînă în salon. Cînd Sophia, după ce urcase în odaia ei, coborî la ceai și găsi ceaiul servit, Constanței îi șopti :

— M-a anunțat că pleacă ! Tocmai azi, duminică !

— Ce-a spus ?

— N-a spus prea mult, răspunse vag Constance, ascunzîndu-i faptul că Amy se vătase că sînt prea multe stăpîne în casă. La urma urmei, e foarte bine. O să se descurce ea într-un fel. A pus deoparte ceva bani, și are și prieteni.

— Dar ce prostie din partea ei să lase o slujbă bună ca cea de aici !

— Pur și simplu nu-i pasă, zise Constance, care se simțea puțin cam rănită de plecarea lui Amy. Cînd îi intră ceva în cap, pur și simplu nu-i mai pasă. N-are simțul realității. Totdeauna am știut asta.

— Va să zică, vrei să pleci, Amy ? o întrebă Sophia în seara aceea, pe cînd Amy trecea prin salonaș în drum spre culcare.

Constance se retrăsese pentru noapte.

— Da, conîță, răspunse Amy categoric.

Tonul ei nu era obraznic, dar suna ferm. Se vedea că stătuse și judecase totul în liniște.

— Îmi pare rău că a trebuit să te pun la punct azi dimineată, zise Sophia pe un ton prietenos, încîntată fără

să vrea de tonul femeii. Dar cred că o să-ți dai seama și dumneata că am avut dreptate.

— M-am gândit mai bine, conia, zise Amy cu demnitate, și mi-am dat seama că trebuie să plec.

Se lăsă o tăcere.

— Ei bine, știi mai bine singură... Noapte bună, Amy.

— Noapte bună, conia.

„E o femeie cumsecade, gândi Sophia, dar acum nu mai poate rămîne aici.“

Cele două surori aveau de înfruntat o situație clară : Constance trebuia să găsească într-o lună o nouă servitoare, această nouă servitoare trebuia instruită să se poarte cum trebuie — și s-ar putea să iasă un dezastru. Atît Constance cit și Amy se simțeau adînc tulburate de apropiata rupere a unei legături ce dăinuia încă din anii șaptezeci. Și amîndouă erau convinse că nu exista nici o altă alternativă. În oraș se știa că bătrîna servitoare a doamnei Povey o părăsea — atît și nimic altceva. Oamenii citeau doar anunțul doamnei Povey din *Vestitorul* prin care căuta o nouă servitoare. Dar nu puteau citi în inimi. Unii din generația mai tînără spuneau chiar cu superioritate că femeile de modă veche ca doamna Povey păreau să fie obsedate de servitoare etc. etc.

II

— Ei, ai primit scrisoarea ? întrebă Sophia veselă a doua zi dimineata, cînd intră în dormitorul surorii ei.

Constance clătină doar din cap. Era foarte abătută. Într-o clipă veselie Sophiei se stînsese. Cum nu-i plăcea să arboreze un optimism nesincer, nu spuse nimic. Altminteri ar fi putut să spună : „Poate că va veni cu poșta de după-amiază“. Așa că, în casă domnea tristețea. Constance, în special, cu Amy care-și anunțase plecarea și cu Cyril care era „neglijent“, avea într-adevăr impresia că

totul era pe dos și că viața nu merita să fie trăită. Nici măcar prezența Sophiei nu-i aducea alinare. Cum ieși Sophia din odaie, Constance simți că-i revine sciatica, și încă într-o formă gravă. Îi părea grozav de rău, nu atât din cauza durerilor, cât mai ales pentru că tocmai o asigurase pe Sophia, cu toată sinceritatea, că nu mai suferea ; și Sophia arătase neîncredere. Trebuia deci să se scoale, ca de obicei. Așa spusese, că se va scula ca de obicei. Și-apoi, mai avea și grija asta pe cap — să găsească o nouă servitoare ! Griile se îngrămădeau ca munții. Nu cumva Cyril o fi bolnav, și nu putea să-i scrie ! Dacă i se întâmplase ceva ! Și dacă nu va putea să găsească o nouă servitoare !

Sophia, sus în odaia ei, se străduia să fie înțeleaptă și să vadă lucrurile în roz. Își spunea că trebuie s-o strunească pe Constance, că ceea ce-i lipsea surorii ei era energia, că trebuia urnită de pe făgașul ei. Iar în bucătăria întunecoasă Amy medita, în timp ce pregătea micul dejun pentru ora nouă, cât de nerecunoscători sînt stăpînii și se întreba ce-i va aduce viitorul. Avea o mamă, văduvă, în pitorescul sat Sneyd, unde bunăstarea materială și spirituală a tuturor locuitorilor era vegheată de contesa de Chell, o femeie activă care era reprezentanta lui Dumnezeu pe pămînt. Amy avea economii de vreo două sute de lire ; de ani de zile, maică-sa o tot ruga să vină și să stea cu ea. Totuși, avea presimțiri negre și era tare descurajată. Casa era plină de jale, cele trei femei fiind, fiecare în parte, adevărate vestale ale tristeții. Cît despre cei doi cîini, rătăceau neconsolați de colo pînă colo, simțind că trebuie să se poarte frumos și nebănuind că atmosfera atât de ciudată din casă se datora doar unei uși care nu fusese bine închisă și unui ton nepotrivit.

Cînd Sophia, acum complet îmbrăcată, coborî la micul dejun, o auzi pe Constance strigînd-o cu glas slab ; o găsi încă în pat. Adevărul nu mai putea fi ascuns. Constance

avea din nou dureri mari și din cauza stării sufletești nici nu putea face pe curajoasă.

— În primul rînd, ar fi trebuit să nu-mi ascunzi, nu se putu stăpîni Sophia să nu-i spună, și atunci aș fi știut ce să fac.

Constance nu se apără mințind-o că durerile îi reveniseră abia după ce Sophia ieșise din odaie. Se mulțumi doar să plîngă.

— Sînt la pămînt ! hohoti ea.

Sophia rămase surprinsă. Atitudinea surorii ei nu era demnă de o Baines.

În cursul acelei nesfîrșite dimineți de aprilie, Sophia își dădu seama ce urmări nefericite poate să aibă sciatica asupra moralului. Constance nu mai avea putere să reziste. Blindețea resemnării ei părea să se fi topit. Era incredințată, că doctorul nu putea să facă nimic pentru ea.

Spre prînz, pe cînd Sophia tot umbla îngrijorată în jurul ei, scoase deodată un țipăt.

— Simt de parcă piciorul e gata să-mi plesnească ! strigă ea.

Asta o hotărî pe Sophia. Îndată ce Constance se mai liniști puțin, coborî la Amy.

— Amy, zise ea, pe doctorul Stirling îl cheamă stăpîna ta cînd e bolnavă, nu-i așa ?

— Da, coniță.

— Unde-i cabinetul lui ?

— Păi să vedeți, coniță, el stătea chiar peste drum, împreună cu doctorul Harrop, dar de curînd s-a mutat la Bleakridge.

— Aș vrea să te îmbraci și să dai o fugă pînă acolo și să-l rogi să vină cît poate mai repede.

— Mă duc, coniță, zise Amy cu bunăvoință. Mi s-a părut că o aud pe conița văitîndu-se rău.

Nu se arăta expansivă. Dar era mai mult decît expansivă : plină de bunăvoință, și îndatoritoare cu o anumită rețineră.

„E ceva în femeia asta care-mi place“, își zise Sophia. Pentru o proastă inveterată, Amy se purta într-adevăr foarte frumos.

Doctorul Stirling sosi pe la ora două. Se stabilise de mai bine de zece ani în cele Cinci Orașe și pecetea reușitei i se vedea pe frunte, ca și pe capul mîndru al trăpașului său. După cum scria în *Vestitorul*, el „se identificase cu viața locală a districtului“. Era un om care se bucura de simpatia multora. Cu puternicul său accent scoțian, știa să vorbească și despre însușirile unui whisky, și despre calitățile unei predici, și știa cu mult tact să nu discute nici despre whisky și nici despre predici în locuri nepotrivite. Ținuse un discurs (din partea profesiunilor intelectuale) la banchetul anual al Societății pentru urmărirea criminalilor, și acest discurs (în care în loc să laude vinul roșu lăudase cărțile — frumoasa lui bibliotecă era binecunoscută) îl clasase ca o persoană plină de spirit în fața consulului american, a cărui dispoziție de după banchet era modelată după aceea a lui Mark Twain. Doctorul avea treizeci și cinci de ani, și era un bărbat înalt și voinic, cu o față bucălată de copil pe care briciul o lăsa vînată în fiecare dimineată.

Efectul imediat al sosirii lui fu miraculos. Prezența doctorului aproape că o vindecă pe Constance, așa cum prezența dentistului vindecă instantaneu o durere de dinți. Apoi, după ce o examinează, durerile o cuprinseseră iar.

În timp ce discuta cu ele, doctorul asculta cu luare-aminte tot ce spuneau ; părea să fie convins că era unicul caz care putea să-i trezească cu adevărat interesul profesional ; dar pe măsură ce îi era înfățișat, în toată gravitatea și urgența lui, doctorul părea să se gîndească la diferite căi miraculoase de a-l trata ; ideile lui misterioase îi dădeau încredere, și încrederea lui era comunicată pacientului cu ajutorul cîtorva replici hazlii. Era un doctor extrem de dibaci. Dar nu din cauza asta era atît de popular, ci mai degrabă datorită darului său de a privi fiecare

caz cu multă seriozitate, rămânând în același timp un om vesel.

Spuse că se va întoarce după un sfert de oră, și se întoarse în treisprezece minute cu o seringă hipodermică, cu care porni să atace durerea, chiar în centrul fortăreței.

— Ce-i asta ? întrebă Constance, plină de recunoștință pentru că-i ușurase durerea.

Doctorul tăcu o clipă, privind-o ștângărește cu ochii mijiiți.

— Mai bine nu vă spun, zise el. V-ar putea împinge la rele.

— Oh, dar trebuie să-mi spui, doctore, stăruie Constance, care ținea să vadă și Sophia ce priceput e doctorul din Bursley.

— E cocaină clorhidrică, zise el și ridică un deget. Feriți-vă să vă obișnuiți cu cocaina. Ea a distrus multe familii respectabile. Dar dacă n-aș fi avut încredere în tăria dumneavoastră de caracter, doamnă Povey, n-aș fi riscat.

— Tot timpul se ține de glume domnul doctor ! zîmbi Constance, într-o dispoziție mai bună.

Doctorul Stirling promise să revină pe la cinci și jumătate ; veni pe la șase și jumătate și-i mai făcu o injecție cu cocaină. În felul acesta se stabili importanța deosebită pe care o acorda cazului. În cursul celei de a doua vizite, el și cu Sophia deveniră destul de buni prieteni. Când îl conduse jos, doctorul rămase de vorbă multă vreme în salonaș, ca și cum n-ar mai fi avut absolut nimic altceva de făcut, în timp ce vizitiul plimba calul încoace și-ncolo prin fața intrării.

Atitudinea lui o măguli pe Sophia, dovedind că n-o considera o femeie obișnuită. Nu putea să nu-și spună că, probabil, prezenta interes pentru cei care aveau privilegiul să-i cerceteze amintirile. Până acum, printre cunoscuții Constancei, ea nu întâlnise încă pe nimeni care să manifeste mai mult decît o curiozitate superficială pentru

viața ei. Întoarcerea ei fusese acceptată cu indiferență. Fuga de acum treizeci de ani își pierduse complet caracterul dramatic. De fapt, mulți nici nu auziseră vreodată că fugise de acasă ca să se mărite cu un voiajor-comercial; iar cei care își aminteau, sau care aflaseră, o socoteau o faptă destul de banală — după treizeci de ani! Teama ei și a Constanței că orașul va fremăta de cleveleli fusese absurdă și neîntemeiată. Trecuse atât de mult timp de atunci, încît pînă și domnul Critchlow părea să fi uitat că ea fusese, indirect, răspunzătoare de moartea tatălui ei. Chiar și ea uitase; cînd se întîmpla să-și amintească, nu simțea nici rușine, nici remușcare, socotind că fusese un accident, și nu cu totul nefericit. Două chestiuni, numai, stîrneau curiozitatea orașului: problema soțului ei, și suma exactă cu cît vînduse pensiunea. Orașul știa că, după cît se pare, nu era văduvă; căci fusese nevoită să-i spună adevărul domnului Critchlow, iar domnul Critchlow în vreun moment de tandrețe îi spusese Mariei. Dar nimeni nu îndrăznise să pomenească în fața ei numele lui Gerald Scales. Cu toaletele ei elegante, cu aerul autoritar și cu legenda averii ei, Sophia înspira respect, dacă nu chiar teamă în rîndul concetățenilor. În atitudinea doctorului era oarecare uimire; și ea o simțea. Cu toate că indiferența obtuză a oamenilor pe care-i întîlnise pînă atunci prezenta, fără îndoială, și un oarecare avantaj pentru liniștea ei sufletească, îi rănise totuși vanitatea, iar privirea doctorului îi alina durerea. Evident, își dăduse seama că era o femeie interesantă; și, evident, ținea să se bucure de prezența ei.

— Tocmai am citit *Prăpădul* de Zola, zise el.

Gîndul Sophiei scormoni în trecut și își aminti de un afiș.

— Oh! replică ea. *La Débâcle*?

— Da. Ce credeți despre cartea asta?

Ochii lui se luminau la perspectiva unei discuții. Îi încîntă chiar și s-o audă pronunțînd titlul în franceză.

— N-am citit-o, zise ea, și îi păru rău în clipa aceea că n-o citise, căci își dădu seama că era dezamăgit.

Doctorul își închipuia că dacă trăia într-o țară străină, însemna neapărat să cunoști literatura acelei țări. Și totuși, nici un moment nu-și închipuia că trăind în Anglia, trebuia să cunoști literatura engleză. Practic, Sophia nu citise nici o carte din 1870 ; ultimul autor pe care-l citise era Cherbuliez¹. Ba mai mult, avea impresia că Zola nu-i plăcea deloc și că era dușmanul neamului său, deși pe vremea aceea lumea aproape că nu auzise de Dreyfus. Doctorul Stirling se grăbi să-și spună că burghezia din diferite țări are opinii diferite despre artă.

— Și ați trăit cu adevărat asediul Parisului ? o întrebă el, încercînd din nou să închege conversația.

— Da.

— Și Comuna ?

— Da, și Comuna.

— Ei bine ! exclamă el. E de necrezut ! Acum vreo două seri citeam *Prăpădul* și mi-am zis că probabil ați trecut prin mare parte din cele scrise acolo. Nu știam că voi avea plăcerea să stau de vorbă cu dumneavoastră atît de curînd.

Sophia zîmbi.

— Dar de unde știi că am fost la Paris în timpul asediului ? întrebă ea curioasă.

— De unde știu ? Știu, pentru că am văzut felicitarea aceea pe care ați trimis-o doamnei Povey în 1871, după ce asediul se terminase. Ținea foarte mult la cartea aceea poștală. Mi-a arătat-o într-o zi, cînd mi-a spus că urma să veniți.

Sophia tresări. Uitase cu totul de felicitarea aceea. Nu se gîndise că sora ei va strînge cu grijă toate cărțile poștale pe care i le trimisese în primii ani ai exilului. Răspunse cît putu de bine la întrebările lui nerăbdătoare, povestindu-i amănunte personale despre asediu și despre

¹ Victor Cherbuliez (1829—1899), romancier francez.

Comună. Poate că doctorul ar fi rămas dezamăgit de răspunsurile ei prozaice, dacă nu și-ar fi pus în gând să nu se lase dezamăgit.

— Se pare că ați luat totul foarte ușor, observă el.

— Ei, da ! consimți ea, nu fără mândrie. Dar e multă vreme de atunci...

Evenimentele, așa cum le păstra ea în amintire, nu păreau să justifice vilva teribilă ce se făcuse mai târziu în jurul lor. La urma urmei, ce se petrecuse ? — își spusese Sophia în sinea ei. Însuși Chirac nu mai era acum nimic altceva decât o vagă umbră. Totuși, fie că însemnătatea acestor evenimente era reală sau falsă, ea trecuse prin ele, și faptul că doctorul Stirling le dădea atîta importanță îi făcea mare plăcere. Atmosfera prietenoasă dintre ei devenea aproape intimă. Se lăsase seara. Afară calul își mușca zăbala.

— Trebuie să plec, spuse în cele din urmă doctorul ; dar nu se mișcă.

— Spune, nu mai trebuie să fac nimic altceva pentru sora mea ? întrebă Sophia.

— Cred că nu, zise el. Nu-i vorba de doctorii.

— Atunci, despre ce-i vorba ? îl întrebă Sophia direct.

— Despre nervi. Aproape tot se datorește nervilor. Știu cîte ceva despre constituția doamnei Povey, și nădăjduiam că vizita dumneavoastră îi va face bine.

— S-a simțit foarte bine — vreau să spun cît se poate de bine — pînă alaltăieri, cînd a stat în curent. Aseară era mai bine, și apoi de azi dimineață starea ei s-a înrăutățit.

— Ceva necazuri ? și doctorul o privi confidențial.

— Ce necazuri ar putea să aibă ? exclamă Sophia. Vreau să spun — necazuri adevărate.

— Exact ! se declară de acord doctorul.

— I-am spus că nici nu știe ce-s alea necazuri, zise Sophia.

— Și eu la fel ! întări doctorul cu o privire șireată.

— S-a necăjit puțin ieri fiindcă n-a primit obișnuita ei scrisoare de duminică de la Cyril. Și cum era și așa slăbită și deprimată...

— Isteț băiat, Cyril ! își dădu cu părerea doctorul.

— Cred că-i un băiat foarte bun, întări Sophia cu în-suflețire.

— Va să zică, l-ați văzut ?

— Cum să nu ? răspunse Sophia, oarecum înțepată — doar nu-și închipuia că nu-și cunoștea propriul nepot ; și se întoarse la subiectul care o preocupa — sora ei : E puțin siciită și pentru că servitoarea are de gînd să plece.

— Așadar, Amy are de gînd să plece, care va să zică ? Și coborînd și mai mult glasul : Între noi fie vorba, asta nu-i rău.

— Îmi pare tare bine că ești de părerea asta.

— Dacă ar mai fi trecut cîțiva ani, servitoarea asta ar fi ajuns stăpîină aici. Îți dai seama de lucrurile acestea, dar e foarte greu să faci ceva. De fapt, nu poți să faci nimic.

— Ba eu am făcut, zise Sophia tăios. I-am spus de-a dreptul lui Amy că lucrurile nu mai pot continua astfel, atîta timp cît sînt eu în casă. La început n-am bănuit nimic — dar cînd mi-am dat seama... Nu-ți mai spun !

Îl lăsa pe doctor să-și închipuie ce-ar putea să-i mai spună. El zîmbi.

— Nu, zise el. Înțeleg foarte bine că la început n-ați bănuit nimic. Cînd se simte bine și e în puteri, doamna Povey se ține tare — așa mi se spune. Dar lucrurile mergeau tot mai rău.

— Va să zică, oamenii vorbesc despre asta ! zise Sophia, șocată.

— Fiindcă sînteți din Bursley, doamnă Scales, zise doctorul, ar trebui să știți de ce sînt în stare oamenii din Bursley !

Sophia strânse din buze cu dispreț. Doctorul se ridică, netezindu-și vesta.

— De ce și-o mai fi bătînd capul cu servitoarele ? izbucni el deodată. E complet liberă, doamna Povey. N-are absolut nici o grijă, ar trebui s-o știe. De ce nu pleacă de-aici, prin alte locuri, să se distreze ? Are nevoie de mișcare, de asta are nevoie sora dumneavoastră !

— Ai perfectă dreptate, îi ținu Sophia isonul. Tocmai asta îmi spuneam și eu : întocmai ! Mă gîndeam chiar azi dimineată. Are nevoie de mișcare. Aici e sclava inerteiei.

— Are nevoie de veselie. De ce nu se duce în vreo stațiune de pe malul mării, să stea la un hotel și să se distreze ? O împiedică ceva ?

— Absolut nimic.

— În loc să fie la cheremul unei servitoare ! Eu cred în virtuțile distracției — cînd ai bani ca să te poți distra ! Vă puteți imagina pe cineva trăind în Bursley de plăcere ? Și, mai ales, în piața St. Luke, în locul cel mai aglomerat ! Fum ! Murdărie ! Lipsă de aer ! Lipsă de lumină ! Nici un peisaj ! Nici o distracție ! Pentru ce o face ? Din inerteie.

— Da, din inerteie, repetă Sophia propriile ei cuvinte, pe care doctorul le preluase.

— Pe cuvîntul meu ! zise doctorul. Ce-aș mai șterge-o de aici și m-aș mai distra, dacă aș putea ! Sora dumneavoastră e o femeie încă tînără.

— Firește că e încă tînără ! îl aprobă Sophia, simțindu-se și ea mai tînără. Firește !

— Și, în afara unei constituții nervoase și a cîtorva predispoziții, nu suferă de nimic. Sciatica asta — nu zic că se va vindeca, dar s-ar putea să se vindece în urma unei schimbări totale și dacă ar azvîrli cît colo toate grijele astea ridicole. Nu numai că trăiește în condiții extrem de deprimante, dar se și torturează din cauza asta și nu vād de ce ar fi nevoie să stea aici.

— Doctore, vorbi Sophia solemn, căci se simțea impresionată, ai perfectă dreptate. Sînt de acord cu tot ce-ai spus.

— Firește, e legată de locurile astea, urmă el privind în jurul camerei. Știu foarte bine. Doar a trăit aci toată viața ! Dar trebuie să rupă această legătură. E de datoria ei s-o facă. Ar trebui să dea dovadă de puțină energie. Mă simt și eu în fiecare dimineată profund legat de pat, dar știu că trebuie să mă dau jos.

— Desigur, zise Sophia pîrînd nerăbdătoare, de parcă ar fi fost dezgustată de orice persoană care nu putea să vadă adevărurile evidente pe care le rostea doctorul sau nu voia să subscrie la ele. Desigur !

— Ce-i trebuie ei este freamătul vieții dintr-un hotel de bună calitate, într-o stațiune balneară, de pildă. Printre oameni veseli. Petreceri ! Jocuri ! Excursii ! Ar fi altă femeie. O să vedeți. Credeți că n-aș face-o și eu, dacă aș putea ? În cel mai scurt timp ar uita și ce-i aia sciatică. Nu știu ce venit anual are doamna Povey, dar îmi închipui că dacă ar avea chef să trăiască în cel mai scump hotel din Anglia, nu văd de ce n-ar face-o.

Sophia își înălță capul și zîmbi ușor amuzată.

— Așa zic și eu, spuse ea cu un aer de superioritate.

— Un hotel — asta da, viață. Nici un fel de griji. Dacă vrei ceva, ajunge să suni clopoțelul. Dacă un chelner vrea să renunțe la slujbă, n-are decît să-și bată capul altul, nu tu. Dar știți mai bine toate astea, doamnă Scales.

— Nimeni nu știe mai bine ca mine, murmură Sophie.

— Bună-seara, rosti el pe neașteptate, întinzîndu-i mîna. Trec pe-aici mîine dimineată.

— Ai spus vreodată toate astea surorii mele ? îl întrebă Sophia, ridicîndu-se.

— Da, răspunse doctorul. Dar e în zadar. Oh, da, i-am spus. Dar în sinea ei crede că e absolut imposibil. Nu vrea să audă nici măcar de Londra, unde ar putea să stea cu fiul ei iubit. Nici nu vrea să audă

— Nu m-am gândit la asta, spuse Sophia. Noapte bună.

Își strinseră mîna și amîndoi se simțiră foarte apropiati, dîndu-și seama că se înțeleg unul cu altul. Doctorului Stirling îi plăcea firea ei vioaie și forța autoritară care răzbătea uneori din replicile ce le dădea. Observase că fața ei frumoasă, puțin trecută, era ușor deformată, și-și spusese : „A trecut prin multe în viață“, și : „Va trebui să aibă grijă de ea“. Sophia era încîntată fiindcă se simțea admirată, și fiindcă în prezența ei, doctorul lăsa deoparte glumele lui obișnuite, și discuta cu ea simplu, așa cum vorbește un om inteligent cînd dă peste o femeie neobișnuit de deșteaptă, și mai ales fiindcă spusele lui constituiau un ecou amplificat al propriilor ei gînduri. Își arătă deferența cu care-l trata zăbovind la ușă pînă cînd doctorul se sui în trăsură și plecă.

Cîteva momente rămase singură în salon, gînditoare, și-apoi, micșorînd flacăra lămpii, urcă în dormitorul surorii ei, care stătea pe întuneric. Sophia aprinse un chibrit.

— Văd că ai stat de vorbă destul de mult cu doctorul, spuse Constance. E un interlocutor foarte plăcut, nu-i așa ? Ce ți-a mai spus de data asta ?

— Ținea să-i povestesc despre Paris, și așa mai departe, răspunse Sophia.

— Oh ! Cred că-i place teribil să tot afle lucruri noi.

Zăcînd acolo pe întuneric, Constance cea naivă nici nu bănuia că cei doi, ambii activi și zeloși, îi aranjaseră viața, așa încît să se poată distra și bucura în următorii douăzeci de ani. Nu-și închipuia că fusese judecată și găsită vinovată ; păcătuisese fiindcă dăduse dovadă de atașament și inerție, și de nici un dram de vioiciune. Nu-i trecea prin cap că dacă avea griji și era bolnavă, pricina era propria ei orbire și încăpăținare prostească. Crezuse despre ea însăși că era o ființă grozav de deșteaptă.

Cele două surori luară cina devreme în odaia Constanței, care se simțea mult mai bine. Gîndindu-se că poate puțină mișcare ar înviora-o, se sculase chiar și umblase prin odaie. Acum ședea rezemată de cîteva perne. În șemineul demodat ardea un foc destul de slab. De la pivnițele Sun de peste drum se auzea cîntecul unui gramofon, poftindu-l pe Dumnezeu să apere pe milostiva lui regină¹. Gramofonul era o noutate uimitoare și umplea în fiecare seară localul cu sunetele lui. Cîteva seri, fără să vrea, cele două surori îl ascultasera cu interes, dar curînd se săturară de el. Sophia era din ce în ce mai urmărită de absurditatea îngrozitoare a faptului că ea și Constance continuau să locuiască în casa aceea întunecoasă și incomodă, sîcîite de gălăgia cîrciumilor, chinuite de fum și înconjurată de noroaie, în loc să se bucure de lux, într-o climă minunată, în mijlocul unor priveliști frumoase și al unei curățenii imaculate. În sinea ei era din ce în ce mai indignată.

Amy intră, ținînd în mîna-i bătătorită o scrisoare. I-o înmînă stăpînei ei fără prea multă ceremonie, în timp ce Sophia gîndea : „Dacă ar fi servitoarea mea, ar aduce scrisorile pe o tavă“. (Dăduseră pînă acum un anunț la ziar.)

Constance luă scrisoarea tremurînd.

— În sfîrșit, a sosit, exclamă ea.

După ce-și puse ochelarii și o citi, spuse încîntată :

— Slavă Domnului ! Asta da, veste ! Vine acasă ! De aceea n-a scris simbătă, ca de obicei.

I-o dădu și Sophiei s-o citească. Iată ce scria Cyril :

„Duminică, miezul nopții.

Dragă mamă,

Îți scriu doar cîteva rînduri, ca să-ți spun că vin miercuri la Bursley, pentru niște treburi cu familia Peel.

¹ Aluzie la textul imnului național britanic.

Sosesc la Knype la 5,28 și iau apoi trenul local. Am fost foarte ocupat, și fiindcă tot urma să vin, nu ți-am mai scris simbătă. Nădăjduiesc că n-ai fost îngrijorată. Multă dragoste ție și mătușii Sophia.

„Al tău, C“.

— Trebuie să-i scriu câteva rânduri, zise Constance, emoționată.

— Ce ? În seara asta ?

— Da. O să mai apuc ultima poștă, dacă Amy se grabește. Altminteri, n-o să știe dacă am primit sau nu scrisoarea lui.

Și sună clopoțelul.

În sineca ei, Sophia își spunea : „Faptul că vine nu-i o scuză că n-a scris simbătă. De unde să ghicească Constance că o să vină ? Va trebui să stau puțin de vorbă cu tânărul nostru. Mă mir de Constance că e atât de oarbă. Acum, că a primit scrisoarea, e cum nu se mai poate de mulțumită.“ Ca reprezentantă a generației mai vîrstnice, nu-i prea plăcea nerăbdarea Constancei de a-i răspunde băiatului.

Dar Constance nu era atât de oarbă. De fapt, gîndea întocmai ca și Sophia. În adîncul inimii, nu-l justifica și nu-l scuza cituși de puțin pe Cyril. Își amintea bine de aproape orice împrejurare cînd fusese nepăsător față de ea. „Nădăjduiește că n-am fost îngrijorată, nu zău !“ își zise cu o ușoară amărăciune, amintindu-și de această frază din scrisoarea lui.

Totuși, ținea să-i scrie imediat, și Amy fu nevoită să aducă cele trebuincioase pentru scris.

— Domnul Cyril vine miercuri, o anunță ea pe Amy cu multă demnitate.

Asta zdruncină puțin calmul de piatră al lui Amy, căci domnul Cyril însemna foarte mult pentru ea. Se întreba

cum va putea să-l privească în față, cînd domnul Cyril va afla că pleacă de la ei.

La mijlocul scrisorii, pe care o scria ținînd-o pe genunchi, Constance ridică privirea spre sora ei și zise, ca și cum s-ar fi apărut de o acuzație :

— Știi, nu i-am scris nici ieri, și nici astăzi.

— Știu, murmură Sophia, încuviințînd.

Constance sună din nou clopoțelul, și Amy plecă să ducă scrisoarea la poștă.

Curînd Constance sună din nou clopoțelul, dar nu-i răspunse nimeni.

— Cred că nu s-a întors încă. Dar mi s-a părut că aud ușa. Ce mult întîrzie !

— Ce dorești ? întrebă Sophia.

— Vreau doar să-i vorbesc, zise Constance.

Abia după a șaptea sau a opta chemare, Amy apărură în sfîrșit, gîfîind puțin.

— Amy, zise Constance, adu-mi cearșafurile acelea să le examinez, vrei ?

— Da, conîță, zise Amy, pîrînd să știe despre care anume dintre cearșafurile din casă era vorba.

— Și fețele de pernă, adăugă Constance în timp ce Amy ieșea din odaie.

Și așa mai departe. A doua zi, agitația se înteli. Constance se sculă devreme, înaintea Sophiei, și nu stătu o clipă locului, ca o fetiță. Imediat după micul dejun, odaia lui Cyril a fost răscolită și întoarsă cu susul în jos și n-a fost gata decît seara. Miercuri dimineată a fost deteticată din nou. Toate aceste pregătiri și frămîntarea crescîndă a Constancei, Sophia le privea cu o uimire pe care cu greu și-o putea ascunde. „Oare femeia asta și-a pierdut de tot mințile ?“ se întrebă ea. Spectacolul era ridicol : sau cel puțin astfel i se părea Sophiei, care nu cunoscuse prea multe mame în viața ei. Măcar dacă sora ei și-ar fi manifestat neliniștea într-un mod demn, original sau măreț. Dar nu, era doar o agitație prostească, banală,

fără nici un rost. Sophia se feri să facă vreo observație. Simțea că pînă cînd amîndouă vor ajunge la adînci bătrîneți, ea va avea foarte mult de făcut, că va trebui să dea dovadă de o diplomație subtilă și să facă uz de o tactică prudentă. Ba mai mult, încordarea așteptării își puna oarecum pecetea pe temperamentul angelic al Constanței. Se enerva destul de ușor. Cînd masa pentru ceai fu gata, Constanțe sări deodată de pe divan și dădu jos de pe perete gravura *Cerb în amurg* atîrnată pe perete. Praful de pe marginea de sus a ramei o înfurie.

— Ce vrei să faci ? o întrebă Sophia în culmea uimirii.

— Vreau să-i schimb locul cu cealaltă, zise Constanțe, arătînd spre o gravură din partea opusă a șemineului. Cyril zicea că ar produce un efect mai frumos dacă le-aș schimba între ele. Și dumnealui e tare pretențios.

De obicei, Constanțe nu se ducea la gara din Bursley să-și întîmpine fiul : era ceva care o tulbura prea mult, și-apoi știa că lui Cyril nu-i plăcea să-l aștepte.

— Ce-ar fi să mă duc să-l aștept eu ? se oferi Sophia pe la cinci și jumătate.

Ideea îi venise pe neașteptate. Se gîndi : „Aș putea să stau de vorbă cu el înaintea celorlalți“.

— Oh, da ! consimți Constanțe.

Sophia se îmbracă în grabă și ajunse la gară abia cu un minut înainte de sosirea trenului. Din tren coborîră doar cîțiva călători, și Cyril nu era printre ei. Un hamal o lămuri că legătura dintre trenurile locale și expresurile liniei principale era proastă, și că probabil expresul sosise după plecarea trenului local. Sophia așteptă treizeci și cinci de minute pînă sosi trenul următor, dar Cyril nu coborî nici din acesta.

Cînd ajunse acasă, Constanțe fu aceea care-i deschise ușa de la intrare, arătîndu-i o telegramă :

„Regret, reținut ultimul moment. Scrisoare.

Cyril.“

Sophia se așteptase la asta. Într-un fel, își dăduse seama că n-avea rost să mai stea și la trenul următor.

Constance era tăcută și liniștită ; Sophia la fel.

„Ce rușine ! Ce rușine !“ se zbuciuma inima Sophiei.

Era un episod cât se poate de banal. Dar sub masca de calm, Sophia era furioasă împotriva favoritului ei. După ce șovăi o vreme, zise :

— Am să ies pentru câteva minute.

— Unde ? întrebă Constance. N-ăr fi mai bine să luăm ceaiul ? Cred că ar trebui să ne bem ceaiul.

— N-o să întârzii. Vreau doar să cumpăr ceva.

Sophia se duse la poștă și expedie o telegramă. Apoi, oarecum ușurată, se întoarse în pustietatea și dezolarea casei.

IV

În seara următoare, Cyril stătea așezat la masa de ceai din salonaș, împreună cu mama și cu mătușa lui. Pentru Constance, prezența lui avea în ea ceva miraculos. Până la urmă, venise ! Sophia îmbrăcase o rochie elegantă, și ca podoabă își pusese un vechi lanț de argint aurit, încheiat la gît, care-i atârna în două șiruri pînă în talie, unde era prins de cordon. Lanțul păru să-l intereseze pe Cyril. Făcu de vreo două ori aluzie la el, și apoi zise :

— Lasă-mă să-l examinez mai bine, și întinse mîna.

Sophia se aplecă puțin, ca nepotul ei să-l poată ajunge. Îi cercetă câteva clipe, jucîndu-se cu inelele lui — un tablou care o impresionează mult pe Constance. În cele din urmă, Cyril dădu drumul lanțului, zicînd :

— Hm ! — iar după o pauză : Ludovic al șaisprezecelea, nu ?

— Așa mi s-a spus, zise Sophia. Dar e un fleac ; m-a costat doar treizeci de franci, să știi.

Cyril o întrerupse :

— Ce importanță are ? Apoi, după o pauză, o întrebă :
Cît de des i se rupe cîte un inel ?

— Oh, mereu, zise ea. Se scurtează într-una.

Și el murmură misterios :

— Hm !

Așa era el — misterios, retras în sinea lui și cu totul neinteresat de lucrurile din jur. Dar în seara asta vorbi mai mult decît de obicei. Era binevoitor, și mai ales față de mama lui, străduindu-se inimos să-i răspundă cît mai pe larg la întrebări, ca și cum i-ar fi recunoscut dreptul de a fi curioasă. Lăudă ceaiul ; păru să observe ce mînca. Îl luă pe Spot pe genunchi și aruncă o privire de admirație spre Fossette.

— Pe legea mea, zise el, parcă ar fi un cîine !... În orice caz... și izbucni în rîs.

— Nu-ți dau voie să rizi de Fossette, îl preveni Sophia.

— Nu, serios, zise el ca un adevărat cunoscător : e foarte frumoasă. Dar nu se putu opri să nu adauge : — Atît cît poți vedea din ea !

La care Sophia clătină din cap, dezaprobind asemenea glume, deși în sinea ei era foarte îngăduitoare cu el. Îngăduința i se putea citi în ochi, care îi urmăreau într-una toate mișcările.

— Crezi că Cyril seamănă cu mine, Constance ? întrebă ea.

— Aș vrea să arăt pe jumătate atît de bine ca dumneata, zise Cyril repede.

Iar Constance adăugă :

— Cînd era mic, semăna foarte mult cu tine. Era un copilăș frumos. Cînd s-a dus la școală, nu mai semăna deloc cu tine. Acum, de cîțiva ani, a început din nou să aibă aerul tău. S-a schimbat foarte mult de cînd a terminat școala ; pe vremea aceea era cam greoi și stîngaci.

— Greoi și stîngaci ! exclamă Sophia. Ei bine, n-aș fi crezut niciodată.

— Oh, dar să știi că așa era ! întări Constance.

— Ce păcat, mamă, zise Cyril, că vrei să păstrezi prăjitura asta netăiată. Cred că aş fi mâncat şi eu o felie. Dar, fireşte, dacă-i doar de ochii lumii... !

Constance sări în sus, apucînd un cuţit.

— N-ar trebui s-o necăjeşti pe mama ta, îi spuse Sophia. Nici nu cred că-i e poftă, Constance ; s-a îndopat cum nu se poate mai bine.

Şi Cyril aprobă :

— Nu, nu, mamă, n-o tăia ; zău că nu mai pot. Ziceam şi eu așa.

Dar Constance nu pricepea niciodată un asemenea umor. Tăie trei felii din prăjitură şi întinse farfuria spre Cyril.

— Ți-am spus că nu mai pot, crede-mă ! protestă el.

— Haide ! stărui ea cu încăpăținare. Aștept ! Cît timp am să mai țin farfuria întinsă ?

Așa încît fu nevoit să ia o felie. La fel şi Sophia. Cînd Constance era stîrnită, amîndoi trebuiau să se dea bătuți.

Prezența cîinilor, şi strălucirea mesei în lumina lămpii, distincția Sophiei şi a lui Cyril, şi conversația în general vioaie şi liberă, ajungînd uneori la flectăreală veselă — toată această scenă din salonaş ar fi trebuit s-o satisfacă în întregime pe Constance. Ar fi trebuit s-o facă pe de-a-ntregul fericită, mai ales că sciatica își încetase de la o vreme atacul ce-i provoca suferință. Dar nu era pe de-a-ntregul fericită. Împrejurările în care sosise Cyril o tulburaseră ; de fapt, o răniseră, deşi nu voia s-o recunoască. Dimineața primise o scurtă scrisoare de la Cyril, în care-i spunea că nu putuse să vină, făgăduind vag, sau aproape făgăduind, să vină la o dată ulterioară. Scrisoarea avea principalele defecte ale tuturor relațiilor lui Cyril cu mama sa : era indiferentă şi nu era sinceră. Nu explica nimic, nu spunea ce anume îl împiedicase să vină. Cyril fusese întotdeauna o fire misterioasă. Adînc mîhnită de această scrisoare, Constance nici nu i-o arătase Sophiei,

gîndindu-se că-i submina demnitatea de mamă și îl puneă pe fiul ei într-o lumină proastă. Apoi, pe la ora unsprezece, sosise o telegramă pentru Sophia.

— Totul e bine, spusese Sophia, citind-o. Va fi aici deseară !

Și îi înmînase surorii ei telegrama, care suna așa :

„Foarte bine. Sosesc același tren astăzi.“

Și Constance aflase cu acest prilej că, de fapt, cînd ieșise în seara trecută înainte de ceai, Sophia îi trimisese o telegramă lui Cyril.

— Ce i-ai scris ? întrebasese Constance.

— Oh ! răspunse Sophia cu un aer nepăsător. I-am spus că ar trebui să vină. La urma urmei, tu ești mai importantă decît orice *treburi*, Constance ! Și nu-mi place să-l văd purtîndu-se astfel. Eram hotărîtă să-l fac să vină !

Și Sophia scuturase din capu-i trufaș.

Constance se prefăcuse încîntată și recunoscătoare. Dar, neîndoielnic, întîmplarea o rănise. Deci, Sophia putea obține de la Cyril mai mult decît ea însăși ! Abia îl cunoscuse, și putea să-l joace pe degetul mic. Pentru mama lui, n-ar fi făcut-o niciodată. Ce obstacol era acela, dacă o simplă telegramă din partea Sophiei putuse să-l înlăture... ! Sophia era și ea plină de secrete. Ieșise să trimită telegrama și nu suflase o vorbă pînă nu primise răspunsul — timp de șaisprezece ore. Avea secretele ei, și Cyril avea și el. Semănau unul cu altul. Erau aproape la fel. Dar Sophia era totuși un amestec curios. Cînd Constance o întrebasese dacă se va duce la gară din nou să-l aștepte pe Cyril, răspunsese cu dispreț : „Nu, zău ! Am terminat-o cu așteptatul lui Cyril la gară. Oamenii care nu sosesc nu trebuie să-și închipuie că vor mai fi așteptați.“

Cînd Cyril se dăduse jos din trăsură în fața ușii, Sophia îl pîndise. Coborîse scările în grabă. „Să nu-i spui nimic de telegrama mea“, îi șoptise repede ; nu era timp și pentru alte explicații ; Constance stătea în capul scării.

Dar dacă nu auzise șoapta, Constance o observase ; văzuse și privirea vinovată, nedumerită de pe fața lui Cyril, iar după aceea o privire conspirativă, nu îndeajuns de ascunsă, pe ambele lor fețe. Aveau „ceva între ei“, de care ea, mama, era ținută deoparte ! Nu era firesc să se simtă rănită ? Era mult prea mândră ca să pomenească de telegrame. Și cum nici Cyril și nici Sophia nu suflaseră o vorbă, împrejurările care l-au făcut pe Cyril să-și schimbe planul nu fură amintite deloc, ceea ce era foarte curios. Apoi, Cyril era mai sociabil decât fusese vreodată : era schimbat, sub privirea mătușii sale. Desigur, se purta fără cusur cu mama lui. Dar Constance își zise : „Din cauză că e ea aici, se poartă atât de frumos cu mine“.

După ce terminară ceaiul și urcară în salon, Constance îl întrebă, cu ochii pe gravura *Cerb în amurg* :

— Ei, e reușită ?

— Ce ? exclamă Cyril, urmărindu-i privirea. Oh, ai schimbat-o ! De ce-ai făcut asta, mamă ?

— Ai spus că ar fi mai bine așa, îi aminti ea.

— Am spus eu asta ! și păru sincer surprins. Nu-mi amintesc. Totuși, cred că-i mai bine așa, adăugă el. Ar fi și mai bine dacă ai întoarce-o pe partea cealaltă.

Făcu o strîmbătură spre Sophia și ridică din umeri, ca și cum ar fi vrut să spună : „Am făcut-o, de data asta !“

— Cum pe partea cealaltă ? întrebă Constance, dar înțelegînd imediat că o necăjea, exclamă : Piei din fața ochilor mei ! și se prefăcu că-i trage o palmă. Cîndva îți plăcea destul de mult acest tablou ! adăugă ironic.

— Da, așa-i, mamă, încuviință el, supus. Nu pot să spun nu, și luîndu-i obrazii între mâini, o sărută.

În salon, Cyril fumă cîteva țigări și apoi cîntă la pian — valsuri compuse de el. Constance și Sophia nu înțelegeau prea bine aceste valsuri. Dar erau de acord că sunau minunat, iar unul li se păru cu adevărat foarte drăguț. (Constance era încîntată că părerea Sophiei concidea cu a ei). Cyril îl găsi însă cel mai prost dintre

toate. Cînd termină de cîntat la pian, Constance îl anunță despre plecarea lui Amy.

— Oh ! Mi-a spus singură, zise el, cînd mi-a adus cana cu apă. N-am pomenit nimic pînă acum, pentru că am socotit că e un subiect destul de dureros.

Tonul nepăsător lăsa totuși să se întrezărească o anumită curiozitate, o dorință de a afla amănunte. Și le află.

La zece fără cinci, după ce Constance începu să caște, Cyril aruncă o bombă în mijlocul lor, așa cum stăteau în fața căminului.

— Ei bine, zise el, am o întîlnire cu Matthew la zece, la Clubul conservator. Trebuie să plec. Să nu mă așteptați.

Amîndouă femeile protestară, Sophia cel mai vehement, căci acum ea se simțea cea rănită.

— E vorba de afaceri, zise el, apărîndu-se. Matthew pleacă miine devreme, și e singurul prilej. Și cum Constance nu părea lămurită, continuă : Trebuie să-mi văd de afaceri. Să nu credeți că n-am altceva de făcut decît să mă distrez.

Nici o aluzie la natura acelor afaceri ! Nu dădea niciodată vreo explicație. În problema afacerilor, Constance știa doar atît : ea îi dădea trei sute de lire pe an și îi plătea croitorul. Suma i se păruse la început enormă, dar se obișnuise cu ea.

— Aș fi preferat să-l chemi pe domnul Peel-Swynnerton aici, zise Constance. Ați fi putut să vă retrageți amîndoi într-o cameră. Nu-mi place să te duci la zece noaptea la Club.

— Noapte bună, mamă, zise el ridicîndu-se. Pe miine. O să iau cheia de la ușă. E drept, buzunarul nu va mai sta niciodată ca înainte.

Sophia o ajută pe Constance să se culce și îi duse două sticle cu apă caldă împotriva sciaticii. Nu-și vorbiră prea mult.

Sophia şedea pe divanul din salonaş, aşteptînd. I se părea că, deşi nu sosise decît de o lună şi ceva la Bursley, avea acum tot felul de interese şi preocupări noi. Parisul şi viaţa de acolo îi apăreau neînchipuit de departe. Uneori, ceasuri întregi uita cu totul de acest oraş. Cînd se gîndea la el nu mai ştia nici ea ce să creadă, căci ori Parisul, ori Bursley-ul — unul din ele era cu siguranţă ireal ! Stînd astfel pe divan, gîndurile i se întoarseră spre Paris. Fireşte, era de mirare cum făcea acum planuri pentru fericirea Constanţei, aşa cum făcuse cîndva planuri pentru îmbunătăţirea pensiunii Frensham. Îşi zise : „Viaţa mea a fost atît de bizară — şi totuşi fiecare pîrticică a ei, luată separat, părea destul de obişnuită — cum oare se va sfîrşi ?“

În clipa aceea se auziră paşi pe treptele de afară, şi o cheie fu introdusă în uşă ; dar Sophia se ridică şi deschise ea însăşi.

— Oh ! exclamă Cyril, tresărind şi oarecum descumpanit. Eşti încă trează ! Mulţumesc. Intră, fumînd capătul unei ţigări de foi. Închipuie-ţi, să fii nevoit să car cu mine asta ! murmură el, ridicînd uriaşa cheie de modă veche, înainte de a o băga în broască pe dinăuntru.

— Te-am aşteptat, zise Sophia, pentru că am vrut să stau de vorbă cu tine despre mama ta, şi e tare greu să găsesc un prilej.

Cyril zîmbi, nu fără oarecare sfială, lăsîndu-se să cadă în balansoarul mamei sale, pe care-l răsucise cu piciorul, întorcîndu-l cu faţa spre divan.

— Da, spuse el. Mă întrebam care era adevăratul sens al telegramei dumitale. Ce s-a întîmplat ?

— Mi-am zis că trebuia neapărat să vii, începu Sophia cu voioşie, dar pe un ton ferm. Mama ta a fost teribil de dezamăgită că n-ai venit ieri. Şi cînd aşteaptă o scrisoare de la tine care nu vine, pur şi simplu se îmbolnăveşte.

— Oh, foarte bine ! răspunse el. Mă bucur că nu-i vorba de ceva mai rău. Am crezut din telegrama dumitale că s-a întâmplat ceva grav. Și-apoi, când am intrat mi-ai spus să nu pomenesc de ea.

Sophia înțelese că el nu-și dădea seama de situație și ridică provocator capul.

— Ți neglijezi mama, tinere, zise ea.

— Oh, lasă, mătușico ! răspunse el cu blîndețe. Nu trebuie să vorbești așa. Îi scriu în fiecare săptămînă. N-am lăsat niciodată să treacă o săptămînă. Viî aici ori de cîte ori...

— Cîteodată lași să treacă duminica, îl întrerupse Sophia.

— Poate, zise el cu îndoială. Dar ce...

— Nu înțelegi că nu trăiește decît pentru scrisorile tale ? Și dacă nu primește o scrisoare, e grozav de neli-niștită — nici nu mai mănîncă ! Imediat are o criză de sciatică și mai știu eu cîte altele !

Cyril fu luat prin surprindere de îndrăzneala, de francheța ei.

— Dar e o prostie ! Un om nu poate întotdeauna...

— Poate că-i o prostie. Dar asta e situația. Nu poți s-o schimbi. Și, la urma urmei, ce te-ar costa să fii mai atent, eventual să-i scrii de două ori pe săptămînă ? Să nu-mi spui că ești chiar atît de ocupat ! Știu mult mai multe despre tineri decît mama ta.

Și îi zîmbi ca o mătușă. El îi întoarse zîmbetul, sfios.

— Dacă te-ai pune măcar o clipă în locul mamei tale... !

— Cred că ai foarte multă dreptate, recunosc el în cele din urmă. Și îți rămîn extrem de îndatorat că mi-ai spus. De unde era să știu ?

Și, cu un gest larg, aruncă repede mukul țigării de foi în foc.

— Ei bine, acum știi ! zise ea scurt ; și gîndi : „Ar fi trebuit să știi. Era treaba ta să știi.“

Dar îi plăcuse felul cum acceptase băiatul critica ei, iar gestul cu care aruncase mukul țigării i se părură foarte distins.

— Atunci, e-n regulă ! urmă el pe gânduri, ca și cum ar fi vrut să spună : „Am terminat cu asta“.

Și se ridică. Sophia, totuși, nu se clinti.

— Sănătatea mamei tale nu-i cum ar trebui să fie, vorbi ea, și îi povesti pe larg discuția cu doctorul.

— Serios ! murmură Cyril, rezemându-se cu cotul de polița căminului și privind în jos spre ea. A spus Stirling chiar așa ? Credeam că se simte mai bine ca oriunde aici, în piața St. Luke.

— De ce mai bine ca oriunde ?

— Oh, nu știu !

— Nici eu.

— Întotdeauna a stat aici.

— Da, zise Sophia, a stat cam prea mult aici.

— Dar *dumneata* ce propui ? întrebă Cyril, cu nerăbdare în glas, apărându-se parcă de această nouă grijă ce-i cădea pe cap.

— Ei bine, continuă Sophia, ce-ai zice dacă ar veni să stea cu tine la Londra ?

Cyril tresări și Sophia își dădu seama că era contrariat.

— Nu cred că ar merge, răspunse el.

— De ce ?

— Oh ! Nu cred că ar merge. Londra n-ar fi potrivită pentru ea. Nu-i genul de femcie. Credeam cu adevărat că se simte foarte bine aici. Londra nu i-ar place.

Scutură din cap, privind în sus spre lampă, și ochii lui aveau o licărire primejdioasă.

— Dar dacă ar spune că vrea ?

— Ascultă, mătușă Sophia, începu Cyril mai însunețit, de ce nu v-ați duce, dumneata și cu ea, să stați împreună undeva ? Asta ar fi totmai ceea ce...

Își întoarse brusc capul. Se auzi zgomot pe scări și ușa dinspre scară se deschise scârțîind ca de obicei.

— Da, zise Sophia. Champs-Élysées începe din Place de la Concorde, și se sfârșește... Tu ești, Constance ?

Silueta Constanței umplea cadrul ușii. Fața îi era tulburată. Auzise pașii lui Cyril pe stradă, și coborîse să vadă de ce întârzia atât de mult în salonaș. Rămase uluită văzînd-o pe Sophia împreună cu el. Stăteau acolo, ca niște prieteni, sporovăind despre Paris ! Se simți cumplit de geloasă ! Cu ea Cyril nu vorbise niciodată în felul acesta !

— Credeam că te-ai culcat și ai adormit, Sophia, vorbea cu glas slab. E aproape ora unu.

— Nu, zise Sophia. N-aveam somn ; și-apoi a apărut Cyril.

Dar nici ea și nici Cyril nu izbuteau să pară nevinovați. Constance se uită cu teamă de la unul la celălalt.

A doua zi dimineața Cyril primi o scrisoare care, susținu el — fără alte explicații — îl silea să plece imediat. Dădu de înțeles că făcuse o greșală să vină tocmai atunci, și că lucrurile se întîmplaseră așa cum se temuse.

— Mai gîndește-te la ce ți-am spus, îi șopti Sophiei cînd rămaseră o clipă singuri. Și dă-mi de știre.

VI

Cu o săptămînă înainte de Paști, locatarii hotelului „Rutland“ de pe Broad Walk din Buxton, care tocmai își luau ceaiul de după-amiază în „salonul“ hotelului, fură martori la sosirea a două doamne de vîrstă mijlocie împreună cu doi cîini. Examinarea critică a noilor sosiți era una din distracțiile vilegiaturiștilor. Salonul, mobilat în „stil oriental“, arăta foarte frumos în broșura ilustrată a hotelului și, deși cam expus la curent, era încăperea cea mai căutată de locatari. Era expus la curent pentru că nu-l despărteau de stradă (dacă Broad Walk poate fi nu-

mită stradă) decît două uşi turnante — de care aveau grijă doi băieţaşi. Fiecare nou locatar al hotelului era nevoit să treacă prin salon, şi pentru noii veniţi această trecere era un adevărat supliciu ; nu puteau să nu simtă că aveau o mulţime de lucruri de învăţat, o mulţime de lucruri cu care să se obişnuiască ; ca pasagerii ce se urcă pe un vas într-un port de escală, simţeau că vor fi nevoiţi să-şi asigure un locşor izolat într-o societate ostilă şi distantă. Cele două doamne produsese la început o impresie destul de favorabilă din cauza cîinilor. Nu oricine are curajul să-şi aducă cîinii într-un hotel particular atît de scump ; să aduci un cîine înseamnă că n-ai chef să-ţi refuzi o mică plăcere numai ca să nu cheltuieşti cîtiva şilingi în plus ; să aduci doi, înseamnă că nu te temi de directorii de hoteluri şi că obişnuieşti să consideri propriul tău capriciu o lege a naturii. Dintre cele două doamne, cea mai scundă şi mai grasă nu se impuse cu prea multă forţă privirii colective a hotelului „Rutland“ ; era îmbrăcată în negru, nu prea elegant, deşi cu oarecare opulenţă nepretenţioasă ; gesturile îi erau timide şi nervoase ; se vedea că se bizuie pe însoţitoarea ei mai înaltă, ca s-o protejeze în primele contacte stînjenitoare cu viaţa de hotel. Doamna cea înaltă era de un gen cu totul diferit. Frumoasă, impunătoare, hotărîtă şi purtînd toalete în culori plăcute, avea privirea sigură de sine a unei persoane obişnuite să fie cercetată de necunoscuţii din jurul ei. Întrebă scurt pe unul din băieţii de la intrare unde e directorul, şi imediat se grăbi s-o întîmpine soţia directorului, arătîndu-se deosebit de respectuoasă. Glasul doamnei celei înalte era liniştit dar autoritar — un glas care dă ordine ce sînt ascultate. Părerile celor din salon erau împărţite : unii ziceau că sînt surori, alţii că nu.

Urcară liniştit pe scări în sus, în urma soţiei directorului, şi nu mai apărură pentru ceai, care în orice caz n-ar mai fi fost bun de băut. Apoi se află, datorită unuia

din locatari, dintre cei ce se găsesc în orice hotel și descoperă toate secretele întrebînd fără rușine personalul, că cele două doamne închiriaseră două dormitoare, numerele 17 și 18, și somptuosul salonaș particular cu balcon de la etajul întii, denumit salonașul „C“ în nomenclatorul de camere. Faptul stabili categoric poziția noilor sosite în structura socială a hotelului. Erau bogate. Aveau bani de aruncat. Căci chiar și într-un hotel select ca „Rutland“, nu oricine își permite să aibă un salonaș particular; în hotel existau doar patru astfel de apartamente, față de cincizeci de camere de dormit.

La cină li se aduse o mäsută separată, într-un colț. Doamna mai scundă își pusese un șal alb pe umeri. Atitudinea ei sfioasă din timpul mesei confirmă părerea generală că era o persoană foarte simplă, neobișnuită cu lumea și cu obiceiurile ei. Cealaltă continua să se poarte impozant. Comandă jumătate de sticlă de vin și bău două pahare. Privea în juru-i cu multă siguranță, pe cînd femeia mai scundă își împărțea privirile între însoțitoarea ei și farfurie. Nu vorbiră mult. Imediat după cină se retraseră. „Văduve înstărite“ — fu verdictul; dar contrastul dintre cele două rămînea o enigmă nedeșlegată.

Sophia obținuse din nou o izbîndă. Încă o dată se hotărîse să realizeze un lucru, și îl realizase. Lucrurile se petrecuseră astfel. Anunțul din ziar prin care se căuta o servitoare fusese un eșec total. Se primiră cîteva răspunsuri, dar nici una nu era satisfăcătoare. Constance, mult mai mult decît Sophia, rămase uluită de purtarea și de pretențiile servitoarelor moderne. Era disperată. Dacă n-ar fi fost atît de mîndră, ar fi fost gata s-o convingă pe Sophia să-i ceară lui Amy să rămînă. Dar ar fi acceptat chiar și o fetișcană dintr-acelea moderne și nerușinate. Maria Critchlow o scoase pînă la urmă din încurcătură, vorbindu-i despre o servitoare demnă de încredere, pe punctul de a pleca dintr-un loc unde stătuse opt ani.

Constance nu-și închipuia că o servitoare recomandată de Maria Critchlow i-ar putea conveni, dar, în impas fiind, se arătă dispusă să discute cu fata. Atît ea cît și Sophia fură foarte mulțumite de această tinăra — o fată pe nume Rose Bennion. Partea proastă era că Rose n-ar fi putut să vină decît cam la o lună după plecarea lui Amy. Putea să-i părăsească chiar atunci pe vecii ei stăpîni, dar i se năzărise să se ducă și să stea două săptămîni în Manchester la o soră de-a ei măritată, înainte de a trece în noua slujbă. Constance și Sophia socoteau că era o toană de-a dreptul fără rost. Firește, ar fi putut s-o roage pe Amy să mai rămînă vreo lună. Probabil că și Amy singură s-ar fi oferit să mai rămînă, dacă și-ar fi dat seama de situație. Dar ea nu-și dădea seama de nimic. Și Constance n-ar fi vrut să-i rămînă îndatorată cu nimic. Ce puteau face? Sophia, care ducea tratativele cu Rose, precum și cu alte candidate, zise că ar fi o mare greșeală dacă ar lăsa-o pe Rose să le scape. Pe de altă parte, n-a-veau pe nimeni care să-i ia locul, nimeni care să vină de îndată.

Dilema era îngrozitoare. Cel puțin așa i se părea Constancei, convinsă că nimeni nu fusese pus vreodată într-o situație atît de încurcată. Și totuși, cînd Sophia veni pentru prima dată cu soluția ei, o socoti absolut inacceptabilă. Sophia îi propunea să închidă casa și să plece în aceeași zi în care pleca Amy, ca să petreacă cîteva săptămîni într-o stațiune de odihnă. La început, ideea de a lăsa casa goală i se păru Constancei de-a dreptul nebunească. Casa nu fusese lăsată niciodată goală. Și apoi — să plece în vacanță în aprilie! Ea nu fusese niciodată în vacanță decît în august. Nu! Era un plan presărat cu prea multe greutăți și primejdii, care nu puteau fi trecute sau înlăturate. De exemplu: „Nu putem să ne întoarcem într-o casă murdară, zise Constance. Și nici nu putem să lăsăm o servitoare necunoscută să vină aici

Înainte noastră.“ La care Sophia replicase : „Atunci, ce propui ?“ Și Constance, după o îndelungată meditație asupra cumplicitei încercări la care o supunea destinul, spusese că va trebui să se descurce cu o femeie cu ziua, pînă cînd va sosi Rose. O întrebă pe Sophia dacă își amintea de bătrîna Maggie. Firește că își amintea, și încă foarte bine. Bătrîna Maggie murise, ca și belivanul de bărbatu-său, prietenosul Hollins, dar exista o tînără Maggie (soția unui zidar) care lucra cu ziua în timpul ce-i rămînea liber după ce-și îngrijea cei șapte copii. Cu cît Constance se gîndea mai mult la tînăra Maggie, cu atît se convingea că ar fi foarte potrivită. Simțea că putea să aibă încredere în tînăra Maggie.

Din păcate, tocmai încrederea în Maggie fu ghinionul Constancei. De ce n-ar pleca ele, și să vină Maggie în casă cu cîteva zile înainte de întoarcerea lor, ca să facă curățenie și să aerisească ? Temenicia raționamentului o copleși pe Constance. Cedă, împotriva voinței, dar cedă. Ceea ce o convinsese pînă la urmă fu numele stațiunii, Buxton. Cunoștea localitatea. Vechea ei gazdă din Buxton murise, și ea nu mai fusese pe acolo dinainte de moartea lui Samuel ; totuși numele acesta avu un efect liniștitor asupra ei ; cît despre sciatică, apele și clima de acolo erau socotite cele mai bune din toată Anglia. Treptat, Constance se lăsă tîrîta în această aventură presărată de primejdii care era închiderea casei pentru douăzeci și cinci de zile. Îi împărtăși vestea lui Amy, care rămase uluită. Apoi începu să facă pregătirile necesare. Înfășură *Biblia* care-i aparținuse lui Samuel în hîrtie de împachetat ; puse într-un sertar reproducerea, încadrată într-o ramă de pai, pe care o făcuse Cyril după tabloul lui Edwin Landseer, și luă mii de alte precauții. Era ridicol ; era absurd ; era tot ce doriți. Și cînd, cu trăsura la ușă și bagajele în trăsură, cu cîinii în zgardă, și cu Maria Critchlow așteptînd pe trotuar ca să i se încredințeze cheile, Constance încuie pe dinafară și

lăsă casa goală, fața îi era tragică și frământată de nenumărate temeri. Sophia simțea că săvârșise un miracol. Pe bună dreptate.

În general, cele două surori fură bine primite la hotel, deși nu mai erau la vârsta care solicită simpatia. În aprecierea critică ce li se făcea — apreciere liberă, realistă și necruțătoare a hotelurilor particulare — Sophia fusese categorisită la început ca arogantă. Dar în câteva zile părerea aceasta se modifică, și Sophia crescă în ochii lor. Adevărul e că purtarea ei se schimbă după patruzeci și opt de ore. Hotelul „Rutland“ era foarte bun. Era atât de bun, încât deranja convingerile profunde ale Sophiei că pe lume nu exista decît o singură pensiune cu adevărat de mîna întîii, și că nimeni nu putea s-o mai învețe ceva din meșteșugul conducerii pe creatoarea acelei pensiuni unice. Mîncarea era excelentă ; serviciul în camere era excelent (și Sophia știa cît de greu se obține un serviciu excelent în camere) ; și oricărui privitor interiorul hotelului „Rutland“ i-ar fi părut mult mai somptuos decît al pensiunii Frensham. Și confortul era mai mare. Locatarii hotelului aveau o înfățișare mai distinsă. E drept că prețurile erau mult mai ridicate. Sophia se simțea umilită. Avea destul bun-simț ca să-și revizuiască părerile. În afară de asta, își dădea seama că nu cunoaște multe lucruri care pentru ceilalți locatari erau de la sine înțelese și folosite ca bază de conversație. Șederea îndelungată la Paris nu putea justifica această ignoranță ; ba chiar o făcea să pară și mai stranie. Astfel, cînd cineva care dusesese o viață cosmopolită, aflînd că Sophia trăise mulți ani la Paris, o întrebă ce se juca în ultimul timp la „Comédie Française“, se văzu nevoită să recunoască că nu mai fusese la un teatru francez de aproape treizeci de ani. Și cînd, într-o duminică, aceeași persoană o întrebă despre capelanul englez din Paris, ei bine ! nici despre el nu știa nimic decît numele, și nu-l văzuse niciodată. Viața Sophiei, în felul ei, urmasă un fă-

gaș tot atît de îngust ca și al surorii ei. Deși experiența ei în legătură cu oamenii era vastă, trăise într-o rutină tot atît de mare ca și Constance. Fusesse absorbită doar de un singur lucru.

Printr-o înțelegere tacită, ea era aceea care avea conducerea expediției. Achita notele de plată. Constance protestă în cîteva rînduri împotriva costului prea mare al acestei aventuri, dar Sophia o liniști doar prin forța personalității ei. Constance avea un singur avantaj asupra surorii ei : cunoștea foarte bine stațiunea și împrejurimile, putînd astfel să-i arate toate priveliștile și să-i explice diferitele particularități locale. În toate celelalte privințe, Sophia conducea.

Se aclimatizară foarte repede cu hotelul. Se simțeau ca și acasă printre covoarele pîrsane și tavanele sculptate ; ochii li se obișnuiseră să-și vadă la nesfîrșit silueta lor și alte distinse siluete mișcîndu-se încet în oglinzile aurite ; se familiarizară cu uriașele picturi în ulei reprezentînd peisaje pitorești, cu urmele de murdărie ascunse după mobilele masive, cu plastroanele chelnerilor, de un brun-cenușiu și cu resturile de pe tăvi, cu ghetetele și gălețile de pe coridoarele lungi ; urechile le erau mereu atente la sunetul gongurilor și al clopoțelilor. Consultau barometrul și comandau zilnic trăsura, cu acel aer firesc pe care ți-l dă obișnuința. Descoperiră că aveau ce să învețe într-o zi ploioasă de la alte cucoane în materie de croșetat. Făcură excursii în grup, împreună cu alți locatari. Își invitară noii cunoscuți în salonașul lor. Cînd se organiza vreo petrecere, n-o evitau. Sophia era hotărîtă să facă tot ce se putea, fi-rește în limitele bunei-cuviințe, în parte ca o supapă pentru propria ei energie (care se tot acumulase de cînd părăsise Parisul), dar mai mult pentru Constance. Își amintea tot ce spusese doctorul Stirling și cu cîtă înflăcărare se arătase ea de acord cu părerile lui. Trăiră o zi mare atunci cînd, sub îndrumarea unei doamne în vîrstă și în intimi-

tatea salonaşului lor, începură amîndouă să-şi însuşească primele noţiuni ale pasienţelor. Nici una dintre ele nu jucase vreodată cărţi. Constance aproape că se temea să atingă cărţile de joc, ca şi cum în însăşi substanţa lor s-ar fi aflat ceva incorect şi periculos. Dar respectabilitatea unui hotel luxos îşi extinde bună-cuviinţa asupra oricărui act petrecut între pereţii lui. Pe bună dreptate îşi argumenta Constance că nici un rău nu poate veni dintr-un joc pe care îl joci singur. Învăţă cu oarecare uşurinţă mai multe varietăţi de pasienţe. Zise : „Cred că asta m-ar distra, dacă m-aş ţine de ea. Dar simt că mi se învîrteşte capul.“

Şi totuşi, Constance nu era fericită în hotelul acela. Se frămînta tot timpul din cauza casei care rămăsese goală. Era incredinţată că o aşteptau greutăţi şi chiar dezastre. Se întreba mereu dacă putea să aibă încredere în tinăra Maggie, singură în casă, dacă n-ar fi mai bine să se întoarcă mai devreme şi să supravegheze curăţenia. Şi chiar aşa ar fi făcut, dacă n-ar fi fost Sophia, pe care n-avea curajul s-o ducă într-o casă răsturnată cu susul în jos. Dar se gîndea tot timpul la asta. Aştepta cu nerăbdare ziua cînd vor pleca. Cum făcuse, cum nu făcuse, dar îşi lăsase inima în piaţa St. Luke. Nu mai stătuse niciodată într-un hotel, şi nu-i plăcea. Şi o mai chinuia uneori şi sciatica. Dar ape minerale nu bău. Zise că nu băuse niciodată, şi păru să considere că ăsta era un motiv ca nici să nu bea vreodată. Sophia reuşise un miracol aducînd-o la Buxton pentru aproape o lună, dar rezultatul principal nu era de fapt strălucit.

Apoi sosi scrisoarea fatală, scrisoarea dezolantă, care confirma temerile sumbre ale Constancei. Rose Bennion scria cu mult calm că se hotărîse să nu se mai angajeze în piaţa St. Luke. Îşi exprima regretul pentru neplăcerile pe care poate le pricinuisese ; era politicoasă. Dar ce groaznic ! Constance simţea că asta era, într-adevăr, ultima picătură

care umpluse paharul. Aici ajunsese — plecată de acasă, cu casa în dezordine, fără servitoare și fără perspectiva unei servitoare ! Încercă să se poarte curajos, nobil ; dar era zdrobită. Voia să se întoarcă imediat în casa ei — chiar dacă era în dezordine.

Sophia simți că o dată cu sosirea acestei scrisori, va avea nevoie de toate forțele ca să facă față situației ; și se hotări să-i facă față cum trebuie. Trebuia să ia măsuri speciale, căci erau în joc sănătatea și fericirea Constanței. Era singura care putea acționa. Știa că nu se putea bizui pe Cyril. Avea o mare slăbiciune pentru Cyril ; îl socotea cel mai fermecător tânăr pe care-l cunoscuse vreodată ; știa că e muncitor și inteligent ; dar în relațiile cu mama lui se dovedea dur și chiar insensibil. O explica vag spunând că „nu se înțeleg prea bine“ ; ceea ce era ciudat, ținând seama de afecțiunea plină de duioșie a Constanței. E drept. Constanța putea să fie puțin cam obositoare — uneori. În orice caz, Sophia se lămurise repede că ideea ei ca mama și fiul să locuiască împreună la Londra era complet nereală. Nu ! Dacă sora ei trebuia salvată de ea însăși, nimeni altul nu putea s-o facă în afară de Sophia.

După ce-și petrecu aproape toată dimineața ascultând văicărelile Constanței în legătură cu scrisoarea aceea îngrozitoare, Sophia zise brusc că trebuie să ia cîinii și să-i scoată la aer. Constanța nu se simțea în stare să facă o plimbare pe jos, și cu trăsura nu voia să meargă. N-o sfătuia nici pe Sophia să se „aventureze“, pentru că cerul era amenințător. Totuși, Sophia se aventurează, și se întoarce la prînz cu cîteva minute întîrziere, plină de vigoare, aducînd cu ea doi cîini fericiți. Constanța o aștepta indispusă în sala de mîncare, și aproape că nu mîncă nimic. Sophia, însă mîncă, revărsînd veselie și energie ca dintr-un izvor nesecat. După masă începu să plouă, și Constanța spuse că se va retrage în salonaș.

— Vin și eu, se oferî Sophia, care mai avea pe ea haină și pălăria și ținea mînușile în mînă

În salonașul pretențios și banal, se așezară de fiecare parte a focului. Constance își puse un mic șal pe umeri, își împinse ochelarii în părul cărunt, își împreună mâinile și oftă prelung :

— Oh, Doamne !

Era întruchiparea însăși a tragediei, muza ei bătrină și îmbrăcată în negru.

— Să-ți spun ce m-am gândit, zise Sophia, împăturindu-și mânușile.

— Ce ? întreabă Constance, așteptînd o soluție miraculoasă din mintea activă a Sophiei.

— Nu văd nici un motiv să te întorci în Bursley. Casa n-are să fugă, și nu te costă decît chiria. De ce nu iei totul mai ușor ?

— Și să rămîn aici ? i-o întoarse Constance, cu o inflexiune a vocii care o lămurii pe Sophia cît de profund nesuferită îi era existența la hotelul „Rutland“.

— Nu, nu aici, răspunse Sophia repede. Sînt o mulțime de alte locuri unde am putea merge.

— Nu cred că aş putea să fiu liniștită, urmă Constance. N-am aranjat nimic, și casa...

— Ce contează casa ?

— Contează foarte mult. replică Constance cu un aer serios, ușor jignită. N-am lăsat lucrurile din casă ca și cum aveam de gînd să lipsim multă vreme. Nu merge.

— Nu văd ce s-ar putea întîmpla, zău că nu ! stăruia Sophia. Curățenie se poate face oricînd, la urma urmei. Cred că ar trebui să călătorești mai mult. Ți-ar face bine — cum nu se poate mai bine. Și nu văd de ce n-ai călători. Ești perfect liberă. De ce n-am pleca împreună în străinătate, de exemplu, tu și cu mine ? Sînt sigură că ți-ar place foarte mult.

— În străinătate ? murmură Constance înspăimîntată, dîndu-se înapoi din fața acestei perspective ca din fața unei grave primejdii.

— Da, urmă Sophia cu vioiciune și înflăcărare, hotărîtă s-o ducă pe Constance în străinătate. Sînt o mulțime de locuri unde-am putea merge ; am trăi foarte confortabil printre englezi simpatici.

Se gîndi la stațiunile pe care le vizitase cu Gerald prin anii '60. I se păreau niște orașe de vis. Îi stăruiau în minte ca un vis.

— Nu cred că mi-ar place să călătoresc în străinătate, mărturisi Constance.

— Dar de ce nu ? Nu știi. N-ai încercat niciodată, draga mea.

Și-i zîmbi încurajator. Dar Constance nu-i întoarse zîmbetul. Înclina să rămînă neînduplecată.

— Nu cred că mi-ar place, reluă ea cu încăpăținare. Sînt din acelea care se simt bine doar acasă. Nu sînt ca tine. Nu putem să fim la fel, adăugă, pe tonul ei „acru“.

Sophia începea să-și iasă din fire, dar se stăpîni. Știa că are o personalitate mai puternică decît Constance.

— Ei bine, atunci, zise ea cu o stăruință neștirbită, oriunde în Anglia sau în Scoția. Sînt mai multe locuri pe care aș vrea să le vizitez — Torquay, Tunbridge Wells. După cîte știu, Tunbridge Wells e un oraș foarte frumos, cu oameni de foarte bună calitate și cu o climă minunată.

— Cred că va trebui să mă întorc în piața St. Luke, insistă Constance, ignorînd spusele Sophiei. Sînt atîtea de făcut.

Atunci Sophia se uită la ea cu o privire mai serioasă și mai hotărîtă ; dar tot blînd, ca și cum știa că ceea ce făcea era spre binele ei.

— Faci o greșeală, Constance, zise ea, dacă îmi dai voie să-ți spun.

— O greșeală ! exclamă Constance, mirată.

— O greșeală foarte mare, adaugă Sophia, observînd că vorbele ei avuseseră efect.

— Nu văd cum pot să fac o greșeală, susținu Constance cu mai multă siguranță, după ce reflectase o clipă.

— Nu, zise Sophia, sînt sigură că nu vezi. Dar faci. Știi, esti pe cale să devii sclava casei tale. În loc ca ea să existe pentru tine, tu exiști pentru casă.

— Oh ! Sophia ! murmură Constance stingherită. Ce idei îți mai trec prin cap !

Plină de neastîmpăr, se ridică și luă o broderie, potrivindu-și ochelarii și tușind. După ce se așează iar, urmă :

— Nimeni nu ia lucrurile mai ușor ca mine cînd e vorba de gospodărie. Pot să te asigur că las să treacă de la mine zeci de mărunțișuri, în loc să mă necăjesc din pricina lor.

— Atunci, de ce te necăjești acum ? o încolți Sophia.

— Nu pot lăsa casa așa, răspunse Constance jignită.

— Un singur lucru nu înțeleg, vorbi Sophia ridicîndu-și capul și uitîndu-se din nou la Constance, și anume de ce mai stai, în definitiv, în piața St. Lûke.

— Trebuie să stau undeva. Și sînt sigură că e foarte plăcut.

— În tot fumul acela ! Și în murdăria aceea ! Și casa e tare veche.

— E mult mai bine clădită decît o mulțime din casele acelea noi de lingă parc, ripostă cu asprime Constance.

Fără să vrea, nu suporta nici o critică adusă casei ei. Nu suporta să audă nici chiar adevărul evident că era veche.

— În primul rînd, n-ai să găsești niciodată o servitoare care să stea în hruba aia de bucătărie, spuse Sophia, păs-trîndu-și calmul.

— Oh ! Nu cred ! Nu cred ! În orice caz, femeia aceea, Bennion, n-a făcut obiecții în privința bucătăriei. Știi, ție ți-e ușor, Sophia, să vorbești astfel. Dar eu cunosc Bursley-ul poate mai bine decît tine. (Era din nou caustică.) Și pot să te asigur că în Bursley casa mea e soeotită o casă foarte bună.

— Oh ! Nu spun că nu e ; nu spun că nu. Dar te-ai simți mai bine în altă parte. Oricine spune asta.

— Oricine ? și Constance ridică privirea, lăsînd lucrul. Cine ? Cine a vorbit despre mine ?

— Ei bine, zise Sophia, doctorul, de pildă.

— Doctorul Stirling ? Asta-i bună ! Păi, spunea întotdeauna că Bursley-ul are una din climatele cele mai sănătoase din Anglia. Mereu îmi ridica în slăvi Bursley-ul.

— Doctorul Stirling crede că ar trebui să călătorești mai mult — nu să stai tot timpul în casa aceea întunecoasă.

Dacă Sophia s-ar fi gîndit mai bine, n-ar fi folosit adjectivul „întunecoasă“. Acesta nu-i fu de prea mult folos.

— Oh, nu zău ! aproape că pufni Constance. Ei bine, dacă asta îl interesează pe doctorul Stirling, să știi că mie îmi place casa mea întunecoasă.

— Nu ți-a spus niciodată că ar trebui să călătorești puțin ? stăruie Sophia.

— Poate că mi-a pomenit, recunosc Constance cam fără voie.

— Cînd a stat de vorbă cu mine, a făcut mai mult decît să pomenească. Și pot să-ți spun tot ce mi-a zis.

— Te rog ! o invită Constance, politico.

— Mă tem că nu-ți dai seama cît de serioasă e situația, zise Sophia. Tu nu poți să te vezi.

Șovăi o clipă. Enervată oarecum de inflexiunea ciudată din glasul Constancei cînd spusese, „casa mea întunecoasă“, nu era sigură că judeca așa cum trebuie. Se hotărî să-i redea Constancei o versiune aproape completă a discuției cu doctorul.

— E vorba de sănătatea ta, încheie ea. Cred că e de datoria mea să-ți vorbesc serios, cum am și făcut. Nădăjduiesc că ai să iei lucrurile așa cum sînt.

— Oh, desigur ! se grăbi Constance să spună.

Și se gîndi : „Nu sînt nici trei luni de cînd sîntem împreună, și încearcă să mă țină sub papuc“.

Se lăsă o tăcere. În cele din urmă, Sophia spuse :

— Nu-i nicio îndoială că atît sciatica ta cît și palpitațiile se datorează nervilor. Și îți lași nervii să te macine, pentru că te necăjești pentru orice fleac. O schimbare ți-ar face extrem de bine. E tocmai ce-ți trebuie. Zău, Constance, trebuie să recunoști că ideea de a trăi mereu într-un loc ca piața St. Luke, cînd ești absolut liberă să faci ce-ți place și să te duci unde-ți place — trebuie să recunoști că e prea de tot.

Constance strînse din buze și se aplecă deasupra broderiei.

— Ei, ce mai ai de zis ? stăruî Sophia cu blîndețe.

— Sînt unii cărora Bursley-ul le place, oricît de negru ar fi ! zise Constance.

Și Sophia, surprinsă, își dădu seama că sora ei avea lacrimi în glas.

— Haide, draga mea Constance, o muștră ea.

— N-are nici un rost ! exclamă Constance aruncînd lucrul și dîndu-și frîu liber lacrimilor ; fața îi era schimonosită și se purta întocmai ca un copil. N-are nici un rost ! Trebuie să mă întorc acasă și să am grijă de tot. N-are nici un rost. Aici aruncăm banii în vînt. În hotelul ăsta. E un adevărat păcat. Plimbări, trăsuri, tot felul de cheltuieli neprevăzute ! Un supliment de un șiling pe zi pentru fiecare cîine. N-am mai pomenit așa ceva. Prefer să mă duc acasă. Asta-i. Prefer să mă duc acasă.

Era prima aluzie pe care o făcea Constance la cheltuielile lor, și categoric cea mai violentă. Sophia se supără.

— O să te consider invitata mea, spuse Sophia semet, dacă așa privești lucrurile.

— Oh, nu ! refuză Constance. Nu despre bani e vorba. Oh, nu, nu de asta.

Și lacrimile îi curgeau șiroaie.

— Ba da, așa vom face, urmă Sophia cu răceală. Tot ce-ți spuneam era spre binele tău. Eu...

— Ei bine, o întrerupse Constance cu disperare, aş dori să nu mă mai tiranizezi atît !

— Să te tiranizez ! exclamă Sophia speriată. Dar bine, Constance, cred...

Se sculă şi se îndreptă spre odaia ei, unde erau închise cîinii. Aceştia o porniră pe scări în jos. Sophia tremura toată de emoţie. Iată unde ajungi cînd încerci să-i ajuţi pe alţii ! Auzi, Constance... ! Oh, era prea nedreaptă Constance, şi cu totul altfel decît de obicei ! Şi Sophia căuta să se convingă că fusese groaznic de nedreptăţită. Dar un glas îi şoptea într-una : „Ai încurcat-o. De data asta n-ai izbutit. Ai fost bătută. Şi situaţia nu-i demnă de tine, de nici una din voi. Două femei de cincizeci de ani să se certe astfel ! E nedemn. Ai încurcat totul.“ Şi ca să nu mai audă acest glas, căuta într-una să se convingă că fusese groaznic de nedreptăţită.

„Să o tiranizez !“ Constance era complet greşită. Nu discutase nici un pic. Se agătase doar de ideea ei, ca un catir ! Cît de grea şi penibilă va fi prima întrevvedere cu Constance, după această greşală regretabilă !

Pe cînd îşi spunea asta, uşa se deschise brusc şi Constance se împletici, parcă orbeşte, în odaie. Încă mai plîngea.

— Sophia ! suspină ea, implorînd-o, şi tot trupul ei gras tremura. Să nu mă omori... dacă așa sînt eu — nu poţi să mă schimbi. Așa sînt eu. Ştiu că sînt o proastă. Dar n-are nici un rost !

Făcea o figură jalnică. Sophia simţi un nod în gît.

— Foarte bine, Constance ; foarte bine. Înţeleg. Nu te mai necăji.

Constance, suspinînd încă, îşi apropie faţa ofilită, scăldată în lacrimi, şi o sărută.

Sophia îşi aminti de vorbele : „Nu poţi s-o schimbi“, pe care le folosisese cînd îl mustrase pe Cyril. Şi acum se

făcuse vinovată de aceeași nehibzuintă ca cea pe care i-o reproșase lui Cyril ! Îi era rușine, atât pentru ea cât și pentru Constance. Fusesse o scenă din acelea pe care femeile de vîrsta lor n-ar dori să le vadă repetată prea des. Era umilitor. Ar fi vrut s-o șteargă din mintea ei, să-și închipuie că nu s-a petrecut niciodată. Nici una din ele nu o va uita vreodată. Primiseră o lecție. Mai ales Sophia. După asta, părăsiră hotelul „Rutland“, cu ceremonialul de rigoare, și se înapoiară în piața St. Luke.

CAPITOLUL IV

SFÎRȘITUL SOPHIEI

I

Scara ce ducea spre bucătărie era tot atît de povîrnită, de întunecoasă și de incomodă ca întotdeauna. Urcînd această scară, Sophia Scales, cu nouă ani mai bătrînă decît în ziua cînd nu izbutise s-o convingă pe Constance să părăsească piața St. Luke, ducea un coș mare, încărcat cu toată greutatea Fossettei. În ciuda vîrstei, Sophia urca treptele destul de repede, și tot cu repeziciune dădu buzna în salonaș, unde lăsă coșul pe dușumea, lîngă căminul gol. Era triumfătoare și gîfîia puțin. Se uită la Constance, care stătea lîngă ușă în atitudinea unuia pe care ceea ce auzise îl scandalizase.

— Poftim ! zise Sophia. Ai auzit-o cum vorbea ?

— Da, zise Constance. Ce-o să faci ?

— Ei bine, urmă Sophia, m-am gîndit mai întîi să-i poruncesc să plece imediat. Dar apoi mi-am spus că mai bine să mă fac că nu observ. Termenul îi expiră peste trei săptămîni. Mai bine să te prefaci nepăsător. O dată ce vede că te poate întoarce pe dos... În orice caz, n-am de gînd s-o mai las nici o clipă pe Fossette acolo jos, la cheremul ei. N-o îngrijea nici un pic.

Sophia se lăsă în genunchi lângă coș și, dînd la o parte părul cîinelui în jurul gîtului, îi cercetă pielea. Fossette era bolnavă și se purta ca atare. Și Fossette era cu nouă ani mai bătrînă, și senilitatea ei ajunsese dezgustătoare. În nici un caz nu era un lucru plăcut la vedere.

— Uite-aici, zise Sophia.

Constance îngenunche și ea lângă coș.

— Și aici, zise Sophia. Și aici.

Fossette scheună, vădind lipsa de sinceritate și dorința de compătimire a unui animal alintat. Nădăjduia astfel, în mod absurd, că va scăpa de tratamentul sîcîitor pe care i-l prescrisese medicul veterinar.

În timp ce amîndouă o răsفătau și-i dădeau cu grijă la o parte labele, încercînd s-o convingă că totul era spre binele ei, un alt cîine bătrîn intră șovăielnic în odaie : Spot. Abia dacă mai avea vreun dinte în gură, și picioarele îi erau țepene. Avea doar un singur viciu — gelozia. Temîndu-se ca nu cumva Fossette să se bucure numai ea de întreaga atenție a stăpînelor lui, venise să vadă care-i situația. Cînd găsi că cele mai sumbre temeri îi erau confirmate, începu să adulmece cu încăpăținare în sus spre Constance, refuzînd să se lase îndepărtat. În zadar îi ceru în cele din urmă Constance să plece, căci stînjenea tratamentul. În zadar îi porunci Sophia cu asprime să iasă din odaie. Nebun de gelozie, nu voia să asculte de glasul rațiunii, și își viri picioarele în coș.

— Pleacă de-aici ! exclamă Sophia mînioasă, și îl lovi cu palma peste capul bătrîn.

Spot scoase un lătrat furios și se retrase în bucătărie — dezamăgit, sătul de lume și purtînd în suflet conștiința unei teribile nedreptăți.

— Categorie, zise Sophia, cîinele ăsta se face din zi în zi mai rău.

Constance nu spuse nimic.

Cînd se făcu tot ce se putea face pentru vîrstnica fecioară din coș, cele două surori se ridicară de jos, înțepe-

nite, și începură să șușotească, cîntărind perspectivele de a găsi o nouă servitoare. Problema era dacă vor mai putea răbda încă trei săptămîni ciudăteniile nelegiuite ale celei care ocupa în prezent pivnița. Categorie, era un moment crucial. Judecînd după fața Constanței, soarta îngrămădisse pe capul lor toate nenorocirile imaginabile, fără cea mai mică considerație față de puterea lor de rezistență. În ochi i se citea îngrijorarea, dar și dorința de a se apăra. Sophia avea un aer războinic, ca și cum creatura din pivniță i-ar fi lansat o provocare personală, și era hotărîtă să ridice mînușa. Tonul ei părea să conțină și o acuzație la adresa Constanței. În general, tensiunea era ridicată.

Brusc șușotelile încetară, căci ușa se deschise și servitoarea intră să pună masa. Pășea cu nasul în sus, și avea o privire necrutătoare, radioasă și triumfătoare. Era o fetișcană drăguță și obraznică, de vreo douăzeci și trei de ani. Știa că le chinuie pe stăpînele ei, care erau bătrîne și bolnave, dar nu-i păsa. O făcea într-adins. Deviza ei era : Război stăpînilor, stoarce cît poți de la ei, căci și ei storc cît pot de la tine ! În principiu — singurul principiu pe care-l avea — nu stătea într-o slujbă mai mult de șase luni. Îi plăcea să schimbe locul. Iar stăpînilor nu le plăcea ca slujnica să schimbe locul. Era o fetișcană care se purta fără rușine cu bărbații. Nu ținea seama de nici o poruncă în legătură cu ceea ce avea voie să mănînce și ce nu. Trăia numai pe seama stăpînilor ei. Putea să fie șleampătă în ultimul grad, sau putea să fie ca scoasă din cutie, cu un sort care era imaginea purității și curăteniei, ca în seara asta. Putea să trîndăvească o zi întreagă, lăsînd să se strîngă vasele murdare de dimineața pînă seara. Pe de altă parte, cînd voia, știa să muncească cu o iuțelă nemaipomenită și chiar cu multă sîrguință. Pe scurt, era făcută parcă anume ca să înfurie o stăpînă ca Sophia și să scoată din fire o stăpînă cum era Constanța. Marele ei avantaj în această luptă era că îi plăcea cearta ; se plăcea în gîlceavă ; liniștea i se părea plicticoasă. Parcă

fusesse creată ca să le convingă pe cele două surori că vremurile se schimbaseră în rău, și că lumea nu va mai fi niciodată frumoasă și plăcută ca odinioară.

Gesturile ei, în timp ce așeza masa, erau foarte grațioase, dar obraznice. Puse cu dispreț furculițele în poziția cuvenită, făcând cam prea mult zgomot, și când se întorcea își mișca șoldurile arcuite ca și când ar fi trecut prin fața unui soldat în uniformă frumoasă.

În afară de servitoare, nimic nu se schimbase în casa aceea. Armoniul, la care domnul Povey obișnuia uneori să cînte, era tot în dosul ușii ; și pe armoniu se găsea aceeași cutie de ceai a cărei cheie obișnuia doamna Baines s-o țină în legătura ei de chei. În colțul din dreapta căminului se mai găsea dulăpiorul cu medicamente al doamnei Baines. Toate mobilele rămăseseră la fel cum fuseseră pe vremea când moartea doamnei Baines lăsase domnului și doamnei Povey toate comorile casei din Axe. Și erau la fel de bune ; mai bune ca oricînd. Doctorul Stirling spunea mereu că și-ar dori un dulăpior de colț ca acela al doamnei Baines. Un singur lucru fusese adăugat : fructiera „Peel“, pe care Matthew Peel-Swynnerton o observase în sufrageria pensiunii Frensham. Această piesă măreață, pe care Sophia o păstrase cînd vînduse pensiunea, stătea solitară pe o etajeră din salon. O lăsase, împreună cu alte cîteva nimicuri, la Paris și cînd trimisese după ea, și lada în care fusese ambalată sosise, alături ea cît și Constance își dăduseră seama că nimic nu le va despărți pînă la sfîrșitul vieții. În afară de bani, obligațiuni și haine, fructiera aceea era practic tot ce poseda Sophia. Din fericire era un obiect de calitate înaltă, care nu făcea de rușine vechea măreție a salonului.

Deși cedase cumplitei inerții a Constancei, Sophia se gîndise totuși că-și va impune voința în ce privește interiorul casei. Voise s-o convingă pe Constance să modernizeze locuința. Încercase, dar casa continua s-o sfideze. Nu se putea face nimic în casa aceea. Măcar dacă ar fi

avut un hol sau un vestibul, o transformare completă ar fi fost posibilă. Dar nu exista un alt acces la etajul de sus, decât prin salonaș. De aceea salonașul nu putea fi transformat în bucătărie, astfel încît să se renunțe la subsol și stăpînele casei să poată locui la etajul de sus. Dispoziția odăilor trebuia să rămînă exact așa cum fusese totdeauna. Același curent care trăgea pe sub uși, aceeași beznă pe scara spre bucătărie, aceleași dificultăți de a-i primi pe furnizori prin curtea din dos, aceeași scară ră-sucită spre dormitor, aceeași eternă urcare și coborîre a găleților. O sobă de gătit bună, în locul uriașei și volumi-noasei plite, era singura reprezentantă a secolului XX în accesoriile casei.

Pica adînc ascunsă a Sophiei împotriva Constanței pentru refuzul de a părăsi piața St. Luke își punea pecetea asupra relațiilor dintre cele două surori. Sophia era loială. Nu voia cu bună știință să ia cu o mină ceea ce dădea cu cealaltă; acceptînd hotărîrea Constanței, se gîndise sincer să închidă ochii asupra unei asemenea prostii. Dar nu reușea întru totul. Nu putea să nu-și spună că sora ei cea angelică fusese neînchipuit și îngrozitor de egoistă, refuzînd să plece din piața St. Luke. Se minuna cum o femeie cu firea blîndă și calmă a Constanței poate să fie de un egoism atît de imens și necruțător. Constanța nu putea să nu știe că Sophia n-avea de gînd s-o părăsească și că șederea în piața St. Luke însemna pentru ea o enervare continuă. Nu fusese în stare să aducă nici un singur argument în favoarea rămînerii în casa aceea. Și totuși, nu voia să se cîntească. Era ceva ce nu se potrivea deloc cu celelalte purtări ale Constanței. Iat-o pe Sophia, șezînd copleșită lingă masă: o femeie de aproape șaizeci de ani, cu o vastă experiență întipărită pe fața-i ofilită și totuși distinsă, de o frumusețe dură. Deși părul nu-i încărunțise de tot și nici spatele nu-l avea încovoiat, v-ați putea închipui că, în trecerea ei prin viață, învățase să nu se aștepte ca oamenii să fie consecvenți.

Dar nu ! Era mereu dezamăgită și rănită de inconsecvența Constanței ! Și priviți-o și pe Constanțe, grasă și adusă de spate, arătînd mai bătrînă decît era, cu părul aproape alb și mîinile tremurîndu-i ușor. Priviți acest chip pe care-i întipărită blîndețea, îngăduința, dorința de pace — și nu veți crede că sufletul acesta placid putea să se supună și totodată să se răzvrătească în sinea sa împotriva forței copleșitoare a personalității Sophiei. „Pentru că n-am vrut să plec din casa mea ca să-i fac pe plac, își spunea Constanțe, își închipuie că are dreptul să facă ce pofteste.“ Nu se răzvrătea prea des, dar uneori se întîmpla s-o facă. Nu se certau niciodată. N-ar fi vrut să se despartă pentru nimic în lume. Ținînd seama cît de diferite le fuseseră viețile, se potriveau de minune în judecățile lor asupra atîtor lucruri. Problema casei, îngropată odată pentru totdeauna, împiedica însă o deplină armonie între ele. Și ca un efect subtil al acestei cauze, amîndouă exagerau micile necazuri care le tulburau liniștea, în loc să le treacă cu vederea. Cînd era supărată, Sophia nu putea să uite că fără nici un motiv, stăteau tot în piața St. Luke, pînă cînd gîndul acesta o scotea din sărite. La urma urmei, era de neconceput să trăiască într-un oraș industrial murdar și urît, doar fiindcă sora ei refuzase cu încăpățînire să se mute de acolo. Și ciudat, mai era ceva care uneori le scotea din fire pe amîndouă : din cauza vechilor ameteți de după mese care-i reveniseră, Sophiei i se interzisese cu desăvîrșire să bea ceai, care îi plăcea foarte mult. Sophia era enervată de această interdicție, iar plăcerea Constanței era stricată de faptul că trebuia să-l bea singură.

În timp ce fetișcana cea frumușică și obraznică, zîmbindu-și misterios, așeza mîncarea și tacîmurile pe masă, Constanțe și Sophia încercau, cu calm nepăsător, să discute tot felul de subiecte indiferente, ca și cum în ziua aceea nu s-ar fi întîmplat nimic care să tulbure relațiile ideale dintre stăpîne și slujnică. Pretenția era ridicolă. Fetișcana

își dădu seama imediat, și în locul zîmbetului misterios aproape că pufni în ris.

— Te rog să închizi ușa după tine, Maud, zise Sophia, în timp ce fata lua tava goală.

— Da, coniță, răspunse Maud, cuviincios.

Îeși și lăsă ușa deschisă.

Era o sfidare, o ștregărie făcută de un copil poznaș.

Cele două surori se uitară una la alta, adînc tulburate, înspăimîntate, ca și cum ar fi întrezărit sfîrșitul lumii civilizate, simțind într-un fel că trăiseră prea mult și că ajunseseră într-o epocă de decadență și de nerușinare sfruntată. Fața Constanței trăda disperarea — de parcă ar fi fost amenințată să fie azvîrlită în șanț, fără un prieten și fără un ban — în timp ce pe chipul Sophiei se citea curajul neînfricat pe care ți-l inspira dezastrul.

Sophia se ridică și se duse la ușă.

— Maud, strigă ea.

Nici un răspuns.

— Maud, mă auzi ?

Încordarea era cumplită.

Tot nici un răspuns.

Sophia aruncă o privire spre Constance.

— Sau o să închidă ușa, sau o să plece imediat, chiar de-ar trebui să aduc un polițist !

Și Sophia dispăru în jos pe scara ce ducea spre bucătărie. Constance tremura de emoție. Toate grozăviile vieții se prăbușeau pe capul ei. Nu-și putea închipui ceva mai înfiorător decît situația în care ajunseseră datorită felului cum se schimbase clasa servitorilor.

În bucătărie, Sophia, conștientă că în acest moment se hotăra viitorul pe cel puțin trei săptămîni, își adună puterile.

— Maud, zise ea, n-ai auzit că te-am strigat ?

Maud ridică privirea dintr-o carte — fără îndoială o carte imorală.

— Nu, coniță.

„Mincinoaso !“ gîndi Sophia. Și zise :

— Te-am rugat să închizi ușa de la salonaș, și ți-ai ră-mîne îndatorată dacă ai face-o.

Maud și-ar fi dat leafa pe o săptămînă numai ca să aibă tăria morală să nu-i dea ascultare Sophiei. Nimic n-o putea sili să-i dea ascultare. Ar fi putut să nesocotească porunca firavei stăpîne. Dar ceva în privirea Sophiei o sili să-i dea ascultare. Se ridică în picioare ; se foi ; mormăi ceva ; îl deranjă fără rost pe bătrînul Spot ; dar îi dădu ascultare. Sophia riscase totul, și cîștigase.

— Și ar trebui să aprinzi lampa în bucătărie, zise Sophia cu mărinimie, în timp ce Maud o urma pe scări. Ochii tăi pot fi foarte buni acum, cînd ești tînără, dar în felul ăsta îi strici. Sora mea și cu mine ți-am spus mereu că nu ținem să facem economie la gaz.

Plină de demnitate, se întoarse la Constance, și se așeză în fața cinei reci. Cînd Maud închise ușa, amîndouă surorile răsufară ușurate. Știau că nu scăpaseră de ne-cazuri, dar pentru un scurt răgaz aveau liniște.

Și totuși, nu putură minca nimic. Nici una din ele n-ar fi putut să înghită măcar o bucatică. Fusesse o zi prea încărcată de emoții, prea chinuitoare. Erau la capătul puterilor. Nu-și ascundeau una alteia că erau la capătul puterilor. Boala Fossettei, numai ea, și încă ar fi fost de-ajuns ca să le distrugă liniștea. Dar boala Fossettei nu era nimic pe lîngă necuviințele atît de ingenioase ale slujnicei. Maud își dădea seama că pe moment fusese înfrîntă și plănuia cine știe ce nouă obrăznicie, deși, în realitate, Maud era cea care învinsese. Sărmanele bătrîne erau într-un asemenea hal încît nici nu puteau minca !

— Doar n-am s-o las să creadă că poate să-mi strice pofta de mîncare ! exclamă deodată Sophia, fără să se dea bătută.

Sophia era, într-adevăr, o femeie neînduplecată.

Tăie vreo două felii din friptura rece de pasăre ; și mai tăie și o roșie în felii ; răscoli untul ; fărîniță o felie de

piine pe fața de masă, trase bucățile de friptură pe albul farfuriilor și murdări cuțite și furculițe. Puse apoi bucățile de friptură, piinea și roșia într-o bucată de hîrtie și se duse cu pachetul sus, întorcîndu-se peste o clipă cu mîna goală.

După un răstimp sună clopoțelul și aprinse lampa.

— Am terminat, Maud. Poți să strîngi.

Constance tînjea după o ceașcă de ceai. Simțea că era singurul lucru care o mai putea ține în viață. O dorea cu toată ființa ei. Dar nu voia să-i ceară lui Maud. Iar Sophiei nu putea să-i mărturisească dorința ei, de teamă ca nu cumva, îmbătată de felul cum o pusese la punct cu ușa, sora ei să se expună la noi riscuri. Așa că, se stăpîni. Cu stomacurile goale, încercară patetic să se ajute una pe alta dînd pasiente. Așa că atunci cînd Maud trecu veselă prin salonaș în drum spre culcare, văzu două doamne demne și aparent calme, cufundate, după cite s-ar fi spus, într-un distractiv joc de cărți, și care păreau să nu aibă nici o grijă pe lumea asta. Spuseseră : „Noapte bună, Maud“ amîndouă bine dispuse, politicoase și reci. Era o scenă eroică. Imediat după aceea, Sophia o duse pe Fossette sus în odaia ei.

II

A doua zi după-amiază, stînd în salon, cele două surori văzură mașina doctorului Stirling trecînd în goană prin piață. Partenerul doctorului, „tînărul“ Harrop, murise cu cîțiva ani în urmă, la vîrsta de peste șaptezeci de ani, și clientela era mult mai mare decît fusese vreodată, chiar și pe vremea bătrînului Harrop. În loc de doi sau trei cai, Stirling avea o mașină, care constituia un spectacol permanent în întregul district.

— Nădăjduiesc că o să treacă și pe la noi, zise doamna Povey, suspinînd.

Sophia zîmbi în sinea ei, puțin sarcastic. Știa că sora ei voia să-l vadă pe doctorul Stirling mai ales ca să poată

povești cuiva ce mare nenorocire li se întâmplase în dimineața aceea. Constance era absorbită în întregime de această întâmplare, așa cum numai într-un oraș de provincie e cu putință. Sophia își spusese la începutul șederii ei în Bursley, și mult timp după aceea, că nu se va putea obișnui niciodată cu provincialismul exasperant al orașelului, care se manifesta mai cu seamă în preocuparea atât de infantilă a locuitorilor pentru propriile lor fleacuri. Nici o trăsătură a vieții din Bursley n-o exaspera mai tare. Nici una n-o făcea să tinjească, în scurte clipe de rătăcire, după libertatea pe care ți-o dă deșertul marilor orașe. Dar se obișnuise cu ea. De fapt, aproape că încetase s-o mai observe. Cîteodată doar, cînd avea nervii mai răscoliți ca de obicei, această trăsătură o mai izbea.

Se duse în dormitorul Constancei, ca să vadă dacă mașina doctorului se oprise pe King Street. Da, se oprise.

— Vine la noi, strigă ea către Constance.

— Te rog, coboară tu, Sophia, o rugă Constance. Nu pot să am încredere în obraznica aceea...

Așa încît Sophia coborî la parter să supravegheze cum va deschide ușa obraznica aceea.

Doctorul era radios, ca de obicei.

— M-am gândit să văd cum o mai duceți cu ameteștile, zise el în timp ce urca treptele.

— Mă bucur că ai venit, îi spuse Sophia pe un ton confidențial; din prima zi cînd se cunoscuseră, își vorbiseră totdeauna confidențial. Venirea dumatile îi va face bine astăzi surorii mele.

Tocmai cînd Maud se pregătea să închidă ușa, sosi un băiat de la poștă cu o telegramă adresată doamnei Scales. Sophia o citi și apoi o mototoli în mînă.

— Ce-o mai supără pe doamna Povey astăzi? întrebă doctorul, după ce servitoarea se retrase.

— Cred că vrea doar să te vadă puțin! zise Sophia. Vrei să urci pînă sus? Știi cum să ajungi în salon. Vin și eu îndată.

Cînd doctorul ieși, ea se așează pe canapea, privind fix afară pe fereastră. Apoi murmură ca pentru sine : „Ori-cum, n-are nici un rost !“, și urcă în urma doctorului. Constance își și începuse litania.

— Da, spunea ea. Și cînd am coborît azi dimineată să văd cum pregătește micul dejun, mi s-a părut mie că Spot e cam liniștit... Și, după o mică pauză : Era mort în sertar. Zicea că habar n-avea, dar sînt încredințată că știa. Nimic n-o să mă convingă că n-a otrăvit ciinele cu șoricioaica pe care o aveam de anul trecut. S-a simțit jignită fiindcă Sophia a cam certat-o aseară din cauza Fossettei, și s-a răzbunat pe bietul Spot. Asta-i felul ei. Să nu-mi spui că nu-i așa... sînt absolut sigură. Voiam s-o dau afară imediat, dar Sophia zice să nu ne pripim. Nu putem *dovedi* nimic, cum spune ea. Ei, ce zici de asta, doctore ?

Și, deodată, ochii i se umplură de lacrimi.

— Îl aveți de multă vreme pe Spot, nu-i așa ? Întrebă doctorul, plin de înțelegere.

Ea încuviință din cap.

— Cînd m-am măritat, primul lucru pe care l-a făcut bărbatu-meu a fost să cumpere un fox-terrier, și de atunci am avut mereu cîte unul.

Nu era adevărat, dar Constance părea ferm convinsă că-i așa.

— Cred că vă vine foarte greu, vorbi doctorul. Țin minte cînd mi-a murit *airedale*-ul, i-am spus soției mele că nu mai vreau alt cîine — decît dacă găsește unul care să nu moară niciodată. Vă amintiți de *airedale*-ul meu ?

— Oh, desigur !

— Ei bine, soția mea a zis că va trebui să-mi iau altul, mai curînd sau mai tîrziu, și cu cît va fi mai curînd, cu atît va fi mai bine. S-a dus direct la Oldcastle și mi-a cumpărat un pui de prepelicar ; am avut atîta bătaie de cap ca să-l dresăm, încît nu-ne-a mai rămas timp să ne mai gîndim la Piper.

Constance socoti că era un procedeu cam dur, și i-o spusese în față. Apoi se apucă să povestească din nou cum a murit Spot, ca să încheie cu îngroparea lui, chiar în după-amiaza asta; farmacistul angajat de domnul Critchlow fusese cel care îl îngropase în curte, și fusese nevoit să scoată și apoi să pună la loc câteva pietre de pavaj.

— Firește, zise doctorul Stirling, zece ani înseamnă o bucată bună de timp. Era un ciine bătrîn. Ei, dar o mai aveți încă pe celebra Fossette.

Și se întoarse spre Sophia.

— Oh, da, zise Constance parcă gîndindu-se în altă parte. Și adăugă: E bolnavă. Adevărul e că dacă Fossette n-ar fi fost bolnavă, Spot ar mai fi trăit poate și acum.

Tonul ei trăda nemulțumire. Nu putea să uite că Sophia îl alungase fără milă pe Spot la bucătărie, trimițîndu-l astfel în mod practic la moarte. Îi venea greu să accepte că Fossette, care fusese într-o stare disperată, mai trăia încă, în timp ce Spot, atît de sănătos și de cuminte, să aibă o moarte nemeritată și atît de jalnică! De altminteri, nu-i plăcuse niciodată Fossette. Din cauza lui Spot, fusese întotdeauna geloasă pe Fossette.

— Ar mai fi trăit poate și acum! repetă ea cu un accent ciudat.

Observînd că Sophia păstrează o tăcere stranie, doctorul Stirling bănuiește o ușoară încordare în relațiile dintre cele două surori, și schimbă vorba. Una din marile lui călități era că nu obișnuia să schimbe vorba decît dacă avea un motiv profesional s-o schimbe.

— M-am întîlnit adineaori în oraș cu Richard Povey, începuse el. Mi-a spus să vă transmit că va trece pe-aici peste vreo oră să vă ia la o plimbare. Era într-o mașină nouă, și și-a dat toată osteneala să mi-o vîndă, dar n-a reușit.

— E foarte drăguț din partea lui Dick, zise Constance. Dar în după-amiaza asta, zău că nu sîntem...

— În cazul ăsta, trebuie s-o considerați ca o prescripție medicală, replică doctorul. I-am spus lui Dick că voi avea grijă să mergeți. E o vreme splendidă afară, de iunie. Nici un fir de praf după ploaia care a căzut. O să vă facă foarte bine plimbarea. Adevărul e că va trebui să-mi exercit toată autoritatea. Văd că, treptat, am cam pierdut orice control asupra dumneavoastră. Faceți numai ce vă place.

— Oh, doctore, mă iei cam repede ! murmură Constance, nu prea încântată de tonul lui.

După scena aceea dintre Sophia și ea la Buxton, Constance, așa cum spunea chiar doctorul, „nu-l prea înghițea“. Într-un fel, Sophia îl trădase atunci. Constance și doctorul discutaseră problema deschis, iar doctorul o acuza în glumă că era „aspră“ cu el. Totuși, micul nor dintre ei persista, și rezultatul era că adesea Constance simțea o ușoară dorință să-l contrazică.

— Are o surpriză pentru dumneavoastră, Dick al nostru ! adăugă doctorul.

După moartea tatălui său și după ce-și mai revenise puțin, Dick Povey se stabilise în Hanbridge ca agent al unei firme de biciclete. Rămăsese schiop și mergea sprijinindu-se într-un baston gros. Îi mersese bine cu bicicletele și se apucase apoi de mașini, și acum îi mergea bine cu mașinile. Oamenii rămaseră la început surprinși văzându-l că încearcă să-și facă o situație în cele Cinci Orașe. Există un obscur sentiment general că, întrucît mama lui fusese o bețivă și tatăl un ucigaș, Dick Povey n-avea dreptul să existe. În orice caz, după ce-și reveni din șocul de a vedea în *Vestitorul* anunțul comercial al lui Dick Povey, districtul chibzui mai bine și hotărî că nimic nu-l oprea pe Dick Povey să vîndă biciclete, la fel ca orice om cu părinți obișnuiți. Oamenii bănuiau acum că e pe cale de a face avere. Se spunea că e un șofer minunat, în același timp îndrăzneț și prevăzător. Într-o zi, cu cîțiva ani mai înainte, le întîlnise pe cele două surori pe lângă Sneyd, unde făceau o plimbare de după-amiază. Constance i-l prezentase Sophiei,

și el stăruise să le conducă cu mașina acasă. Rămăseseră foarte impresionate de grija și de atenția pe care le-o arăta, iar prejudecata lor firească împotriva unui lucru atât de nou ca mașina dispăru într-o clipă. După aceea le mai luase de câteva ori la plimbare. Nutrea o mare admirație pentru Constance, izvorită din recunoștința față de Samuel Povey ; cît despre Sophia, îi spunea întotdeauna că ar împodobi orice mașină.

— N-ați auzit de ultima lui ispravă. Îmi închipui ? zise doctorul zîmbind.

— Ce-a mai făcut ? întrebă Sophia cu gîndul aiurea.

— Vrea să se ocupe de baloane. Se pare că s-a și urcat odată într-unul.

Constance lăsa să se audă un sunet disprețuitor.

— În orice caz, nu asta e surpriza lui. adăugă doctorul zîmbind din nou spre podea.

Ședea pe scăunelul armoniului, spunîndu-și, sub masca sa de splendidă bună dispoziție : „E tot mai greu să le înveselesc pe aceste două femei. Să încerc cu Federația.“

Federația era numele dat planului de contopire a celor Cinci Orașe într-unul singur, care ar deveni astfel al doisprezecelea oraș ca mărime din țară. Planul stîrnise furie în Bursley, care socotea că astfel se va stinge definitiv străvechea sa glorie, singurul care ar profita fiind Hanbridge-ul. Acesta din urmă reușise pînă acum, cu ajutorul tramvaielor electrice ce treceau zbîrnîind de colo pînă colo, la fiecare cinci minute, să răpească Bursley-ului două treimi din comerțul cu amănuntul — mărturie stătea decăderea neîncetată a pieței St. Luke ! — și Bursley-ul nu avea de gînd să înghită insulta și să devină un simplu cartier al Hanbridge-ului. Bursley-ul va muri luptînd. Atît Constance cît și Sophia erau adversare înverșunate ale federației. Ar fi fost în stare să-i tortureze chiar pe federaționiști. Sophia, în special, deși atît de mult timp absentă din orașul ei natal, adaptase cauza lui cu energia-i caracteristică. Și cînd doctorul Stirling dorea să

aplice, ca tratament curativ, sistemul de a le scoate din sărite pe cele două surori, n-avea decît să întindă moameala Federației și cădeau imediat în cursă. Dar în după-amiaza asta cu Sophia dădu greș iar cu Constance izbuti doar în parte. Cînd le anunță că va avea loc chiar în seara aceea o întrunire publică, și că datoria de contribuabilă a Constancei îi dicta să se ducă și să voteze, în cazul cînd convingerile ei erau într-adevăr sincere, ea murmură, pur și simplu, ca răspuns la tachinarea lui, că nu crede că se va duce. Să fi uitat oare doctorul că Spot murise ? În cele din urmă deveni serios, le examină pe amîndouă potrivit suferințelor fiecăreia, dădu din cap și privi în gol chibzuind asupra fiecăreia în parte. Apoi, după ce le întrebă unde aveau de gînd să se ducă în timpul verii, plecă.

— Nu-l conduci pînă jos ? șopti Constance către Sophia, care dăduse mîna cu el în ușa salonului.

Sophia era cea care trebuia să facă toate drumurile, din cauza sciaticii Constancei. Adevărul e că sora ei devenise teribil de greoaie, lăsînd totul pe seama Sophiei.

Sophia clătină din cap. O vreme șovăi ; apoi se apropie de Constance, întinzînd mîna și lăsînd să se vadă telegrama mototolită.

— Uită-te ! zise ea.

Fața ei o sperie pe Constance, care se aștepta mereu la alte griji și necazuri. Constance netezi cu greu hîrtia și citi :

„Domnul Gerald Scales grav bolnav aici. Boldero. Deangate 49, Manchester.”

În tot timpul vizitei atît de plicticoase și de fără rost a doctorului Stirling — (ce-l găsisese să vină tocmai atunci ? Nici una dintre ele nu era bolnavă) — Sophia păstrase telegrama în mînă și vestea în inimă. Își ținuse capul sus,

oferind lumii o frunte calmă. Nimeni nu-și dădea seama ce lovitură- primise — căci fusese într-adevăr o lovitură. Constance era uluită ; stăpînirea de sine a soră-si depășea puterea ei de înțelegere. Avea impresia că necazurile nu se vor sfîrși niciodată, ci mai degrabă se vor aduna, mereu mai multe, pînă cînd moartea va pune capăt tuturor. Mai întîi, necazul cel mare cu servitoarea ; apoi durerea de a-l pierde și a-l îngropa pe Spot — și acum, iată că apărea iarăși Gerald Scales ! Cu cită violență le erau abătute de astă dată gîndurile în altă direcție ! Răutatea slujnicilor era un fleac ; moartea unui cîine la care ții, un fleac. Dar reapariția lui Gerald Scales !... Era o întîmplare plină de consecințe la care nici măcar nu puteau să se gîndească, atît de cumplită părea simpla lor perspectivă. Constance rămase mută, și văzu că și Sophia rămăsese mută.

Firește, evenimentul trebuia să se producă într-o zi. Oamenii nu dispar pentru totdeauna. Vine o vreme cînd orice taină e dezvăluită. Așa își spunea Sophia — acum !

Refuzase întotdeauna să se gîndească ce urmări ar putea avea apariția lui Gerald. Lăsase gîndul acesta la o parte, convingîndu-se astfel pe sine că terminase cu el definitiv și pentru totdeauna. Îl uitase. Trecuseră ani și ani de cînd Gerald încetase să-i mai tulbure gîndurile — mulți ani. „*Trebuie* să fi murit, își spusese. Nu se poate să trăiască și să nu fi venit niciodată la mine. Dacă ar fi fost în viață și ar fi auzit că am făcut avere, cu siguranță că s-ar fi întors. Nu, trebuie să fi murit !“

Și nu murise ! Telegrama atît de laconică o copleși. Viața i se desfășura calmă, regulată, monotonă. Și acum, era aruncată dintr-o dată în vîltoare datorită celor citorva cuvinte ale unei telegrame — brusc, fără ca nimeni și nimic s-o fi prevenit. Sophia avea dreptul să-și spună : „Am avut partea mea de necazuri, și încă cu vîrf și îndesat !“ Și iată că sfîrșitul vieții ei promitea să fie la fel de groaznic ca și începutul. Chiar și simpla existență a lui Gerald Scales era o amenințare pentru ea. Cel mai puternic o

impresionase însă știrea, lăsînd deoparte urmările pe care ar fi putut să le aibă. Puteai să-ți închipui soarta ca o brută lașă, care-i dăduse acestei femei bătrîne o lovitură puternică drept în față, neizbutind totuși s-o doboare. Se clătinasă, dar rămăsese în picioare. Era o rușine — o cruzime bătătoare la ochi, care te face să-ți fiarbă singele în vine — ca această ființă curajoasă, fără apărare, să fie pînă-ntr-atît lovită de un destin neînduplecat.

— Oh, Sophia ! gemu Constance. Ce necaz a mai căzut pe capul tău ?

Sophia strînse din buze cu un aer dezgustat, ascunzîndu-și astfel suferința.

Nu-l mai văzuse de treizeci și șase de ani. Trebuia să aibă acum peste șaptezeci de ani, și revenea ca o piază rea, ca un om de nimic ! Ce-o fi făcut oare în toți acești treizeci și șase de ani ? Era, fără îndoială, un om bătrîn și sfîrșit. Nu putea să arate decît jalnic ! Și zăcea în Manchester, la nici două ceasuri de drum !

Oricare ar fi fost simțămintele din inima Sophiei, duioșia nu se afla printre ele. În timp ce-și revenea de pe urma loviturii, simți în primul rînd că-i era frică. Se temea de ce putea să-i aducă viitorul.

— Ce-ai să faci ? o întrebă Constance, plîngînd.

Sophia bătu cu piciorul în podea, privind afară pe ferastră.

— Te duci să-l vezi ? urmă Constance.

— Firește, zise Sophia. Trebuie !

Îi era nesuferit pînă și gîndul de a se duce să-l vadă. Se înfiora toată. Nu simțea nici o obligație morală care i-ar fi dictat să se ducă. De ce să se ducă ? Gerald nu însemna nimic pentru ea, și nu avea nici un drept asupra ei, de nici un fel. Era sincer convinsă de acest lucru. Și totuși, știa că va trebui să se ducă la el. Știa că nu se poate să nu se ducă.

— Acum ? întrebă Constance.

Sophia încuviință.

— Cu ce tren ?... Oh, sărăcuța de tine !

Chiar și ideea unei călătorii pînă la Manchester o descumpănea pe Constance, căci i se părea ceva nespus de complicat și de greu.

— Vrei să vin cu tine ?

— Oh, nu ! Trebuie să mă duc singură.

Constance se simți ușurată. N-ar fi putut s-o lase pe servitoare singură în casă, și gîndul de a închide casa pe nepregătite i se părea de-a dreptul fantastic.

Printr-un fel de înțelegere tacită, coborîră amîndouă în salonaș.

— Unde găsim un mers al trenurilor ? Unde găsim un mers al trenurilor ? murmura Constance coborînd scările. Își șterse ochii cu hotărîre și puse o întrebare către nimeni anume : Mă întreb ce l-o fi găsit să vină la domnul Boldero din Deansgate ?

Cînd intrară în salonaș, văzură că o uriașă mașină trăsesese în fața intrării ; zgomotul motorului se stinse, iar Dick Povey coborî schiopătînd de la volan și urcă pe trotuar. După o clipă bătea zgomotos la ușă în felul său obișnuit. Nu puteau să nu-i deschidă. Sophia se duse și deschise. Dick Povey era un bărbat de peste patruzeci de ani, dar arăta mult mai tînăr. Deși schiopăta și avea tendință la îngrășat, părea un bărbat activ, iar fața sa, cu o mustață scurtă și subțire, păstra un aer copilăros. Tot timpul aveai impresia că stă și coace cine știe ce șotie.

— Bună, mătușicilor, le salută pe cele două surori, căci o zărise și pe Constance în spatele Sophiei ; era felul său de a li se adresa. Nu v-a anunțat doctorul Stirling că voi veni ? De ce nu v-ați îmbrăcat ?

Sophia observă că în mașină mai era o tînără.

— Da, zise el, urmărindu-i privirea, poți să te uiți. Hai coboară, domnișoară. Coboară, Lily. Trebuie să treci prin asta.

Tinăra, puțin zăpăcită și îmbujorată, se supuse.

— Vă prezint pe domnișoara Lily Holl, urmă el. Nu știu dacă vă amintiți de ea. Nu cred. Nu vine prea des prin piața St. Luke. Dar ea vă cunoaște, bineînțeles, din vedere. E nepoata fostului vecin al dumneavoastră, bătrînul consilier comunal Holl ! Sîntem logodiți, cu voia dumneavoastră.

Constance și Sophia nu avură inima să-și descarce necazurile în fața unei asemenea vesti. Logodnicii trebuiră să intre, și fură felicitați cu prilejul intrării lor în marea împărăție a iubirii reciproce. Chiar și în situația grea în care se aflau cele două surori, nu putură să nu observe ce față drăguță, liniștită și distinsă era Lily Holl. Singurul ei cusur părea să fie că era prea tăcută. Dick Povey nu era omul care să-și piardă vremea cu formalisme, și începu îndată să le zorească cu plecarea.

— Îmi pare rău că nu putem să mergem, zise Sophia. Trebuie să plec imediat la Manchester. Avem un mare necaz.

— Da, un mare necaz, repetă slab Constance.

Fața lui Dick se posomorî. În semn de compătimire. Cei doi logodnici păreau să-și dea seama că, în egoismul fericirii lor, se purtaseră ca niște orbi. Își dădeau seama că ani lungi, nesfîrșiți, trecuseră de cînd aceste doamne în vîrstă simțiseră bucuria pe care o simțeau ei acum.

— Necaz ? Îmi pare rău să aud asta ! zise Dick.

— Ai putea să-mi spui la ce oră pleacă trenul spre Manchester ? întrebă Sophia.

— Nu, zise Dick repede. Dar pot să te duc acolo mai repede decît orice tren, dacă e urgent. Unde vrei să ajungi ?

— La Deansgate, zise Sophia, șovăind.

— Știi ceva ? zise Dick. Acum e trei și jumătate. Las' pe mine : îți garantez că vei fi la Deansgate înainte de cinci și jumătate. Am eu grijă.

— Dar...

— Nici un „dar“. Sînt absolut liber în după-amiaza și în seara asta.

La început propunerea li se păru absurdă, mai ales Constancei. Dar era într-adevăr prea ademenitoare ca să fie refuzată. În timp ce Sophia se pregătea de drum, Dick, Lily Holl și Constance discutau cu glas șoptit, solemn. Cei doi se așteptau să afle despre ce fel de necaz era vorba ; totuși Constance nu-i lămuri. Cum ar fi putut ea să le spună : „Bărbatul Sophiei, pe care nu l-a mai văzut de treizeci și șase de ani, e grav bolnav și i s-a telegrafiat să se ducă să-l vadă ?“ Nu, nu putea s-o facă. Nu-i trecu prin gînd nici măcar să le ofere o ceașcă de ceai.

III

Dick Povey se ținu de cuvînt. La cinci și un sfert opri pe strada Deansgate la nr. 49, în Manchester.

— Ai ajuns, zise el, nu fără mîndrie. O să ne întoarcem peste vreo două ceasuri, ca să-ți primim dispozițiile, oricare ar fi ele.

Sophia se simțea bine alături de Dick, dîndu-și seama că avea în el un sprijin de nădejde. Fără multe vorbe, intră direct în magazin. Părea un magazin de bijuterii, unde se făceau de asemenea tot felul de tranzacții. Doar semnul convențional de deasupra unei intrări laterale arăta că, în fond, era vorba de un magazin de amanet. Domnul Till Boldero făcea afaceri bune în cele Cinci Orașe și în alte centre de lingă Manchester, vînzînd argintărie de ocazie, sau socotită de ocazie, celor care doreau să dăruiască ceva altora sau lor înșile. Trimitea prin poștă la comandă orice articol care i se solicita. Uneori venea și prin cele Cinci Orașe și odată, cu mulți ani în urmă, o cunoscuse pe Constance. Stătuseră de vorbă. Era fiul unui văr de-al răposatului Boldero, bogătașul, asociatul firmei

„Birkinshaws“ și unchiul lui Gerald. De la Constance aflate el despre întoarcerea Sophiei în Bursley. Constance nu pierdea prilejul să-i amintească adesea Sophiei ce om extraordinar era domnul Till Boldero.

Magazinul era îngust și înalt. Semăna cu o menajerie unde erau prinse în capcană obiecte de argint. În casete de sticlă, stăteau închise, pînă sus, în tavanul întunecat, vase și instrumente de argint de tot felul. Tejgheaua era făcută astfel încît partea de deasupra să fie un fel de temniță de sticlă conținînd zeci de ceasuri de aur, împreună cu tabachere de prizat, emailuri și alte antichități. Partea din față a tejghelei era și ea din sticlă, etalînd vase și piese mai mari de porțelan. Pe pereți erau agățate cîteva tablouri în rame grele aurite. Era și o cutie plină cu umbrele, cu minere meșteșugit lucrate și ciucuri bogați. Mai erau și vreo două statuete. Tejgheaua se sfîrșea spre ușă, capătul ei fiind alcătuit dintr-un paravan cu geam, pe care se vedea scris : „Birou particular“. În partea cealaltă, unde stăteau vînzătorii, perspectiva era închisă de o uriașă casă de bani. Un tînăr înalt căuta ceva înăuntru. Două femei ședeau pe scaunele rezervate clienților, rezemate de tejgheaua de cristal. Tînărul veni spre ele cu o tavă.

— Cît costă pocalul acela ? întrebă una dintre cliente ridicîndu-și umbrela într-un mod primejdios printre atîtea lucruri fragile și arătînd spre un obiect dintre multe altele, aflat într-o casetă de sus de tot.

— Acela, doamnă ?

— Da.

— Treizeci și cinci de lire.

Tînărul așază tava pe tejghea. Era încărcată cu ceasuri de aur, care veneau să se adauge la scînteierea și scîlipirea nemiavăzută a magazinului. Alese un cesuleț din grămadă.

— Iată, acesta vi-l recomand, zise el. E opera lui Cuthbert Butler din Blackburn. Vi-l pot garanta pentru cinci ani.

Vorbea de parcă ar fi fost reprezentantul acreditat al Băncii Angliei, cu un calm și o siguranță absolută.

Ca prin farmec, Sophia se simți pe dată liniștită. Înțelese că se afla printre oameni cumsecade. Tânărul își ridică spre ea capul, cu un gest întrebător, respectuos.

— Aș putea să-l văd pe domnul Boldero ? întrebă ea. Sînt doamna Scales.

Fața tânărului se schimbă dintr-o dată, exprimînd o înțelegere plină de simpatie.

— Da, doamnă. Îl chem imediat, zise el și dispăru în dosul casei de bani.

Cele două cliente discutau despre ceas. Apoi o ușă se deschise în spatele paravanului cu geam și apărură un bărbat voinic, între două vîrste. Era îmbrăcat într-o haină de postav albastru, cu gulerul răsfrînt și cu o cravată mică, neagră. Vesta lăsa să se vadă un lanț de ceas simplu, dar de aur masiv, iar butonii de la manșetă erau și ei de aur. Purta ochelari cu ramă de aur. Avea părul, barba și mustața cărunte, dar pe dosul mîinilor se vedea păr castaniu deschis. Înfațișarea lui, ciudat de blindă și de demnă, inspira încredere. Era, de fapt, unul dintre cei mai respectați negustori din Manchester.

Se uită drept înainte, privind pe deasupra ochelarilor, pe care apoi și-i scoase și îi ținu în mînă. Sophia se apropiase de el.

— Doamna Scales ? întrebă el cu un glas liniștit, plin de bunăvoință. Cum Sophia încuviință din cap, el urmă : Vă rog, poftiți pe aici.

Îi luă mina, stringînd-o compătimitor și o conduse în încăperea retrasă.

— Nu vă așteptam atît de curînd, zise el. M-am uitat ce trenuri aveți și am văzut că nu puteți ajunge aici înainte de șase.

Sophia îi explică cum de venise mai devreme.

O conduse mai departe, prin biroul particular, într-un fel de salonaș și o rugă să ia loc. Apoi se așează și el. Sophia aștepta, de parcă ar fi fost un petiționar.

— Mă tem că am vești proaste pentru dumneavoastră, doamnă Scales, zise el pe tonul acela blînd, binevoitor.

— A murit ? întrebă Sophia.

Domnul Till Boldero încuviință.

— Da. Pot să vă spun chiar că a murit înainte de a vă fi telegrafiat. Totul s-a petrecut foarte, foarte pe neașteptate. Făcu o pauză și repetă. Foarte, foarte pe neașteptate !

— Da, zise Sophia, cu glas stins.

Simțea o profundă tristețe, care nu era durere, deși semăna cu durerea. Și mai avea sentimentul că era răspunzătoare față de domnul Till Boldero, pentru orice neplăceri care i s-ar fi putut întîmpla din pricina lui Gerald.

— Da, întări domnul Till Boldero, încet și cu blîndețe. A sosit aseară, tocmai cînd închideam. Ploua rău de tot, aici. Nu știu cum era vremea la dumneavoastră. El era ud learcă, într-un hal fără de hal. Firește, nu l-am recunoscut. Nu-l mai văzusem niciodată, din cîte-mi amintesc. M-a întrebât dacă eram fiul domnului Till Boldero care avusese acest magazin în 1866. I-am spus că da. „Ei bine, zice el, înseamnă că ești singura rudă pe care o mai am. Numele meu este Gerald Scales. Mama mea a fost verișoară cu tatăl dumitale. Poți să faci ceva pentru mine ?” Mi-am dat seama că era bolnav. L-am poftit înăuntru. Cînd am văzut că nu poate nici să mănînce și nici să bea, m-am gîndit că ar fi mai bine să chem doctorul. Doctorul l-a culcat imediat în pat. A murit astăzi după-amiază, pe la unu. Mi-a părut foarte rău că soția mea nu era acasă, ca să aibă grijă mai bine de toate. Dar e plecată la Southport, căci nu se simte prea bine.

— Din ce cauză a murit ? întrebă Sophia, direct.

Domnul Boldero făcu un gest care vădea neștiință.

— Epuizare, îmi închipui, răspunse el.

— E aici ? întrebă Sophia, ridicînd ochii spre eventualele dormitoare de sus.

— Da, zise domnul Boldero. Cred că doriți să-l vedeți ?

— Da, zise Sophia.

— Nu l-ați văzut de multă vreme, după cîte mi-a spus sora dumneavoastră ? murmură domnul Boldero, compătimitor.

— Nu l-am mai văzut de prin '70, zise Sophia.

— Vai de mine ! Vai de mine ! exclamă domnul Boldero. Mă tem că a fost foarte greu pentru dumneavoastră, doamnă Scales. Din '70 ! Și oftă. Încercați s-o luați cît mai ușor. Nu mă pricep să vorbesc prea bine, dar vă asigur de toată simpatia mea. Sincer ! Îmi pare rău că nu e soția mea aici, ca să vă primească.

Ochii Sophiei se umplură de lacrimi.

— Nu, nu ! zise el. Încercați să vă stăpîniți !

— Din cauza dumneavoastră plîng, zise Sophia cu recunoștință în glas. Ați fost foarte bun că l-ați primit. Probabil că a fost extrem de penibil pentru dumneavoastră.

— Oh, protestă el, nu trebuie să vorbiți așa. Nu puteam lăsa un Boldero în stradă, și încă un om bătrîn !... Oh, cînd te gîndești că dacă i-ar fi făcut pe voie unchiului său, ar fi putut să fie unul din cei mai bogați oameni din Lancashire. Dar prin străinătăți nu sînt institute de binefacere ! adăugă el.

Rămaseră amîndoi tăcuți cîteva clipe.

— Vreți să veniți acum ? Sau mai așteptați puțin ? întrebă domnul Boldero cu blîndețe. Cum doriți. Îmi pare rău că soția mea nu-i aici, credeți-mă !

— Vin acum, zise Sophia cu hotărîre, deși era descumpanită.

Domnul Boldero o conduse pe o scară scurtă, întunecoasă, care dădea într-un coridor ; la capătul coridorului era o ușă întredeschisă. O împinse.

— Vă las câteva clipe, zise el pe același ton foarte reținut. Mă găsiți jos, dacă aveți nevoie de mine.

Și se îndepărtă cu pas tăcut, măsurat.

Sophia intră în odaia, destul de întunecoasă datorită oblonului lăsat. Era recunoscătoare domnului Boldero pentru că o lăsase singură. Tremura. Dar când văzu, în semiîntunericul livid, fața unui bătrîn apărînd de sub un cearceaf alb pe o somieră goală, se dădu cu un pas înapoi, încetînd să mai tremure — încremenită mai curînd, aproape nevenindu-i să creadă. Nu era emoția convențională la care se așteptase. Era un șoc cu totul neprevăzut, cel mai violent pe care-l suferise vreodată. În gîndul ei Gerald nu îmbătrînise nici o clipă. Știa că era bătrîn, își spusese că trebuie să fie foarte bătrîn, trecut bine de șaptezeci de ani. Dar nu și-l imaginase astfel. Chipul de pe pat era dureros, jalnic de bătrîn. Un chip zbîrcit, cu pielea lucioasă strînsă toată în riduri ! Pielea de sub falcă era ca pielea unei păsări jumulite. Umerii obrazilor îi erau ieșiți, și sub ei se vedeau două scobituri adînci, ca niște păhărele pentru ouă. O barbă albă, scurtă și nepieptănată îi acoperea partea de jos a feței. Părul îl avea rar și complet alb ; câteva fire de păr alb îi apăreau din urechi. Gura închisă ascundea neîndoielnic gingii lipsite de dinți, căci buzele îi erau supte. Pleoapele păreau lipite peste ochi, întinzîndu-se pe ei ca o mînușă. Toată pielea feței era galbenă ; și părea nespus de fragilă. Trupul, care se deslușea sub cearceaf, era foarte mic, slab, firav, jalnic ca și chipul. Pe față se așternuse o expresie generală de oboseală fără margini, de tragică și acută vlăguire ; încît Sophia se simți mulțumită că o asemenea oboseală și sfîrșeală își găsiseră în fine alinarea, își găsiseră în cele din urmă odihna ; și nu înceta să-și spună în sinea ei cu groază : „Oh ! cît de istovît trebuie să fi fost !“

Se simți copleșită de un simțămînt primitiv, fără nimic moral sau religios în el. Nu-i părea rău că Gerald își

irosise viața, și nici nu se gîdea că ceea ce făcuse era o rușine pentru el și pentru ea. Felul lui de viață nu avea importanță. Ceea ce o îndurera era că fusese cîndva tînăr și că îmbătrînise și acum era mort. Asta era tot. Iată unde ajunsese tinerețea și vigoarea. Întotdeauna tinerețea și vigoarea ajung aici. Totul ajunge aici. Se purtase urît cu ea ; o părăsise ; fusese un ticălos și un pierde-vară ; dar cît de neînsemnate păreau asemenea învinuiri ! Toată pica pe care i-o purta, imensă și amară se năruî și se făcu fărîme. Îl văzu tînăr, falnic și puternic, așa cum era, de pildă, cînd o sărutase pe pat, în hotelul acela din Londra — îi uitase numele — în 1866 ; și acum era bătrîn, distrus, groaznic și mort. Această taină a vieții o nedumerea și o doboră. Cu coada ochiului, zări reflectîndu-se în oglinda garderobului de lîngă pat o femeie înaltă, deznădăjduită, care fusese cîndva tînără și acum era bătrînă ; care se bucurase cîndva de o energie debordantă și dominase cu trufie toate împrejurările, și acum era bătrînă. Ei doi se iubiseră, și viețile lor se mistuiseră și se ciocniseră în scîntietoarea mîndrie disprețuitoare a tinereții. Dar timpul îi uzase. „Încă puțin, gîndi ea, și am să zac și eu pe un pat ca acesta ! Și de ce am trăit ? Ce rost are totul ?“ Enigma însăși a vieții o ucidea ; i se părea că se afundă într-un ocean de nespūsă suferință.

Amintirea îi rătăcea deznădăjduită printre anii trecuți. Îl văzu pe Chirac cu surîsul lui melancolic. Îl văzu tîrît peste acoperișul Gării de Nord, atîrnat de coada unui balon. Îl văzu pe bătrînul Niepce și-i simți brațele libidinoase în jurul ei. Era acum la fel de bătrînă cum fusese Niepce atunci. Ar mai putea oare trezi poște și acum ? Ah ! ironia unei asemenea întrebări ! Să fii tînără și seducătoare, să poți aprinde privirile unui bărbat — i se părea singurul lucru pe care merita să-l dorești. Cîndva fusese astfel !... Probabil că Niepce murise de mult. Niepce, desfrînatul încăpățînat și plin de speranțe, nu mai era acum decît un pumn de oase într-un sicriu !

În clipele acelea cunoscuseră adevărata suferință. Toate suferințele prin care trecuse până atunci păreau neînsemnate față de ce simțea acum.

Se întoarse spre fereastra acoperită cu perdele și ridică încet oblonul, privind afară. Uriașe mașini roșii și galbene treceau cu zgomot pe Deansgate; camioane horducăiau și huruiau; oamenii din Manchester se grăbeau pe trotuare, neștiutori că toate strădaniile lor erau zadarnice. Ieri trecuse și el pe Deansgate, însetat de viață, respingând ideea morții! Cum trebuie să fi arătat, bietul de el! Inima i se topi de milă pentru el. Lăsa să cadă oblonul.

„Ce viață groaznică am avut! gîndi ea. Aș vrea să fiu moartă. Am trecut prin prea multe. E cumplit — și nu-mai pot să îndur. Nu vreau să mor, dar aș vrea să fiu moartă.“

Se auzi o bătaie discretă în ușă.

— Intră, zise ea cu glas calm, resemnat, aproape voios.

Bătaia în ușă îi redase cu iuțea unui miracol demnitatea nebiruită a mîndriei omenești. Domnul Till Boldero intră.

— V-aș ruga să poftiți jos și să beți o ceașcă de ceai, zise el, și Sophia se gîndi ce minune de tact și bunăvoință era acest om. Soția mea, din nefericire, nu-i aici, și în casă e puțină dezordine; dar am comandat ceai din afară.

Sophia îl urmă în salonașul de la parter, unde el îi turnă o ceașcă de ceai.

— Oh, uitasem, zise ea. Mi s-a interzis ceaiul. Nu am voie să beau.

Se uită la ceașcă, teribil de tentată. Tînjea după un ceai. O încălcare ocazională a prescripțiilor nu putea să-i dăuneze. Dar nu! Se va stăpîni.

— Atunci, ce-aș putea să vă ofer?

— Doar puțin lapte cu apă, zise ea cu sfială.

Domnul Boldero goli ceașca într-un castronaș și începu s-o umple din nou.

— V-a spus ceva? întrebă ea, după o tăcere destul de lungă.

— Nimic, zise domnul Boldero, cu glasul său reținut, atît de liniștitor. Nimic decît că venea de la Liverpool. Socotind după ghete, aș spune că a făcut o bună bucată de drum pe jos.

— La vîrsta lui! murmură Sophia, înduioșată.

— Da, suspină domnul Boldero. Cred că era foarte strîmătorat... Și abia mai putea să vorbească. Uitați-vă, acestea sînt hainele lui. Am avut grijă să fie puse deo-partea.

Sophia văzu o grămăjoară de haine pe un scaun. Examină costumul, care era încă umed, și se simți îndurerată văzînd cît era de zdrențuit. Gulerul cămășii era aproape negru, cu butoni de os. Cît despre ghete, văzuse asemenea ghete doar în picioarele vagabonzilor. Începu să plîngă. Va să zică, așa arătau hainele celui care fusese cîndva un dandy, cheltuind cincizeci de lire pe săptămînă.

— Și nici un bagaj, nimic? murmură ea.

— Nu, zise domnul Boldero. În buzunare nu era decît asta.

Se îndreptă spre polița căminului și luă un portofel ieftin și jerpelit, pe care Sophia îl deschise. În el era o carte de vizită — „Señorita Clemenzia Borja“ — și o hîrtie cu antetul hotelului „Sfîntului Duh“, din Concepcion del Uruguay, pe dosul căreia se vedeau mîzgălite o mulțime de cifre.

— S-ar putea spune, zise domnul Boldero, că venea din America de Sud.

— Nimic altceva?

— Nimic.

În graba cu care părăsise această lume, sufletul lui Gerald nu fusese nevoit să lase prea multe în urma lui.

O servitoare anunță că prietenii doamnei Scales o așteptau afară în mașină. Sophia aruncă o privire către domnul Till Boldero, și o neliniște sporită se întipări pe fața ei.

— Doar nu-și inchipuie că o să mă întorc cu ei în seara asta ! spuse ea. Sînt atîtea de făcut !

Domnul Till Boldero se arătă și mai plin de bunăvoință.

— Nu puteți face nimic pentru *el* acum, zise. Spuneți-mi numai ce-ați dori în privința înmormîntării. Am să aranjez eu totul. Duceți-vă în seara asta la sora dumneavoastră. Altfel, o să fie îngrijorată. Și întorceți-vă miine, sau poimiine... Nu ! Nu-i nici un deranj, vă asigur !

Sophia cedă.

Și astfel, pe la opt, după ce Sophia mîncă puțin la stăruințele domnului Boldero, și după ce magazinul fu închis, mașina porni din nou spre Bursley. Lily Holl stătea lingă iubitul ei, și Sophia singură, în spate. Sophia nu le spusese pentru ce venise la Manchester. Nu se simțea în stare să scoată nici un cuvînt. Văzură amîndoi că era din cale afară de tulburată. La adăpostul zgometului pe care-l făcea motorul, Lily îi spuse lui Dick că doamna Scales părea bolnavă ; Dick, făcîndu-i un semn din buze, îi răspunse că va căuta să fie în King Street cel mai tîrziu la nouă și jumătate. Din cînd în cînd Lily arunca pe furiș cîte o privire spre Sophia — o privire cercetătoare, plină de teamă — sau îi surîdea în tăcere ; și Sophia îi răspundea vag la surîs.

În jumătate de oră scăpaseră din împrejurimile orașului și se aflau pe drumurile de țară din Cheshire, netede, plate, șerpuite. Era anotimpul în care parcă nu se înserează — doar zi și amurg ; ultimele scipiri argintii ale înserării se încăpățîneau să dăinuie ceasuri întregi. Și în cîmp deschis, sub bolta melancolică a serii, o tristețe imensă păru să pună din nou stăpînire pe Sophia. Abia

atunci își dădu seama cît de profund o chinuia încercarea prin care trecea.

La sud de Congleton unul din cauciucuri se muie, imediat după ce Dick aprinse felinarele. Opri mașina și se dădu iarăși jos. Erau la două mile de Astbury, satul cel mai apropiat. Tocmai își luase, cu resemnarea experienței, trusa cu scule, cînd Lily exclamă :

— A adormit. sau ce-o fi ?

Sophia nu adormise, dăr părea să-și fi pierdut cunoștința.

Era o situație grea și penibilă pentru cei doi logodnici. Glasurile lor răsunară o clipă pline de îngrijorare, consternate, dar își recăpătară repede siguranța. Sophia dădea semne de viață, dar nu părea să fie conștientă. Lily simțea cum bate inima sărmanei bătrîne.

— Ei bine, nu-i nimic de făcut ! zise Dick. scurt, după ce, cu toate eforturile lor, Sophia încă nu-și reveni.

— Ce — ce vrei să faci ?

— Să ajung acasă cît pot mai repede p. trei cauciucuri. O s-o așezăm în partea asta, și tu o s-o susții. În felul ăsta n-o să cadă toată greutatea pe roată.

Și puse la loc trusa de scule în lădiță. Lily îi admiră hotărîrea.

Și astfel, lipsiți de vraja peisajelor nocturne, a căror frumusețe e mereu alta, își sfîrșiră călătoria. Constance deschise ușa, chiar înainte ca mașina să se oprească în întunericul din King Street. Tinerii își ziseră că suportă șocul destul de bine, deși trupul inert, agitat de spasme al Sophiei, cu pălăria strîmbată pe o parte, pe care-l cărară în casă era o imagine în stare să zdruncine și o ființă mai zdravănă decît Constance.

După ce izbutiră s-o ducă sus, Dick zise scurt :

— Eu o șterg. Tu rămii aici, firește.

— Unde te duci ? întrebă Lily.

— După doctor ! rosti Dick. șonticăind repede în jos pe scări.

Cumplita violență cu care se petrecură toate o izbi pe Constance, dar nu o coplesi. Cu mai puțin de douăsprezece ore înainte — ba chiar abia cu șase ore — ea și cu Sophia duceau o existență placidă și monotonă, netulburată de nimic decît de boala sau moartea unui cîine, ori de îndărătnicia unei servitoare. Și deodată, după apariția amenințătoare a lui Gerald Scales, trupul Sophiei zăcea, misterios și înfricoșător, pe divan ; și ea, împreună cu Lily Holl, o fată pe care nici n-o cunoscuse pînă în ziua aceea, se uitau la Sophia la fel de speriate. În aceste momente hotărîtoare, Constance se dovedi la înălțime. Acum cînd nu se mai putea bizui pe energia și pe hotărîrea fermă a Sophiei, se trezi în ea spiritul familiei Baines. Înțelese că toate necazurile cotidiene erau fleacuri. Nu știa ce să facă, cum nu știa nici tînăra de lîngă ea. Au deschiat-o la rochie, au încercat zadarnic să-i toarne întăritoare în gura paralizată ; asta a fost tot. Sophia nu era inconștientă, după cît se putea vedea în ochii ei ; dar nu putea să vorbească, nici să facă vreun semn ; trupul îi era deseori scuturat de spasme. Și astfel, cele două femei așteptau, și servitoarea aștepta și ea, puțin mai retrasă. Văzînd-o pe Sophia, Maud suferise o transformare uimitoare. Era cu totul alta. Constance nici nu mai recunoștea, în dorința ei înfocată și respectuoasă de a fi de folos, pe fetișcana obraznică și necuviincioasă de mai înainte. Se schimbase, așa cum în evul mediu o femeie desfrînată s-ar fi schimbat, văzînd o apariție miraculoasă. Era o întîmplare care putea să însemne o adevărată răscruce în viața lui Maud !

Doctorul Stirling sosi în mai puțin de zece minute. Dick Povey avusese prezența de spirit să-l caute la întrunirea federaționistă de la primărie. Sosirea gălăgioasă a doctorului și a lui Dick, care condusesese mașina cu viteza

maximă, produse o a doua senzație. Doctorul întrebă repede ce se întâmplase. Nimeni nu putea să-i spună ceva precis. Constance îi împărtășise lui LiLy Holl motivul vizitei la Manchester, dar mai mult nu știa nici ea. Nimeni în Bursley, în afară de Sophia, nu știa ce se petrecuse la Manchester. Dar Constance bănuia că Gerald Scales murise — altfel Sophia nu s-ar fi întors atât de repede. Doctorul sugera însă că, dimpotrivă, Gerald Scales putea fi în afară de orice primejdie. Și cu toții și-l imaginărau atunci pe acest Gerald Scales, această năpastă, acest jalnic și nenorocit soț care pricinuisese o răsturnare atât de violentă.

Între timp doctorul se pusese pe treabă. Îl trimise pe Dick Povey să vadă dacă farmacia lui Critchlow nu era închisă, și să facă rost de un medicament. Apoi, după un răstimp, o ridică pe Sophia, ca un balot, pe umăr, și o cără pînă sus la etajul al doilea. Predase de curînd un curs cîtorva entuziaști de la Asociația ambulanțelor St. John din Bursley. Dar isprava lui avea ceva supraomenesc. În mintea Constancei avea să rămînă întipărită, mai mult decît orice altceva, imaginea doctorului celui voinic, călcîind delicat și cu grijă pe scările răsucite, care scîrțiau ; cu cîtă atenție căutase să nu-i facă vreun rău Sophiei printr-o atingere bruscă ; cum se potienise la cele două trepte din mijlocul coridorului ; capul atîrînd moale și părul despletit al Sophiei ; și apoi cum o așezase cu grijă pe pat și cum rămăsese gîfîind, și-și scosese batista uriașă — toate astea sub luminile și umbrele crude ale becurilor de gaz ! Doctorul era nedumerit. Constance îi povesti, din ce aflase și ea de la Sophia, despre primul atac de apoplexie de la Paris. După părăirea lui, diagnosticul medicului francez era greșit. Constance ridică din umeri ; nu era surprinsă. Pentru ea, un medic francez avea întotdeauna ceva de șarlatan. Spuse că nu știa decît ce-i spusese Sophia. După o vreme,

doctorul Stirling se hotărî să încerce cu șocuri electrice, și Dick Povey îl duse cu mașina pînă la cabinetul său ca să ia aparatul. Femeile fură lăsate din nou singure. Constance se simțea foarte adînc impresionată de atitudinea simțitoare, plină de înțelegere, a lui Lily Holl. „Nu știu ce m-aș fi făcut fără domnișoara Lily !“ avea ea să spună nu o dată după aceea. Chiar și Maud era mai presus de orice laudă. I se părea că se făcuse miezul nopții cînd reveni doctorul Stirling, dar nu era decît unsprezece, și oamenii tocmai se întorceau de la teatrul ori de la varietelul din Hanbridge. Dar aparatul electric nu dădu nici un rezultat. Era groaznic să vezi cum Sophia rămînea inertă sub acțiunea șocurilor. Așteptau cu toții, ținîndu-și răsufarea, să vadă efectele. Degeaba însă. Atît injecțiile cît și șocurile electrice nu avură nici un efect : gura și gîtlejul Sophiei rămîneau paralizate. Totul eșuase. „Nu mai putem face nimic decît să așteptăm !“ zise doctorul, calm. Așteptau cu toții în odaie. Sophia părea să fie în comă. Pe măsură ce timpul trecea, fața ei frumoasă devenea tot mai strîmbă. Din cînd în cînd, doctorul spunea ceva, cu glas scăzut. Afirmă că atacul fusese provocat, pînă la urmă, de răceală, din cauza curențului din mașină. Dick Povey șopti că trebuie să se repeadă pînă la Hanbridge, ca să-i anunțe pe părinții lui Lily de ce întîrzie, și că se va întoarce imediat. Se arăta extrem de devotat. Pe palier, în fața dormitorului, doctorul îi murmură că nu mai sînt speranțe. Dick dădu din cap. Erau buni prieteni.

Din cînd în cînd doctorul, care nu se dădea bătut prea ușor, încerca o nouă metodă de tratament. Apărură alte simptome. La douăsprezece și jumătate, după ce o examinase lung și atent pe pacientă, și după ce îi cercetă gura și inima, se ridică încet și se uită la Constance.

— S-a sfîrșit ? întrebă Constance.

El dădu din cap încetișor.

— Vino jos, te rog, îi spuse stăruitor, după tăcerea care urmă.

Constance se arăta uimitor de curajoasă. Iar doctorul se purta solemn și foarte blind ; Constance nu-l mai văzuse niciodată, într-o asemenea situație eroică. O conduse cu înfinită blindețe afară din odaie. Nu mai avea de ce să stea ; Sophia se prăpădise. Constance vru să rămână lângă trupul Sophiei : dar, după cum era obiceiul, cei loviți trebuiau să fie îndepărtați, și doctorul respecta acest obicei. Constance simți că avea dreptate și că trebuie să-l asculte. Lily Holl o urmă. Servitoarea, înțelegînd ce se întimplase, datorită intuiției naturilor primitive, izbucni în hohote de plîns ; bocind, mărturisea că Sophia fusese cea mai minunată stăpînă pe care o putuse avea vreodată. Enervat, doctorul îi porunci să nu se mai smiorcăie, ci să se ducă mai bine în bucătărie și să închidă ușa după ea, dacă nu putea să se stăpînească. Toată încordarea lui se răsfoia se descărcă asupra lui Maud ca un trăsnet. Constance continuă să se poarte minunat. Amîndoi, și doctorul și Lily Holl, se uitau la ea cu admirație. Atunci se întoarse și Dick Povey și hotărîră că Lily va petrece noaptea cu Constance. În cele din urmă, doctorul și Dick plecară împreună, doctorul făgăduind să ia toate măsurile cuvenite. Maud fu trimisă la culcare.

În zorii zilei, Constance se dădu jos din pat. Era cinci, dar se luminase de două ceasuri. Se mișcă fără zgomot și se uită peste tăblia de la piciorul patului spre canapea. Lily dormea liniștită, respirînd ușor ca un copil. Deși se socotea o persoană în toată firea, care văzuse multe în viață, Lily nu era pentru Constance, care-i privea chipul și-și amintea de atitudinea ei minunată, decît un copil. Nu era o fată despre care s-ar putea spune că e drăguță, dar trăsăturile ei, expresia candidă a feței, produceau o

impresie apropiată de frumusețe. Întreaga-i ființă se dăruise odihnei — trecuse nevătămată prin noaptea aceea, și acum se refăcea într-un somn liniștit, care-i aducea uitarea. În clipa aceasta apărea toată nevinovăția ei tinerască. Părea că toată purtarea ei chibzuită și plină de duioșie din cursul serii nu fusese decât o succesiune de gesturi imitate. Părea cu neputință ca o ființă atît de tinăreă și de fragedă să fi trecut într-adevăr prin stările sufletești pe care le exprimaseră gesturile ei. Și Constanței îi păru rău pentru ea, gîndindu-se la marea ei simplitate feciorelnică.

Furișindu-se afară din odaie, urcă pînă la etajul al doilea îmbrăcată numai în capot, și intră în odaia Sophiei. Trebuia să se mai uite o dată la ea. Cu ce iuteală de necrezut se produsese nenorocirea ! Cine ar fi putut să prevadă ? Constance era mai mult năucită decît nenorocită. Abia acum începea să-și dea seama ce pierdere suferise. Nu se gîdea la ea. Privind la trupul Sophiei, era copleșită nu de milă pentru ea însăși, ci de milă pentru cumplitul dezastru care fusese viața surorii ei. Pentru prima dată, își dădu seama acum de imensitatea acestui dezastru. Farmecul Sophiei și frumusețea ei — la ce-i folosiseră ? Prin minte îi trecură imagini din viața Sophiei, strîmbe și grotești, așa cum le plăsmuise ea din relațiile rare și laconice ale soră-si. Ce viață ! O scurtă pasiune, și apoi aproape treizeci de ani conducînd o pensiu-ne ! Sophia nu avusese niciodată un copil ; nu cunoscuse măcar bucuria și durerea maternității. Nu avusese nici măcar un adevărat cămin pînă cînd, în toată splendoarea ei sterilă, venise la Bursley. Și sfîrșise — astfel ! Acesta era sfîrșitul jalnic, umilitor al minunatelor daruri trupești și sufletești ale Sophiei. Viața ei nici nu se poate numi viață. Și de ce ? Ce ciudat că soarta persistă în a confirma preceptele aspre ale moralei puritane, ale moralei în care fusese crescută Constance de severii ei pă-

rinți. Sophia păcătuisese, și de aceea era inevitabil să sufere. Aventura pe care o avusese cu Gerald Scales, păcatul pe care-l săvîrșise din mîndrie și capriciu, nu se putea termina altfel decît se terminase. Nu putea să ducă la nimic bun. Era cu neputință să nu ții seama de aceste adevăruri, gîndi Constance. Trebuie s-o iertăm dacă gîndea că tot progresul și inteligența modernă nu însemnau nimic, și că lumea va fi silită să se întoarcă din drum și să pornească iarăși pe calea pe care o părăsise.

Chiar cu cîteva zile înainte de moarte, lumea spunea că doamna Scales arăta tînără ca de obicei și că era tot atît de vioaie și energică ca de obicei. Și într-adevăr, privind-o pe Sophia de la oarecare distanță — cu ovalul ei frumos, cu ținuta dreaptă a trupului zvelt, și cu privirea ei provocatoare! — nimeni n-ar fi bănuit că împlinise șazece de ani. Dar iată că acum, cu fața strîmbată, cu pleoapele acoperindu-i ochii și cu pielea fleșcăită — nu părea de șazece, ci de șaptezeci! Un trup uzat, sfîrșit și aruncat la o parte! Da, inima Constancei singera plină de milă pentru această ființă care fusese atît de năvalnică. Pe lîngă milă apărea însă și o severă recunoaștere a justiției divine. Și Constancei îi veniră pe buze aceleași cuvinte care îi veniseră lui Samuel Povey într-o împrejurare diferită: Dumnezeu nu poate fi luat în derîdere! Ideile părinților și ale bunicilor ei supraviețuiseră intacte în Constance. E adevărat că tatăl Constancei s-ar fi cutremurat pe lumea cealaltă dacă ar fi văzut-o pe Constance distrîndu-se seara cu cărțile de joc. Dar în ciuda cărților și a unui fiu care nu se ducea niciodată la capelă, Constance, sub diferitele influențe ale destinului, rămăsese în fond ceea ce fusese și tatăl ei. În ea nu se vedea forța evoluției. Există mii de oameni ca ea.

Lily, care se trezise și-și reluase înfățișarea neverosimilă de persoană matură, plină de înțelegere, pași tăcută

în odaie, în căutarea bieteii bătrîne. Venise antreprenorul de pompe funebre.

Cu prima poştă sosi o scrisoare adresată Sophiei de domnul Till Boldero. Din conţinutul ei reieşea limpede că Gerald Scales murise. Părea deci că Constance nu mai avea nimic de făcut. Ceea ce trebuia făcut vor face alţii. Voinţe mai puternice decît a ei o culcară cu sila în pat. I se telegrafiasc lui Cyril. Sosi domnul Critchlow, urmat de doamna Critchlow — o încercare grea, dar utilă în anumite privinţe. Domnul Critchlow nu fu lăsat s-o vadă pe Constance, dar ea îi auzi glasul ascuţit şi strident pe coridor. Era silită să stea culcată, liniştită, şi tăcerea aceasta bruscă îi păru stranie după violenţa febrilă a nopţii. Abia cu douăzeci şi patru de ore în urmă se frămînta din pricină că-i murise ciinele ! Cu un trup care avea nevoie de somn, ea moţai, şi gândurile despre tainele vieţii se topiră în incoerenţa viselor.

Vestea se răspîndi în piaţa St. Luke înainte de ora nouă. Cîţiva oameni văzuseră cînd sosise maşina şi Sophia fusese dusă în casă. Tot felul de zvonuri, care de care mai fanteziste, începură să circule în legătură cu moartea lui Gerald Scales. Unii spuneau că se sinucisese în mod dramatic. Dar oraşul, deşi aţîţat, nu trăia dramatic evenimentul cum ar fi făcut cu douăzeci de ani, sau chiar numai cu zece ani în urmă. Vremurile se schimbaseră în Bursley. Oraşul avea gusturi mai rafinate ca în trecut.

Constance se temea ca nu cumva Cyril, în ciuda împrejurărilor grave, să nu apară, ca de obicei, prea tîrziu. Se învălase de mult să nu se bizuie pe el. Dar Cyril sosi în aceeaşi seară. Se purtă în toate privinţele desăvîrşit. Se arătă sincer îndurerat de moartea mătusei sale, dar fără să exagereze, şi nu lăsă nimic de dorit în grija faţă de mama lui. Mai mult, la un moment dat luă chiar asupra sa toate problemele pe care le punea înmormîntarea, atît a Sophiei cît şi a soţului ei. Constance fu surprinsă văzînd cît de firesc rezolva treburile practice, şi cu ce

siguranță dădea ordine. Pină atunci nu-l mai văzuse niciodată în postura de organizator. Recunoscuse și el că nu mai organizase vreodată ceva, dar că i se părea foarte ușor. Iar biata Constance se temuse de tof felul de complicații ! Cînd trebuiră să ia o hotărîre în privința înmormîntării Sophiei, Cyril se declară categoric pentru o înmormîntare fără nici o pompă ; cu alte cuvinte, o ceremonie funebră la care să nu mai fie nimeni de față, în afară de el. Părea să aibă o âversiune pătimașă față de orice fel de paradă. Constance fu de aceeași părere. Dar spuse că ar fi imposibil să nu-l invite pe domnul Critchlow, administratorul averii Sophiei, și că dacă era invitat domnul Critchlow, mai trebuia să invite și pe alți cîțiva. Cyril întrebă : „De ce trebuia ?“ Constance zise : „Pentru că așa se cuvine. Pentru că domnul Critchlow ar fi jignit.“ Cyril întrebă : „Ce importanță are dacă va fi jignit ?“ și sugeră că domnului Critchlow îi va trece supărarea. Constance se arătă mai gravă. Discuția amenința să se înfierbînte. Brusc, Cyril cedă. „Foarte bine, doamnă Nagiț, foarte bine ! Va fi întocmai cum vrei“, zise el pe un ton blînd, împăciuitoare. Nu-i mai spusese „doamnă Nagiț“ de ani de zile. Ea-și zise că nu era momentul potrivit pentru asemenea glume, dar băiatul se purta alît de amabil, încît nu se mai plînse. Și astfel, veniră șase persoane la înmormîntarea Sophiei, inclusiv domnul Critchlow. Nu se serviră gustări. Se despărțiră la biserică. Cînd totul se termină, Cyril se așeză și începu să cînte încetîșor la armoniu, remarcînd că nu se dezacordase deloc. Era extraordinar de liniștitor.

Cyril avea acum treizeci și trei de ani. Era la fel de destoinic ca întotdeauna, și preocuparea sa pentru artă la fel de intensă. Dar nu dobîndise nici faimă, nici succes. Nu cîștiga nimic, trăind confortabil din banii pe care îi primea de la maică-sa. Vorbea rareori despre planurile lui, și niciodată despre speranțele lui. De fapt, se resemnase să fie un diletant, obișnuindu-se cu încetul să disprețu-

iască izbinzile pe care nu avea forța să le cîștige. Își închipuia că sîrguința și o existență ordonată erau o justificare suficientă pentru viața oricărui om. Constance renunțase să se mai aștepte ca fiul ei să uluiască lumea. Era un tînăr grav, cu maniere corecte, curtenitor și rece, cu un aer protector față de cei din jur; ca și cum i-ar fi lăsat neîncetat pe cei mai isteți din jurul său să-și dea seama că el nu mai are nimic de învățat— eh, dacă adevărul ar fi cunoscut! Umorul său căpătase o formă diferită. Zîmbea adesea ca pentru sine. Era infailibil.

A doua zi după înmormîntarea Sophiei, se apucă să deseneze un monument simplu pentru mormîntul mătusei sale. Spuse că nu putea să sufere piatra de mormînt obișnuită, care i se părea întotdeauna că va putea fi răsturnată de vînt, contrazicînd astfel ideea de soliditate. Constance nu-l înțelegea deloc; socotea că inscripția de pe piatra funerară, desenată de el, era afectată și pretențioasă. Dar o acceptă fără comentarii, măgulită în sinea ei că binevoise să deseneze monumentul.

Sophia își lăsase toți banii lui Cyril și-l făcuse unicul executor al testamentului ei. Aranjamentul fusese discutat de mult cu Constance. Cele două surori se gîndiseră că era cel mai bun plan. Cyril îl ignoră cu totul pe domnul Critchlow și se duse la un tînăr avocat din Hanbridge, un prieten de-al lui și al lui Matthew Peel-Swynnerton. Domnul Critchlow, bătrîn și neobișnuit cu astfel de ingerințe, se văzu nevoit să dea socoteală tînărului despre felul cum administrase averea, și se înfurie. Se dovedi că averea se ridica la peste treizeci și cinci de mii de lire. În general, Sophia fusese prevăzătoare, ba chiar zgîrcită. Îi spusese adesea Constancei că ar trebui să cheltuiască cu mai multă ușurință banii, și chiar avusese cîteva scurte accese de extravagante. Dar obiceiul cumpărării riguroase, început în 1870 și practicat fără întrerupere pînă cînd venise în Anglia, în 1897, fusese mai tare decît teoriile.

Risipa banilor o întrista. Și-apoi, nu putea la vîrstă ei să născocească gusturi costisitoare. Cyril nu păru prea impresionat cînd se văzu moștenitorul a treizeci și cinci de mii de lire. Părea să nu-i pese. Vorbea despre această sumă la fel cum ar fi făcut un milionar. Spre cîntea lui, trebuie să recunoaștem că nu-i păsa deloc de bogăție, decît în măsura în care bogăția îi putea desfăta ochiul și urechea învățate cu plăcerile artistice. Dar, de dragul mamei sale, și de dragul celor din Bursley, ar fi putut să se arate mai mulțumit. Mama sa se simțea oarecum jignită. Purtarea lui o făcea să se gîndească mereu cît de zadarnică fusese viața Sophiei și cum își irosise ea însușirile. Îmbătrînise și se înăsprise la suflet de-a lungul atîtor ani lipsiți de bucurii, pentru a strînge acești bani, pe care Cyril îi va cheltui nepăsător și nerecunoscător, fără să se gîndească o clipă măcar ce efort uriaș și ce sacrificii nesfîrșite ceruse strîngerea lor. Îi va cheltui cu tot atîta nepăsare ca și cum i-ar fi cules de pe stradă. Pe măsură ce zilele treceau și Constance devenea conștientă de durerea ei, își dădea seama din ce în ce mai mult de întreaga tragedie a vieții Sophiei. Încăpățînata Sophia o înșelase pe mama ei, și pentru această înșelăciune plătise cu treizeci de ani de tristețe și cu o totală goliciune a propriului ei destin.

După ce se învîrti vreo două săptămîni prin Bursley în haine de doliu elegante, Cyril zise într-o seară, fără alt avertisment: „Poimîine trebuie să plec, mamă“. Și îi vorbi despre o călătorie în Ungaria, pe care o plănuise de mult cu Matthew Peel-Swynnerton, și care nu putea fi amînată, întrucît era vorba de „afaceri“. Pînă atunci nu suflase însă un cuvînt despre asta. Era la fel de misterios ca de obicei. Cît despre proiectele ei pentru vară, îi sugeră să se ducă împreună cu familia Holl și cu Dick Povey. Îi plăceau Lily Holl și Dick Povey. Despre Dick Povey spuse: „E unul din tipii cei mai remarcabili din cele

Cinci orașe“. Și avea aerul să stabilească astfel reputația lui Dick. Constance, știind că nu poate să-i schimbe hotărîrea, acceptă sentința care o condamna la singurătate. Se simțea foarte bine cu sănătatea.

Cînd rămase singură, își spuse : „Nu sînt nici două săptămîni de cînd Sophia era aici, la masa asta !“ Și avea să-și amintească mereu, tresărind ușor, că sărmana, mîndra, puternica Sophia era moartă.

CAPITOLUL V

SFÎRȘITUL CONSTANCEI

I

Cînd, într-o după-amiază de iunie, car cu douăsprezece luni mai tîrziu, Lily Holl intră în salonul doamnei Povey care dădea spre piața St. Luke, găsi o doamnă bătrînă, mai bătrînă chiar decît anii ei — puțin peste șai-zeci — liniștită și optimistă, luptîndu-se cu dușmanii ei cei mai mari : sciatica și reumatismul. Sciatica era un dușman vechi, despre care iertătoarea Constance pomenea întotdeauna cu afecțiune numindu-l „sciatica mea“, reumatismul era însă un nou-venit, fără privilegii, despre care vorbea cu teamă dar și cu dispreț, numindu-l „reumatismul ăsta“. Constance se îngrășase foarte mult în ultima vreme. Stătea așezată într-un fotoliu scund, între masa ovală și fereastră, îmbrăcată într-o rochie de mătase neagră. Cînd Lily intră, Constance își înalță capul cu un zîmbet prietenos și Lily o sărută, mulțumită. Lily știa că era un musafir binevenit. Cele două femei se apropiaseră mult una de alta, atît cît le îngăduia diferența de vîrstă ; dintre ele, Constance era cea mai sinceră. Lily umbla îmbrăcată, ca și Constance, în doliu. Cu cîteva luni în urmă, bătrînul ei bunic, „Holl, băcanul“, murise. Cel mai mic dintre cei doi fii ai săi, tatăl lui Lily, lăsase atunci

o vreme prăvălia din Hanbridge, ținută de cei doi frați, ca să aibă grijă de prăvălia tatălui lor din piața St. Luke. Moartea bătrînului Holl aminase căsătoria lui Lily. De patru sau cinci ori pe săptămînă, Lily lua ceaiul la Constance, sau în orice caz îi făcea o vizită. Venea și o ascultia pe Constance.

Toată lumea zicea că doamna Povey trecuse admirabil prin teribila încercare care fusese moartea Sophiei. Într-adevăr, se putea vedea că era mai înțeleaptă, mai blîndă decît în ultimii ani. Adevărul era că, deși moartea Sophiei îi pricinuisese o durere sinceră și mereu vie, fusese și o ușurare pentru ea. Cînd Constance avea peste cincizeci de ani, energica și despotica Sophia năvălise peste liniștea ei letargică și îi tulburase vechile obiceiuri. Firește, Constance o înfruntase pe Sophia în problema cea mai importantă, și cîștigase ; dar într-o sută de chestiuni mai mici pierduse, sau nu o înfruntase. Sophia fusese „prea mult“ pentru ea, și doar cheltuind enorm de multă tărie nervoasă, izbutise Constance să-și impună o părțică din punctul ei de vedere, împotriva dominației învoluntare a soră-si. Moartea doamnei Scales pusese capăt întregii încordări, și Constance devenise din nou stăpînă în casa ei. Firește, n-ar fi recunoscut niciodată aceste lucruri, nici chiar față de sine însăși ; și nimeni n-ar fi îndrăznit vreodată să i le sugereze. Căci cu toată blîndețea ei temperamentală, avea și o latură formidabilă.

Cînd intră Lily, tocmai punea o fotografie într-un album cu coperti plușate.

— Alte fotografii ? o întrebă Lily.

Avea aproape exact același suris blajin ca și Constance. Părea să fie personificarea bunătății — una din saltelele de puf cu care anumiți bărbați capricioși au cîteodată norocul să se căsătorească. Era o fată capabilă, cu o notă de prostie onestă și simplă. Tot caracterul i se arăta în tonul cu care spusese : „Alte fotografii ?“ Dovedea o înțelegere neprefăcută față de cultul Constancei pentru fo-

tografii, o ușoară pasiune personală pentru ele, un sentiment vag al ridicolului la care poate să ducă un asemenea cult, precum și dorința sinceră de a ascunde orice urmă a acestui sentiment. Avea glasul subțirel, care se potrivea cu tenul palid al feței ei delicate.

Ochii Constanței licăriră ironic în dosul ochelarilor cînd ridică în tăcere fotografia ca s-o vadă și Lily.

Așezîndu-se, fata privi fotografia, și colțurile gurii fragede se lăsară în jos ; dădu din cap de cîteva ori, abia perceptibil.

— Înălțimea-sa mi-a dat-o adineauri, șopti Constanța.

— Serios ! zise Lily, cu un accent neobișnuit.

„Înălțimea-sa“ era ultima și cea mai bună dintre slujnicele Constanței, o ființă cu adevărat minunată : o femeie de vreo treizeci de ani, care știa ce sînt necazurile și care îi fusese neîndoielnic trimisă Constanței de bătrîna providență grijulie. Se înțelegeau de minune. Se numea Mary. După zece ani de frămîntări, Constanța își găsisse în sfîrșit liniștea în problema slujnicelor.

— Da, zise Constanța. Mi-a pomenit de mai multe ori că vrea să se fotografieze, și săptămîna trecută am lăsat-o să se ducă. Parcă ți-am spus, nu ? Caut s-o menajez întotdeauna, în toate privințele, așa că am lăsat-o să-și facă cheful. Și azi au venit fotografiile. N-aș vrea pentru nimic în lume s-o jignesc. Poți fi sigură că o să arunce o privire în album data viitoare cînd o să facă curățenie prin cameră.

Constanța și Lily schimbă o privire, ca și cum ar fi admis în sinea lor că era o dovadă de bunăvoință îngăduitoare să pui fotografia unei servitoare între copertile albumului cu fotografii de familie și de prieteni. Cînea mai pomenit vreodată așa ceva !

De obicei, o fotografie te conduce la alta, și un album fotografic la altul.

— Dă-mi te rog, draga mea, albumul acela de pe raftul al doilea al etajerei, zise Constanța.

Lily se ridică cu însuflețire, de parcă vederea albumului de pe al doilea raft al etajerei ar fi fost ambiția vieții ei.

Sedeau una lângă alta la masă, Lily întorcînd paginile. Constance, cu toată corpolența ei greoaie, făcea neîncetat mici gesturi nervoase. Din cînd în cînd își trăgea nasul, sau slobozea cîte un zgomot ciudat din piept, pretinzînd întotdeauna că era de fapt o tuse ; și, ca să-și sprijine afirmația, numaidecît tușea cu adevărat.

— Ia te uită ! exclamă Lily. Am mai văzut-o vreodată ?

— Nu știu, draga mea, zise Constance. Crezi ?

Era o fotografie a Sophiei, făcută cu cîțiva ani mai înainte de către „un domn foarte bine“, pe care cele două surori îl cunoscuseră în timpul unei vacanțe la Harrogate. Sophia stătea pe creasta unui deal, înfruntînd vîntul.

— E doamna Scales, parcă-i vie — îmi dau seama, zise Lily.

— Da, zise Constance. Stătea astfel de cîte ori bătea vîntul, trăgînd adînc aer în piept.

Amintirea acestui obicei al Sophiei o aduse întregă în mintea Constancei, care se apucă să zugrăvească felul ei de a fi în fața fetei ce abia o cunoscuse.

— Nu-i ca o fotografie obișnuită. Are ceva aparte, zise Lily, entuziasmată. Nu cred că am mai văzut o fotografie ca asta.

— Mai am o copie la fel în dormitorul meu, zise Constance. Ți-o dau ție pe asta.

— Oh, doamnă Povey ! Nu pot să cred... !

— Ba da, ba da ! zise Constance scoțînd fotografia din album.

— Oh, vă mulțumesc ! zise Lily.

— Și asta-mi amintește de ceva, zise Constance, ridîcîndu-se cu mare greutate de pe scaun.

— Pot să caut eu pentru dumneavoastră ? întrebă Lily.

— Nu, nu ! zise Constance, ieșind din odaie.

Se întoarse după cîteva clipe cu caseta de bijuterii, o cutie de abanos cu ornamentații de fildeș.

— De mult țineam să ți-o dăruiesc, zise Constance, scoțînd din cutie o frumoasă broșă cu medalion. Nu cred că am s-o mai port. Și mi-ar place să te văd purtînd-o. A fost a mamei. Am impresia că sînt iar la modă și nu văd de ce n-ai purta-o, chiar dacă ești în doliu. Acum nu se mai ține doliu cu atîta strictețe ca înainte.

— Adevărat ! murmură Lily în extaz.

Și se îmbrățișară. Constance părea să respire bună-voință, în timp ce, cu miini tremurătoare, prîdea broșa pe pieptul lui Lily. Dăruia din toată inima broșa lui Lily, pe care o socotea o fată aproape fără cusur, și care devenise în ultimii ani idolul ei.

— Ce minunat e ceasul ăsta vechi ! zise Lily. în timp ce scotoceau împreună prin fundul cutiei. Și ce lanț are !

— A fost al tatălui meu, zise Constance. O, punea mina-n foc pentru el ! Cînd nu se potrivea cu ceasul de la primărie, obișnuia să spună : „Înseamnă că cel de la primărie merge prost“. Și, știi, chiar așa era. De fapt, ceasul de la primărie n-a mers bine niciodată. Mă gîndeam să-i dau lui Dick ceasul, împreună cu lanțul.

— Adevărat ? zise Lily.

— Da. Merge la fel de bine ca pe vremea tatălui. Soțul meu n-a vrut să-l poarte niciodată. Îl prefera pe-al lui. Avea ciudățeniile lui. Cyril seamănă și el cu taică-său. adăugă Constance pe tonul ei „sec“. Mi-am zis că ar trebui să i-l dau lui Dick — adică, dacă se poartă frumos. Tot își mai pierde vremea cu baloanele lui ?

Lily zîmbi cu un aer vinovat :

— Oh, da !

— Ei bine, zise Constance, n-am mai auzit de una ca asta ! Dacă s-a urcat o dată și a coborît cu bine, ar trebui să-i ajungă. Mă mir că-l lași, draga mea.

— Dar cum pot să-l împiedic ? N-am nici o putere asupra lui.

— Vrei să zici că ar face-o, chiar dacă i-ai spune în mod serios că te opui ?

— Da, zise Lily ; și adăugă : De aceea nu-i spun.

Constance dădu din cap, gîndindu-se cît de ciudată e firea bărbaților. Își amintea foarte bine de încăpățînarea neclintită a lui Samuel, care cu toate astea o iubea. Iar Dick Povey — da, era de o mie de ori mai ciudat decît Samuel. Îl vedea parcă și acum pe vremea cînd era un băiețaș, gonind în jos pe King Street cu bicicleta, cu șapca zburîndu-i de pe cap. După aceea fuseseră automobilele ! Și acum — baloanele ! Oftă, impresionată de adîncă judecată instinctivă a lui Lily.

— Ei bine, zise ea, voi vedea. Nu m-am hotărit încă. Și fiindcă veni vorba, ce face tînărul domn azi după-amiază ?

— S-a dus la Birmingham ca să vadă dacă poate vinde două autocamioane. O să se întoarcă tîrziu. Zicea că trece mine pe-aici.

Exact în clipa aceea, în piața St. Luke se auzi zgomotul unui automobil — chiar automobilul lui Dick — și Lily sări la fereastră să se uite. Întîmplarea ilustra de minune felul de a fi al lui Dick Povey.

— Ia te uită ! exclamă ea, îmbujorîndu-se. A venit !

— Ei poftim ! murmură Constance, închizînd caseta.

Cînd Dick, după ce-și lăsă mașina în King Street, intră furtunos în salon cu mersul lui șchiopătat, totul în jur păru să se trezească datorită vitalității lui extraordinare. Tînărul strigă vesel : „Am vîndut camioanele ! Am vîndut camioanele !“ Și se apucă să le explice cum, printr-o întîmplare fericită, le vînduse unui cumpărător neașteptat din Hanbridge, chiar cînd se pregătea să plece la Birmingham. Așa încît telefonase la Birmingham că afacerea nu mai era de actualitate și apoi, fiindcă tot era liber,

venise la Bursley s-o caute pe Lily. La prăvălia lui Holl îi spusese că era la doamna Povey. Constance îl privea, impresionată de aerul lui pe care succesul îl înveselise. Arăta ca una din reclamele lui optimiste și pline de vervă din *Vestitorul*. Părea grozav de încântat de sine. Triumfa asupra infirmității sale — rămașiță mereu prezentă a unei vechi tragedii. Cine ar fi crezut, privindu-i chipul bălai, care ridea scinteietor și uimitor de tânăr pentru anii lui, că trecuse cîndva printr-o noapte de groază ca noaptea cînd tatăl lui o omorîse pe maică-sa, în timp ce el zăcea imobilizat în pat, blestemînd, cu genunchiul zdrobit? Constance aflase toate amănuntele acelei nopți de la soțul ei, și rămînea uimită cît de contradictorii sînt căile vieții.

Dick Povey își împreună palmele cu un zgomot răsunător și apoi și le frecă repede.

— Și încă le-am dat cu un preț bun! exclamă el vesel. Doamnă Povey, nu mă codesc să-ți spun că am obținut un ciștig net de peste șaptezeci de lire în după-amiaza asta.

Ochii lui Lily exprimau o bucurie plină de mîndrie.

— Nădăjduiesc că o să ai mereu prilejul să fii mîndru de ceea ce faci, zise Constance cu un suris liniștit în dosul căruia se zărea o urmă de mustrare. Asta-i ce vă doresc la amîndoi. Și-acum, trebuie să mă duc și să mă îngrijesc de ceai.

— Nu pot să rămîn la ceai — credeți-mă, zie Dick.

— Ba ai să poți, zise Constance pe un ton categoric. Închipuie-ți că te-ai fi dus la Birmingham? Sînt săptămîni de cînd n-ai mai rămas la ceai.

— Oh, bine, mulțumesc! cedă Dick, cam spăsit.

— Pot să vă ajut cu ceva, doamnă Povey? întrebă Lily, grijulie.

— Nu, mulțumesc, draga mea. Sînt cîteva amănunte de care trebuie să mă ocup chiar eu.

Și Constance plecă cu caseta de bijuterii. Dick, după ce fu sigur că ușa era bine închisă, îi fură logodnicei lui o sărutare.

— Ești de mult aici ? o întrebă el.

— Cam de vreun ceas și jumătate.

— Bucuroasă că mă vezi ?

— Oh, Dick ! protestă ea.

— Bătrîna e în toane rele ?

— Oh, nu ! Vorbea doar despre baloane — știi. E foarte pornită.

— Ar trebui să nu-i mai pomenesci de baloane. Din cauza lor ar putea să aibă de suferit darul ei de nuntă, draga mea.

— Dick ! Cum poți să vorbești așa ?... Și-apoi, e ușor să spui să nu-i pomenesc de baloane. Încearcă să nu-i pomenesci de baloane, cînd ea singură începe, și-ai să vezi !

— Dar azi cum de-a venit vorba ?

— A spus că voia să-ți dăruiască ceasul și lanțul de aur al bătrînului domn Baines — dacă ai să te porți frumos.

— Mulțumesc, nu ! zise Dick. N-am nevoie de el.

— L-ai văzut ?

— Dacă l-am văzut ? Bineînțeles. Mi-a mai pomenit de el de vreo cîteva ori.

— Oh ! Nu știam.

— Nu mă văd purtîndu-l. Îl prefer pe-al meu. Tu ce părere ai ?

— Da, e cam greoi, zise Lily. Dar dacă ți-l dăruiește, nu poți să-l refuzi, și va trebui să-l porți.

— Ei bine, atunci, începu Dick să facă proiecte, va trebui să mă port destul de prost ca să scap de ceas — dar nu atît de prost încît să-i schimb părerile în privința darului de nuntă.

— Biata bătrînă ! murmură Lily cu compătimire în glas.

Și își duse în tăcere mîna la piept.

— Ce-ai acolo ?

— Adineauri mi-a dat-o.

Dick se apropie ca să examineze broșă cu medalion. „Hm !” murmură el. Verdictul era negativ. Și Lily se arătă de aceeași părere, printr-o ridicare din sprîncene.

— Și-mi închipui că va trebui s-o porți !

— Ea zice că are o mare valoare, biata bătrînă ! spuse Lily. A fost a mamei ei. Și zice că medalioanele sînt din nou la modă. De fapt, e ceva de bună calitate, să știi.

— Mă întreb de unde știe ea ! zise Dick cu răceală. Văd că iar ai avut de suferit din cauza fotografiilor.

— Ei bine, zise Lily, prefer fotografiile decît s-o ajut să dea pasiențe. Felul cum trișează cu ea însăși — e de-a dreptul stupid ! Eu...

Se întrerupse. Ușa, care nu fusese bine închisă cu clanța, fu împinsă, și bătrîna Fossette se strecură cu greu în odaie. Fossette avea o slăbiciune pentru Dick Povey.

— Hei, Matusalem ! o salută el cu glas tare.

Biata cățelușă aproape că nu mai putea să dea din coadă și nici să-și îndepărteze părul din ochii tulburi, ca să se uite în sus la el. Se aplecă s-o mîngie.

— Cîinele ăsta miroase, zise Lily fără menajamente.

— La ce poți să te aștepți ? După părerea mea, ce-i trebuie e o mică doză de cianură. A ajuns o povară chiar pentru ea.

— Și partea proastă e că dacă-i spui doamnei Povey că biata cățelușă e respingătoare, sare în sus, zise Lily.

— Păi, e foarte simplu, zise Dick. Nu-i spui, și gata ! Ține-ți nasul, ca și gura.

— Oh, Dick nu mai spune prăpăstii.

În clipa aceea Constance se întoarse în odaie, întrerupînd brusc conversația.

— Doamnă Povey, zise Dick cu un glas plin de recunoștință. Lily tocmai mi-a arătat broșa...

Dar văzu că bătrina doamnă nu-i dădea nici o atenție, ci trecu grăbită spre fereastră.

— Ce s-o fi întâmplat în piață? exclamă Constance. Am văzut adineauri din salonaș un om alergînd de Wedgwood Street, și m-am gîndit ce s-o fi întâmplat?

Dick și Lily veniră lîngă ea la fereastră.

Cîțiva oameni treceau grăbiți prin piață, și apoi unul se apropie alergînd, cu un doctor, dinspre Hale. Cu toții dispădură din vedere sub fereastra salonului doamnei Povey, care se afla deasupra unei părți a prăvăliei doamnei Critchlow. Cum ferestrele prăvăliei erau mai ieșite în afară decît zidurile casei, de la fereastra salonului nu se putea vedea trotuarul din fața prăvăliei.

— Trebuie să fie ceva pe trotuar — sau în prăvălie! murmură Constance.

— Oh, conică! zise un glas speriat din spatele celor trei: era Mary, originalul fotografiei, care intrase neobservată în salon. Se spune că doamna Critchlow a încercat să-și pună capăt zilelor!

Constance să dădu cu un pas înapoi. Lily se apropie de ea, cu un gest instinctiv de consolare.

— Maria Critchlow a încercat să-și pună capăt zilelor! biigui Constance.

— Da, conică! Dar oamenii zic că n-a murit.

— Pe legea mea! Ar trebui să mă duc și să văd dacă nu pot fi de vreun ajutor, nu-i așa? strigă Dick Povey, pornind șchiopătînd, surescitat și grăbit.

„E ciudat, nu găsiți, avea să povestească el mai tîrziu, cum izbutesc să fiu întotdeauna de față la fel de fel de evenimente! Și doar din întîmplare am fost acolo! Dar totdeauna e așa! Se întîmplă mereu cîte ceva extraordinar acolo unde sînt eu.“

Și toate astea reușeau într-un fel să-i sporească mulțumirea și pofta de viață.

Pe seară, după tot felul de alergături, cînd Dick se întoarse în cele din urmă lîngă cele două femei, cea bătrînă și cea tînără, ca să le povestească ce se întîmplase, starea lui de spirit se armoniza cu dispoziția Constanței. Bătrîna femeie fusese foarte tulburată de această tragedie care, cum zicea ea, se petrecuse chiar sub picioarele ei în timp ce stătea liniștită de vorbă cu Lily.

Întregul adevăr ieși repede la iveală. Doamna Critchlow suferea de depresiune. Se pare că se simțea mai de mult deprimată de felul cum mergeau afacerile în prăvălie, și nu din vina ei. Situația generală a pieței St. Luke se înrăutățea neîncetat. Chiar și „Pivnițele“ nu mai erau ce fuseseră pe vremuri. Patru sau cinci prăvălii se închiseseră, după cît se pare definitiv, proprietarii lor renunțînd la orice speranță de a le mai închiria cuiva. Iar dintre cele rămase deschise, majoritatea se luptau cu disperare să facă față. Doar prăvălia lui Holl și un nou magazin de manufactură înfloreau cu adevărat. Partea de cofetărie a prăvăliei domnului Brindley era pe cale de dispariție. Oamenii mai cumpărau de la Brindley pîine sau articole de băcănie, dar se duceau la Hanbridge pentru prăjituri. Tramvaiele astea electrice, ei bine, mutaseră pur și simplu în Hanbridge cea mai mare parte a comerțului cu amănuntul. Negustorii lipsiți de scrupule din Hanbridge erau gata să plătească biletul de drum oricărui client care cheltuia o coroană în prăvălia lor. Hanbridge-ul era centrul geografic al celor Cinci Orașe și era conștient de această situație. Zadarnic ar fi încercat Bursley-ul să-i facă concurență ! Dacă doamna Critchlow ar fi fost un filozof, dacă ar fi știut că geografia întotdeauna a făurit istoria, ar fi renunțat la prăvălie încă de acum doisprezece ani. Dar ea nu era decît Maria Insull. Apucase magazinul lui Baines în epoca lui de înflorire, cînd Baines aproape că făcea o favoare clienților servindu-i. În vremea

cînd preluase ea prăvălia, sub aripa soțului ei, era încă o afacere bună. Dar din momentul acela se pare că începuse declinul. Doamna Critchlow se luptase, și continua să se lupte, prosteste. Nu-și dădea seama că încerca să lupte împotriva evoluției, că era una din victimele evoluției ! Știa doar atît : chiar dacă toate celelalte prăvălii din piața St. Luke vor da faliment, asta nu trebuia să se întîmple prăvăliei lui Baines ! Era la fel de harnică cum fusese întotdeauna, la fel de pricepută să cumpere, să vîndă, la fel de receptivă la noutăți, la fel de econoamă, la fel de metodică ! Și totuși, cîștigurile scădeau mereu.

Firește, nu avea nici un fel de înțelegere din partea lui Charles, pe care acum nu-l mai interesa nici propria sa prăvălie, sau ceea ce mai rămăsese din ea, și care privea cu răceală și dezgust acest ultim preț al căsătoriei sale. Ori de cîte ori putea, Charles refuza să-i dea bani. Criza se apropia, încet, încet — de ani de zile. Vinzătoarele din magazin nu spusese nimic, sau șușotiseră doar între ele, dar acum cînd criza izbucnise brusc în încercarea doamnei Critchlow de a-și pune capăt zilelor, începură să vorbească toate deodată, și ceea ce spuneau dovedea în ce încordare fără seamăn trăise biata femeie. Era deprimată de luni de zile și mereu mai nervoasă ; uneori se așeza jos în mijlocul cine-știe cărei trebi și, total epuizată, spunea că nu mai poate să facă nimic. Ca după aceea, cu vioiciunea de dinainte, să se scoale și să înceapă iar să muncească. Nu dormea nopți întregi. O vinzătoare povestea că, odată, i se plinsese că nu dormise patru nopți la rînd. Urechile îi vijiliau, și durerea de cap nu o lăsa nici o clipă. Nu fusese ea niciodată prea grasă, dar acum era numai piele și os. Lua mereu tot soiul de hapuri : informația aceasta venea de la farmacistul care conducea farmacia lui Charles Critchlow. Avusese chiar cîteva cerțuri cumplite cu temutul bătrîn, spre stupefacția tuturor celor care-i auziseră și-i văzuseră... Doamna Critchlow să-l înfrunte pe soțul ei ! Un alt lucru straniu : credea

că facturile citorva mari firme din Manchester rămăseseră neachitate, cînd de fapt fuseseră plătite. Chiar cînd i se arătară chitanțele, nu păru convinsă, deși încercă să se prefacă. Și a doua zi începea iarăși cu aceeași poveste. Toate astea le nedumereau destul de mult pe vînzătoarele din magazin. Dar ce puteau face ?

Apoi Maria Critchlow făcuse lucruri și mai ciudate. O chemase pe vînzătoarea cea mai în vîrstă într-un colț al prăvăliei și-i povestise, cu întreaga solemnitate a unei mărturisiri făcute pentru a descărca o conștiință prea torturată, că pe vremuri avusese legături vinovate cu fostul ei patron, Samuel Povey. Nu era nici urmă de adevăr în această acuzație (de care, totuși, avură cu toții grijă să nu pomenească Constancei) ; ea trăda însă poate aspirațiile tainice ale Mariei Insull pe vremea cînd era fecioară. Vînzătoarea fu pe drept cuvînt scandalizată, mai mult de grosolănia limbajului doamnei Critchlow decît de pretinsul păcat îngropat în trecut. Dumnezeu știe ce-ar fi putut să facă vînzătoarea ! Dar după două ore Maria Critchlow încercase să-și pună capăt zilelor cu ajutorul unei foarfeci. Tot magazinul era plin de sînge.

A fost dusă fără întîrziere la ospiciu. Charles Critchlow, învăluit în siguranța pe care i-o conferea armura egoismului său senil, nu arătase nici un pic de emoție și nu se agitase deloc. Magazinul a fost închis. Și nu s-a mai deschis niciodată ca magazin general de manufactură și confecții. Așa s-a încheiat existența magazinului lui John Baines. Două vînzătoare se pomeniră fără slujbă. Cei mici sînt tîriți în prăbușirea celor mari.

Emoția Constancei era mai mult decît explicabilă ; era chiar îndreptățită. Nu putu să mănînce nimic, și Lily nu izbuti s-o convingă să ia ceva în gură. Într-un moment nefericit Dick Povey pomeni — mai tîrziu nici nu-și putu aminti cum o făcuse — de cuvîntul federație ! Și atunci Constance, dintr-o figură pasivă a durerii, deveni o amenințare. Îl copleși pe Dick Povey blestemînd federația,

căci Dick stătea la Hanbridge, unde își avea obirșia această detestabilă mișcare în favoarea federației. Toate nenorocirile pieței St. Luke se datorau acestui vecin mare, activ, hrăpăreț și lipsit de scrupule. Oare nu făcuse Hanbridge-ul destule rele, ca să nu mai fie nevoit să contopească toate cele Cinci Orașe într-unul singur, al cărui centru, firește, va fi el? Pentru Constance, Hanbridge-ul era un orașel de aventurieri fără principii, care nu urmărea decât să ruineze vechea „Mamă a celor Cinci Orașe“ — spre propria lui glorie și mărire, Constance nici nu vru să audă de federație! Biata Sophia fusese categoric împotriva federației, și avusese dreptate! Toți oamenii cu adevărat respectabili erau împotriva ei! Încercarea de sinucidere a doamnei Critchlow pecetluisese soarta federației și o condamnase pe veci în ochii Constancei. Aversiunea ei față de această idee se transformă într-o dușmănie vehementă, și pînă la urmă Constance muri ca o martiră pentru cauza independenței municipale a orașului Bursley.

III

Era într-o zi ploioasă de octombrie, cînd se dădu în Bursley prima mare bătălie pentru și împotriva federației. Constance suferea cumplit din cauza sciaticii. Era, de asemenea, dezgustată de întreaga lume modernă.

Lucruri de neînchipuit se întîmplaseră în piața St. Luke. Și Constance socotea că reputația acestei piețe era definitiv ruinată. Charles Critchlow, datorită norocului său ciudat de a avea întotdeauna dreptate cînd de fapt n-ar fi trebuit să aibă, cedase magazinul lui Baines, propriul său magazin, precum și locuința, Societății textile din Midland, care înființa filiale peste tot în comitatele Staffordshire, Warwickshire, Leicestershire și altele. Bătrînul vînduse farmacia și se dusesese să locuiască într-o căsuță din capătul lui King Street. Poate că nu s-ar fi

retras nici acum, dacă bătrînul Holl n-ar fi murit cu un an mai înainte, punînd astfel capăt îndelungatei rivalităţi dintre cei doi bătrîni întru patriarhatul pieţei St. Luke. Charles Critchlow nu prea era sentimental, dar nici un om nu este cu totul lipsit de sentimentalism, şi bătrînul putea să-şi permită să fie, dacă voia. Prăvălia lui nu lucra în pierdere, şi mai putea încă să se bizuie pe mîinile-i uscăţive şi pe ochii-i iscoditori ca să prepare o reţetă. Cu toate astea, oferta Societăţii textile din Midland îl ispiti, şi părăsi piaţa St. Luke triumfător, ca un „părinte“ necontestat al acestei pieţe.

Societatea textilă din Midland nu avea simţul probităţii în afaceri. Singura ei preocupare era de a vinde mărfuri. Punînd mîna pe unul din cele mai bune vaduri dintr-un oraş care, orice s-ar spune, avea aproape patruzeci de mii de locuitori, a căutat să tragă cît mai multe foloase. Cele două magazine au fost contopite într-unul singur, şi deasupra o fost pusă o firmă pe lingă care marea firmă a vechiului magazin al lui Baines ar fi părut ca o carte poştală. Întreaga faţadă a fost acoperită cu afişe ca la o reprezentaţie de teatru — afişe colorate ! Pe prima pagină a *Vestitorului* s-a anunţat că iarna era aproape, şi că noul lor magazin din Bursley îşi propunea să vîndă zece mii de paltoane la preţul de doisprezece şilingi şi jumătate bucata. Croitorii din întreaga lume erau sfidaţi sus şi tare să încerce să vîndă paltoane la acest preţ ! În ziua inaugurării, o orchestră, o adevărată baterie de gramofone, a început să cînte în vitrina acelei părţi a magazinului care fusese a domnului Critchlow. Piaţa era pavoazăată cu manifeste, şi la etajele de sus atîrnau steaguri. Imensul magazin se dovedî a fi plin de paltoane ; erau expuse paltoane în toate cele trei mari vitrine ; într-una din ele, peste un palton curgea tot timpul apă, dovedind astfel că paltoanele Midland de doisprezece şilingi şi jumătate erau impermeabile la ploaie. Fuseseră atîrnate paltoane şi în cadrul celor două uşi.

Procedeele acestea treziră și atraseră orașul, oamenii fiind primiți în magazin de vânzători aferați, foarte energici și rapizi, în locul fecioarelor anemice și sfioase de dinainte. Uneori, pe seară, magazinul era pur și simplu înțesat de clienți ; numărul paltoanelor vândute întrecu toate așteptările. Într-altă zi, la magazinul Midland se vindură pantaloni într-o manieră similară, dar fără gramofioane. Categorie, Midland zguduise piața St. Luke și demonstrase că comerțul era încă posibil pentru o întreprindere curajoasă.

Cu toate astea, piața St. Luke nu părea încântată. Avea un sentiment de rușine, de demnitate pierdută. Constance oscila între durere și minie disprețuitoare. Pentru ea, ceea ce făcuse Societatea textilă Midland era profanarea unui altar. Privea cu ură steagurile și afișele țipătoare, atât de bătătoare la ochi, de pe vechile ziduri de cărămidă, și uriașa firmă aurită, și vitrinele în care era expus într-o repetiție monotonă unul și același articol, și vânzătorii aferați. Cît despre gramofioane, le socotea de-a dreptul o insultă ; fuseseră puse la șapte metri de fereastra salonului ei ! Paltoane de doisprezece șilingi și jumătate ! Era groaznic, și la fel de groaznică era și nai-vitatea oamenilor. Cum putea un palton de doisprezece șilingi și jumătate să fie „bun“ ? Își aminti de paltoanele ce se confecționau și se vindeau în magazin pe vremea tatălui ei și a soțului ei — singurul lor cusur era că nu se uzau niciodată ! În ochii Constancei, Midland nu era un concern comercial, ci ceva între vânzător ambulant și circ. Aproape că nu mai putea să treacă prin piață, atât de tare îi rănea privirea și îi jignea mîndria ancestrală fațada scandalosă a magazinului Midland. Declară chiar că are de gînd să se mute din casă.

Dar cînd, în ziua de douăzeci și nouă septembrie, primi un preaviz de șase luni, semnat cu scrisul tremurat al lui Critchlow, ca să părăsească casa — de care avea nevoie directorul magazinului Midland, căci firma închiriasse clă-

dirile cu condiția s-o poată evacua cînd ar fi vrut pe Constance — biata bătrînă simți din plin lovitura. Jurase să plece — dar să fie dată afară, să fie dată afară din casa în care se născuse, din casa părintească, asta era altceva! Mîndria ei rănită se văzu nevoită să suporte multe. Se impunea să nu uite că era o Baines. Se prefăcu de minune că nu-i păsa. Dar nu se putu stăpîni să nu povestească tuturor cunoștințelor ei că era dată afară din casă, și să nu-i întrebe ce credeau despre *asta*; și cînd îl întîlni pe Charles Critchlow pe stradă, îl fulgeră cu privirile încărcate de ură. Perspectiva de a căuta o nouă casă și de a se muta în ea i se părea ceva cumplit, copleșitor; numai gîndul acesta era de-ajuns s-o îmbolnăvească.

Între timp, în problema federației, pregătirile pentru lupta decisivă continuau, în special în coloanele *Vestitorului*, unde scribii fiecăruia din cele Cinci Orașe dovedeau că toate celelalte orașe se constituiseră în bande care nu urmăreau decît scopuri egoiste. După luni întregi de discuții și acuzații reciproce, toate orașele, în afară de Bursley, erau favorabile sau indiferente la perspectiva de a deveni o parte a celui de-al doisprezecelea oraș ca mărime din Regatul Unit. Dar în Bursley opoziția era puternică, și cel de-al doisprezecelea oraș ca mărime a Regatului Unit nu putea lua ființă fără consimțămîntul Bursley-ului. În-suși Regatul Unit părea interesat, deși destul de vag, de posibilitatea de a se vedea în-estrat dintr-o dată cu un nou oraș de un sfert de milion de locuitori. Cele Cinci Orașe erau frecvent pomenite în ziarele din Londra, și ziariștii londonezi scriau fraze ca acestea: „Cele Cinci Orașe, care sînt, *după cum știe toată lumea*, Hanbridge, Bursley, Knype, Longshaw și Turnhill...“ Însemna, în sfîrșit, un renume pentru cel mai năpăstuit district din țară! Și-apoi, un ministru vizitase cele Cinci Orașe și asistase la o anchetă oficială, și declarase în stilul său răsunător că va face, personal, tot posibilul ca să înfîp-

tuiască federalizarea celor Cinci Orașe : o remarcă imprudentă care îi înfurie, deși îi măguli, pe adversarii federației din Bursley. Constance, împreună cu multe alte persoane susceptibile, întrebară minioase ce drept avea un ministru să ia atitudine într-o afacere pur locală. Dar părtinirea oficialităților deveni flagrantă. Primarul din Bursley se proclamă pe față federaționist, deși majoritatea din Consiliul Comunal era împotriva. Chiar și slujitorii bisericii își îngăduiră să gîndească și să-și exprime opiniile. Vechea gardă putea foarte bine să-și închipuie că bună-cuviința publică luase sfîrșit ! Federaționiștii erau niște indivizi ingenioși. Izbutiră să înroleze în rîndurile lor un mare număr dintre oamenii de vază. Apoi închiriară Halele și ridicară acolo o estradă, și toți acești oameni de vază se urcară pe estradă și luară cuvîntul, expunînd cu elocvență avantajele de a merge în pas cu timpul. Se adună o mare mulțime, plină de entuziasm, iar a doua zi cititorii *Vestitorului* putură să-și dea seama că bătația fusese cîștigată dinainte, și că mișcarea antifederaționistă murise. Totuși, săptămîna următoare antifederaționiștii ținură și ei la Hale o întrunire asemănătoare (în afară doar că participarea oamenilor de frunte era mai puțin strălucită). Cu acest prilej marea de capete îngrămădite fu întrebată dacă bătrîna mamă a celor Cinci Orașe era gata să se lase pe mîinile unei echipe de birorați bine plătiți de Hanbridge, și ea răspunse cu un sălbatic și sfidător „Nu“, care putu fi auzit pînă și pe Duck Bank. A doua zi cititorii *Vestitorului* fură bucueroși să vadă că bătația nu fusese cîștigată dinainte. Bursley-ul se arăta cu totul lipsit de entuziasm cînd era vorba de probleme ca învățămînt, mahalale murdare, apă, gaz, electricitate — dar avea de gînd să lupte pentru acest lucru misterios care se numea identitatea sa. Numele de Bursley avea să dispară de pe fața pămîntului ? Să pui întrebarea însemna să dai și răspunsul.

Sosi în sfârșit ziua bătăliei, ziua votului, cînd cetățenii urmau să arate clar, cu ajutorul unei cruci pe un buletin de vot, dacă doreau sau nu federația. Și tocmai în ziua aceea Constance zăcea ținută la pat de sciatică. Era o zi mare. Zidurile caselor erau acoperite cu afișe, iar străzile înșesate de mașini și alte vehicule în slujba votanților. Cele mai multe dintre aceste vehicule purtau placarde mari cu inscripția „Federația — acum !” Și sute de oameni umblau peste tot cu cartonașe rotunde prinse de rever, de parcă Bursley-ul ar fi fost arena unor curse de cai, și pe cartonașe se vedea aceeași inscripție „Federația — acum !” (Sloganul făcea aluzie la un vot care avusesese loc cu cîțiva ani mai înainte, cînd nu trezise interes, așa încît proiectul nematur de atunci fusese înfrînt eu o majoritate de șase la unu.) Toți partizanii federației își prinseseră o panglică roșie ; toți adversarii ei — o panglică albastră. Școlile fură închise, și federaționiștii, cu o tipică lipsă de scrupule, își luară și copiii cu ei. Cu o amabilitate diabolică, angajaseră și fanfara comunală din Bursley, o organizație extrem de respectabilă, pe care o puseseră să meargă cîntînd prin oraș, urmată de trăsurile înșesate cu copii care fredonau :

*Hai, votați cu federația
Nu fiți proști și-napoiști,
Negreșit va fi în toate
Bine pentru societate,
Deci votați, nu pregetați.*

Cum ar fi putut o asemenea reprezentație să influențeze hotărîrea unor cetățeni serioși în fața urnelor — nu se știa ; dar antifederaționiștilor le era teamă că totuși ar fi putut, așa că la amiază angajară două fanfare și compuseră repede, în cadrul comitetului, următorul text, ca replică la primul :

*Jos, jos, jos cu federația,
Cum sîntem, așa vom fi,
Cînd votul se va citi
Federația va muri,
Și Bursley-ul va izbîndi.*

Mai compuseră încă un cîntec, intitulat *Bătrînul nostru Bursley*, pe care făcură însă greșala fatală de a-l cînta pe muzica cîntecului *Auld Lang Syne*¹. Efectul a fost al unui bocet de înmormîntare, și probabil că a influențat pe mulți dintre votanți în favoarea grupului mai vesel. Într-adevăr, antifederaționiștii nu izbutiră să recîștige avantajul obținut în mod nedemn de federaționiștii lipsiți de scrupule, prin folosirea fanfarei comunale și a celor cîtorva sute de copii. Șansele erau împotriva antifederaționiștilor. Primarul adresa chiar o epistolă locuitorilor, acuzîndu-i pe antifederaționiști de metode necinstite. Asta era într-adevăr prea de tot! O asemenea nerușinare le tăie respirația victimelor ei, și știut este că respirația este foarte necesară într-o întrecere electorală. Federaționiștii, după cum recunosc cu chiar unul dintre adversarii lor marcant, „au făcut tot ce au vrut“, dominînd atît străzile cît și zidurile. Și cînd, la începutul după-amiezii, domnul Dick Povey trecu în zbor pe deasupra orașului într-un balon împodobit vizibil cu culoarea roșie a federației, toți au simțit că ființa separată a orașului Bursley este o cauză pierdută pentru totdeauna. Totuși, Bursley-ul, cu ajutorul binevoitor al cîrciumilor, își păstră voia bună.

IV

Spre seară, o doamnă bătrînă și grasă cu părul cărunț, cu o bonetă demodată și un mantou costisitor, trecu foarte încet, șchiopătînd, pe Wedgwood Street pînă la Cock

¹ *Zilele de altă dată*, vechi cîntec scoțian, pe versuri de Robert Burns (1759—1796).

Yard, îndreptîndu-se spre primărie. Fața ei zbircită avea o expresie îngrijorată, dar în același timp foarte hotărîtă. Preocupați și voioși, federaționiști și antifederaționiști care n-o cunoșteau văzură doar o doamnă bătrînă și grasă mergînd grăbită; iar cei care o cunoșteau o văzură doar pe doamna Povey și o salutară în grabă, o femeie de vîrsta și cu mersul ei fiind oarecum deplasată în mijlocul ciocnirii aceleia înfierbîntate dintre principii potrivnice. Dar era mai mult decît o doamnă bătrînă și grasă, era mai mult decît doamna Povey care mergea împleticindu-se cu atîta penibilă hotărîre pe străzi — era un miracol.

Dimineața, Constance fusese aproape ținută la pat de sciatica ei; avea dureri atît de mari, încît își spusese că era mai bine să rămînă la etajul unde-și avea dormitorul, decît să coboare în salonaș. De aceea, Mary aprinsese focul în salonul cel mare, și Constance se instalase lângă cămin, cu Fossette alături într-un coșuleț. Lily Holl venise mai devreme și se arătase plină de compasiune, deși cam absentă. Adevărul e că voia să-i ascundă iminenta ascensiune cu balonul pe care Dick Povey, cu simțul său pentru pitoresc, o plănuise, în înțelegere cu un binecunoscut acronaut din Manchester, chiar pentru ziua votării. Acesta era unul din cele cîteva lucruri pe care nu trebuia să le afle bătrîna doamnă. Lily era ea însăși foarte tulburată de ascensiunea din balon. Urma să dea o fugă să-l vadă pe Dick înainte de a porni, de pe terenul de fotbal din Bleakridge, și apoi trebuia să aștepte ceasuri întregi pînă va primi telegrama anunțînd-o că Dick coborîse cu bine, sau că Dick își rupsese piciorul la coborîre, sau că Dick era mort. Erau clipe grele pentru Lily. După o scurtă vizită o părăsise pe Constance cu un aer neobișnuit și preocupat, spunînd că, întrucît era o zi deosebită, va veni din nou „dacă va putea“. Și nu uită s-o asigure că federația va fi, fără îndoială, înfrîntă zdrobitor în alegeri; căci acesta era încă un lucru asupra căruia bătrîna

doamnă trebuia să fie ținută în ignoranță, ca nu cumva să se agite și să facă cine știe ce lucru necugetat.

După aceea Constance fusese uitată de oamenii din Bursley, căci nimeni nu putea într-o zi ca aceasta să dea atenție bătrinelor doamne bolnave de sciatică, silite să stea pe canapea la gura sobei. Avea dureri mari, după cîte putea să-și dea seama Mary cînd mai urca s-o întrebe dacă avea nevoie de ceva. Era fără îndoială una din zilele ei proaste, una din zilele acelea cînd simțea că fluxul vieții o azvîrlise ca pe o epavă uitată. Sunetele fanfarei comunale din Bursley o treziră din trista reverie în care o cufundase suferința. Apoi glasul subțire al copiilor cîntînd în falset o făcu să tresară. Sfidînd sciatica și strimbindu-se de durere, se duse la fereastră. Și de la prima privire își dădu seama că votul în favoarea sau împotriva federației avea să fie ceva mult mai palpitant decît își închipuisese. Marile placarde care se legănau în trăsuri îi arătau că federația era în orice caz destul de vie încă pentru a impresiona, ba chiar destul de puternică. Piața St. Luke se transformă sub acest vacarm în favoarea federației ; și cînd procesiunea trecu prin piață, oamenii începură să aclame și să cînte și ei. Constance auzea deslușit silabele ritmate, marțiale : „*Hai, vo-tați*“. Se simți indignată. Vacarmul, odată pornit, nu se mai opri. Vehiculele țîșneau într-una în piață, cele mai multe pavoazate cu roșu. Mici grupuri și procesiuni de trecători înfierbîntați formau trăsătura obișnuită a circulației neobișnuite din ziua aceea și cei mai mulți purtau culorile federației. Mary, după ce ieși de cîteva ori după tîrguieli, urcă sus și raportează că „nu vedeai peste tot decît federație“, și că domnul Brindley, un înfocat federaționist, „nu-și mai încăpea în piele“ ; în plus, că interesul față de votare era uriaș și universal. După cum povestea Mary, erau „mulțimi întregi“ în jurul primăriei. Chiar și ea, destul de placidă și indiferentă în general, se molipsise într-un fel de vioiciunea mulțimii.

Constance rămase la fereastră pînă la prînz, și după masă se așeză iar la fereastră. Din fericire, nu-i trecu prin minte să privească în sus spre cer cînd balonul lui Dick trecu plutind spre apus ; ar fi bătut imediat că Dick era în balon, și supărarea i-ar fi crescut. Și așa chinul imens pe care i-l pricinuia ideea federației o tortura mai mult decît putea să îndure. Nu făcea de fapt politică ; nu avea idei generale ; nu vedea mișcarea cosmică în curbe largi. Era incapabilă să înțeleagă absurditatea cuprinsă în perpetuarea împărțirilor municipale, pe care dezvoltarea districtului le făcuse artificiale, supărătoare și dăunătoare. Nu vedea decît Bursley-ul, și în Bursley numai piața St. Luke. Nu știa nimic altceva decît că oamenii din Bursley, care pe vremuri țirguiau în Bursley, acum țirguiau în Hanbridge, și că piața St. Luke era un pustiu pîngărit de vînzători ambulanți. Și mai existau unii care doreau cu adevărat să-și plece grumazul în fața Hanbridge-ului, care erau gata să sacrifice însuși numele de Bursley în fața lăcomiei acestui agresiv Chicago ! Nu putea să-i înțeleagă pe acești oameni. Știa ei oare că biata Maria Critchlow ajunsese la ospiciu din cauză că Hanbridge-ul era atît de hrăpăreț ? Ah, sărmana Maria fusese dată uitării ! Știa ei oare că ea, fiica celui mai mare negustor din Bursley, avea să fie dată afară, ca o urmare indirectă a acestei situații, din casa în care s-a născut ? Și cum stătea acolo la fereastră, asistînd la triumful federaționiștilor, dori din tot sufletul să fi cumpărat casa și prăvălia, atunci, la licitația ținută cu ani în urmă de Mericarp. Le-ar fi arătat ea, ca proprietară, cum stau lucrurile ! În aceste clipe uită că proprietatea pe care o avea și ea în Bursley mai curînd o plictisea și că se hotărîse de fapt s-o vîndă cu orice preț.

Își spuse că avea și ea dreptul la un vot și că, dacă ar fi fost „cît de cît în stare să se miște“ ar fi votat cu siguranță. Își spuse că ar fi fost de datoria ei să voteze. Și-apoi, printr-o iluzie a nervilor încercați, atît de incor-

dați în tot cursul zilei, începu să-și închipuie că sciatica o mai lăsase. Își zise : „Dacă aş putea măcar să ies !“ Ar fi putut lua o trăsură, sau oricare dintre vehiculele care ar fi vrut s-o ducă pînă la primărie și poate, ca o favoare, s-o aducă și înapoi. Dar nu ! Nu îndrăznea să iasă. Îi era teamă, cu adevărat teamă, că pînă și blînda Mary ar putea s-o împiedice. Altminteri, ar fi putut s-o trimită pe Mary după trăsură. Dar dacă Lily o să se întoarcă și o s-o prindă ieșind sau întorcîndu-se ! N-ar trebui să iasă. Totuși, sciatica parcă n-o mai supăra atît de tare. Era o nebunie să se gîndească să iasă. Totuși... ! Și Lily care nu mai venea. Se simțea oarecum jignită că Lily nu venise să-i facă a doua vizită. Lily o neglija... Ei bine, *va ieși*. N-avea nici patru minute de mers pe jos pînă la primărie, și se simțea mai bine. Și nu plouase de mult, iar vîntul uscaseră noroiul de pe străzi. Da, se va duce.

Ca un hoț trecu în dormitor și începu să se îmbrace ; și tot ca un hoț se furișă în jos pe scări, și de acolo, fără să-i spună o vorbă lui Mary, ieși în stradă. Era o aventură disperată. Cum ajunsese în stradă, își simți întreaga slăbiciune, întreaga oboseală a efortului pe care-l făcuse. Durerea îi reveni. Străzile erau ude și murdare, vîntul rece și amenințător. Ar trebui să se întoarcă. Ar trebui să recunoască neîntîrziat că fusese o proastă ca să viseze o asemenea aventură. Primăria părea să fie la depărtări imense, în virful unui munte. Totuși merse mai departe, oțelită la gîndul că va da o mină de ajutor la sugrumarea federației. La fiecare pas scrișnea din dinți de durere. Alese drumul pe la Cock Yard, pentru că dacă ar fi luat-o prin piața St. Luke, ar fi trebuit să treacă pe lângă magazinul lui Holl, și Lily ar fi putut s-o zărească.

Acesta era miracolul pe care-l văzura politicienii înflăcărați, fără a bănuî că era un miracol. Pentru a-i impresiona, Constance ar fi trebuit să leșine înainte de a-și înregistra votul, și să devină astfel centrul unei mulțimi de gură-cască. Dar ea reuși, aproape fără să știe cum, să

se întoarce acasă pe propriile-i picioare clinuite, și Mary îi deschise ușa, uluită și protestînd. Ploua. Abia atunci se sperie Constance de îndrăzneala aventurii ei, și de rezultatele cumpnite asupra trupului ei. O epuizare îngrozitoare o făcu neputincioasă. Dar isprava fusese înfăptuită.

V

A doua zi dimineata, după o noapte pe care n-ar fi putut s-o descrie, Constance se trezi zăcînd culcată în pat, cu mîinile și picioarele încordate. Simțea că avea fața plină de sudoare. Cordonul clopoțelului atîrna chiar deasupra capului, dar se gîndi că, decît să se miște ca să-l tragă, mai bine să aștepte ajutor, pînă cînd Mary va veni singură. Experiențele din timpul nopții o făcuseră să se teamă de cea mai mică mișcare; orice, decît să se miște. Se simțea puțin bolnavă, de parcă urca în ea o durere mocnită; și îi era groaznic de sete și puțin frig. Își simțea brațul și piciorul stîng extraordinar de sensibile cînd le atîngea. În cele din urmă, cînd Mary intră în odaie, curată, proaspătă și palidă, cu blîndețea-i obișnuită, o găsi pe stăpîna ei cu fața lividă, aproape verde, buhăită toată și părăind teribil de neliniștită.

— Mary, îi zise Constance, mă simt cam rău. Poate că ar fi bine să dai o fugă și să-i spui domnișoarei Holl, și s-o rogi să telefoneze doctorului Stirling.

Acesta fu începutul ultimei boli a Constancei. Mary, impresionată, îi povesti domnișoarei Holl că stăpîna ei ieșise în după-amiaza trecută, în ciuda sciaticii, și Lily îl informă imediat pe doctor. Apoi Lily se grăbi să vină să aibă grijă de Constance. Dar nu îndrăzni s-o ocărasească pe bolnavă.

— S-a aflat rezultatul? murmură Constance.

— Oh, da, zise Lily cu vioiciune. E o majoritate de peste douăsprezece mii de voturi împotriva federației. Ce

emoție a fost aseară ! V-am spus eu încă de ieri dimineață că federația o să fie înfrântă !

Lily vorbea ca și cum rezultatul ar fi fost prevăzut ; tonul cu care vorbea cu Constance părea că vrea să spună : „Doar nu vă închipuiți că v-aș fi spus un neadevăr ieri dimineață, numai ca să vă dispun !“ Adevărul era, totuși, că spre sfârșitul zilei, aproape toți credeau că învinsese federația. Rezultatul provocase o mare surpriză ! Doar mințile cele mai profunde nu fuseseră surprinse văzînd că forțele oarbe, surde și inerte ale reacțiunii, deși prost organizate și lipsite cu totul de sprijinul logicii, se dovediseră mult mai puternice decît tot entuziasmul desfășurat împotriva lor. Era o lecție remarcabilă pentru reformatori.

— Oh ! murmură Constance, mirată.

Se simțea ușurată : dar i-ar fi plăcut ca majoritatea să fie mai mare. În plus, interesul ei față de această problemă slăbise. N-o mai preocupau decît picioarele ei.

— Arăți obosită, vorbea ea cu glas slab către Lily.

— Da ? zise Lily, scurt, ascunzîndu-i că-și petrecuse jumătate din noapte îngrijindu-l pe Dick Povey care, într-o coborîre senzațională lângă Macclesfield, fusese tîrit printre vîrfurile unor ulmi, vătămîndu-și încheietura unui cot ; cît despre acronautul profesionist, acesta își rupsese un picior.

În clipa aceea intră doctorul Stirling.

— Mi-e teamă că sciatica mea își face de cap, doctore, spuse Constance pîrînd să se scuze.

— Vă așteptați să vă simțiți mai bine ? zise el, privind-o cu severitate.

Și Constance își dădu seama atunci că cîineva o scutise de grija de a-i mărturisi escapada.

Cu toate astea, nu sciatica o supăra de data asta. Sciatica nu-i făcuse nici o figură. Ceea ce o supăra erau primele simptome ale unei crize de reumatism acut. Parcă își alesese anume luna și vremea pentru această esca-

padă ! Obosită de durere, de agitația nervoasă și de uriașul efort moral și fizic de care avusese nevoie ca să meargă pînă la primărie și înapoi, Constance răcise și-și udase și picioarele. În situația ei era de-a-juns. Doctorul folosi doar expresia „reumatism acut“. Constance nu știa că reumatismul acut era același lucru cu o boală temută numită febra reumatică, și nimeni nu i-o spusese. O bună bucată de timp, nici nu bănuia că starea ei era extrem de serioasă. Doctorul îi spusese că cele două îngrijitoare pe care le chemase, ca și vizitele lui frecvente, își aveau explicația în grija lui de a-i micșora cît mai mult cu putință durerile mari pe care le avea ; și că acest scop nu putea fi atins decît printr-o supraveghere neîncetată. Durerile erau într-adevăr cumplite. Dar Constance era obișnuită cu durerile cumplite. Nici măcar febra reumatică nu înțrece în intensitate durerile unei crize acute de sciatică. Constance avea de ani de zile dureri aproape continue. Prietenii ei, oricît de plini de înțelegere ar fi fost, n-ar fi putut să-și dea seama de intensitatea chinurilor ei. Se obișnuiseră cu ele, la fel ca și Constance. Iar monotonia vaietelor ei (oricît de neînsemnate ar fi fost ele în comparație cu cauza care le pricinuia) tocea în mod firesc ascuțișul compătimirii. „Iarăși doamna Povey cu sciatica ei ! Sărmana, zău că e puțin cam sîcîitoare !“ Nu erau în stare să-și dea seama că sciatica era chiar mai sîcîitoare decît vaietele pricinuite de ea.

Într-o zi, Constance ceru ca Dick să vină s-o vadă. El veni cu brațul într-o eșarfă și avu grijă să-i spună că se lovise la cot din cauză că-i scăpase bastonul din mînă și alunecase pe scări.

— Lily nu mi-a spus nimic, zise Constance, bănuitoare.

— Oh, e doar un fleac ! zise Dick.

Nici măcar odaia aceasta de bolnav nu putea să-i potolească bucuria magnificei aventuri cu balonul.

— Nădăjduiesc că n-ai să te expui cine știe cărui risc ! zise Constance.

— N-ai nici o grijă ! zise el. Am să mor în patul meu.

Și era absolut convins că așa va fi, și în nici un caz de pe urma vreunui accident ! Îngrijitoarea nu-l mai lăsă să rămână în odaie.

Lily se oferă să-i scrie lui Cyril din partea Constancei. De fapt, voia numai să afle adresa exactă a lui Cyril, care plecase într-o călătorie în Italia cu niște prieteni despre care Constance nu știa nimic. Adresa părea să fie foarte nesigură ; erau mai multe adrese, *poste restante*, în diferite țări, de unde Cyril îi trimisese mamei lui cărți poștale. Imediat, Dick și cu Lily se duseră la poștă și telegrafiară în diverse părți.

Deși Constance era prea bolnavă ca să-și dea seama cât de bolnavă era, deși nici nu bănuia ce dezordine pricinuisese în casă boala ei, mintea îi era adesea foarte limpede, așa că în perioade de lungi meditații raționale, ridicându-se deasupra oceanului agitat al durerii, stătea și se gîndea. În primele ore ale nopții, după ce se schimbau îngrijitoarele și Mary se ducea la culcare, sfîrșită de cîte ori urcase pe scări, iar Lily Holl îi povestea lui Dick la băcănie cum fusese ziua, cînd îngrijitoarea de zi dormise de mult, și îngrijitoarea de noapte pregătise totul pentru noapte, atunci, în tăcerea vag luminată a camerei, Constance discuta cu ea însăși cîte un ceas întreg. Se gîndea adesea la Sophia. Deși sora ei murise, o compătimea ca pe o femeie care își irosise viața. Gîndul la viața irosită și stearpă a Sophiei, ca și convingerea că este extrem de important să respecti principiile, îi stăruia mereu în minte. „De ce a fugit cu el ? Dacă n-ar fi fugit !“ își tot repeta. Și totuși, ce ființă minunată fusese Sophia ! Asta și făcea cazul Sophiei atît de demn de compătimire ! Constance nu se compătimea niciodată pe sine. Nu socotea că soarta se purtase prea rău cu ea. N-ar fi putut spune că se simțea nemulțumită. Invincibilul simț practic al

unei naturi sănătoase o împiedica, în momentele ei bune, să se lase tirită spre mila de sine însăși. Trăise un număr bun de ani, onestă și cumsecade, și gustase ceasuri de triumf. Era pe drept respectată, avea o situație, demnitate, avere. Avea, la urma urmei, o anumită doză de vanitate domolită. Nu exista nimeni căruia să trebuiască să i se plece, sau care ar fi putut să-i ceară să se plece. E drept, era bătrână ! Dar mai erau și alte mii de persoane în Bursley în aceeași situație. Era suferindă. Ca și alte mii de persoane. Cu cine ar fi dorit să-și schimbe soarta ? Da, avea multe motive de nemulțumire. Dar se ridica deasupra lor. Judecându-și viața, și viața în general, gândea cu un fel de voioșie caustică dar nu acră : „*Ei bine, așa e viața !*” În ciuda obiceiului ei de a se văita pentru orice fleac, era prin firea ei „o persoană care știa să ia lucrurile așa cum sînt”. Așa încît nu se apucă să se vaite degeaba pentru escapada ei la primărie, care avusese urmări absurd de exagerate. „De unde era să știu ?” își zise ea.

Singurul lucru pe care știa că trebuie să și-l reproșeze serios era îngăduința cu care-l răsfătase pe Cyril după moartea lui Samuel Povey. Dar sfîrșitul reproșurilor era mereu același : „Cred că aș face din nou la fel ! Și probabil că ar fi fost același lucru dacă nu l-aș fi răsfățat !” Și-apoi, plătise înzecit pentru această slăbiciune. Îl iubea pe Cyril, dar nu-și făcea iluzii în privința lui ; îi vedea și calitățile și defectele. Își amintea de toată amărăciunea și de toate umilințele pe care i le pricinuiseră. Totuși, afecțiunea ei rămăsese neștirbită. Un fiu putea fi și mai rău decît Cyril ; el avea calități admirabile. Nu-i purta pică pentru că era departe, acum cînd zăcea bolnavă. „Dacă ar fi ceva serios, își zise ea, Cyril n-ar pierde nici un moment.” Lily și Dick erau o adevărată comoară. Era norocoasă că îi avea pe ei doi. Simțea o mare plăcere la gîndul darului minunat prin care le va dovedi prețuirea ei, cu prilejul apropiatei lor nunți. Cînd nu era ea de

față, amîndoi o tratau cu o îngăduință binevoitoare, vizibilă în tonul cu care spuneau „bătrîna doamnă“. Poate că ar fi fost surprinși să afle că ea îi privea pe amîndoi cu o superioritate afectuoasă. Avea o admirație nemărginită pentru inimile lor ; dar socotea că Dick e puțin prea repezit, puțin prea caraghios, pentru a fi un *gentleman* desăvîrșit. Și deși Lily era o adevărată doamnă, după părerea Constancei îi lipsea fermitatea, curajul sau independența de spirit. În plus, Constance socotea că era o diferență de vîrstă prea mare între ei. La urma urmei, ar trebui să ne întrebăm dacă Constance ar fi avut ceva de învățat de la acești tineri atît de plini de ei.

După o perioadă de meditație, uneori cădea într-un fel de delir ușor. În timpul acestui delir, mintea îi rătăcea mereu încoace și-ncolo, pierdută prin lungul coridor subteran care ducea din spatele bucătăriei, pe lîngă pivnița de cărbuni și cea de cenușă, pînă în curtea din dos. Și îi era frică de întunericul vast al acestor locuri, la fel cum îi fusese și în copilărie.

Nu reumatismul acut, ci o pericardită apărută brusc o ucise în cîteva zile. Muri în timpul nopții, singură cu îngrijitoarea de noapte. Printr-o întîmplare ciudată, preotul wesleyan, auzind că era grav bolnavă, venise cu o zi mai înainte. Ea nu-l chemase ; și vizita acestui slujitor al bisericii, un om care spusese întotdeauna că îndatoririle grele ale parohiei aproape că nu-i îngăduiau să treacă pe la casele enoriașilor, o puse pe gînduri. Pe scară, ceruse ca Fossette să fie adusă sus.

Și astfel fu scoasă din casă, dar nu de Societatea textilă din Midland. Oamenii în vîrstă își spuseră : „Ai auzit că doamna Povey s-a prăpădit ? Eh, Doamne ! În curînd n-o să mai rămînă nimeni.“ Dar se înșelau. Prietenii ei o regretară sincer, și uitară cît de sîcîitoare era sciatica ei. Încercară, în durerea lor plină de înțelegere, să-și închipuie prin cîte trecuse în viață. Și poate că își ziseră că au izbutit să-și închipuie. Dar n-au izbutit. Nimeni în afară

de Constance nu putea să-și dea seama prin câte trecuse Constance și tot ce însemnase viața pentru ea.

Cyril n-a fost de față la înmormîntare. Ajunse cu trei zile mai târziu. (Cum dragostea dintre Dick și Lily nu-l interesa, cei doi rămaseră fără darul de nuntă. Testamentul, vechi de cincisprezece ani, era în favoarea lui Cyril.) Dar nemuritorul Charles Critchlow veni la înmormîntare, plin de o bucurie calmă și sardonică, și fără să-l fi chemat nimeni. Deși groaznic de senil, își păstrase, și chiar își desăvîrșise facultatea de a savura o catastrofă. Se ducea acum cu plăcere la înmormîntări, încîntat să-și îngroape prietenii unul după altul. Și cu acest prilej spuse, cu glasul său ascuțit, tremurător, hîrșit : „Păcat că n-a mai trăit să audă că federația se va face totuși. Grozav s-ar mai fi necăjit.“ (Căci adepții lipsiți de scrupule ai federației descoperiseră o metodă de a anula rezultatul decisiv al referendumului, și în ziua aceea *Vestitorul* era mai plin ca oricînd de problema federației.)

Cînd scurta procesiune funerară porni, Mary și biata Fossette (singura relicvă a legăturii familiei Baines cu Parisul) fură lăsate singure în casă. Servitoarea înlăcrimată pregăti ceva de mîncare pentru cățelușa bătrînă și bolnavă, punîndu-i în față în farfuria obișnuită din colțul obișnuit. Fossette o miroși, dar se îndepărtă și se așeză scheunînd în fața focului din bucătărie. Fusesse tulburată din tabieturile ei în ziua aceea ; simțea că fusese uitată, datorită unor evenimente care depășeau puterea ei de înțelegere. Și asta nu-i plăcea. Era ofensată, și pofta de mîncare îi era ofensată. Totuși, după cîteva minute, se apucă să reexamineze problema. Se uită la farfurie și, gîndindu-se că ar putea la urma urmei să conțină ceva care să merite atenție, se clătină nesigură pe picioarele-i bătrîne și se apropie iarăși de farfurie.

SUMAR

CARTEA A III-A

SOPHIA (continuare)

Capitolul VI <i>Asediul</i>	7
Capitolul VII <i>Reuşita</i>	39

CARTEA A IV-A

CE E VIAȚA

Capitolul I <i>Pensiunea Frensham</i>	63
Capitolul II <i>Întilnirea</i>	102
Capitolul III <i>Viață de hotel</i>	133
Capitolul IV <i>Sfârșitul Sophiei</i>	183
Capitolul V <i>Sfârșitul Constanței</i>	224

NOTĂ

In atenția cititorilor noștri.

În textul romanului INTRUSUL de Marin Preda (B.P.T., nr. 801) s-a strecurat o regretabilă greșeală de tipar.

La pagina 13, rîndul 15 de sus nu se va citi.

Îi rugăm pe cititorii noștri să facă îndreptarea cuvenită.

„Biblioteca pentru toți“

Lector : BIANCA SCHÄCHTER
Tehnoredactor : ELENA CĂLUGĂRU

Bun de tipar 15.07.1974. Tiraj 50.110 ex. broșate.
Coli ed. 12,12. Coli tipar 8.

Tiparul executat sub comanda nr.
40 378 la Combinatul Poligrafic „Casa
Scînteii“, Piața Scînteii nr. 1
București
Republica Socialistă România

arnold bennett

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

vă oferă în săptămânile viitoare:

Gabriel García Márquez — *Un veac de singurătate*, roman.

Pietro Aretino — *Scrieri alese*, 2 vol.
(I. Cărțile de joc vorbitoare, II. Comedia Curților ● Scrisori).

Duiliu Zamfirescu — *Cele mai frumoase scrisori*.

Plaut — *Amphitryo* (Teatru, vol. V).

Serge Fauchereau — *Introducere în poezia americană modernă* («Cultură generală»).

Theodor Fontane — *Lacul Stechlin*, roman, 2 vol.

Anthony Trollope — *Doctorul Thorne*, roman, 3 vol.

vol. I-III, lei 14

erva

edi

lioteca pentru toți» apar cele
seamă creații ale literaturii
și contemporane, române și
ale.

la toate librăriile — înainte de
grabnica lor epuizare — ultimele apa-
riții ale «Bibliotecii pentru toți».